33902
859
P23-1

ANTON PANN

SCRIERI LITERARE
Vol. I

Text, note, glosar
și bibliografie de
RADU ALBALA
și
I. FISCHER
Prefață de
PAUL CORNEA

Rd. 10502 (I)
Rd. 10511 (vol. I)
v.179
68680
FACULTA... BUCUREȘTI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ
București 1963

26 SEP 1967

BCU-Litere
1100 015 0829

Bibl. Centrală Universitară
BIBLIOTECA
DE LITERE
Bucureşti

ANTON PANN

BUCURIILE ŞI NECAZURILE UNEI EXISTENŢE MODESTE

„Am vrea pe plac să trăim
Şi să fim în fericire,
Dar oricît să dobîndim,
Murim în nemulţămire."

Aplecîndu-se peste biografia lui Anton Pann, învăţatul M. Gaster făcea observaţia că aproximativ primii 25 de ani din viaţa sciitorului ţin de legendă, prin sărăcia şi caracterul incert al ştirilor; penumbra misterioasă ce planează asupra începuturilor lui Pann îi părea că reprezintă o versiune modernă a existenţei fabuloase a lui Esop.[1] Constatarea e mai mult a unui poet care lucrează cu intuiţii decît a unui savant educat în spiritul rigorii şi al generalizării prudente. E desigur adevărat că nu ştim în mod amănunţit cum au decurs cele dintîi momente ale peregrinării lui Anton Pann prin pulberea lumii. Dar nu sîntem informaţi mai larg nici despre alţi scriitori, despre un Ienăchiţă Văcărescu ori Conachi. Iar, pe de altă parte, din faptele disparate care au parvenit pînă la noi, putem reconstitui originea, mediul de formaţie şi instrucţia scriitorului, adică elementele de bază pe care trebuie rezemată interpretarea operei şi înţelegerea omului.

Nu vom detailа aici biografia lui Anton Pann. Ea a fost expusă, acum cîţiva ani, pe larg, de Ion Manole, într-o monografie documentată.[2] A repeta ceea ce s-a spus ar fi inutil. În

[1] M. Gaster în introducerea la: Anton Pann, *Povestea vorbii*, Craiova 986, p. XXIX.

[2] Ion Manole, *Anton Pann*, E.S.P.L.A., Bucureşti, 1954.

schimb, ne vom strădui să completăm unele lacune şi să supunem dezbaterii acele puncte ale lucrării predecesorului nostru care lasă de dorit prin interpretare sau sînt vulnerabile din cauza lipsei materialului faptic. În acest sens vom recapitula sumar datele principale ce jalonează drumul vieţii şi creaţiei autorului *Poveştii vorbii*.

S-a născut oare Anton Pann la 1794, cum a susţinut G. Dem. Teodorescu[1], pe baza unor argumente fragile, la 1796 sau la 1797, cum a afirmat-o singur, cu destulă indiferenţă faţă de consecvenţa propriilor declaraţii, în două testamente, datînd respectiv din 1849 şi 1854? Înclinăm şi noi, ca şi Ion Manole[2], pentru anii 1796 sau 1797, întrucît pînă la o probă deplin concludentă ni se pare că n-avem temeiuri suficiente ca să negăm mărturia lui Pann însuşi.[3]

Fapt e că tatăl său era căldărar la Sliven, în Bulgaria, se numea Pantoleon Petrov şi a murit pe cînd Antonache, cel mai mic dintre copii, avea cîţiva ani. În timpul războiului ruso-turc, între 1806—1812, văduva Tomaida, împreună cu cei trei băieţi, poate de teama unor represalii turceşti împotriva populaţiei creştine, poate din alte motive ce au rămas obscure, apucă drumul bejeniei, pribegind la nord de Dunăre şi ajungînd pînă la Chişinău, unde se stabileşte provizoriu. Fraţii mai mari s-au înrolat în armata rusă şi au pierit în 1809, la asediul Brăilei. Anton, care avea o frumoasă voce de soprano şi sumare dar utile cunoştinţe de psaltichie, intră în corul bisericii mari din Chişinău. La 1812, în atmosfera de frămîntare şi instabilitate declanşată în provinciile vestice ale Rusiei de ştirea invaziei lui Napoleon, Tomaida, cu singurul fiu ce-i mai rămăsese, pleacă la Bucureşti. Pricinile ne sînt iarăşi necunoscute. Bănuiala noastră e că la mijloc a fost o împrejurare de ordin personal, ca şi în cazul emigrării din Sliven: atunci văduva căldărarului Petroveanu (derivare din Petrov!) va fi plecat la vreo rudă, sau pur şi simplu în speranţa că la nordul Dunării îşi va cîştiga

---

[1] G. Dem. Teodorescu, *Viaţa şi activitatea lui Anton Pann*, Bucureşti, 1893, pp. 67—68.

[2] Ion Manole, *op. cit.*, p. 11.

[3] Şerban Cioculescu a semnalat recent că într-o condică a şcolilor Ţării Româneşti din 1832 figura ca elev al cursului de limbă franceză la „Sf. Sava", Anton Pann, în vîrstă de 36 de ani. Această ştire deosebit de interesantă, pe lîngă dovada adusă privind osîrdia spre învăţătură a scriitorului, consolidează şi ipoteza naşterii sale la 1796 (*Gazeta literară*, an. IX, nr. 449, 1962).

mai lesne pîinea; nereușind să-și facă vreun rost la Chișinău, se va fi hotărît să-și încerce norocul în capitala Țării Romînești. Firește, toate acestea sînt numai ipoteze.

La București, Anton Pann intră paracliser la biserica Olari și cîntăreț la biserica Sfinților. Doi ani învață într-o școală deschisă în 1816 de un grec, Petru Efesiul, elev al reformatorului muzicii bisericești, Agapie Paliermul din Chios, care simplificase notația muzicală adoptînd caractere alfabetice în locul semnelor punctate. Concomitent lucrează în tipografia aceluiași Petru Efesiul, deprinzînd meșteșugul tiparului.

Alături de ieromonahul Macarie și de protopsaltul Mitropoliei, Grigorie, face parte dintr-o comisie instituită de Dionisie Lupu pentru traducerea în romînește a cîntărilor liturghice și aranjarea lor în baza noului sistem de psaltichie. Se pare că în comisie nu domnea buna înțelegere: *„Fiecare din membrii ei avea ambițiunea să lucreze separat și să publice cărți de psaltichie pe romînește, subt iscălitura sa proprie"*[1]. În orice caz, Anton Pann a pretins mai tîrziu că Macarie a învățat de la el *„ortografia meșteșugului musichii nuou (nefiind încă desăvîrșit într-însul), cum și mijlocul tipografiei"*, ceea ce nu l-a împiedicat să fie ingrat, întrucît — spune Pann — *„a știut... a să folosi fără de mine, tipărind la Viena* Teoreticonul, Anastasimatarul, Irmologhiul"[2].

S-a susținut că Anton Pann ar fi audiat și cursurile predate la „Sf. Sava" de Gheorghe Lazăr. Informația se bazează pe o amintire a lui Ion Ghica, a cărui memorie infidelă a indus nu o dată în eroare, și pe o sursă secundară, citată de Bogdan-Duică.[3] (I. Manole acceptă faptul, deși oarecum evaziv.[4]) Nouă ni se pare eventualitatea cu totul improbabilă: dacă ar fi fost cazul, e neîndoielnic că Eliade sau un altul din elevii ori colaboratorii apropiați ai lui Lazăr ar fi făcut o mențiune, fără a mai vorbi despre scriitorul însuși, dispus lesne la mărturisiri și chiar guraliv cînd își pomenește mentorii. De altfel, în prefața

---

Nifon N. Ploeșteanu, *Carte de musică bisericească pe psaltichie și pe note liniare, pentru trei voci*, București, 1902, p. 56.

[2] Diaconul Gheorghe I. Moisescu, *Știri noi despre Anton Pann — dascăl de psaltichie*, în *Prinos închinat înaltpreasfințitului Nicodim, patriarhul Romîniei, cu prilejul împlinirii a optzeci de ani de vîrstă, cincizeci ani de preoție și șapte ani de patriarhat*, București, 1946, p. 219.

[3] G. Bogdan-Duică, *Gheorghe Lazăr*, Acad. Română, Memoriile secțiunii literare, seria a III-a, tom. I, Buc., 1924, p. 111.

[4] I. Manole, *op. cit.*, p. 15.

la *Fabule și istorioare*, Anton Pann e de ajuns de explicit: „*Eu altele n-am învățat decît din mica copilărie a mea mi-am bătut capul să ajung desăvîrșit în meșteșugul muzicii bisericești*"[1].

În 1820 Pann se căsătorește cu o fată săracă, Zamfira, de care se va despărți în 1827. Ce a făcut la 1821 nu se știe. I. Manole a semnalat în manuscrisul academic 3.497 două poezii copiate de Ucenescu, „*student al domnului Anton Pann*", din care ar reieși că scriitorul s-ar fi dus la Brașov, imitînd pe boierii ce se refugiaseră aici de teama lui Tudor Vladimirescu și a Eteriei.[2] Aici l-ar fi cunoscut pe Barac, dedicînd chiar un cîntec fiicei sale. Dar Marina Barac avea atunci 6 ani[3]; în genere, pare ciudat că Anton Pann n-a revenit niciodată asupra acestui prim popas brașovean și că nu există nici o altă atestare a faptului. Punem deci și aici un semn de întrebare.

În 1826 (sic!) Anton Pann e numit dascăl la o școală întreținută de episcopia din Rîmnicul-Vîlcea[4] și predă lecții de muzică maicilor de la Mănăstirea Dintr-un Lemn de lîngă Govora. Aici, un incident romantic: între psaltul cu glas melodios, cu privirea arzătoare pe sub streașina sprîncenelor groase și arcuite, și zvăpăiata nepoată a stareței Platonida, Anica, o tînără frumusețe căreia rasa călugărească se vede că nu-i convenea de fel, se înfiripă o iubire cu atît mai pătimașă cu cît celor doi îndrăgostiți li se pun în cale mai multe piedici. Întrucît cererea în căsătorie e refuzată, eroii noștri decid să fugă. Fata se îmbracă bărbătește și, împreună cu profesorul care-și abandona, probabil fără regrete, sarcina-i didactică, evadează aventuros din mănăstire și se refugiază la Brașov. Anton Pann își cîștigă aici existența cîntînd la biserica Sf. Nicolae, cu eforii căreia intră în legături ce vor deveni cu vremea deosebit de strînse și de cordiale. Îl

---

[1] Nu e totuși exclusă prezența scriitorului printre *auditorii* de la „Sf. Sava", după 1828. În afară de informația comunicată de Șerban Cioculescu (citată mai sus), care e revelatoare, o afirmație în același sens a făcut încă de mult Nifon N. Ploeșteanu: „*În anul 1828* — Pann — *veni arăși în București și fu numit profesor de muzică al școalei naționale, urmînd totodată și cursurile colegiului Sf. Sava*" (*op. cit.*, p. 62).

[2] *Idem*, p. 34. Aceeași informație la Gh. Ciobanu, Anton Pann, *Cîntec de lume*, E.S.P.L.A., București, 1955, p. 16.

[3] Ion Colan, *Viața și opera lui Ion Barac*, Acad. Română, Memoriile secțiunii literare, seria a III-a, tom. IV, București, 1928–1929, p. 4.

[4] Și nu la seminarul din Rîmnicul-Vîlcea, cum s-a afirmat multă vreme întrucît acesta a fost înființat de-abia în 1834! (Conf. Gh. I. Molsescu, *op. cit.*, pp. 213–214.) Pentru data 1826, vezi *Studii și cercetări de istoria artei*, nr. 12, Buc., 1954, p. 218.

cunoaşte (fără dubiu de data aceasta!) pe Ion Barac, de la care primeşte, probabil, un impuls în direcţia preocupării de literatura populară. Faptul l-a menţionat fiul lui Barac, protopopul Iosif Barac, într-o scrisoare adresată Academiei Romîne, la 15 mai 1881: *„Anton Pann, arăta el, în anii 1826 şi 1827, de la tatăl meu, în Braşiov, au învăţat a compune versuri mai potrivite"*[1].

Desţărarea dincolo de munţi nu-i putea conveni psaltului de strană; nici moralmente nu-i era uşor să se aclimatizeze unui mediu cu mai multe pretenţii de Apus, din care lipseau însă şi veselele petreceri, cu libaţii prelungite în jurul ploştilor cu vin şi zarva nocturnă a mahalalei bucureştene, amestecînd sporovăiala cumetrelor, oftările cîntecelor de inimă albastră şi lătrăturile cîinilor pe maidane; nici materialmente Anton Pann nu avea la Braşov vreo perspectivă de a-şi croi o situaţie. După puţină vreme, deci, revine în ţară cu Anica, fără a întreprinde probabil acea călătorie la Budapesta, de care a vorbit unul din primii biografi.

După întoarcerea de la Braşov, viaţa lui Anton Pann curge liniştită, fără întorsături neaşteptate. Va continua să cînte pe la biserici şi să profeseze de la catedră muzica în diferite şcoli. În 1830 e *„psalt învăţător de copii în arta musichiei"* la şcoala de pe Podul Mogoşoaiei, fiind menţionat cu numele întreg: Anton Pantaleon.

În 1842, prin moartea lui Constandin Chiosa, rămîne vacantă catedra de cîntări bisericeşti la Seminarul Mitropoliei. Pann îşi solicită numirea printr-o scrisoare ce relevă indigenţa condiţiilor sale de trai. Deşi a alcătuit multe cărţi în limba patriei, arăta el, *„din nenorocire, prea cu strîmtorare mă chivernisesc cu acest meşteşug, după cheltuielile cele grele din ziua de astăzi şi după mica leafă ce să plăteşte cîntăreţilor. Şi de multe ori m-am cărit cu lacrămi de această epanghelmă, fiind silit a alerga după alte spiculaţii spre chivernisirea vieţii."* Promite că se va pregăti din vreme *„cu lecţii înlesnitoare asupra învăţăturii acestui metod, după ştiinţa cea mai perfectă ce să cuvine a avea un profesor"*[2]. Mitropolitul Neofit, înscăunat la 1840, care i-a arătat multă solicitudine în diverse împrejurări, aprobă jalba lui Pann şi-l orînduieşte, la 27 iunie 1842, profesor de cîntări la Seminarul Mitropoliei, cu leafă de 200 de lei pe lună. Această numire nu

[1] Ion Muşlea, *Între Ioan Barac şi Anton Pann*, în *Studii literare*, IV Cluj, 1948, p. 212.

Diaconul Gheorghe . Moisescu, *op. cit.*, p. 220.

are doar rostul de a întregi venitul unui om împovărat de nevoi; ea îi conferă scriitorului un anumit prestigiu social, de care el se arată conştient; de-acum înainte funcţia didactică va fi înscrisă ca o carte de vizită pe pagina de titlu a celor mai multe tipărituri ale sale.

În viaţa personală cunoaşte clipe cînd mai dulci, cînd mai amare. Moartea unui copil, Gheorghiţă, îi sfîşie inima:

„Bucuria mea în lume
O avusei pe un nume,
Ce îl priveam ca o floare
Şi îl iubeam cu dogoare.
. . . . . .

Eu mă uit, strig după dînsul,
S-a dus, nu-mi aude plînsul.
Întristarea ochii-mi stoarce,
Dar în zadar, nu să-ntoarce."

Legătura, nelegitimată, cu Anica se termină într-un chip nefericit, şi într-un acrostih poetul condamnă mînios ingratitudinea femeii. Versurile merită citate pentru modul acut prozaic al confesiunii, care lasă să se întrevadă moravurile domestice ale unei existenţe mic-burgheze din preajma lui 1840. Pe de altă parte, ele luminează fizionomia morală a scriitorului: om cu reacţii vii, generos, capabil să dăruie, dar nedeprins să fie refuzat, comunicîndu-şi decepţiile public şi direct, fără să se înconjoare, ca poeţii romantici ai vremii, într-un văl de taine şi echivocuri:

„*A*ni carii îi trăiai
Împreună cu mine,
Nu crez şi acum să-i ai
Tot cu acelaşi bine.

*N*u zic că şedeai pe bani
Şi umblai cu călească.
Sau te slujeai de ţigani,
Muştele să-ţi gonească:

*N*u. Căci eu singur am fost
Cu dragoste la toate,
Barbat, slugă, şi rob prost,
Slujindu-ţi cît să poate.

*I*ar tu doamnă te numeai
Ş-a casii stăpîna,
Orce doreai şi pofteai,
Îţi era şi în mîna.

*C*are dar alt neajuns,
O, nemulţămitoare!
Te-a răuit şi te-a pătruns,
Să te faci vînzătoare?

*A*h! Iudo! Dalila!
De interes orbită,
Vai! amar seamă vei da!
Aspidă otrăvită."

Deşi experienţa primelor două căsnicii nu era prea încurajatoare, Anton Pann se va căsători şi a treia oară, în 1840, luînd pe o fată de 18 ani, Ecaterina, căci zicea el:

„Mulţi doresc singurătatea, dar eu de ea sînt sătul,
I-am cunoscut bunătatea, mi-a venit acră, destul!"

Din 1830 înainte, întreaga energie îi va fi din ce în ce mai mult absorbită de activitatea de autor, tipograf şi colportor. Se pare că încă de pe la 1821—1822, el s-a apucat să prefacă în romîneşte, cu multă rîvnă, cîntările bisericeşti, adică să redea nu numai sensul textelor liturgice, care existau deja în traduceri anterioare, dar mai ales să adapteze linia melodică grecească textului romînesc.[1] Pînă în 1840, rodul ostenelilor sale în această direcţie va fi prea puţin fructificat. Se crede că a publicat un *Axion* în 1819 şi o primă ediţie a *Cîntărilor de stea* la 1822, însă negăsindu-se nici un exemplar din aceste lucrări, existenţa lor rămîne ipotetică.[2]

După 1840 tipăriturile de muzică ecleziastică se succed unele după altele, deşi cercul amatorilor nu era mare şi chiar se îngusta pe măsură ce trecea timpul. Eforturile lui Pann de a găsi *„prenu-*

[1] Gh. Ciobanu, *op. cit.*, p. 13.

[2] În introducerea la *Bazul teoretic şi practic al muzicii bisericeşti* din 1845, Pann declara: *„Douăzeci şi cinci de ani sunt de cînd am luat în mînă condeiul tălmăcirii cîntărilor bisericeşti..."* (p. XXXVII). În acelaşi loc vorbeşte de tipărirea *Axionului* (p. XXXIII). *Cîntările de stea* le menţionează G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 33.

meranți" sînt de multe ori zadarnice. În 1847 el se plîngea în prefața la *Heruvico-Chinonicar* că într-o lună de zile de pribegie pe la toate mănăstirile oltene a izbutit să facă atît de puține abonamente, încît nu și-a scos nici măcar cheltuielile drumului. E probabil că fără de tipografia în posesia căreia a intrat în 1843, fără de veniturile calendarelor și ale tipăriturilor lumești, mai ales fără de sprijinul material direct al unor înalte fețe bisericești, n-ar fi reușit să dea la iveală seria cărților de cult cu notație psaltică. Într-o epocă de laicizare a culturii și europenizare în toate domeniile, astfel de lucruri interesau tot mai puțină lume. Dar Anton Pann persista, convins de înalta valoare patriotică și educativă a muncii sale. El considera că muzica „*este însuși glasul și cuvîntul care l-a insuflat Dumnezeu în om*". Iar a adapta cîntecul liturgic, adică „*plînso-cuvîntarea cu care își descrie cinevași patimile sufletești și trupești*", intonațiilor naționale și firii limbii romîne, îi părea o sarcină de onoare. De aceea i se și consacra ei cu o nepregetată sîrguință. Însemnăm numai principalele lucrări publicate: *Noul Doxastar* — 1841, *Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești sau gramatica melodică* — 1845, *Irmologhiu sau Catavasier* — 1846, *Epitaful sau slujba înmormîntării domnului nostru Isus Hristos* — 1846, *Heruvico-Chinonicar* — 1847, *Noul Anastasimatar* — 1854 etc.

În aceste lucrări Anton Pann strecoară și o serie de compoziții proprii. Alături de mai vîrstnicul Macarie și de mai tinerii Tudorache Georgescu și Ștefan Popescu, el contează printre cei mai de seamă autori de cîntări bisericești ai secolului al XIX-lea. Îi era caracteristică năzuința de a armoniza figurile melodice cu înțelesul textelor. De aceea, spre deosebire de melopeea monotonă și adormitoare a lui Macarie, în cîntările lui există salturi de nivel, tranziții repezi de la un registru la altul, încercări de a demarca expresiv diferitele stări sufletești. Ca și dascălii săi, Dionisie Fotino și Petre Efesiul, voia să elimine „*ifosul leșinat*". În termenii cam simpliști ai unui exeget, iată cum proceda, coborînd și suind între sublim și infernal: „*Cu întunecare, pogoară în cele mai de jos ale pămîntului; cu laudă, ridică pe strămoșul Adam din cămările iadului în desfătările raiului; cu glas triumfător, cîntă biruința Atotputernicului; și astfel emulează sufletele auditorilor, schimbîndu-le dukul, din gînditor și umilit, în întăritor și desfătător*"[1].

[1] Nifon N. Ploeșteanu, *op. cit.*, p. 65.

Un mare merit al lui Pann constă în curăţarea multor melodii vechi romîneşti de melismele orientale, încetăţenite la noi sub fanarioţi. Rolul său e deci de a fi simplificat şi „romînizat" cîntările bisericeşti în sensul revenirii la o tradiţie cu rădăcini autohtone.[1]

Tipăriturile profane, care au făcut reputaţia scriitorului şi i-au eternizat numele, au izvorît dintr-un imbold foarte prozaic. Mărturisirea, plină de sinceritate şi ingenuă prin absenţa oricărei vanităţi literare, se găseşte în prefaţa la *Fabule şi istorioare*. Anton Pann arăta aici că după eşecul încercărilor de a tipări primele sale cîntări bisericeşti *„romînite"*, s-a *„apucat a aduna şi a face cîte o carte din cele politiceşti, încet-încet, învăţîndu-mă singur, una, ca să-mi treacă de urît, şi al doilea, socotind ca să trăiesc"*. Începutul îl face la 1830 cu *Versuri muziceşti*, o culegere de cîntece de stea, cărora la adaugă şi *„Cîteva versuri politiceşti"* — cîntece de lume — *„care socotesc*, spune autorul, *că nimănui nu-i vor fi spre vătămare"*. Urmează *Poezii deosebite sau Cîntece de lume*, în 1831, *Îndreptătorul beţivilor*, în 1832, *Hristoitie au şcoala moralului care învaţă toate obiceiurile şi năravurile cele bune*, în 1834, *Noul Erotocrit*, în 1837, o a doua ediţie a *Poeziilor deosebite sau Cîntece de lume*, 1837, *Fabule şi istorioare*, 1841, *Poezii populare*, 1846, *Memorabilul focului mare*, 1847, *Culegere de proverburi sau Povestea vorbii*, 1847, o altă ediţie a *Fabulelor şi istorioarelor*, în 1847. Alături de această bogată activitate de editor, folclorist, compilator, în care talentul robust al scriitorului îşi croieşte o parte originală din ce în ce mai întinsă, începînd de pe la 1837—1838[2], el publică o serie de calendare, după modelul celor din Buda, conţinînd date utile gospodarului, cronologii, istorioare morale şi versuri, în totului tot o hrană spirituală elementară, potrivită unui public larg, care silabisea încă abecedarul culturii.

Dar cu toată osteneala lui Pann de a scoate cărţi pe gustul cititorilor şi în ciuda deselor lui peregrinări prin ţară ca să-şi sporească abonaţii, se pare că afacerile îi mergeau de azi pe

---

[1] Zeno Vancea, *Istoria muzicii romîneşti*, I (curs litografiat), Conservatorul „Ciprian Porumbescu", 1959—1960, p. 27.

[2] I. Manole, *op. cit.*, p. 142, susţine că Pann începe editarea calendarelor de-abia prin 1845. Vezi M. Gaster, *op. cit.*, p. LXXVIII. Mircea Tomescu (în *Calendarele romîneşti 1733—1830*, Buc., 1957, p. 80) consideră primul calendar al lui Anton Pann, *Calendarul lui Bonifatie Setosul*, apărut în 1829.

mîine, şi cîteodată toată nădejdea întreţinerii şi-o rezema pe modesta leafă de psalt şi retribuţia nu mai puţin modestă de profesor de muzică. Chiar şi casa în care locuia, de pe lîngă biserica Lucaci, unde, la catul I, avea o terasă ornată cu statuete şi glastre cu flori[1], şi-o clădise prin filotimia unor stareţi şi arhimandriţi de mănăstiri ce puseseră mînă de la mînă. În special contribuise cu bani un oarecare Spiridon Tismăneanu, mai puţin cu scop filantropic şi mai mult cu gînd să aibă unde trage şi unde să fie omenit cînd va veni cu treburi prin Bucureşti.[2]

Cîteva documente recent publicate dezvăluie greutăţile în care se zbătea scriitorul la 1845. Într-o jalbă adresată serdarului Iordache Zosima, conducătorul cancelariei Mitropoliei, el îşi descrie situaţia cu o vigoare de accent care nu numai că nu lasă nici un dubiu asupra penibilelor sale condiţii de viaţă, dar sugerează în acelaşi timp o explicaţie a acelui conformism remarcat şi pe drept deplîns de unii comentatori mai noi. Dependent de alţii într-un regim despotic, scriitorul era obligat să-şi menajeze protectorii şi să nu încalce prescripţiile bisericii. Muncea din greu, mai mult decît toţi, şi de-abia îşi putea ţine zilele: *„Eu nu zavistuiesc că ceilalţi profesori au cîte un clas şi eu două clasuri; eu nu pizmuiesc că lecţiile mele sînt mai grele la predat; eu nu pîrăsc că ceilalţi să iconomisesc pe lîngă seminar mai bine decît mine, ci mă plîng că numai eu sînt nesocotit şi profesia mea nebăgată în seamă şi arăt că nu-mi ajunge să trăiesc... Cu plîngere vă arăt* — continua Anton Pann în scrisoarea citată — *că mă aflu cu totul în deznădăjduire. Iarna m-a apucat fără nici o pregătire de lemne, de îmbrăcăminte şi fără nici unele..."* Venitul pe an e de 2.400 lei, iar chiria şi alte cheltuieli gospodăreşti totalizează 1.400 lei. *„Ce îmi mai rămîne?* — socoteşte autorul. — *O mie de lei. Cu aceasta pe mine să mă îmbrac, ori familia? Lemne de iarnă să-mi cumpăr, ori hrana vieţii să îngrijesc?... D-voastră ştiţi cîte perechi de cizme trebuie să rup cu mergerea mea cea de toate zilele la seminar; ştiţi că fără gheroc, fără iberoc, fără blană şi altele nu poci să fiu, că trebuie să îngheţ şi să-mi răpui viaţa fără de vreme, care toate acestea se fac cu bani. Ştiţi scumpetea postăvului şi a cusutului. Dar familia mea nu trebuie îmbrăcată? Nu trebuie să trăim între oameni? Nu trebuie*

[1] D. Aug. Laurianu, *Poesia populară. Unu cantaretiu uitatu* în *Transactiuni litterarie şi scientifice*, nr. 2, 1 martie 1872, p. 43.

[2] Mihai Popescu, *Adăugiri la viaţa lui Anton Pann*, *Revista arhivelor*, an. IV, 1, Bucureşti, 1940, p. 959.

să mîncăm?"[1] Întrebările răsună ca niște acorduri grave în sufletul aceluia pe care ne-am deprins a-l considera un năzdrăvan, meșter în șotii și amator de taclale, un petrecăreț cu inima ușoară și cîntecul pe buze.

Atitudinea lui Anton Pann față de evenimentele anului 1848 rezultă din legăturile sale cu cercurile ecleziastice. Principial, ultimul său biograf are dreptate cînd zice: „*Este mai mult ca sigur că bățenarul peste munți de la 1821 nu și-a dat în nici un el adeziunea la cauza revoluției din 1848, chiar dacă nu avea temeiuri să-i fie ostil... Pann, ca unul ce trăia în preajma Mitropoliei și nici n-a participat la mișcarea politică a vremii lui, pare să fi fost influențat de atitudinea lui Neofit față de această mișcare.*"[2] Totuși G. Dem. Teodorescu ne furnizează un amănunt prețios, peste care Ion Manole a trecut cu prea multă ușurință. Arătînd că în 1848 Anton Pann conducea corul bisericii Crețulescu, G. Dem. Teodorescu notează: „*Îndată după terminarea examenelor de la seminar, epidemia holerei îl făcu să părăsească Bucureștii. La întoarcere, lucră peste Olt pentru realizarea ideilor naționale și cîntă triumful revoluțiunii printr-un imn de care s-a vorbit în organele de publicitate ale epocii.*"[3] Ca o confirmare a acestei afirmații, am semnalat de curînd[4] un document uitat printre filele importantei colecții *Anul 1848 în Principatele Romîne* (datorită unei scăpări a editorului, care a omis să consemneze actul la care ne referim în indicele general de nume). Într-o scrisoare adresată la 30 iulie, de comisarul de propagandă Zăgănescu, Ministerului trebilor dinlăuntru al Țării Romînești, se vorbește de participarea lui Anton Pann la ceremonia jurămîntului pe constituție, organizată cu multă pompă de cetățenii din Rîmnicul-Vîlcea, devotați noilor rînduieli. „*Într-acest pompos constituțiu* — raportează Zăgănescu — *aflîndu-se și d-lui Anton Pann, profesor de muzică, împreună cu cîțiva cîntăreți de aceeași profesie, au alcătuit o muzică vocală cu niște versuri preafrumoase, puse pe un ton național plin de armonie și triumfal, cu care a ajuns entuziasmul de patrie în inimile tuturor cetățenilor.*"[5] Sîntem deci îndreptățiți să presupunem că deși

[1] Gh. I. Moisescu, *op. cit.*, p. 222.
[2] Ion Manole, *op. cit.*, p. 148.
[3] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 68.
[4] În introducerea ediției: Anton Pann, *Fabule și istorioare, Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea*, „Biblioteca pentru toți", nr. 77, București, 1961, p. XI.
[5] *Anul 1848 în Principatele Romîne*, vol. III, București, 1902, p. 83.

scriitorul nostru n-a fost angajat de la început în mişcarea revoluţionară şi nici n-a militat activ pentru triumful ei, a servit-o totuşi cu simpatie, cum era şi firesc pentru un om legat în mai mare măsură de popor decît de biserică. Şi de altfel să remarcăm în treacăt că mitropolitul ţării sancţionase în mod oficial, deşi de formă, mişcarea pornită la 11 iunie.

Ultimii ani din viaţa lui Anton Pann se scurg într-o activitate febrilă. El încredinţează tiparului broşură după broşură, iar zelul dintotdeauna al scriitorului e dublat, mai mult decît în trecut, de veritabile împliniri literare. Din cele cca 18 tipărituri profane dintre 1848—1854, fără a pune la socoteală calendarele, notăm pe cele mai importante: *Dialog în trei limbi, ruseşte, romîneşte şi turceşte* — 1848 (alcătuit pe baza unui model rusesc), *Înţeleptul Archir cu nepotul său Anadam* — 1850 (ed. a II-a, 1854), *Spitalul amorului sau Cîntătorul dorului* — 1850 (ed. a II-a, 1852), *O şezătoare la ţară sau Călătoria lui moş Albu* — I, 1851, II, 1852 (ed. a II-a, vol. I, 1853), *Cîntătorul beţiei* — 1852, *Culegere de proverburi sau Povestea vorbii* — 1852, *Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea* — 1853, *Culegere de poveşti şi anegdote* — 1854. La toate acestea se adaugă două publicaţi în adevăr ciudate: testamentele *(Adiatele)*[1], compuse, respectiv la 1849 (în versuri, ceea ce a împiedicat biserica să-l ratifice!) şi la 1854 (în cea mai mare parte în proză). Ce scop are tipărirea unor acte cu o destinaţie intimă, deliberînd asupra unor pricini delicate, pe care prudenţa obştească le sigilează de obicei cu 7 peceţi de taină cîtă vreme trăieşte autorul lor? Publicitatea chestiunilor personale, întîlnită adesea la Anton Pann, care culminează în aceste dispoziţii testamentare, e oare un rezultat al acelei deformări de scriitor, devenită o a doua natură, care constă în prefacerea chiar a momentelor celor mai specifice de jurnal intim în obiect de artă? Sau e la mijloc o grijă bătrînească de a nu lăsa posterităţii nici o încurcătură şi nici o surpriză, împărtăşind lumii întregi dorinţele ultime, fiindcă în ele stărue un cuget curat şi o conştiinţă senină? În orice caz, faptul de a fi angajat în mod public pe soţia sa, Ecaterina, să se călugărească după ce va rămîne văduvă, ceea ce ea acceptase, s-a dovedit o precauţie inutilă; Ecaterina se va măr ita, puţin după moartea lu¡

[1] G. Dem. Teodorescu socoteşte că în întreaga lui activitate Anton Pann a tipărit peste 100 de volume, dintre care între 1840—1854, 76, şi anume, exceptînd calendarele de perete şi cele două *diate*, 61 de volume în prima ediţie şi 17 într-a doua sau a treia ediţie, *op. cit.*, pp. 64—75

Anton Pann, cu fostul său ucenic, Oprea Dumitrescu, dovadă că moralistul se înșelase, ignorînd legile naturii omenești, pe care totuși de atitea ori probase că le cunoaște.

În ultimii săi ani Anton Pann ajunsese la o mare notorietate ca editor și profesor de cîntări bisericești. Avea în juru-i un grup de ciraci pe care-i învăța psaltichia și meșteșugul tiparului; tinerii îl iubeau pentru felul lui bonom și afabil, pentru dărnicia cu care-și împărtășea cunoștințele și-și deschidea punga; școala era *sui generis* fără program și fără reguli bine statornicite, domnea într-însa o atmosferă de familie, nu lipseau nici șotiile, nici lacrimile cînd dascălul se iuțea la cîte cineva, dar se și muncea pe întrecute, iar pînă la urmă o meserie căpăta fiecare. În 1848, un oarecare I. Păunescu îi închina lui Pann, *„cu cea de școlar supunere și respect"*, o carte de orații populare. În prefața versificată, căreia de altfel titularul dedicației se simte dator să-i răspundă printr-o lungă diatribă asupra căsătoriei, începută cu apelativul cordial: „iubite prietene", gratitudinea elevului față de dascăl se manifestă în termeni afectuoși:

„Și fiindcă-n poezie
ați vrut a mă deslușî
că, cînd voi cerca a scrie,
mai puține a greși,
.....
Primiți, vă rog fierbinte,
ca o pîrgă, micu-mi dar
de la cel ce are cinste
a vi să numi școlar."[1]

Pe la 1851 eforia bisericii Sf. Nicolae din Scheii Brașovului trimite celui ce trecea drept „marele cîntăreț din București" pe tînărul George Ucenescu, pentru a se specializa în arta muzichiei. Ardeleanul, harnic și serios, care adesea își consuma stipendiul pe cărți, în loc să-și cumpere de mîncare, petrece doi ani pe lîngă Anton Pann, tratat ca unul de-al casei și asociat la toate îndeletnicirile variate ale acestuia, inclusiv aceea de autor. La încheierea celor doi ani de studii, dascălul se adresează eforilor de la Sf. Nicolae cu mîndria legitimă a pedagogului ce și-a văzut truda răsplătită: *„Domnilor reprezentanți* — scrie

[1] I. Păunescu, *Orații populare care în unele sate obicinuiesc a se zice nunți*, București, 1848, p. 6.

el — *iată, Gheorghie Ucenescu vi se trimite, pentru care m-am însărcinat prin singura mea bunăvoință, ca să vi-l perfecționez la arta muzicii bisericești, pentru care mărturisesc, ca să vă împlinesc dorința, mi-am pus silința cu toate puterile, i-am predat tot fundamentul acestei sisteme și nimic n-am lăsat a nu-i arăta. Atestatele care i-am dat sînt destulă dovadă, atît pentru urmarea lecțiilor sale, cît și pentru silința mea; el acum nu este numai cîntăreț și profesor, ci totodată și tipograf bun.*"[1]

Anton Pann s-a stins din viață la 2 noiembrie 1854, după o scurtă suferință. Pe urma sa au rămas, pare-se, cîteva manuscrise, care însă s-au pierdut. Două din ele se anunțau, prin titlu, de cel mai mare interes: *Istoria lui Mihai Viteazul*, în versuri, și partea a treia din *O șezătoare la țară*.[2]

Osemintele scriitorului au rămas îngropate la biserica Lucaci din București, străjuite pînă azi de un epitaf, săpat pe o lespede modestă, a cărui slovă îmbină satisfacția decentă pentru o viață dedicată unor osteneli rodnice cu sentimentul împăcării în soarta ce, mai devreme sau mai tîrziu, ne egalează pe toți în umbra morții:

„Aici s-a mutat cu jale
În cel mai din urmă an
Care în cărțile sale
Se citește Anton Pann.

Acum mîna-i încetează
Ce la scris mereu ședea,
Nopți întregi nu mai lucrează
La lumină cărți să dea.

Împlinindu-și datoria
Și talantul nengropînd,
Și-a făcut călătoria,
Dînd în lume altor rînd."

---

[1] Ioan Prișcu, *Epistole de la Anton Pann, în arhiva bisericii S . N din Brașov*, în *Gazeta Transilvaniei*, nr. 27, 1921, p. 3.

[2] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 75.

UN DRUM PROPRIU

„...dascăl mi-am fost singur.

Drumul activității creatoare a lui Anton Pann s-a desfășurat într-o relativă izolare de mișcarea literară din Țara Romînească. El n-a publicat la *Curierul romînesc* și nu a figurat decît incidental printre colaboratorii vreuneia din revistele vremii. Nu s-a învîrtit în cercul lui Eliade, n-a trecut pe la *Filarmonica*, deși cunoștințele sale ar fi fost acolo de folos, n-a avut legătură cu tinerii de la *Asociația literară*, care, după 1840, se străduiau să imprime literaturii o direcție mai pronunțat națională și cetățenească.

Pe la 1832, cînd modestul psalt de strană se afla la primii pași ai activității sale de scriitor profan, Eliade afirma: *„Cu adevărat că noi nu mai sîntem în vremea cînd numai niște cîntece de amor să fie destule a face a se mira lumea de noi. Duhurile au trebuință de o hrană morală mai statornică și mai cuviincioasă la vrednicia omului.“*[1] Se vizau aici noile căi croite literaturii prin apariția traducerilor lui Eliade din Lamartine, a poeziilor lui Cîrlova și elegiilor lui Alexandrescu. O pleiadă de tineri, între care aceștia erau deocamdată cei mai reprezentativi, abandona orientarea monocordă a Văcărești lor, încercînd să exprime efervescența spirituală a momentului, agitația sufletelor dornice de o schimbare, voința de aliniere la nivelul Europei. Emulați de strălucitoarea literatură a Apusului, cu care veniseră dintr-o dată în contact, ei voiau să-i imite pilda: îi împrumutau armonii și miraje, își luau drept model pe acei romantici care păreau a le satisface mai profund valențele intime. Începea și la noi să se lamartinizeze, să se byronizeze, să se scrie despletit și patetic,

[1] *Pentru poezi* în *Curierul romînesc*, 1832, nr. 74.

multiplicînd semnele meditației și lacrimile durerii. Era epoca pe care o va condamna puțin mai tîrziu Kogălniceanu, cînd *„toți poeții și poetașii noștri în versurile lor imitează, unul pe Petrarca, altul pe Tasso, un al treilea pe Lamartine, acesta pe Victor Hugo, celălalt pe Schiller, și de aceea mai nici unul nu compune poezii românești, ci ne dă numai niște neînsemnate copii"*[1].

Spre deosebire de această literatură, cu pretenții intelectuale, deși de un gust uneori îndoielnic, Anton Pann aduce în cărticelele sale viața poporului și-și propune țelul modest de a oferi unui public mărunt o lectură distractivă și moralizatoare, care transcrie ceea ce se găsea în circulație orală și întrunea sufragiile maselor din mahalalele capitalei. De altfel, formația lui Pann n-avea nimic comun cu aceea a altor autori contemporani. Aceia erau cărturari, foști școlari la „Sf. Sava" ori elevi pe la diferite universități ale Apusului. Anton Pann era autodidact. Cei mai mulți dintre scriitorii care se manifestă înainte de 1848 erau feciori de boieri sau proveneau din familii dacă nu înstărite, măcar de condiție mijlocie. Anton Pann avea o origine obscură și văzuse lumina zilei printre străini. Eliade, Alexandrescu, Bolliac, Bolintineanu și toți ceilalți cunoșteau limba franceză și se rupseseră cu desăvîrșire de Orient; Anton Pann a învățat limba română, după toate aparențele, în anii adolescenței; în schimb, el avusese ocazia în peregrinările primilor ani să deprindă turca, greaca, ceva rusă; era un om al meleagurilor dunărene, de constituție robustă, pe care nu-l ispiteau tînguielile, ci plăcerile cele zemoase ale vieții. E limpede că cei mai mulți dintre scriitori l-au desconsiderat, socotindu-l un poet vulgar, care n-avea nici o aspirație de a luneca spre sferele eterate ale artei de unde-și culegeau ei inspirația. Dar se pare că Anton Pann nu s-a prea sinchisit de asemenea opinii defavorabile.

El era un om din popor, care suferise pe propria-i piele asprimile vieții și trăia într-o comunicare de fiecare clipă cu poporul. Patruzecioptiștii, ca oameni înaintați, coborau în mase. Anton Pann nu avea unde privi dedesubt, căci în jurul său tălăzuia norodul. La el folclorul era mediu de viață, nu o atmosferă de atelier. Între Anton Pann și rapsodul popular, care cîntă baladele învățate din bătrîni, e totuși o deosebire. Și nu numai de talent și cunoștințe. Autorul *Poveștii vorbii* e un om de jos, dar

[1] M. Kogălniceanu, *Calendar pentru poporul românesc pe anul 1842*, p. 87.

nu de extracție rurală, e un orășean; această împrejurare marchează cu o pecete caracteristică întreaga sa operă.

În adevăr, scriitorul nostru e un mic producător, stabilit într-o mahala bucureșteană, a cărui marfă, de un tip special, răspunde unei nevoi spirituale, dar e legată tot atît de mult de cererea pieței ca și bunurile de consum, necesare traiului de toate zilele, confecționate de croitori, cizmari și ceilalți meșteri și artizani ce-l înconjoară.[1] Economia progresa impetuos după 1829 (Tratatul de la Adrianopole), în sensul intensificării raporturilor de schimb, a dezvoltării forțelor de producție ce intrau tot mai mult în contradicție cu rînduielile politice și juridice existente. O dată cu transformările din viața economică și socială, germinau o serie de aspirații spre cultivare, prea puțin cunoscute în trecut. Anton Pann intuiește interesul spre lectură al păturilor modeste de negustori, dascăli, tîrgoveți, mici funcționari. Dacă, prin conținutul lor, cîntările bisericești, la *„romînirea"* cărora ostenise în deceniul al treilea, nu erau destinate unei largi circulații și necesitau, ca să vadă lumina tiparului, protectori cu vază și mijloace financiare însemnate, în schimb, pentru comercializarea literaturii de tip cvasi folcloric, existau bune perspective. Iar el dispunea și de aptitudinile intelectuale reclamate de o asemenea operă: avea o memorie prodigioasă, o mare ușurință la versificare, mergînd pînă la darul improvizării, era harnic, perseverent și animat de pasiune.

În plus, prin bogatele cunoștințe de psaltichie, autorul *Poveștii vorbii* era apt să împlinească o nevoie profană adînc resimțită, mai ales în lumea măruntă a Bucureștilor dintre 1830—1850: aceea de a completa cu noi melodii repertoriul cîntecelor de lume. Fiindcă, după cum remarca Filimon într-un articol indispensabil pentru a înțelege atmosfera din care se desface arta lui Anton Pann, la noi, încă de mult, lăutarii, *„nefiindu-le de ajuns ideile ce le inspira fluierul păstorului și privirea naturii, s-au văzut siliți a căuta o sorginte de inspirațiuni mai fecundă, spre a da mai multă varietate baladelor, horelor*

---

[1] În 1846 tipografia lui Pann, înființată *„cu mari iconomii și cu ajutorul multor preacuvioși arhimandriți, igumeni și stareți ai osebitelor mănăstiri"* (*Testamentul din 1854*, în G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 123), număra 6 lucrători: 1 turnător de litere, 3 zețari, 1 mașinist și 1 ucenic (*Epitafulă sau slujba mormîntării Domnului...* etc., București, 1846, p. 40).

[1] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, pp. 48—49.

şi altor cîntece necesare pentru delectarea societăţii"[1]. Această „sorginte" a fost muzica bisericească. Iar Pann era cum nu se poate mai potrivit ca să realizeze joncţiunea a două domenii în aparenţă atît de îndepărtate unul de celălalt ca psaltichia şi cîntecul de lume, de fapt atît de înrudite totuşi, sau măcar vremelnic asociate, din cauza slabei răspîndiri a muzicii occidentale, pe-atunci în faza de penetraţie, sub forma teatrului de operă, a marşurilor militare şi a aşa-ziselor *„cînturi teatrale"*. E probabil că unul din imboldurile activităţii lui Pann a fost şi acela de a furniza material muzical pentru zaiafeturile boiereşti şi mai ales pentru petrecerile la iarbă verde din grădinile „Breslea", „Barbălată", „Cişmigiu" şi „Giafer", unde se adunau vara familiile de stare mijlocie şi isnafurile, într-o îmbulzeală pestriţă şi gălăgioasă, ca să se spele de cele rele şi să adauge vieţii preţul unor satisfacţii ce o fac mai vrednică de a fi trăită. Atunci, ca şi acum, bucureştenii erau oameni cu dispoziţie repede schimbătoare, lesne de înduioşat cînd arcuşul smulgea strunelor acorduri dulci şi tînguitoare, gata mai cu seamă să se veselească de cimiliturile şi vorbele de duh ce însoţeau fiece deşertare a ulcelelor de vin rubiniu sau să se prindă în horă la o pristoleancă, o chindie, la o zoralie sau vreun alt dans săltăreţ şi plin de foc...

Răspunzînd unei cerinţe sociale imediate, Anton Pann urmărea în activitatea literară, după cum a mărturisit-o în prefaţa la *Fabule şi istorioare*, pe lîngă propria sa satisfacţie, şi ţelul de a-şi cîştiga pîinea. Să remarcăm faptul fără nici o tresărire retrospectivă de mînie pioasă. Intenţia de a scoate bani din tipărirea şi colportajul cărţii nu e de loc condamnabilă şi nu scade cu nimic din meritele scriitorului; ea adaugă vocaţiei de luminător, de care se face mult caz în literatura vremii, suportul unei luciditâţi, cu atît mai simpatice, cu cît nu se travesteşte sub vorbe de paradă.

Anton Pann începe prin a fi editor, orientîndu-şi alegerea spre ceea ce considera că va fi bine primit de publicul mărunt. El tipăreşte cu o adresă precisă, îşi destină lucrările unui anumit mediu. Listele de *„prenumeranţi"*, cercetate de Gaster, dovedesc îndestul pe cine avea în vedere. Preferinţele lui îmbrăţişează aproape întreaga producţie literară a epocii, în măsura în care aceasta putea interesa pe acei „librieri", „muzici

[1] N. Filimon, *Lăutarii şi compoziţiunile lor*, în *Buciumul*, 64, nr. 311, p. 1.241.

ecleziastici", profesori, meseriaşi, tîrgoveţi, funcţionari etc. din Bucureşti, Ploieşti, Piteşti, Rîmnic, Craiova etc., pe care-i vedem subscriind la *Erotocritul* din 1837.

Erau la modă cîntecele de lume, de dragoste şi beţie? Anton Pann publica tot ceea ce-i ajungea la urechi sau îi cădea sub ochi, intervenind unde i se părea că sentimentul nu e pregnant sau forma imperfectă, ori creînd de-a dreptul, pe baza modelelor existente, bucăţi noi. Astfel în *Poezii deosebite sau Cîntece de lume* de la 1837 reproduce o variantă a cunoscutei poezioare a lui Ienăchiţă Văcărescu, *Amărîtă turturea*, cu mici schimbări, iar în *Spitalul amorului*, o altă variantă a aceleiaşi opere, de astă dată amplificată cu 15 strofe! La fel procedează cu alte bucăţi ale lui Alecu Văcărescu, Paris Mumuleanu, ale unor stihuitori astăzi complet uitaţi, ca Teodorache Georgescu, G. Popescu, G. Ucenescu şi mai ales cu cîntecele de circulaţie orală, de paternitate necunoscută.

Se bucurau de preţuire povestirile moralizatoare care tindeau la corectarea moravurilor rele şi propovăduirea virtuţii? Anton Pann se punea pe lucru, ostenindu-se cu *Hristoitia*, alcătuind apologuri şi fabule. Aveau nevoie oamenii de istorioare înveselitoare, care să le descreţească frunţile şi să le stîrnească hazul? Pann le spunea anecdote, spicuite de ici şi colo, sporite de imaginaţia lui productivă cu noi peripeţii şi uneori împodobite cu efecte de artă literară.

Îndreptarea către poeziile propriu-zis populare derivă din aceleaşi motive şi se normează după aceleaşi criterii. Editorul le-a adresat orăşenilor pentru că *„ţărănimea nu putea însemna nimic pentru Anton Pann ca public cumpărător"*[1]. El a cultivat de aceea anumite genuri, a ocolit de obicei doinele de suferinţă şi luptă, baladele păstoreşti, voiniceşti, istorice, a acordat atenţie poeziei de ritual (colinde) şi celei satirice, cu note de umor. Transcrierile lui sînt adesea hibride, adăugînd, ca în *Mugur, mugur, mugurel*, gingaşei evocări a împrospătării naturii cîteva strofe de tip anacreontic, în care apar *„fluturaşi frumuşei"* ce *„voltează"* şi *„amorul cu arcşor"* rănind *„la flcaţi"* pe tinerii ce se furişează în plimbări singuratice.[2] Alteori, ca în balada *Tunsu*, haiducul, în loc să fie simpatizat, e condamnat pentru că *„multe rele a făcut"*.

---

[1] Ovidiu Papadima, *Anton Pann şi cîntecele de lume*, în *Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor*, 1957, nr. 8—4, p. 594.

[2] *Spitalul amorului*, 1852, p. 144.

De altfel, prin termenul de poezii populare, cum se vede în titlul volumului din 1846, autorul nu avea în vedere folclorul rural, ca atiția dintre pașoptiști, ca Negruzzi, Russo, Bolliac, Bălcescu etc. El se referea la acele poezii care, prin conținut și formă, se adresează poporului, vorbesc în limba lui despre problemele lui, dar la origine pot fi și creații culte. Culegerea de cel mai autentic sentiment rural-popular e desigur *O șezătoare la țară*, însă ea a venit după ce preocuparea de literatură orală a satelor devenise o orientare predominantă în opinia publică, un obiectiv al mișcării de emancipare națională.

Cît de eclectic era Anton Pann în dorința lui de a satisface gustul cititorilor o dovedește faptul că în *Spitalul amorului*, alături de vechile cîntece de lume și romanțe de inimă albastră, el alipește elegii de Alexandrescu, Bolliac, Bolintineanu, inclusiv texte din *Norma*, *Baba Hîrca*, din *Nunta țărănească* și altele, de care se pasionau inimile tandre ale unor noi generații ce călătoreau înainte, o dată cu veacul.

Interesant e că și din punct de vedere muzical el asociază melodii scrise în stilul psaltic, de influență greco-orientală (uneori pe texte de Gr. Alexandrescu și D. Bolintineanu!), cu cîntece de factură populară și cu alte cîntece (romanțe, arii de operă etc.), de certă rezonanță apuseană.[1] Un erudit muzicolog, G. Breazul, a dovedit că în *Spitalul amorului* stau alături o melodie ca *Un pui zboară și se duce*, provenită dintr-un caracteristic *Volkslied* german din secolul al XVIII-lea, cu manele turcești sau melodii grecești, preluate din culegeri de cîntece ca *Euterpe*, *Pandora*, *Armonia*, ce au circulat prin țările noastre înainte de 1848.[2]

În genere, Anton Pann oglindește în chip viu, ca și alți scriitori contemporani, o epocă de tranziție, în care interferențele de civilizații și încălecările de ritm istoric alcătuiau un spectacol de un pitoresc captivant, dar și de un puternic dramatism. Căci noul se alegea de vechi printr-o luptă grea. Din păcate, miza acestei lupte și căile ei de desfășurare nu erau limpezi pentru toată lumea. Pașoptiștii, avînd în față perspectiva emancipării noastre politice și a intrării în familia națiunilor civilizate ale Europei, optaseră hotărît pentru Occident. Pann nu se împotrivea modernizării în toate ramurile

[1] Gh. Ciobanu, *op. cit.*, pp. 30–51.

[2] G. Breazul, *Patrium carmen. Contribuții la studiul muzicii românești*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1941, pp. 310–326.

vieții particulare și obștești, dar nici nu se grăbea să-și pună giubeaua la naftalină. Erau în el multe trăsături de om al vechimii, și nu e de mirare că într-o perioadă de rapidă destrămare a relațiilor patriarhale a fost realmente și mai ales a dat impresia că este un ultim reprezentant al legăturilor noastre culturale cu lumea greco-turcească. De fapt, el nu avea nimic comun cu ataraxia înțelepciunii orientale și nu privea în jur cu scepticism și detașare, așteptînd cu brațele la piept ca fatalitatea să-și împlinească sorocul. Era doar un om prudent și grijuliu, plasat în raport cu societatea boierească a timpului printre slugi, întrucît practica o meserie nesigură, fără prestigiu social, lipsită de independență, care-i îngăduia doar să trăiască de azi pe mîine; de aceea Pann își potrivea totdeauna pasul după poporenii de rînd ce-l înconjurau, împărtășind nădejdile și repulsiile lor, evitînd salturile bruște și primenirile radicale pe care le încercau literații contemporani, trecuți prin școli și ambiționați să rivalizeze cu modelele apusene.

DE LA LUME ADUNATE...

(Izvoarele lui Anton Pann)

Pentru a înțelege însemnătatea lui Anton Pann și a-i putea aprecia contribuția în cadrul istoriei literaturii, cercetătorii s-au găsit de mult în fața necesității de a-i determina izvoarele de inspirație. Dar această problemă nu e ușor de elucidat, iar încercările întreprinse pînă acum, avînd drept inițiator pe un mare învățat, M. Gaster[1], n-au condus decît la rezultate parțiale. Chiar și așa, fără un studiu sistematic asupra ansamblului operei, care implică ani de trudă și o răbdare de benedictin, numai pe baza sondajelor efectuate ici și colo, se poate afirma că Anton Pann e unul din cei mai uimitori scriitori ai secolului al XIX-lea, veritabil punct de intersecție al unor circuite folclorice ce leagă Orientul de Occident și înmănunchează bagajul spiritual al epocilor vechi cu experiența omului simplu din vremurile noastre.

Autorul *Poveștii vorbii* a împrumutat de la alții, fără nici un scrupul. În această privință el manifesta o dezinvoltură și o suverană inocență, proprii epocilor primitive, cînd, sub semnul unei mentalități cvasi folclorice, deosebirea între original și copie nu era deplin statornicită, iar elementul personal în creație intervenea anonim și modest, doar ca să nuanțeze imagini, motive și tipuri literare de circulație colectivă. În afară de culegerea de proverbe și istorioare din gura țăranului, acțiune care precede cu cel puțin un deceniu mișcarea de valorificare a creației orale a poporului pornită de Alecsandri și Russo, el a adunat material din mahalalele orașelor, din publicațiile periodice ale timpului și mai ales a pus la contri-

[1] M. Gaster, *Literatura populară romînă*, București, 1883.

buție izvoare cărturărești, vechi ma nscrise de cărți populare în circulație la noi către începutul secolului, ca: *Hristoitia*, *Bertoldo*, *Archir și Anadam* sau *Floarea darurilor*, culegeri de maxime, ca lucrarea de la 1826 a lui Dinicu Golescu, *Adunare de pilde bisericești și filozofești*, opere beletristice neogrecești, ca *Erotocritul*, și multe altele. Tot acest imens material, de rovenienție felurite, a fost unificat de scriitor fără ca totdeauna să se producă osmoza deplină cu propria-i personalitate. Lucrările rezultate, potrivit scopului pe care-l urmăresc, reprezintă o versiune mai mult sau mai puțin depărtată de prototipul inițial. *Erotocritul* ne apare ca o traducere apropiată de original; *Archir și Anadam* e o prelucrare mai liberă, ce respectă totuși datele fundamentale ale textului de bază; *O șezătoare la țară* și *Povestea vorbii*, deși cuprind numeroase elemente alogene, constituie însă, prin dispunerea materialului, bogăția invenției și expresivitatea formei, o creație originală: aici tot ce a fost împrumutat s-a topit într-o nouă elaborație.

În genere, Anton Pann construiește pe o schelărie clasică, de motive străvechi, venite din India, trecute mai ales prin orientul islamic în lumea medievală, și de-aici intrate în patrimoniul culturilor naționale moderne, în nesfîrșite variante și contaminări, rod al legăturilor reciproce și al unui aflux inepuizabil și mereu inedit de imaginație populară. „*Îl citim deci* — se exprima admirabil Tudor Vianu — *nu numai cu plăcere, dar atunci cînd înțelegem lucrurile mai bine, și cu emoția de a stabili prin el contactul cu fantezia unică și eternă a omenirii.*"[1]

Opera lui e dintre acelea care procură comparatiștilor, în cel mai înalt grad, voluptatea stabilirii de concordanțe și a descoperirii de filiații. În adevăr, îndărătul celei mai simple și mai pline de naturalețe istorioare, ce pare prin firescul povestirii că țîșnește spontan din fantezia autorului, erudiția relevă cele mai neașteptate și mai surprinzătoare conexiuni. Desigur, lucrurile trebuie interpretate cu precauție, eliminînd apropierile abuzive și combătînd metodologia atît de înrădăcinată în istoriografia burgheză, de a explica totul prin influențe. E totuși indiscutabil, dincolo de orice exagerare comparatistă, că opera lui Anton Pann constituie un imens receptacol de motive și teme care se regăsesc în variante similare

[1] Tudor Vianu, *Anton Pann*, București, 1955, p. 22.

pe toate latitudinile, că ea reprezintă o verigă în lanțul ce leagă vechile culturi ale Asiei de culturile Europei.

Iată un exemplu concludent: bucata intitulată *Planul simigiului* din *Fabule și istorioare*. În aparență, nimic mai cotidian și mai datat: un simigiu și-a cumpărat ouă din produsul covrigilor vînduți la tîrg; întorcîndu-se spre casă și fiind în starea de ușoară euforie a omului căruia i-au mers bine treburile, începe să viseze cu ochii deschiși; din cele 500 de ouă cumpărate — se gîndește el — va obține 500 de pui, puii se vor face cloști, cloștile îi vor da fiecare cîte 20 de pui, și așa mai departe, printr-un fel de „reproducție lărgită" *sui generis* el se și vede om căpătuit, scăpat o dată pentru totdeauna de griji și necazuri; dar tocmai cînd își savura mai tare iluzia, iată-l făcînd o mișcare stîngace; panerul pe care-l purta pe cap, cu cele 500 de ouă, se răstoarnă, și simigiul își reia într-un chip amar contactul cu proza vieții.

Rezemîndu-se pe autoritatea unui renumit sanscritolog, Max Müller, Gaster a arătat încă de mult[1] că prototipul istorioarei lui Pann se găsește în *Panciatantra*, cea mai cunoscută colecție de fabule indice, datînd din primele secole ale erei noastre, de unde, prin adaptări și migrațiuni surprinzătoare, a ajuns pînă la La Fontaine. În adevăr, în colecția celebrului fabulist francez întîlnim o povestire aidoma celei a lui Pann: *La laitière et le pot au lait (Livre VII, X)*, cu deosebirea doar că locul simigiului e ținut de o lăptăreasă numită Perrette. Cu acel dar inimitabil de a evoca laconic particularitățile omului concret, individualizînd printr-un cuvînt sau un detaliu de costum, La Fontaine ne-o descrie pe Perrette cum se îndreaptă într-o dimineață spre tîrg, purtîndu-și grațios oala cu lapte, ca o nimfă cîmpenească sărutată de aerul proaspăt și lumina soarelui:

„Légère et court vêtue, elle allait à grands pas,
Ayant mis ce jour-là, pour être plus agile,
Cotillon simple et souliers plats..."

Astfel dichisită, cu inima ușoară și zglobie, lăptăreasa se lasă pradă iluziilor; cu banii luați din vînzarea laptelui va cumpăra ouă, ouăle îi vor da destui pui ca să-și ia un porc, porcul îi va permite să-și ia o vacă, și tot așa, din aproape în aproape, Perrette se și vedea ajunsă la o mare bogăție,

[1] Dr. M. Gaster, *Literatura populară romînă*, București, 1883, p. 154.

dacă... dacă o mişcare greşită n-ar fi făcut-o să spargă blidul cu lapte şi să revină astfel la realitate.

Paralelismul dintre păţania Perrettei şi cea a simigiului e incontestabil. Întrebarea e: a avut Pann cunoştinţă de fabula lui La Fontaine? N-ar fi imposibil, deşi probabilitatea e foarte mică. Însemnăm doar că există şi alte coincidenţe între opera lui Pann şi cea a lui La Fontaine. De pildă, apologul intitulat *Critica oamenilor* din *Fabule şi istorioare* nu e altceva decît *Le meunier, son fils et l'âne* (III, 1).

Există însă şi o altă ipoteză, anume că La Fontaine şi Pann s-au inspirat deopotrivă, dar în mod independent, dintr-un prototip anterior. Aici ne vine în ajutor savanta cercetare întreprinsă de Max Müller, la care Gaster se referea incidental. În 1883, cînd apărea *Literatura populară romînă*, Müller conta printre cei mai reputaţi maeştri ai filologiei comparate. De-atunci încoace teoriile lui, în bună parte de un pozitivism simplist, încercînd să explice legendele comune diferitelor ramuri ale marii familii indo-europene prin analiza, etimologia şi comparaţia numelor mitologice, au căzut în desuetudine. Totuşi, cum se întîmplă adesea cînd o operă se înalţă pe o temelie vastă de fapte, în unele lucrări ale lui Müller se găsesc date şi observaţii care pot încă servi, cu condiţia desigur de a le desface din contextul ce le încătuşează. E cazul, în speţă, cu studiul *Asupra migrării fabulelor*[1], dedicat motivului întîlnit la Anton Pann şi La Fontaine, pe care să-l numim, pentru comoditatea discuţiei, al *„castelelor în Spania"*.

Müller depistează prototipul îndepărtat al fabulei lui La Fontaine într-o povestire din *Panciatantra*. Eroul e aici un brahman zgîrcit care-şi atîrnase o oală cu orez deasupra patului; într-o zi, cum tot o privea cu ochi mîngîietori, îi vine în minte că ar putea vinde orezul în caz de foamete cu destule rupii ca să-şi cumpere două capre; caprele i-ar da mai mulţi iezi, care, la rîndul lor, hrăniţi şi apoi vînduţi cu preţ bun, i-ar permite să obţină vaci, vacile le-ar da pe bivoli şi, aşa mai departe, prin schimburi tot mai avantajoase, brahmanul se şi vede om bogat, instalat într-o locuinţă impunătoare, căsătorit cu o fată frumoasă şi cu zestre; în vis are şi un copil, însă cam zvăpăiat; cum într-o zi maică-sa nu intervine destul

[1] **Max Müller**, *Essais sur mithologie compar aditions et les coutumes*, Paris, 1875.

de prompt să-l potolească, mînia brahmanului se abate asupra femeii; lipsit de orice etichetă, el vrea s-o lovească, însă... cititorul a ghicit, desigur, nimereşte în oala cu orez, care se face ţăndări.

Müller citează apoi un text analog din altă colecţie de fabule sanscrite, ulterioară *Panciatantrei*, numită *Hitopadesa (Sfatul izbăvitor)*, şi îşi pune întrebarea legitimă în ce mod a călătorit din India primelor secole ale erei noastre pînă în Franţa Regelui-Soare acest motiv al *„castelelor în Spania"*. *„Este aici*, scrie el, *ceva care ne surprinde, în timp ce opere de artă au pierit, în timp ce imperii s-au ridicat şi s-au prăbuşit, această modestă poveste a supravieţuit, păstrîndu-şi locul de onoare şi puterea necontestată în toate şcolile Orientului, în toate grădiniţele de copii ale Occidentului. Şi este vorba de un caz de longevitate atît de bine stabilit, încît chiar cei mai sceptici s-ar hazarda cu greu să-l pună la îndoială."*[1]

Fără a intra în toate detaliile acestui extraordinar voiaj al fabulelor indiene, redăm succint, după Müller, etapele principale. *Panciatantra* a fost tradusă în limba persană pe vremea lui Cosroe Nuşirvan, contemporan al lui Justinian. În arabă ajunge în secolul al VII-lea, prin intermediul lui Abdalah ibn Almokaffa, persan trecut la mahomedanism, înălţat în dregătorii importante la curtea califilor din Bagdad. La el, povestirea noastră apare într-o variantă uşor modificată: eroul nu mai e brahman, orezul din oală e înlocuit cu ulei şi miere, iar bastonada care deşteaptă din miraje îl vizează direct pe copilul neascultător. Textul lui Abdalah ibn Almokaffa parvine în Europa pe trei căi: printr-o traducere greacă din secolul al XI-lea, printr-o traducere ebraică din secolul al XIII-lea (care a proliferat versiuni în latină, germană, spaniolă, italiană) şi printr-o traducere persană din secolul al XII-lea (care a constituit prototipul cărţii apărute la Paris, în 1644, sub titlul *Livre des lumières ou la conduite des rois, composé par le sage Pilpay, l'Indien*, recunoscută de La Fontaine drept sursă de inspiraţie). Prin aceste traduceri şi traduceri de traduceri, fabulele indiene au devenit foarte populare în Europa. *„Ele au fost mai citite decît* Biblia *sau orice altă carte. Ele n-au fost doar citite în aceste traduceri, ci incluse în predici, omilii şi opere de morală. Au fost dezvoltate, aclimatizate, localizate, moralizate*

[1] Max Müller, *op. cit.*, p. 424.

Casa în care a locuit Anton Pann la Rîmnicul-Vîlcea

în așa chip, încît e aproape imposibil să le mai recunoști fizionomia orientală sub deghizările lor rustice."[1] Rabelais, în *Gargantua*, punea în gura unui personaj următoarele cuvinte: „*J-ay grand paour que toute cette entreprinse sera semblable à la farce du pot au laict, duquel un cordouanier se faisayt riche par resverie, puys, le pot cassé, n'eut de quoi disner*"[2].

Aici se vede că brahmanul a devenit cizmar, iar oala cu orez sau miere conține acum, ca la La Fontaine, lapte. Dar Müller, nemulțumit cu atît, vrea să se convingă dacă lăptăreasa din fabula scriitorului francez e o invenție personală sau tot o reminiscență de lectură. Și el sfîrșește prin a-i descoperi prezența într-o carte din secolul al XIII-lea: *Dialogus creaturarum optime moralizatus*, precum și în operele mai tîrzii: *Conde lucanor* a infantelui Don Manuel (jumătatea secolului al XIV-lea) și *Contes et nouvelles* a lui Bonaventure des Périers (secolul al XIV-lea), aceasta din urmă bine cunoscută lui La Fontaine.

Erudita cercetare a lui Müller e totuși incompletă: ea lasă la o parte peregrinările motivului în literaturile slave, precum și în limba turcă, unde știm totuși că o primă traducere a *Panciatantrei* s-a făcut în 1540. Or, ca să revenim la Anton Pann, tocmai prin acest canal ar fi putut ajunge mai lesne străvechiul motiv hindus în opera scriitorului nostru. Un argument, deși e precaut să nu-i atribuim mare pondere, l-ar constitui profesia eroului: simigiu, îndeletnicire orientală.

Mai plauzibilă e însă presupunerea că *Planul simigiului* reprezintă versificarea unei anecdote auzite de la cineva decît adaptarea unui text găsit într-o carte. Nu mărturisește oare Anton Pann în prefața la *Fabule și istorioare* că bucățile cuprinse în volum „*nu sînt decît numai auzite*"? Și adaugă: „*De vor fi vreunele tipărite în alte limbi, nu știu, că n-am învățat nici o limbă din cele poleite*".

Firește, nu e exclusă nici ipoteza nașterii independente a istorioarei lui Pann. Ar fi vorba în acest caz de o coincidență, și nu de o influență. Lucrul e greu de demonstrat, pare puțin probabil, însă, repetăm, nu e imposibil.

În folclorul diferitelor popoare se știe doar că există numeroase similitudini ce nu provin dintr-o transmitere, ci rezultă din identitatea reacțiilor umane în fața unor experiențe de viață comune. Andrew Lang scria încă demult în prefața tra-

[1] Max Müler, *op. cit.*, pp. 441—442.
[2] Rabelais, *Gargantua* (I, 33).

ducerii engleze a poveştilor fraţilor Grimm (1884): „*Socotim că e cu neputinţă să determinăm deocamdată pînă la ce punct poveştile au fost transmise de la popor la popor şi transportate din loc în loc în trecutul obscur şi incomensurabil al omenirii sau pînă la ce punct ele se datoresc identităţii imaginaţiei umane în toate locurile... Cum s-au răspîndit poveştile, aceasta rămîne nesigur.* Mult *se datorează desigur identităţii de imaginaţie, mai ales în epocile primitive,* ceva *se datorează transmiterii.*"

Punctul de vedere al lui Lang nu e admis de toţi folcloriştii, el a ajuns chiar minoritar în ştiinţa burgheză, dominată pînă azi de comparatism. Iată, de pildă, o opinie la antipozi, a lui Emmanuel Cosquin, un erudit care şi-a închinat întreaga viaţă demonstrării originii indice a basmelor: „*Oricare ar fi tipul de poveste pe care l-aţi studia, în variantele sale cît de numeroase, cît de diversificate, culese în ţările cele mai deosebite, nu veţi întîlni nici un singur element caracteristic, fie cît de neînsemnat, care să fie cu adevărat specific cutărei variante, cutărei ţări. Cercetaţi bine, şi acest element îl veţi regăsi aiurea, în mod foarte precis, cîteodată la celălalt capăt al lumii.*"[1]

Firește, nu e aici locul să dezbatem o problemă atît de specială şi de controversată ca aceea a originii şi migrării basmelor. Ne mărginim doar la a nota în treacăt că uriaşul material faptic acumulat de cercetători nu permite o concluzie nici într-un sens, nici într-altul, sau, cu alte cuvinte, impune o viziune dialectică asupra lucrurilor; încercările de a explica imensa varietate a cazurilor particulare printr-un principiu unic şi exclusivist sînt în orice caz sortite eşecului.

În ce-l priveşte pe Anton Pann, e neîndoielnic că el ne oferă tocmai exemplul unor variate moduri de elaborare a operei. Dacă *Planul simigiului* pare a fi prelucrarea unei anecdote auzite, şi în acest caz scriitorul ne pune involuntar în legătură cu tezaurul milenar al înţelepciunii popoarelor prin aceea că reproduce un material folcloric ce avea el însuşi rădăcini îndepărtate, în schimb, în alte cazuri, ştim cu certitudine că şi-a născocit subiectele. Pe de altă parte, e stabilit că în mod frecvent el a apelat la manuscrise romîneşti anterioare, pe care le-a editat,

[1] Emmanuel Cosquin, *Etudes folkloriques. Recherches sur les migrations des contes populaires et leur point de départ*, Paris, 1922, p. 9.

aducîndu-le o serie de transformări, de mai mare sau mai mică întindere. *„Anton Pann n-a făcut altceva decît a tipărit manuscripte mai vechi romînești, schimbîndu-le mai mult sau mai puțin"*[1], spunea Gaster în 1883, pentru ca, după mai bine de o jumătate de veac, să declare într-o formă încă mai categorică: *„El nu este autorul nici uneia din cărțile publicate de dînsul, doar numai că multe dintre ele au fost versificate de dînsul"*[2].

E deplin dovedit astăzi că punctul de vedere al lui Gaster e greșit. De altfel, marele învățat, căruia filologia romînă îi datorează atît de mult în domeniul inițierii cercetărilor științifice de literatură populară, și-a contrazis propria-i opinie în cadrul analizei făcute *Poveștii vorbii* în ediția publicată în anul 1936.

Vom încerca în tabloul următor să clasificăm principalele opere profane ale lui Anton Pann în funcție de natura izvorului de inspirație:

I. *Originale*

1. Cîteva bucăți din *Poezii deosebite sau Cîntece de lume* (1831) *„din care unele sînt culese de la alți, iar altele originale"*, ne spune chiar autorul. Notăm cîteva originale indubitabile: *La Rîmnic, Zădărnicia, Însoțirea, Munților, fiți mărturii, Lunită, luminătoare, Nu voi avere, nici bogăție* etc.[3]

2. Unele bucăți din *Fabule și istorioare* (1841), atribuție probabilă.

3. Cîteva bucăți din *Poezii populare* (1846), între care primele 4 poezii și *Povestea unui gîngav despre zavera de la 1821.*

4. *Memorabilul focului mare întîmplat în București în ziua de Paști, anul 1847, martie 23, și generozitatea preaînălțatului nostru prinț Gheorghie D. Bibescu-Vvod* (1847).

5. Povestiri și proverbe din *Culegere de proverburi sau Povestea vorbii* (1847).

6. Părți din *O șezătoare la țară sau Călătoria lui moș Albu* (1851—1852).

---

[1] M. Gaster, *Literatura populară romînă, op. cit.*, p. 106.
[2] M. Gaster, *Prefață* la ed. *Povestea vorbii, op. cit.*, p. 71.
[3] În tabloul ce urmează indicăm de regulă numai data primelor ediții.

II. *Prelucrări și reeditări de manuscrise (texte) anterioare sau contemporane:*

1. *Calendarul lui Bonifatie Setosul* (incert, 1821).

2. *Cîntări de stea* (incert, 1822).

3. *Versuri muzicești* (1830). În prefață autorul își precizează modul de lucru: *„...aceste versuri neavîndu-le tipărite din mînă în mînă și din auzite spunîndu-le, atît le smintise din calea lor, încît mai nici un înțeles nu avea într-însele. Pe aceste într-acest chip eu văzîndu-le, m-am îndemnat și, pe cît am putut, culegîndu-le, le-am îndreptat.“* Reiese că Anton Pann a prelucrat versuri manuscrise (care circulau *„din mînă în mînă“*) și poezii răspîndite pe cale orală (*„din auzite“*).

4. Cea mai mare parte din *Poezii deosebite sau Cîntece de lume* (1831).

În acest volum Anton Pann reproduce 15 poezii de Alecu Văcărescu după un manuscris similar mss. academice 287 și 3.238. De asemenea, reproduce 2 poezii de Ienăchiță Văcărescu și 8 poezii de Iancu Văcărescu, între care *Bacchic* (*„Bine este totdeauna...“*). E vrednic de notat că și în acest caz Pann a urmat un manuscris al Văcărești lor, întrucît unele bucăți ale lui Iancu (de ex. *La privighetoare* sau *Firească lege*) nu figurează în ediția din 1830 *Poezii alese din ale marelui Logofăt I. Văcărescu.*

În rest, există numeroase cîntece de lume și poezii de tip neoanacreontic, a căror paternitate e greu de stabilit; în orice caz, nu numai maniera și profilul stilistic le înrudește cu opera Văcărești lor și parțial cu a lui Conachi, ci și realizarea artistică, în mod vădit conformistă și secătuită de avînt veritabil.

5. *Hristoitia* (1834).

Lucrarea aceasta a fost considerată de bizantinologul Demostene Russo drept o traducere a lui Pann prin intermediarul grecesc al lui Daponte, după opera renumitului umanist Erasm din Rotterdam: *De civilitate morum puerilium* (Anvers, 1530)[1]. D. Russo a mai semnalat existența unei versiuni romînești datorită călugărului Naum Rîmniceanu, care ar fi urmat însă un alt intermediar grecesc, și anume al lui Vizantios. N. Cartojan în opera sa monumentală *Cărțile populare în literatura românească* reia părerea lui Russo și-l elogiază pentru că ar fi

[1] D. Russo, *Studii și critice*, București, 1910, p. 41.

atras atenţia asupra manuscrisului „inedit" al lui Rîmniceanu.[1] Dar lui Cartojan i-au scăpat două declaraţiuni categorice în problema care ne interesează, anterioare cercetării lui Russo. În adevăr, încă în 1890, Constantin Erbiceanu — unul dintre primii cercetători ai relaţiilor culturale romîno-greceşti — afirmase că Anton Pann a plecat în *Hristoitia* de la un text în versuri greceşti al lui Naum Rîmniceanu, prelucrat el însuşi după o scriere a unuia Dimitrie Neculai Darvari: *Manuducere în buna-creştere sau manual pentru cetirea tinerilor studioşi Romei (greci) şi Vlahi*.[2] Cîţiva ani mai tîrziu, acelaşi Erbiceanu, în biografia ce i-a consacrat-o lui Naum Rîmniceanu, şi-a completat ştirea comunicată anterior, precizînd că Anton Pann a cunoscut un manuscris al acestuia, intitulat *Buna obicinuinţă nouă*, din 1829, cuprinzînd traducerea operei lui Erasm pe două coloane: *„în poezie grecească foarte corect"* şi: *„în romîneşte în poezie albă"*. Ca să compună *Hristoitia*, Anton Pann ar fi versificat numai, corijînd şi îmbunătăţind textul romînesc al lui Naum.[3]

Părerea lui Erbiceanu nu e absurdă, după cum cititorul se poate convinge comparînd în paralelă fragmentele următoare din manuscrisul lui Naum şi cartea scriitorului nostru.

Cap. V *Pentru podoaba hainelor*

Naum Rîmniceanu (ms. 487)	*Anton Pann*
„Nu este lucru poprit	„Bărbaţii să se gătească
Podoaba şi la bărbaţi,	Şi să se împodobească,
Ci aceasta să o facă	Este slobod la orcine,
Nu şi peste cît se cade	Însă precît să cuvine,
La însuşi persoana lor,	Cu podoabă potrivită,
Ca să nu se defăimeze."	Aşezată şi cinstită;
	Iar cela ce să gătеşte
	Mai mult decît trebuieşte
	Şi cel ce să des priveşte,
	Să pipăie, să chiteşte,
	Ca să s-arate pre sine
	Mai galant decît orcine,

[1] N. Cartojan, *Cărţile populare în literatura romînească*, vol. II, Bucureşti, 1938, p. 244.

[2] Const. Erbiceanu, *Cronicarii greci carii au scris despre romîni în epoca fanariotă*, Bucureşti, 1890, p. XXXII.

[3] Const. Erbiceanu, *Viaţa şi activitatea literară a protosinghelului Naum Rîmniceanu*, Bucureşti, 1900, pp. 28 şi 74.

Asfel de om să nu-ţi pară
Că va scăpa de ocară."

.....

„Căciula ori işlicul
Nu prea mult să o scoboare,
Ochii să i s-acopere,
Nici prea mult s-o ridice,
Încît a se şi clăti
Deasupra capului său,
Că aceste amîndouă
Categorisite sunt."

.....

„Nici brîul să şi-l dezlege,
Nici iarăşi a se încinge,
Fără numai de nevoie,
Şi atuncea cu sfială.
Şi de este urît lucru
Brîul său să şi-l dezlege
Înaintea oamenilor,
Mai urît lucru va fi
Să se vadă brîuşorul
Sau s-arate cusătura."

.....

„Şapca-n cap s-o poarte bine
Şi frumos, cum să cuvine,
Să nu fie prea-ndesată,
Pînă la ochi apăsată,
Nici la o parte strîmbată,
Pe o ureche plecată,
Că sînt lucruri necinstite
Şi de-nţelepţi osîndite."

.....

„Brîul iar de a-l descinge
Ş-a-l întinde ş-a-l încinge
Niciodată nu să cade
Altul de faţă cînd şade;
Or brînişorul să-şi lege
Şi între alţi să-l dezlege,
Or mărginile să şază
Afară, ca să se vază:
Aceasta iar să se ştie
Că e mare nebunie."

Reiese destul de limpede că Pann nu se îndepărtează în mod esenţial de versiunea lui Naum Rîmniceanu, deşi el îşi permite, ca totdeauna, mari libertăţi de mişcare, nesimţindu-se robul textului ce-i serveşte de model. Totuşi, admiţînd că prin confruntarea celor două versiuni nu ajungem la un rezultat deplin convingător, adăugăm şi alte argumente pentru a întări supoziţia noastră că *Pann a prelucrat, şi nu a tradus „Hristoitia"*. În afara unor considerente de ordin general, privind modul de lucru al scriitorului, ne întemeiem pe mărturia sa directă, făcută în precuvîntarea cărţii. După ce arată că *Hristoitia* a fost *„întîi ş-întîi scoasă"* în latineşte şi de-aci răspîndită în diverse traduceri, autorul continuă:

„Fieşcare o făcuse
În limbă-i, cum îi plăcuse,
Precum şi în rumîneşte
Două feluri să găseşte,
Care acum şi de mine

Iat-a treia oară vine
Cum să vede întocmită
Şi în versuri poezită."

În aceste rînduri Anton Pann nu vorbeşte explicit de traducere, ci de *„poezire"*, adică exact de ceea ce pretindea Erbiceanu. Pe de altă parte, faptul că el se referă la două manuscrise anterioare trezeşte o bănuială: oare editorul atît de grăbit să scoată cărţi la lumină, care l-a împins totdeauna din urmă pe scriitor, ar fi fost dispus să zăbovească pînă cînd se întocmeşte o *a treia* traducere, atunci cînd *două* deja existau? Nu pare straniu ca Anton Pann să se fi călăuzit în *acest* caz de principiul fidelităţii faţă de original, de care în mod obişnuit n-a ţinut seama? Adăugăm la aceasta o frază din prefaţa la *Fabule şi istorioare*, din 1841 (deci posterioară *Hristoitiei*), al cărei înţeles, fără a fi pe deplin concludent, furnizează totuşi un nou indiciu: *„În anii cruzimii mele, de ar fi fost şcoli ca acum şi de învăţam vreo limbă din cele lăudate, nu era să mă joc cu astfel de lucruri mici, ci era să traduc osebite cărţi care să mă folosească şi pe mine şi pe alţii..."*

Formulăm deci ipoteza că *Hristoitia* nu e o traducere, ci o prelucrare, o *„poezire"* a unui manuscris anterior. Care? Poate al lui Rîmniceanu, poate celălalt manuscris despre care vorbeşte Pann, din păcate, însă, pierdut.

6. *Noul Erotocrit* (1837).

Părerea noastră este că şi această scriere e o prelucrare, aşa cum a afirmat pe vremuri M. Gaster[1], şi nu o traducere. Cartojan, care a dedicat un erudit studiu poemei *Erotocritului* şi circulaţiei sale, a dovedit că la baza lucrării cu acest nume, tipărită în 1818, la Viena, de Dionisie Fotino, stă o operă a cretanului Cornaro, de pe la sfîrşitul veacului al XVII-lea, prelucrată, la rîndul ei, după romanul cavaleresc, de la sfîrşitul evului mediu francez, *Paris et Vienne*.[2] Un alt cercetător, V. Grecu, a afirmat — şi pe urmele lui toţi cei care au abordat pînă astăzi chestiunea — că *Erotocritul* lui Pann de la 1837 *„e o traducere fidelă, în versuri, a textului din* Noul Erotocrit *al lui Dionisie Fotino,*

[1] M. Gaster, *Rumänische Litteratur*, Strassburg, 1901, p. 339.
[2] N. Cartojan, *Cărţile populare în literatura românească*, II, 1938, pp. 346 şi urm.

şi Pann nu-şi permite nici o schimbare sau modificare şi nu adaoge nimica de la el"[1].

Dar în prefaţa *Erotocritului* dăm iarăşi peste o declaraţie echivocă a lui Pann.

„Numa-n rumîneşte, pînă asta dată,
Nu s-a văzut încă-n tipărire dată.
Dar tradusă-n proză la mulţi să găseşte,
Şi la alţi în versuri, chiar ca în greceşte,
Fără osebire,-ntocma potrivită,
Dar numa-ncepută şi neisprăvită."

Se vede deci că din nou Anton Pann nu-şi revendică meritul de traducător; în schimb, el remarcă faptul că opera pe care o oferă cititorului, tălmăcită atît în proză, cît şi în versuri, se răspîndise la noi în mai multe copii. Şi atunci se naşte iarăşi întrebarea de ce scriitorul ar fi tradus încă o dată o carte deja existentă în romîneşte, de vreme ce era mai simplu şi mai comod ca el să încredinţeze direct tiparului una din versiunile de care avea cunoştinţă?

Totuşi, în cazul de faţă n-avem de-a face cu o simplă *„poezire"*, adică o versificare şi o punere la punct a unui manuscris anterior. În adevăr, în lista de prenumeranţi a tomului al II-lea, Anton Pann înscrie, printre alţii, numele lui Tudorache Iliad, cu menţiunea semnificativă: *„ajutătorul la traducerea aceştii istorii"*. Acest Tudorache Iliad pare a fi — după D. Russo — una şi aceeaşi persoană cu Teodor M. Eliat, traducător în 1837, din greceşte, al poemei lui Stavrinos: *Vestiţele vitejii ale lui Mihai-vodă...*[2] E vorba deci de un om cu experienţă, care putea să-l secondeze temeinic. Poate pînă într-atîta încît să pună la dispoziţia lui Pann un exemplar al *Erotocritului* tradus în proză romînească (cum îl tradusese şi pe Stavrinos)? Ştim că ipoteza e vulnerabilă; o riscăm, totuşi, fiindcă ni se pare oricum mai rezonabil să presupunem că Anton Pann a prelucrat decît că a tradus. De ce oare s-ar fi ferit să-şi delimiteze exact contribuţia un om ca el, de o desăvîrşită bonomie, în acelaşi timp înclinat ca orice negustor să scoată în lumină toate calităţile mărfii şi să-şi evidenţieze fără nici o ipocrită modestie, în mod integral, meritele?

---

[1] V. Grecu, *„Erotocritul" lui Cornaro în literatura romînească*, în *Dacoromania*, I, Cluj, 1921, p. 61.

[2] D. Russo, *Studii istorice greco-romîne*, vol. I, Bucureşti, 1939, p. 120.

7. O parte a proverbelor și povestirilor din *Culegere de proverburi sau Povestea vorbii* (1847).

Cercetările întreprinse pînă acum pentru identificarea izvoarelor lui Pann n-au avansat mult peste ceea ce Gaster a indicat încă în urmă cu șase decenii. De altfel, e bine s-o subliniem, nu e suficient să descoperim paralele ale istorioarelor sau proverbelor din *Povestea vorbii* în folclorul diferitelor popoare, pentru a ști cum a procedat Pann și care e adevăratul lui merit. Ne-ar trebui, pentru o clarificare deplină, manuscrisul romînesc anterior de care el s-a servit sau, eventual, ceea ce e și mai greu de dibuit, motivul popular oral care i-a ajuns la urechi. Un caz ca acela al *Poveștii poamelor* e mai degrabă rar.

Se știe că *Povestea poamelor* e o satiră bizantină din secolul al XII-lea, tinzînd, pe de o parte, la condamnarea beției, pe de alta, la criticarea moravurilor de curte într-o monarhie despotică, bizuită pe o birocrație puternică și o armată de înalți dregători, venali și intriganți. Într-o lucrare erudită, Ariadna Camariano a studiat cele 4 redacțiuni ale prototipului grecesc (care au născut fiecare în parte numeroase traduceri), stabilind varianta care a ajuns la noi (neogreacă) pare-se întîia oară în 1781.[1] Numărul total al manuscriselor romînești descoperite pînă acum e de 14.[2] Dintre acestea, unul a fost găsit de N. Mateescu, în 1912, printre hîrtiile rămase de la Pann la Mănăstirea Dintr-un Lemn.[3] Avem deci dovada materială a prelucrării.

În alte cazuri, însă, stabilim analogii între bucăți din *Povestea vorbii* și istorioare ale literaturii universale, fără a putea explica în ce fel s-au produs coincidențele, dacă, așa cum am arătat, ele sînt rezultatul unei circulații de motive, pe cale scrisă sau orală, ori o creație independentă; dar chiar și în această ultimă ipoteză e posibil ca în punctul de plecare să existe un element împrumutat, care, prin adaosuri, transformări succesive și integrări în constelații noi, să-și fi pierdut total personalitatea.

Astfel disputa între mîini, picioare și pîntece e o fabulă a scriitorului latin Menenius Agripa; Popa Badea — despre care vom vorbi în altă parte — își are corespondențe în folclorul indian, în cărți populare ebraice și europene medievale ș.a.m.d.

---

[1] Ariadna Camariano, *Poricologos și Opsarologos grecesc*, în *Cercetări literare*, III, 1939, pp. 62 și urm.

[2] Ioana Andreescu, *Istoria poamelor. Redacțiunile romînești*, în *Cercetări literare*, II, 1936, numără 12 manuscrise, la care A. Camariano adaugă două.

[3] N. Mateescu, *Judecata strugurelui*, în *Creangă*, I, 1912.

În ce privește proverbele din *Povestea vorbii*, ele provin în parte din vechile cărți populare: *Esopia*, *Floarea darurilor*, *Bertoldo* etc.

8. *Înțeleptul Archir cu nepotul său Anadam* (1850).

9. *Spitalul amorului sau Cîntătorul dorului* (1850).

E o veritabilă antologie a poeziei erotice din faza de debut a literaturii noastre moderne, în care figurează Văcărești, Conachi, Momuleanu, dar și astăzi uitații: M. Lupescu, G. Ucenescu, G. Popescu, Tudorache Georgescu, alături de Cîrlova, Alexandrescu, Bolliac, Bolintineanu, Costache Caragiali, G. Sion, C. Aricescu, de Anton Pann însuși și de alții neidentificați. În total, ediția de la 1850 însănunchează în 2 volumașe un număr de 88 de poezii, dintre care pentru 60 autorul dă melodia în notație psaltică. Ediția ulterioară a *Spitalului amorului* din 1852, în 6 broșuri, e mult amplificată; ea cuprinde 293 de cîntece, dintre care 167 în melodie. De observat că pe coperta primei broșuri, din ed. I, Pann indica cititorului că în colecția sa de *„cîntece vechi populare"*

„Pe lîngă cele sătene,
S-a pus și din orășene."

10. *Cîntătorul beției* (1852).

Analogiile cu poemul lui Aaron: *Leonat din Longobardia și nevasta lui Dorofata* sugerează oare un prototip comun?

11. *Culegere de povești și anegdote* (1854).

III. *Traduceri*.

Acest capitol ni se pare de mică însemnătate în opera lui Anton Pann. Despre *Hristoitia* și *Erotocritul* ne-am spus părerea. La *O povestire arabică din Halima* (1839) Pann a făcut numai prefața; textul propriu-zis a fost atribuit de D. Iarcu unui necunoscut, Stanciu Georgescu, care ar fi găsit manuscrisul și ar fi îndreptat traducerea. Avem motive să presupunem că pînă și *Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea* (1853) nu reprezintă o traducere directă după o carte populară turcească, așa cum a susținut Gaster.[1] L. Șăineanu a arătat că glumele

[1] Într-un articol recent, Vladimir Drimba reia în treacăt, dar fără să argumenteze, teza traducerii: *Surse românești pentru dialectologia istorică turcă (I) — Scrierile turcești ale lui Anton Pann*, în *Fonetică și dialectologie*, IV, 1962.

lui Nasr-eddin (care a fost un mare învățat, favorit al celebrului Timur-Lenk, devenit ca și — *mutatis mutandis* — Ieremia Cacavela, dascălul lui Cantemir, un reprezentant al literaturii bufone) au circulat la noi pe cale orală înainte de Pann.[1] Dovadă că așa stau lucrurile e că unele din istorioarele eroului turc au fost culese din popor de Ispirescu. E de altfel vrednic de notat că la turci prima ediție a poznelor lui Nasr-eddin datează de-abia din 1837.

În rest, e probabil că Pann a cules din lecturile sale, mai ales în greceşte, sugestii şi stimulente în creaţie, nu şi îndemnul de a le traduce personal.

IV. *Folclor*

E greu de determinat ce şi cît din opera lui Pann e de proveniență nemijlocit folclorică. Intervenţia scriitorului pare a se fi exercitat în toate cazurile, încă mai mult decît la Alecsandri, şi indiscutabil din motive nu numai estetice. Dar dacă fidelitatea transcrierii lasă de dorit în detaliu, autenticitatea populară pe teritorii mai vaste ale cercetării e evidentă. Pare că pe parcursul evolutiv al operei elementul folcloric cîştigă în ascendenţă, fapt caracteristic ce nu poate fi izolat de entuziasmul paşoptist pentru valorificarea creaţiei orale a maselor.

1. Parte din *Versuri muzicești* (1830) (vezi mai sus, p. XXXVI, cap. II, nr. 3).

2. *Poezii deosebite sau Cîntece de lume* (ediţia a II-a, 1837, adaugă 5 cîntece populare).

3. Unele bucăţi din *Fabule şi istorioare* (1841).

4. Unele bucăţi din *Poezii populare* (1846).

5. Povestiri şi mai ales proverbe din *Culegere de proverburi sau Povestea vorbii* (1847).

6. *Spitalul amorului sau Cîntătorul dorului* (1850).

7. *O şezătoare la ţară sau Călătoria lui Moş Albu* (1851, 1852), lucrare de un pronunţat caracter folcloric.

Din tabloul de mai sus rezultă că opera lui Anton Pann are un caracter eterogen: *creaţia* propriu-zisă se amestecă în proporţii aproape indecompozabile cu *reproducerea* unor mate-

[1] Lazăr Şăineanu, *Nastratin Hogea*, în *Noua revistă romînă*, nr. 11 din 1 iunie 1900, p. 503.

riale de proveniență străină, ajunse la scriitor fie pe cale orală, fie pe cale scrisă; specificul metodei lui Pann e de *a prelucra*, această prelucrare admițînd toate treptele, de la modificarea aproape imperceptibilă pînă la refacerea totală a unui text sau repovestirea cu alte cuvinte și cu alte peripeții a unui motiv aflat întîmplător. Scriitorul a pornit prin a ajusta ceea ce aparține altora fără nici un fel de căință a deposedării. Încetul cu încetul el s-a avîntat într-o operă din ce în ce mai independentă față de izvoarele de inspirație, conducîndu-se cuminte după preferințele mediului căruia îi difuza cărticelele. Originalitatea și-a afirmat-o mai deplin în *Fabule și istorioare*, pentru a o încununa în *Povestea vorbii* și *O șezătoare la țară*. Deși a încercat să producă în diferite genuri și personal nu a părut să-și dea seama unde a încorporat maximum de valoare, e cert — după cum vom vedea — că vocația lui era spre povestire, fabulă sau apolog, spre micile istorioare versificate sau expresiile aforistice de tip paremiologic, în care verva inepuizabilă, observația incisivă, darul scormonirii prin toate resursele lexicale spre a făuri o caracterizare pregnantă se puteau desfășura în voie, fără nici o reținere interioară și fără nici o reverență față de vreo autoritate literară, falsă sau veritabilă.

FILOZOFIA BUNULUI-SIMŢ

Concepţia despre lume pe care o oglindeşte opera lui Anton Pann nu e deplin unitară, lucru firesc dacă ţinem seama de imensa diversitate a izvoarelor ei şi de modul inegal al intervenţiei autorului asupra textelor sau motivelor ce nu-i aparţin. Fiindcă la Pann editorul se confundă adesea cu scriitorul, interpretarea trebuie să fie prudentă: nu tot ceea ce semnează îl şi reprezintă; în schimb, se poate spune că ceea ce realmente îl reprezintă e aproape totdeauna definitoriu pentru un anumit mediu social şi psihologic. Căci una din cele mai însemnate particularităţi ale lui Pann constă tocmai în aceea de a ne fi transmis cu maximă autenticitate tabloul lumii mărunte romîneşti dintre 1820—1850, nu atît în modalitatea exterioară a traiului ei, deci costume, moravuri, relaţii între clase etc., cît în felul de a gîndi şi a recepţiona universul.

Anton Pann este omul unei răscruci de drumuri: de o parte e Orientul patriarhal, cu viaţa sa molcomă, stăpînită de tradiţii, de alta e Occidentul, cu ritmul său accelerat de dezvoltare, cu diviziunea muncii şi spiritul întreprinzător al burgheziei; de o parte e autoritatea bisericii cu restricţiile ei lumeşti şi înfrînarea cărnii, de alta e mahalaua bucureşteană, cu poftele ei telurice, cu setea ei de îndestulare materială şi petrecere; de o parte, în fine, e morala reală a lui *homo homini lupus*, de alta, virtuţile pe care le simţim necesare obştii şi le propovăduim, deşi domnia lor e încă irealizabilă pe pămînt. Filozofia lui Pann reflectă această situaţie specifică: ea nu cultivă austeritatea, dar nici nu încurajează desfrînarea, ea nu se hrăneşte cu iluzii, dar nici nu interzice nădejdea într-o răsplătire a drepţilor; e filozofia unei umanităţi mijlocii, a cărei etică

se trage din experienţă şi al cărei criteriu e bunul-simţ; ea reprezintă o societate încă nediferenţiată profund, unde capitalismul de-abia îşi începe, prin lacrimi şi sudoare, marşul triumfal, iar Orientul, deşi se cramponează şi rezistă tenace în locurile mai umbrite, cedează totuşi terenul.

În opera lui Anton Pann întîlnim toată varietatea de meşteşuguri şi îndeletniciri ale omului din popor. Un loc deosebit îl ocupă viaţa economică. Multe anecdote şi proverbe îl privesc pe negustor, şi destule pe negustorul ambulant, ceea ce denotă interesul viu pentru această categorie socială, căreia într-un fel îi şi aparţinea. Alte istorioare desfăşoară tabloul relaţiilor sociale într-o economie încă patriarhală, a unei mici producţii de mărfuri. Frecvent apar mici meseriaşi: cîrpaciul, pescarul, fierarul, croitorul, toţi ostenindu-se în căutarea unei procopseli pe care n-o pot ajunge. Ochiul atent al scriitorului înregistrează şi zarva neguţătorească a oraşelor, surprinse încă în stadiul de centre semirurale. Iată cu cît adevăr e zugrăvită atmosfera de piaţă:

„Într-un oraş oarecare
Ca şi Bucureştiul de mare,
Unde lumea în piaţ-iese
Şi-ncoaci-încolo să ţese.
Printre cei ce vînd producte
Şi fel de feluri de fructe,
Unde răsună haznale
Trîntindu-se pe tablale,
Unde unii iau, dau, număr,
Alţii încarc braţ, mîini, umăr,
Unde glasuri şi guri multe
Nu stau să se mai asculte,
Vorbind orce-n gură mare..."

În una din primele lucrări, *Calendarul lui Bonifatie Setosul*, Pann enumeră într-un chip cum nu se poate mai caracteristic cele şase pricini de nenorocire în existenţa oamenilor: *„A avea o muiere rea cu copii mulţi. Punga goală. Lipsa mămăligii. Datoria multă. Nici un cîştig. Şi a nu avea omenie, adecă: credet."* Relele în viaţă constau mai toate — după cum se vede — în sărăcie, iar faptul că *„omenia"* reazimă în *„credet"* exprimă cu

tărie optica profund terestră a micului producător de mărfuri, a negustorului sau meşteşugarului din mahalalele capitalei. E o morală a experienţei prozaice, prin vinele căreia nu curge nici o picătură de ambrozie, pe care n-o îmboldeşte nici o propensiune sacră şi n-o elevează nici o ambiţie transcendentă.

Dar scriitorul nostru a cunoscut îndeaproape şi viaţa satului. Pe ţăran îl observă în momentele principale ale existenţei: la muncă, în contactul cu cei mai mari şi cei de-o seamă cu dînsul, în căsnicie, la petrecere. El a evocat mai cu seamă, cu vioiciune şi suculenţă, şezătoarea, unde se stîrneşte scînteietorul duel al cimiliturilor şi vorbelor de duh şi se înseilează cu vervă nesecată povestirile şi anecdotele.

În genere, mediul de viaţă care încadrează pe eroii povestirilor şi istorioarelor lui Anton Pann, chiar atunci cînd subiectul propune un teatru de acţiune exotic, e de obicei naţionalizat, adaptat moravurilor de la noi din primele decenii ale secolului al XIX-lea. Iată, de pildă, cum se constituie lumea din însumarea *Fabulelor şi istorioarelor* din 1841: mai-marii societăţii sînt boierii; orăşenii fuduli îşi dau aere de *„boiernaşi"*, ţin slugi pe care le chinuiesc cu bătaia, îşi servesc musafirii cu *„ciorbă"*, aducînd la masă *„şervete"* şi sfeşnice de argint; gospodarul sărman mănîncă *„turtă"* de porumb, femeia trebăluieşte pe lîngă casă; plecarea la tîrg e o mică aventură, căci pădurile sînt pline de hoţi şi cerşetori; vechile relaţii autarhice s-au dizolvat, şi banii reprezintă acum obiectul supremei ambiţii a oamenilor:

„Asfel de minuni fac banii,
Ei sînt pricina, duşmanii.
Ei mărită şi însoară,
Ochii după dînşii zboară.
Ei cînd vor sta înainte
Pe nebuni îi fac cu minte,
Pe-nţelepţi îi scot din fire,
Ei sînt la toţi prilostire."

Circulă lei, dar şi zloţi, şi vechea monedă turcească numită tult; tranzacţiile se fac plătind arvună şi bînd aldămaşul; zapciul care împarte dreptăţile judecă după plocoanele primite; ţara livrează turcilor produse sub formă de zaherea; cînd un cioban e îmbrăcat în haine scumpe, vedem că respectă canoanele eleganţei vestimentare fanariote: el va purta giubea cu samur de

moscă, o scurteică lungă îmblănită cu cacom, anteriu de stofă, *„cămăşi ca tulpanul"*, papuci în picioare şi în cap *„căciulă"* (işlic!) etc.

Ca unul ce împărtăşea cu poporul umilinţele şi obida, Anton Pann nu nutrea nici o simpatie pentru clasele stăpînitoare. Dar ostilitatea lui faţă de asupritori nu se transmite prin luări de poziţie directă şi nu se ridică niciodată la tonalitatea apostrofei vehemente, proprie celor mai înaintaţi dintre revoluţionarii paşoptişti. El evită să se pronunţe asupra problemelor politice ascuţite ale vremii. Iar cînd o face, ca în *Povestea un gîngav despre zavera de la 1821 (Poezii populare*, 1846), atitudinea e eronată şi vădeşte influenţa ideologiei feudale. Nu trebuie să uităm că scriitorul, prin funcţia de psalt şi profesor de muzică bisericească, e legat de vîrfurile clericale şi ca atare nu-şi poate îngădui libertăţi de exprimare. Protestul social e formulat indirect, la modul fabulistic, dar, în aceste limite, critica moravurilor e viguroasă, iar perspectiva populară a interpretării nu lasă loc nici unei îndoieli. Să remarcăm totuşi că nicăieri Pann nu ne-a zugrăvit cu ascuţime raporturile de exploatare de la sate, iar eroul său nu e iobagul apăsat de boieresc, ci micul proprietar stăpîn pe pămînt şi pe braţele sale de muncă.

În unele materiale de sursă folclorică se reproduc atacuri violente la adresa împilatorilor şi se străvede forţa mîniei populare ce se acumula la sate. În *Poezii deosebite sau Cîntece de lume* (1837) e publicat *Cîntecul Jianului*, în care se motivează haiducia:

„Şi mă rugai de bogaţi,
Carii au boi şi argaţi,
Să-mi dea boi într-un ceas
Să ar şi eu loc d-un pas;
Dar în zadar m-am rugat,
Că-n seamă nu m-au băgat."

Atunci, cu pistoale, flintă şi iatagan, voinicul iese pe colnic:

„Să trag brazdă dracului
Din mai susul dealului,
Pînă-n capul satului,
Drept uşa bogatului."

Tema haiduciei apare şi în alte bucăţi, uneori ca în *Cîntec ce-i zic al Tunsului (Poezii deosebite...)*, cu o denigrare finală,

părînd lipită ca să liniştească şi să furnizeze un permis de liberă trecere.

Adesea, fabulele, anecdotele şi proverbele demască dedesubturile viermănoase ale ordinii sociale, practicile reprobabile şi aspectele murdare ale realităţii contemporane scriitorului. Astfel, corupţia aparatului de stat este des menţionată. Ispravnicului, judecătorului, vătafului li se aduc plocoane. Justiţia e venală. Cu o vervă neostenită sînt persiflaţi bogătaşii, cărora totdeauna le lipseşte avuţia spiritului. Împăraţii înşişi sînt săraci cu duhul şi apelează pentru dezlegarea pricinilor încurcate la oamenii simpli, sărmani, dar înţelepţi.

La Anton Pann apare ironia ascunsă cu care poporul priveşte pe cei de sus. În *Nastratin Hogea* ni se arată de cîteva ori păcăliturile pe care le înghite un satrap local, îngust la minte şi hapsîn, din partea isteţului Nastratin. Într-una din povestirile *Şezătoarii la ţară* dăm peste un arendaş care-şi manifestă dispreţul pentru nişte ţărani ce se certau cu femeile lor:

„Doamne! ce-s ţăranii! mult sînt proşti pe lume,
Ei se bat şi-n certe, se bat şi în glume,
Cresc ca nişte vite, astfel le e traiul.
Crezul lor le este bîta şi vătraiul."

În ceea ce-l priveşte, arendaşul este însă cu mult mai prejos decît ţăranii, întrucît e gata să-şi păruiască nevasta la cea mai uşoară contrazicere. Într-un loc e vorba de un boier care, neputînd găsi răspunsul unor ghicitori ce i le dăduse împăratul, se travesteşte în slugă şi se duce într-o cîrciumă, unde nişte oameni de rînd îi dau repede dezlegare la toate întrebările. Într-un vestit dialog *(Povestea fetei a doua)* întîlnim prefigurarea ignoranţei simulate a lui Creangă. Un negustor, vrînd să ia lămuriri asupra unui sat, primeşte din partea unui ţăran răspunsuri perfect logice şi corecte, însă complet absurde, fiindcă înşiră locuri comune, fără a dezvălui nimic din ceea ce interesa pe interogator. Explicaţia era că mintea subtilă a ţăranului jongla cu echivocul de sens al cuvintelor şi, cu o naivitate prefăcută, răspundea cu intenţie neconvenabil.

Una din trăsăturile principale, pe care ni le relevă lumea lui Anton Pann, este umorul. Scriitorul ştie să stîrnească hazul istorisind păţaniile nerodului care juca tuturora renghiuri, ale soţiei îndărătnice care prefera să fie înecată decît să admită că bărbatul are dreptate, ale unui Păcală ce s-a prefăcut mort

spre a încerca fidelitatea nevestei. Pann are nn spirit mucalit, înclinat să prindă ridicolul situațiilor, gata să riposteze oricînd cu o glumă, dar fără lux de gesticulație și fără malițiozitate. Rîsul său este îndulgent uneori, mușcător alteori, dar niciodată crud. Aparține unui om sociabil, care-și iubește semenii și e conștient că:

„...Om, oricum, întru toate
Fără cusur, nu să poate."

Anton Pann a creat în povestirile și proverbele sale imaginea eroului popular, plin de viață, optimist, în ciuda sărăciei și necazurilor ce-l asaltează, cu sufletul netulburat de umbre. Este într-un fel întruchiparea literară a propriului său chip de a fi. Scriitorul, după cum menționează undeva Ghica, era adesea văzut în tovărășia unor cîntăreți și stihuitori, prieteni de bună petrecere. Trebuie să ni-l închipuim, împreună cu Nănescu, Chiosea, Marin Serghiescu și Paris Momuleanu, în grădină la Deșliu, la Pană Buiescu sau Giafer, ori bătînd ulițele Bucureștilor în puterea nopții, cîntînd cu vocea lui melodioasă, acompaniată de o lăută, cîntece de inimă albastră și spunînd glume despre cei mari și nerozi.[1] Alteori, plecînd la o vie aproape de Oltenița, se oprea la Valea-Dragului spre a mînca raci și a ciocni un pahar cu licoare purpurie, gata să improvizeze la masă, jovial, un cînticel despre o *„tînără copilă dragă"*, invitată, după străvechiul tipic horațian, să iubească atîta vreme cît e *„fragă"*.[2] Anton Pann nu disprețuia plăcerile lumești, nu era un ipocrit și nici un rigorist. Despre sine el spunea:

„Nu voi avere, nici bogăție,
Nu voi mărire, nici avuție.
.....
Eu voiesc pace și liniștire,
Viață bună, dulce iubire,
Voi cîntecele desfătătoare,
Jocuri și glume mîngîietoare."

Morala anecdotelor și proverbelor e plină de bun-simț, în ea se strecoară înțelepciunea unei experiențe seculare. Poporul nu se învoiește niciodată cu triumful răului. În folclor, cei ce jură

[1] Ion Ghica, *Opere*, vol. I, E.S.P.L.A, 1956, p. 145.
[2] G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, pp. 48—49.

strîmb, cei ce împilează şi despoaie sînt totdeauna pedepsiţi. Iată, de pildă, cum înfăţişează Anton Pann iadul într-una din primele sale bucăţi, un cîntec de stea:

„Văzui bălaur căscînd
Şi din gură foc vărsînd,
Curgînd ca un rîu întins,
Înflăcărat şi nestins.
.....
Văzui popi, mulţi eretici,
Cu dascăli şi grămătici,
Aruncaţi cu capu-n jos
În focul cel flăcăros."

Feţelor bisericeşti le ţin companie alţi puternici ai acestei lumi:

„Văzui împăraţi tirani
De gîturi cu bolovani.
.....
Văzui negustori în rînd
Carii-nşel şi lipsă vînd;
Unii, cu măsuri de gît
Să tînguia amărît.
.....
Văzui arzînd în vîlvori
Bogaţi nendurători,
Carii tot s-au veselit
Şi săraci n-au miluit..."

Alecsandri spunea pe drept cuvînt că e un tablou al iadului, *„cum se vede zugrăvit în pridvoarele unor biserici vechi"*, din care răzbate aspiraţia spre dreptate a maselor.

Dar pedepsirea păcătoşilor nu e rezervată de scriitor numai justiţiei divine: ticăloşia şi minciuna îşi primesc răsplata încă aici, pe această lume, fără a mai zăbovi în aşteptarea instanţelor cereşti.

Anadam, nepotul şi învăţăcelul înţeleptului Archir, va fi osîndit la o moarte grozavă, fiindcă a urzit pieirea binefăcătorului său. Cu toate repetatele rugăminţi de iertare ale vinovatului, inima bătrînului rămîne de piatră. După ce Anadam e pedepsit cu *„nuiele pîrlite"* şi apoi cu *„toiege"*, pînă îşi dă sufletul, trupul lui e aruncat cîinilor. *„Cei trei marţafoi"*, care cîştigă

prin şiretenie merindele necesare unui ospăţ, sînt condamnaţi la temniţă, deşi n-au şterpelit mare lucru. Nastratin Hogea, care vrea să fure o ceapă de la un vecin avut, dar neomenos, se strecoară pe coş şi-şi rupe un picior. Învăţătura o rezumă admirabil scriitorul:

„Cine fură azi o ceapă, miine fură şi o iapă.
Dar, or în temniţă plînge, or picioarele îşi frînge."

În fond, *Povestea vorbii* şi *O şezătoare la ţară* reprezintă un mic manual de etică, un ghid de conduită în viaţă. Regulile şi virtuţile propuse poartă amprenta uriaşei experienţe colective a poporului. Ce trebuie apreciat la un om şi cum trebuie să se conducă el pentru a-şi împlini datoria?

Omul se cuvine întîi să muncească. Într-un remarcabil apolog se combate evlavia prost înţeleasă a unei femei care socotea să prăznuiască sfinţii calendarului abţinîndu-se de la lucru:

„Sfîntul nu îţi porunceşte să dormi şi să stai pe brînci
Cînd îţi lipseşte în casă şi nu ai ce să mănînci."

Condiţia existenţei e munca. Raiul nu se dobîndeşte cu post şi trîndăvie. O lungă istorioară din culgerea de la 1841 se încheie astfel:

„Dumnezeu ajută omului bărbat,
Carele îl roagă muncind nencetat.
Iar care să lasă deznădăjduit,
El piere în casă ca un ticăit.
.....
Nu este ruşine omul a munci
Dacă întîmplarea îl va sărăci."

În poezia *Şcolara şi baba* din culegerea din 1846 (introdusă apoi în *Povestea vorbii)* se face elogiul învăţăturii, criticîndu-se luxul. Nu dresurile şi alifiile dau frumuseţea, ci studiul, şcoala:

„Şcoala, mamă, pe om face să se numească frumos,
Ea pe urît îl preface ca să fie drăgostos..."

Ideea e că omul se împodobeşte prin cultivarea minţii, deoarece nu chipul are întîietate, ci zestrea sufletească. Anton Pann proclamă însemnătatea ştiinţei:

„Căci ştiinţa e cinstită
Şi de obicei primită

În tot globul pămîntesc.
De-mpărați pe tron se-așează,
De domni se îmbrățișează
Și de toți cîți o doresc."

Omul trebuie să fie cumpătat, nici cu „*arțag*", nici cu „*pîrțag*", să nu exagereze băutura, fiindcă „*cine bea vin își bea punga și mintea, ca și sănătatea*", să nu se lăcomească, știind că „*pîine cu sare — e gata mîncarea*", să nu fie nici risipitor, dar nici zgîrcit, „*nici prea econom, nici prea galanton*", să păstreze în toate dreapta chibzuință și măsura. Morala lui Anton Pann e a bunului-simț. Ea nu cunoaște nici un criteriu mai înalt decît experiența, își are izvorul în realitatea socială, înfățișată așa cum e, fără nici o idealizare. De aceea unele din proverbele și pildele sale sînt lipsite de orice caracter pios, sînt pătrunse de punctul de vedere al interesului personal, de acel egoism caracteristic raporturilor bănești pe care le dezvoltă și le generalizează capitalismul.

Anton Pann nu vedea și nu avea cum să întrevadă perspectiva unei rezolvări revoluționare a problemei sociale care să ducă la stingerea exploatării omului de către om. Din acest motiv, în opera sa uneori el caută soluția fericirii individuale pe terenul orînduirii capitaliste prin indicarea mijloacelor ce pot asigura supraviețuirea în condițiile ei. (*„Dacă vrei să trăiești liniștit, să nu vezi, să n-auzi, să taci!"*) Alteori se oprește la soluția unui trai patriarhal, într-o obște încă nediferențiată, ascuțișul critic fiind atît antifeudal, cît și anticapitalist, așa cum simțea, nelămurit, dar intens, poporul.

Într-una din povestirile volumului *Poezii populare*, Pann demonstrează superioritatea vieții țărănești asupra celei orășenești, confruntînd de fapt, iarăși naiv, morala gospodarului mic producător ce-și ajunge sieși cu morala orășeanului implicat în păienjenișul relațiilor de schimb burgheze:

„Ferice! și iar ferice!
O mie de ori poci zice,
De viața țărănească,
Care este prea firească;
.....
El (țăranul — n.n.) n-are grije în lume
Să grămădească bani sume...
.....

La mult iar ca să cîştige
Niciodată nu să-nfige...
.....
El cînd va să-şi ia soţie,
Nu caută bogăţie..." etc.

În schimb, orăşeanul e *„împresurat"* de patimi, trăieşte în lux, aleargă după bani:

„Cînd umblăm după-nsurare,
Căutăm cu zestre mare..."

Căsătoria, după Pann, care era Stan păţitul şi vorbea desigur în baza unei experienţe amare, trebuie să tindă la o bună convieţuire, la armonia vieţii de familie. De aceea, el condamnă cu asprime vînătoarea de zestre sau capitularea în faţa frumuseţii, care adesea duce la nenorocire, fiindcă, prin acel mecanism compensatoriu ce stăpîneşte universul, calităţile se însoţesc de obicei cu metehne, nurii cu apucături din cele mai rele. Idealul feminin al scriitorului nu aduce de loc cu făpturile clorotice şi aeriene ce populează poezia romatică a vremii:

„Aşadară, din vechime,
De atîţia ani mulţime,
Se ţine, zic, obiceiul,
La ţărani mai cu temeiul;
Că ei nu caut avere,
Ci nevastă cu putere,
Ceva de ani măricică,
Ca pe „nu poci" să nu-l zică,
Să fie coaptă la oase
Şi cu braţe sănătoase,
Ca mămăliga cea mare
S-o poată-nvîrti-n căldare,
Să poată rîdica sapa
Şi vadra în cap cu apa,
Cum ş-n mîini orce apucă
Să fie-n stare să-l ducă."

Femeia lui Pann e o fiinţă telurică, şi nu o arătare serafică; ea reprezintă maternitatea şi gospodăria: e zdravănă, „bărbată", nu se sperie de orăcăitul unei broaşte, ştie a ţese pînza şi a îngriji de vite, se devotează casei şi plozilor.

Anton Pann are indiferența lui Rabelais pentru ceea ce o pudoare ipocrită socotește interzis. El cultivă religia naturalului. Tot ce e firesc și al vieții nu este reprobabil. Trebuie citită povestea cu păsatul din *O ședătoare la țară*, pentru a vedea desăvîrșita candoare cu care ni se relatează o istorie mai piperată. Cînd întîmpinăm trivialități, și lucrul nu e rar, să fim încredințați că nu e vorba de vreo intenție pornografică. Pur și simplu, în lumea prin care circula Pann, nu funcționa încă un sistem prohibitiv al limbajului. Literatura oglindea nemijlocit viața și, ca atare, scriitorul, de fapt diletantul care apuca între degete plaivazul, nu resimțea nici un complex de inferioritate din aceea că scrie precum vorbește și vorbește cum scrie. Cuvintele se așterneau pe hîrtie reavăne, crude, mustind de sevă; nu le guverna nici un protocol; ele pot jigni doar pe cine le consideră fără simț istoric.

În rezumat: robustețe morală, optimism, veselie, ironie față de cei mari și puternici, bun-simț, cumințenie, stăpînire de sine, spirit practic, iată ce trăsături ale concepției despre lume și viață găsim în scrierile lui Anton Pann. Dacă le raportăm la epoca elaborării lor, cînd viziunea realistă asupra lumii se degaja anevoie (excepție făcînd marii reprezentanți ai pașoptismului) în operele unor literați sau prea permeabili influențelor străine, sau neatenți la datele concrete ale mediului înconjurător, sau prea covîrșiți de sentimentalism romantic ca să mai poată da tablouri plastice ale împrejurărilor locale, ne dăm seama mai deslușit de vigoarea proaspătă, de forța vitalității lor realiste. Nu e oare destul ca să batem la ușa căsuței modeste a scriitorului pentru a-i strînge mîna și a-i mulțumi?

SCRIITORUL

„Multor, am băgat de seamă, cîntarea
cînd o privesc
Şi o văd îngorgonată, le place
de-nnebunesc,
Neştiind că meşteşugul nu stă-n
scrisul gorgonat,
Ci în buna potrivire şi în stilul
luminat."

De multă vreme stăruie o întrebare: a fost Anton Pann un scriitor veritabil sau numai un editor, un editor *sui generis* desigur, dintr-o epocă încă artizanală a literelor, cînd autorul se contopea adesea cu tipograful şi colportorul, iar proprietatea textului scris era ca a copacului asupra fructelor sale — aparţin cui vine să le culeagă; a fost, aşadar, Anton Pann un editor — adică cineva care *reproduce* operele altora, se înţelege, cu modificări mai mari sau mai mici, dar care se rezumă totuşi la *a reproduce* — sau a fost un scriitor, adică un *inventator* de povestiri şi de valori stilistice? V. Alecsandri şi mai tîrziu M. Gaster au răspuns, măcar în parte, ezitant, la această întrebare. Azi îndoiala nu mai e permisă. Deşi a versificat snoave şi anecdote auzite de la alţii, ca Th. Speranţia, deşi a publicat calendare, ca I. Gherasim-Gorjan, şi a alcătuit cîntece de lume, ca uitaţii Tudorache Georgescul sau G. Ucenescu, deşi înmagazinase în memoria lui excepţională poezii populare şi proverbe, ca acei faimoşi lăutari de altădată, un Petrea Creţul Şolcanul, informatorul lui G. Dem. Teodorescu, sau un Cristache Ciolac, Anton Pann n-a fost numai un interpret, mai mult sau mai puţin dotat, al gîndirii şi al sensibilităţii altora, ci a fost un creator veritabil, ştiind a aduce materialul străin de care s-a servit la numitorul propriei personalităţi. Ca şi eroul lui Molière,

el ignora probabil ceea ce face, în speță că e scriitor; iar această ingenuitate i-a permis să muncească fără să se autocenzureze, lucru ce i-a căşunat cîteodată, dar i-a şi fost de folos; căci, lipsit de vanităţile unui aspirant la glorie, şi-a putut păstra pururea cugetul senin şi inima castă.

E evident că operele lui Pann sînt foarte inegale ca valoare şi am arătat în altă parte cît de diverse şi de deconcertante sînt izvoarele lui de inspiraţie. Concentrîndu-ne atenţia în special asupra scrierilor originale, vom da peste o recoltă dezamăgitoare. Iată, de pildă, culegerea *Poezii deosebite sau Cîntece de lume* (ed. I, 1831; ed. a II-a, 1837). Bucăţile pe care autorul le adaugă *„pentru petrecerea vieţuitorilor"*, peste versurile lui Alecu şi Iancu Văcărescu, sînt în nota psiho-fiziologiei petrachiste de care au uzat şi abuzat neoanacreonticii noştri: erotică a combustiunii, iubirea transmisă prin ochi, zbuciumul şi aleanul sufletului răpus de săgeţile lui Amor. Ceva mai personale sînt cîteva poezii de inspiraţie autobiografică, unde e celebrat un sentiment exultant, de dragoste împărtăşită. Se pare că, în intimitatea lui, scriitorul avea puţină dispoziţie să se lamenteze şi să ţeasă broderii delicate în jurul femeii iubite; pasiunile nu-l obsedau, iar vîlvătaia lor se astîmpăra repede, prin trecerea la act, căci plutirea între suavităţi îl obosea; ca om al pămîntului şi ca natură spontană, nesofisticată de idealuri livreşti, cu acea uşoară înclinare spre fatalism pe care o cultivă credinţa în providenţă, Anton Pann aprecia bunurile vieţii şi privea cu filozofie avatarurile legate de existenţa omenească. În poezia *Zădărnicie* el constata:

„Anii ca zilele trec
Şi minutele ca clipa
Nu simţim cum să petrec
Tinereţele cu pripa.
Noi din zi în zi murim
Şi ne pierdem din viaţă,
Ca musca ne amăgim
Şi ne-necăm în dulceaţă."

Nenorocirea e că, sub raport literar, avem de-a face cu modul cel mai pedestru şi cel mai lipsit de vitamină poetică pentru comunicarea vechii înţelepciuni a ecleziastului: *omnia vanitas*... De altfel, nu trebuie neglijat că multe poezii au fost concepute de scriitor ca texte de cîntece, şi pe vremea lui Pann, ca şi astăzi

pare că rigorile melodiei impuneau o anume liniaritate a materiei poetice, o simplitate a expresiei uşor degradabilă în simplism.

Mai acasă se simte scriitorul în cîntecele de pahar şi în cîteva poezii catuliene, unde îndemnul de a profita de clipă, de a soarbe nectarul florii înainte ca ea să se veştejească e proclamat cu o insistenţă indiscretă, cu accente uneori vulgar senzuale. În genere, Anton Pann nu e în stare nici să nuanţeze sentimentul, nici să-l surprindă în furiile-i devastatoare; e un om prea cuminte, cu un spirit obiectiv, cu o vădită aplecare spre reflexia morală, deci spre însuşirea raţională a universului, şi nu spre evaluarea lui afectivă. De aceea, mai toate realizările lui lirice sînt plate, cenuşii, înnămolite în prozaism, cîteodată pur şi simplu de prost-gust, ca, de exemplu, această imagine a primăverii:

„Florile cum să ivesc
Păsările-amorizesc.
Toate, cu mare dogor,
Una după alta zbor.
Apoi pîn pomi cînd să pun,
De viers zeferii răsun."

Nici chiar sub imperiul unei puternice emoţii lira lui Anton Pann nu e capabilă de vibraţii mai adînci. Reportajul versificat asupra uriaşului incendiu care a mistuit o bună parte a Bucureştilor în martie 1847, distrugînd între altele şi un mare număr de volume proaspăt tipărite de scriitor, se deapănă cu lentoare, într-o enumerare prolixă de detalii, fără nimic memorabil, cu rare momente ce se detaşează din monotonia ansamblului:

„Că focul care se înălţase
Şi se suise pînă la nor,
Plecîndu-l vîntul, tot de mari case
Îşi izbea vîrful într-al său zbor.

Şi ca fosforu-n iuţeală mare
Pîn' să vezi casa de s-a aprins
Ca praf de puşcă, din scăpărare,
Pe clipă para o au şi lins.
.....
Ş-în nori ca zmeii şerpuia roate
Văzduhul parcă vedeai arzînd,
Şi prefăcute cenuşe toate
Venea ca ploaia, pe jos picînd."

Anton Pann nu înregistrează ravagiile sinistrului cu fiorul sensibilității smulse din inerție, cu acea tensiune a sufletului care inspiră elanuri, asocieri neașteptate, intuiții într-o lume ce nu ne e direct accesibilă. El pare mai mult preocupat să ilustreze ideea că totul e sortit morții și să elogieze simțămintele de mărinimie ale domnitorului. Ochiul zăbovește la suprafață, urechea îi rămîne surdă la vocile de taină ale lucrurilor, iar inima numai arareori își accelerează bătaia, dînd aripi cuvintelor și muzică diafană versului. O rațiune uscată de moralist priveghează continuu și-și impune autoritar prezența, cu prețul chiar al căderii în ridicol. *Memorabilul focului mare întîmplat în București în ziua de Paști, 1847, martie 23, și generozitatea preaînălțatului nostru prinț Gheorghie D. Bibescu-Vvod* se termină printr-o serie de sfaturi de prevenire a incendiilor, care nu se pot citi fără zîmbet:

„Cei ce prin cuhnii gătesc mîncare
Ș-umblă cu unturi ceva prăjind,
S-aibă poruncă de pază mare
Să nu s-aprinză, neîngrijind;

Cînd iar țigar-aprinde neștine,
Să n-o azvîrle cum o fuma,
Ci să o stingă cum să cuvine,
Vreun pericol a nu urma."

E incontestabil, după noi, că eșecul lui Anton Pann în poezia lirică decurge în primul rînd dintr-o incompatibilitate de natură cu cerințele acesteia: scriitorul avea darul observației incisive, al reflexiei morale, poseda familiaritatea conversativă a omului din popor și mînuia un lexic de o uriașă bogăție concretă; îi lipsea în schimb capacitatea de a dezvălui frămîntările inimii, de a arunca punți de legătură între eu și non-eu, de a vibra la ceea ce e ascuns și inefabil. Unii l-au discreditat pe vremuri tocmai din cauza platitudinilor și a nereușitelor în lirică. Dar e limpede că aici nu poate fi vorba de lipsa talentului, ci de forțarea lui în domenii pentru care nu era făcut. Să nu uităm că în condițiile unui auditoriu primitiv, care ia drept poezie simpla înlesnire de a rima, Anton Pann a putut fi ademenit să rivalizeze cu ceea ce, pe plan literar, trecea drept valoare la modă. Pe de altă parte, editorul, cu mentalitatea sa negustorească, va fi socotit că orice interesează pe cititori merită a vedea lumina tiparului. În fine, după cum o știm, priceperea lui artistică era instinctivă,

gustul nu şi-l formase frecventînd pe marii autori. De-aici stîngăciile şi rebuturile ce întretaie în operă atîtea pagini sclipind de vervă şi ingeniozitate.

În genere, meşteşugul literar al scriitorului a evoluat de-a lungul vremii. Pann căuta *„buna potrivire"* şi *„stilul luminat"*, cum o spune în *Heruvico-Chinonicar* (1847); voia adică să realizeze o artă de tip clasic, fără *„gorgoane"*, suprapunînd cuvîntul pe idee, reducînd expresia la dimensiunea reală a intenţiei. El a învăţat continuu din propria-i practică, iar faptul că adesea şi-a reluat bucăţile dintr-o ediţie în alta l-a ajutat să se perfecţioneze şi să înţeleagă preţul cizelării formale. Între *Calendarul lui Bonifatie Setosul* sau *Hristoitia* şi *Povestea vorbii* sau *O şezătoare la ţară* e o distanţă de maturitate şi bogăţie a paletei care nici nu se poate determina în timp. Totuşi, chiar şi în ultimii săi ani a cedat probabil unor situaţii de moment, şi nu o dată a ajuns la compromisuri cu arta. Aşa, de pildă, *Pocăinţa omului dezmierdat* (1850) aduce un dialog între suflet şi trup, bazat pe doctrina creştină a abstinenţei, neaşteptat la un om de factura lui Pann, în versuri de o paloare expresivă şi o uscăciune care par neverosimile după giuvaerurile *Poveştii vorbii*. Aici scriitorul e umbrit de tipograf, iar alinierea se face la exigenţele inferioare ale unui public necultivat, care accepta filozofia asupra vieţii în forma didahiilor de la începutul secolului al XVIII-lea.

Acolo unde Anton Pann îşi dă întreaga măsură, şi e inegalabil, e în literatura snoavelor şi a parimiilor, în *Povestea vorbii* şi *O şezătoare la ţară*. Dar se va zice poate că e hazardată o apreciere pozitivă a unui autor care, în cele mai multe cazuri, nu face decît să repovestească lucruri auzite sau să prelucreze materiale ce i-au căzut întîmplător în mîini. Nu cumva folcloristul îl covîrşeşte pe scriitor, iar lipsa de originalitate anulează meritele artistului?

În primul rînd să observăm că şi atunci cînd porneşte de la un manuscris anterior, Anton Pann nu se mulţumeşte de obicei să reproducă textele asemenea unui copist fără personalitate sau unui editor dornic de cîştig fără osteneală. Într-o versiune mai veche a lui *Archir şi Anadam* din colecţia Gaster, citim maxima următoare: *„Fătul meu! Cînd vei sluji la un domn şi va fi domnul tău nebun, tu să nu zici că este domnul tău nebun; ci să faci cum îţi va porunci el, că-i va fi milă de tine."* La Anton Pann ea devine: *„Pe mai-marele tău şi pe care-l vei sluji, nu-l*

defăima către alții, măcar de ți s-ar părea cît de aspru ori rău; după proverbul ce zice:

«Nu-ți sumuți cîinele
Cui ai mîncat pîinile.»"

Un alt sfat al lui Archir glăsuiește astfel în vechiul manuscris tradus din slavă în secolul al XVII-lea: *„Fătul meu Anadam! mînia nu o vărsa curînd, că apoi pe urmă ț-o pare rău"*. La Pann sensul se clarifică, morala se consolidează printr-o formulă uneori versificată, iar alternativa supărătoare e redată prin termeni deosebit de pregnanți:

„Mînia ta iarăși nu grăbi să o verși asupra cuiva, ca să nu te căiești; că, după cum am mai zis: «Căința cea din urmă cu paguba la se curmă». Și mai ales: «Bătaia și ocara dată nu se întoarce niciodată»."

Proverbul: *„Cuvîntul* [ieșit] *nu-l mai poți ajunge nici cu calu, nici cu ogaru"* devine în *Povestea vorbii*: *„Cuvîntul e ca vîntul: nu-l poți ajunge nici cu armăsaru, nici cu ogarul"*. Aceeași reorganizare pe bază de rimă interioară în exemplul: *„Minciuna se afundă ca plumbul în fundul apii, iar apoi iese ca frunza în fața apii"*, care devine: *„Minciuna ca plumbul în apă se afundă, iar în urmă iese ca frunza pe undă"*[1].

Vechea istoriografie care făcea mare caz de apartenența folclorică a materialului din *Povestea vorbii* ignora de fapt esențialul: aportul direct al scriitorului. Căci din punctul de vedere al artei literare ceea ce interesează în primul rînd nu e identitatea motivului, ci unicitatea expresiei. De altfel, în afară de ceea ce Pann a împrumutat, mărginindu-se doar să cizeleze, și în afară de marele număr de piese pe care le-a făurit el însuși, care sînt atît de pătrunse de spirit popular încît concurează în mod convingător folclorul, trebuie să ținem seama că *Povestea vorbii* sau *O șezătoare la țară* nu reprezintă folclor pus cap la cap, ci cărți construite cu meșteșug, în care se exprimă energia unei personalități, o anume viziune despre lume, o forță expresivă de o savoare specifică.

În *Povestea vorbii* și *O șezătoare la țară* ceea ce învederează aproape fiecare pagină, fiecare rînd este o mare măiestrie — rod

[1] Cf. articolul lui I.C. Chițimia, *Paremiologie*, în *Studii și cercetări de istorie literară și folclor*, an. IX, 1960, nr. 3.

al unui talent puternic, deşi frust, neşlefuit, al unei remarcabile capacităţi de a manevra instrumentul lingvistic.

Izbitoare e din capul locului modalitatea structurării materialului. *Povestea vorbii* nu e o compilaţie seacă de parimii. Proverbele sînt clasate pe capitole: *Despre cusururi sau urîciuni, Despre minciuni şi flecării, Despre năravuri rele* etc. Înăuntrul capitolelor proverbele se succed după principiul sinonimiei, iar sensul fiecărui grup de proverbe e tălmăcit de cîte o povestire. În felul acesta cartea n-are nimic din uscăciunea unei lucrări didactice, e sprintenă şi îmbietoare, o adevărată „*poveste*" a vorbei.

O şezătoare la ţară — care din păcate a rămas neterminată — grupează un bogat material folcloric, alcătuit din strigături, ghicitori, snoave, istorioare, în cadrul unei şezători de sat, la care din întîmplare asistă eroul povestirii. Expunerea se săvîrşeşte pe două planuri, ca în *Hanu Ancuţei* a lui Sadoveanu: pe de o parte e evocată petrecerea veselă a ţăranilor adunaţi în jurul focului; pe de alta sînt redate istoriile şi vorbele lor de duh. Construcţia e slobodă, pretextul care unifică materialul bine găsit, atmosfera cuceritoare: realitatea se întreţese cu fabula, zămislindu-se acea stare de farmec inefabil caracteristică povestirilor orientale.

Pe de o parte, snoavele şi istorioarele; pe de alta, proverbele, laolaltă grupate şi constituind osatura *Poveştii vorbii* şi *Şezătoarei la ţară* — iată cele două aspecte majore ale talentului scriitorului, genurile cultivate de el cu predilecţie, acelea în care arta sa literară a înflorit în cele mai rotunde şi mai memorabile izbutiri ale ei.

Anton Pann e un excelent povestitor, crescut la şcoala imaginaţiei fabuloase şi a înţelepciunii Orientului, dar evoluat prin asimilarea experienţei literare mai noi, de tip folcloric sau cvasi folcloric, în direcţia încadrării realiste a naraţiei şi a adîncirii ei pe linie psihologică şi caracterologică. Raţiunea adîncă a oricărei povestiri e scoaterea unei moralităţi. Dacă însă scopul iniţial constă în transmiterea unei învăţături, pe drum autorul găseşte atîta plăcere şi ştie să pună atîta culoare în depănarea întîmplărilor şi în zugrăvirea năravurilor umane, încît istorioarele sale devin, ca la Boccaccio sau Cervantes, nişte opere literare de sine stătătoare, oglindind viaţa reală în cele mai diverse înfăţişări.

Vechile mituri, legende şi pilde capătă sub condeiul lui o vibraţie proaspătă; sună atît de firesc, sînt atît de împlîntate

în lumea romînească, au un timbru atît de autentic, încît sîntem pur şi simplu surprinşi să constatăm că ţesătura epică îşi află paralelisme pe toate meridianele lumii.

Vom spicui, aproape la întîmplare, doar una din istoriile *Poveştii vorbii*, spre a învedera chipul de a proceda al scriitorului. Ne oprim la păţaniile zgîrcitului şi ale dascălului Badea, care figurează ca o ilustraţie la capitolul *Despre cumplitate sau zgîrcenie*. Pe scurt, subiectul e următorul: un zgîrcit, care adunase o mare avere, vede într-o zi la tîrg pe un fin al său cum îşi cumpără, fără a zăbovi şi a întreba de preţ, cîţiva peşti mari, în vreme ce el nu se îndurase să-şi ia un crăpcean mărunt ca să-şi astîmpere foamea. Finul avea musafiri şi, generos, îl pofteşte şi pe naş la masă. Aici zgîrcitul nostru, mut de uimire, cinsteşte alături de ceilalţi comeseni, se îmbie cu vin şi, încet-încet, începe să-şi dezlege limba. Ameţit de băutură şi ghiftuit de bunătăţile consumate, se înveseleşte, simţind pentru prima dată că şi-a îndrumat viaţa pe o cale nepotrivită. El crede a înţelege că a trăit pînă atunci fără rost şi hotărăşte în pripă să dăruiască finului toate chiupurile cu galbeni pe care le avea grămădite în pivniţă. Finul se duce să ia comoara, însă fuge înspăimîntat auzind o voce care anunţă că averea aparţine diaconului Badea. Zgîrcitul, furios şi aţîţat de vin,

„Să scoală totdeodată şi răcneşte ca un leu:
— Dar cum să poate — el zise — să nu fiu stăpîn p-al meu?
Cine e diaconul Badea? Şi ce treabă are el
Cu banii mei, pentru care m-am trudit de mititel?"

Voind parcă să-şi dovedească dreptul de a dispune de avere după plac, el umple cu aur nişte butoiaşe, dîndu-le drumul pe rîu în jos. Butoiaşele călătoresc pe apă şi se opresc tocmai în locul în care trăia, în pietate şi virtute, diaconul Badea. Devenit în mod miraculos stăpîn peste o imensă bogăţie, acesta săvîrşeşte opere de binefacere, care-i răspîndesc faima de om darnic. Zgîrcitul, dîndu-şi seama de ceea ce săvîrşise prin propria-i nebunie, îl caută pe Badea şi-i povesteşte cele întîmplate. Caritabil, nu pînă într-atît încît să restituie păgubaşului ce-i aparţinea, dar nici atît ca să-l ignore, diaconul îl aciuiază pe lîngă casă. Dar neputîndu-se învoi cu gîndul că cel care-l îmbogăţise îi devenise slugă, chibzuieşte într-o zi să-l trimită aiurea cu destui bani ca să-şi poată ţine zilele, aplicînd probabil principiul că depărtarea face căinţa mai uşor de suportat. Badea îl expediază deci pe zgîrcit cu un cal şi patru pîini, una neagră şi trei

albe, în care, ingenios, zăvorîse cîte o sută de galbeni. Pe drum, omul nostru schimbă o pîine albă pe o chingă care i se stricase. Mai departe, sub imboldul aceluiaşi nărav al avarităţiei, care nu i se stinsese din suflet, nevoind că cumpere cu bani un pofil ce i se rupsese, face din nou schimb cu o pîine albă. Pînă la urmă o dă şi pe a treia pe un frîu. Dar cei trei inşi, posesori acum ai jimblelor pîntecoase şi rumenite, le dăruiesc de bunăvoie diaconului Badea, care-i ajutase cîndva cu mărinimie. Astfel aurul se întoarce celui ce voise să scape de el.

„S-a mirat diaconul Badea, zicînd: — Una gîndeam eu,
Şi altele împotrivă văz că face Dumnezeu!"

Acestei povestiri Gaster i-a găsit similitudini în colecţia din Anglia secolului al XII-lea, cunoscută sub numele de *Gesta romanorum*, în folclorul antic indian şi ebraic.[1] Nouă episodul final ne aduce aminte de mitul inelului lui Policrat, deşi înţelesul nu mai e aici că neputinţa de a compensa printr-o jertfă o prea mare şansă e semn de nenorocire.[2] Se ştie că Policrat, tiranul insulei Samos, conştient de excesul său de fericire şi dornic să conjure printr-un sacrificiu gelozia soartei, şi-a azvîrlit inelul în mare. Dar fiind înghiţit de un peşte, iar peştele prins în năvodul unor pescari, inelul a fost regăsit şi înapoiat tiranului. Sînt posibile şi alte analogii, dar ceea ce ne interesează acum nu sînt originile şi nici circulaţia motivului, ci modul de prelucrare al lui Anton Pann.

Ceea ce se simte în mod evident, constituind de altfel o caracteristică generală a scriitorului, e plăcerea sa de a povesti, încîntarea plină de bonomie cu care confabulează. Nucleul epic e amplificat prin introducere de episoade noi şi dispuneri de accente în sensul determinării concrete a mediului şi a individualizării caracterelor. Aşa, de pildă, tîrgul cu care se deschide povestirea de mai sus e o piaţă valahă de la mijlocul secolului, plină de larma tocmelilor, iar ospăţul din casa finului, unde plosca rotofeie circulă printre meseni şi buna dispoziţie explodează în cîntece, seamănă cu una din acele vesele petreceri bucureştene găzduite de vreo grădină de prin dealul Filaretului, la care Pann însuşi nu o dată luase parte.

Atenţia scriitorului se concentrează asupra desfăşurării peripeţiilor, combinate cu o nesecată fantezie, şi asupra reacţiilor psiho-

[1] M. Gaster, *op. cit.*, pp. LXXIII–LXXVI.

[2] Discuţia largă a problemei în *Travaux du I-er congrès international du folklore*, Tours, 1938, pp. 165 şi urm.

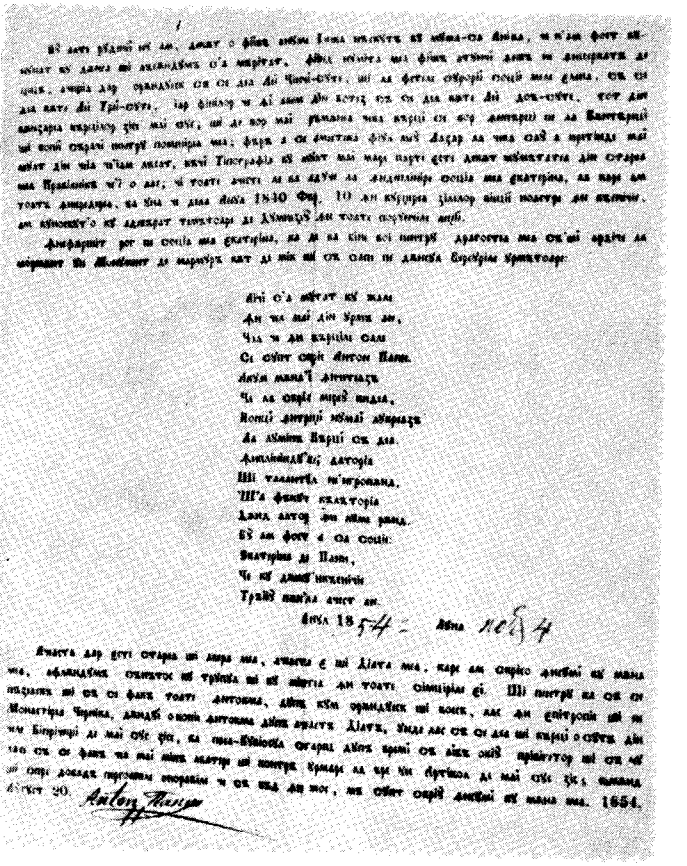

Al doilea testament al lui Anton Pann, ultima pagină (cu semnătura autografă)

Bibl. Prof. B. Cazacu

logice surprinse cu luciditate şi autenticitate. Dialogul e viu, reproducînd simplitatea, ezitările sau şireteniile oralităţii. Firul poveştirii se însăilează, fără popasuri inutile, pe elemente de decor. Ornamentarea cu reflecţii morale sau cu figuri stilistice e redusă la minimum fiindcă autorul crede în elocvenţa şi puterea dramatică a acţiunii înseşi. Tîlcul naraţiunii se încheagă în mintea cititorului nu atît prin cele cîteva cuvinte care-i rezumă intenţia, ci prin faptele relatate; naturaleţea şi aerul familiar fac ca acestea să se suprapună peste experienţa de viaţă a lectorului, îmbogăţind-o prin consolidare sau corijare. Arta de povestitor a lui Anton Pann e în linia marilor maeştri ai „novelei", în sensul primitiv al termenului: simplă, transparentă, plină de firesc, eficace.

Proverbele, la rîndul lor, probează o îndemînare egală, deşi într-un sens puţin diferit. Ele se disting printr-o mare expresivitate. Au o tăietură pregnantă şi sugestivă, un relief viguros. Se bazează pe asocieri şi opoziţii de termeni împrumutaţi vieţii de toate zilele. Dacă prin cuprins nu inovează, trăgîndu-şi seva din înţelepciunea milenară a popoarelor, în schimb, prin înşurubarea lor în materialitatea plastică a limbajului, capătă o prospeţime originală, o suculenţă rar întîlnită. Remarcabilă la Anton Pann e virtuozitatea transformării proverbelor în mici distihuri. Spre deosebire de poeziile lirice, unde rima e banală şi ştearsă, aici ea străluceşte de prospeţime şi inedit. Exemplele ce urmează, remarcabile prin realizarea lapidară şi puterea invenţiei, reprezintă echivalentul poetic al unor cunoscute proverbe:

„*Cap d-avea, n-avea, el ştie, / Dar şi-a cumpărat tichie.*" („Ce-i lipseşte chelului decît tichia de mărgăritar.") „*Gura omului e iad, cît să dai, tot zice ad'.*" („Lăcomia pierde omenia.")

Iată şi nişte caracterizări savuroase de comportări omeneşti, adevărate fiziologii în format elzevir: „*Într-un papuc şi-o opincă, lipa, lipa, nea Stănică*"; „*Îşi pierde şi cumpătul şi umbletul*"; „*S-a înfoiat ca varza şi s-a îngîmfat ca barza*".

Aceste metafore rezultă dintr-o observare morală îndelung repetată, care în conştiinţa masei a evoluat treptat de la stadiul de înregistrare la acela de comparare şi apoi de generalizare. Dar ele s-au filtrat prin sufletul unui remarcabil artist al cuvîntului. Proverbele lui Anton Pann reprezintă esenţă concentrată, iar *Povestea vorbii*, fiind o veritabilă enciclopedie de morală

socială, e în același timp — o spune Tudor Arghezi — o *„bijuterie verbală"*.

O particularitate a metodei literare a lui Anton Pann o constituie procesul compozițional de a acumula sinonime, care curg torențial. Debitul producerii de caracterizări pe aceeași temă e de o abundență prodigioasă. Despre posac se înșiră următoarele expresii:

„Parcă este surd și mut.
Parcă i-am fript șerpi pe burtă.
Parcă i s-a înecat corăbiile.
Parcă toată lumea i-e datoare.
Parcă mi-a tors și nu i-am plătit.
Parcă i-a murit curca cu oul în cuib.
Parcă tot îi ploauă și-i ninge.
Parcă i s-a tăiat lefeaua.
Parcă i-am tăiat apa de la moară.
Parcă i-am tăiat iapa de la gard.
Parcă își jelește părinții."

Aceste definiții-lanț sînt cu atît mai impresionante cu cît numai în aparență propozițiile se succed în mod mecanic. Se verifică aici părerea că pentru cine privește lucrurile în adîncime nu există de fapt sinonime, ci numai nuanțe cu însușiri expresive variate. La o analiză atentă, rînduirea proverbelor după sens relevă în multe cazuri o artă subtilă. Luăm ca exemplu capitolul intitulat *Despre minciuni și flecării* din *Povestea vorbii*.

Capitolul începe cu o serie de caracterizări, fiecare în parte părînd suficientă pentru a-l defini pe flecar. De fapt, însă, proverbele admit o progresie lentă de sens, arătîndu-se cum palavragiul se transformă în mincinos. Iată-l întîi pe flecar zugrăvit în aspectul lui exterior, imediat vizibil:

„Omul care e flecar
Troncănește ca un car.
Îl auzi numai:
Hodorog-tronc! vorba îndată,
Ca moara cînd e stricată."

Urmează trecerea pălăvrăgelii în minciună, cu prezentarea mincinosului:

„El
Pentr-un șoarece se-nnoadă
Și jură că n-are coadă.

Și
Încornorează țînțarul
De ți-l face cît magarul
Sau
Vei, nu vei, el cu d-a sila
Face musca cît camila.
Și
Purecile cînd îi place
Cît un elefant îl face."

Pare că cele patru fraze care alcătuiesc fragmentul de mai sus se suprapun prin înțelesul lor. Observînd mai cu luare-aminte, constatăm că e vorba de o progresie, versurile indicînd minciuni din ce în ce mai mari. În primele două versuri, Anton Pann sugerează că minciuna a fost rostită în focul vorbirii. Pe flecar îl auzi trăncănind ca moara stricată, el *„pentr-un șoarece se-nnoadă"*, adică dintr-un nimic se încinge. Minciuna vine dintr-o alunecare, dintr-o înfloritură retorică, și la început ea nu se îndepărtează de limitele credibilității. Apoi însă, prin umflări succesive, ea cade în ridicol, cum ne arată frazele cu țînțarul, musca și puricele. Aceste fraze, deși par a coincide (și de fapt coincid prin sensul lor), măsoară de fapt grade treptate de părăsire a adevărului. Fiindcă ordinea comparațiilor este: țînțar-măgar, muscă-cămilă, purice-elefant, ceea ce înseamnă că există o treptată diminuare a primului termen, combinată cu o treptată amplificare a celui de-al doilea, concluzia fiind o născocire tot mai gogonată!

După ce s-a înfățișat tabloul degenerării flecărelii în minciună, apare moralistul, care pune concluzii:

„Dar însă
Cu minciuna or prînzești, or cinezi,
Pe amîndouă nu le închelbezi.
Căci
Vremea cu încetul poate
Să le descopere toate
Și mai vîrtos
Minciuna are și ea pe unde să trece."

Minciuna, așadar, nu ajută, fiindcă e dată de gol. În ce fel, ne-o arată versurile următoare:

„Povestea ăluia:
Umblă la grădinar crastaveți să vînză

Şi lui de dînşii îi este acră rînza.
Minciuna ca glonţul în apă se afundă
Şi îndată ca frunza iese în undă.

Şi

Sulița orşiunde
Nu să poate ascunde."

Înţelesul e că omul cu experienţă nu se lasă înşelat, căci pînă la urmă adevărul îşi face drum, fiindcă minciuna, împotrivindu-se ordinii naturale, întîmpină rezistenţa realităţii.

Capacitatea neistovită a lui Anton Pann de a scorni noi epitete şi nuanţe, noi şi noi puncte de privire a lucrurilor se manifestă nu numai în sfera morală, ci şi în înfăţişarea lumii sensibile. De mare efect prin caracterul metodic al descripţiei e portretul următor, care înregistrează fără grabă stigmatele vîrstei şi diformităţile unui chip de zgripţuroaică bătrînă:

„O văduvă-n vîrstă, bătrînă, zbîrcită,
Cu doi dinţi în gură, barba ascuţită,
Nas cît pătlăgeaua, la vorbă-nţepată,
Cu ochii ceacîră, gura lăbărţată,
Fruntea-i cucuiată, faţa mohorîtă,
Peste tot negoasă şi posomorîtă,
Umbla-ntunecată şi tot înnorată,
Nu o vedea nimeni să rîză vrodată..."

Admirabilă e faimoasa prezentare metaforică a cepei din povestea poamelor:

„Cum simţi aceasta ceapa totdodată,
Cum e din natură foarte veninată,
Se-mbrăcă îndată, iute, cu mînie,
Douăspre'ce haine puse de dimie,
Şi cămăşi atîtea albe supţirele,
Îmbrăcînd binişul roşu peste ele.
Pieptenă şi barba-şi albă şi bătrînă.
Scuturînd-o bine de pămînt, ţărînă,
Pleacă necăjită-n toat-a ei putere,
Veninînd văzduhul de cătran şi fiere..."

Versul devine adesea o descoperire a resurselor limbii printr-un mecanism asociativ mergînd de la aliteraţii pînă la omonimii:

„— Vladule! de unde vii?
Ei fi fost poate la vii?

— Ba am fost la Ţarigrad,
Unde e zid, iar nu gard."

E aici acrobaţia verbală de tip arghezian, practicată cu vervă contagioasă şi cu firescul exprimării spontane.

Asemenea vigoare expresivă se reazemă pe o limbă literară bogată, de o mare densitate plastică. Trăind alături de popor şi scriind sub înrîurirea lui, Anton Pann a fost unul din autorii asupra cărora concepţiile înapoiate ale latiniştilor n-au avut înfluenţă. El a scris după cum a vorbit, aducînd în circulaţia literară o provizie lexicală bogată, în care confluează cuvinte înregistrînd toate aspectele vieţii satului, arhaisme, cuvinte de proveniență grecească sau turcească, amintind viaţa din timpul fanarioţilor, neologisme marcînd repezile schimbări intervenite în societatea romînească în prima jumătate a secolului trecut.[1]

*

Despre Anton Pann s-a spus în trecut mult rău. Dar nu s-a spus numai rău şi nu de toţi cei ce s-au ocupat de el. *„În 1853, cînd îşi publicase scrierile cele mai de seamă* — arată I. Manole — *un recenzent zgîrcit îl caracteriza în* Foaia pentru minte, inimă şi literatură *drept «un bărbat romîn fără pretenţiune de autor, de poet sau măcar de literat». Aşa l-au socotit atunci toţi."*[2]

Mai întîi trebuie observat că I. Manole citează denaturînd sensul contextului, întrucît gazeta, aflată în 1853 sub răspunderea lui I. Mureşanu, vorbea de fapt cu mare simpatie de Pann. Apoi, tot din Ardeal şi cam din aceeaşi vreme venea o caldă apreciere a scriitorului din partea eruditului profesor german din Sibiu, Johann Karl Schuller. Obligat să pribegească în Ţara Romînească, în primăvara lui 1849, Johann Schuller revenise puternic mişcat de ospitalitatea ce i se arătase şi plin de admiraţie pentru însuşirile poporului romîn. Într-o carte apărută în 1852 el traducea cîteva poezii de Iancu Văcărescu, Grigore Alexandrescu, D. Bolintineanu şi o selecţie de proverbe din *Povestea vorbii*, despre care afirma că i-a deschis calea spre cunoaşterea modului

[1] Un interesant studiu despre *Neologismele în scrierile lui Anton Pann* de B. Cazacu şi I. Fischer în *Contribuţii la istoria limbii romîne literare în secolul al XIX-lea*, Ed. Acad. R.P.R., Bucureşti, 1956, pp. 21 şi urm.

[2] I. Manole, *op. cit.*, p. 5.

de a fi al poporului.[1] Dar iată o opinie şi mai autorizată, din 1854, a lui D. Bolintineanu, care, într-o lucrare informativă despre Ţările Romîne, destinată publicului francez, instituia o comparaţie sugestivă între o serie de poetaştri cunoscuţi ai epocii şi Anton Pann. Cei dintîi, care nu parvin să-şi difuzeze operele în mai mult de 200—300 de exemplare, *„în loc să-şi caute inspiraţiile în sînul patriei lor, în suferinţele, în speranţele ei, merg să se inspire pe malurile Senei sau ale Tamisei şi croiesc versuri care respiră parfumul funest al literaturii secolului al XIX-lea, senzualitatea, îndoiala şi descurajarea"*[2]. Faţă de aceştia, Anton Pann reprezintă *„poetul popular prin excelenţă". „El scrie pentru popor, pe care-l face să rîdă şi să plîngă şi căruia îi vorbeşte limba. Nu e instruit, dar e original; îşi caută subiectele în jurul casei, şi nu în jurul lumii."*[3]

Este adevărat că opera lui Anton Pann a fost dispreţuită şi în mare parte ignorată de cultura oficială a regimului burghezo-moşieresc. După ce rodnica activitate a scriitorului, desfăşurată în umbră şi fără zgomot vreme de trei decenii, a luat sfîrşit fiindcă *„s-a mutat cu jale în cel mai din urmă an"*, să-şi doarmă somnul de veci în curtea bisericii Lucaci, personalitatea lui artistică a fost tot mai ştirbită de merite şi tot mai izolată de cursul general al literaturii. În 1872, Alecsandri putea constata cu adîncă părere de rău: *„...pierdut în umbră, a fost pe timpul lui victima superbiei ignoranţe şi chiar astăzi... cînd oamenii literaţi şi-au dobîndit un loc sub soare, numele lui Anton Pann deşteaptă mai mult imaginea unui psalt în străină decît suvenirul unui poet"*[4]. Desigur, ar fi fost de mirare ca intelectualii din conducerea „Junimii" ori potentaţii culturii de mai tîrziu să nu oropsească memoria unui scriitor care se înfăţişa judecăţii critice cu atîta simplitate şi simţire curat populară. Criticii refuzau să-l înregistreze între scriitori. Bogdan-Duică, de pildă, declara: *„Sărăcia de spirit din scrierile lui este mare, limba este torturată ori de cîte ori*

---

[1] Johann Karl Schuller, *Aus der Wallachei. Romänische Gedichte und Sprichwörter während des Aufenthaltes in Bukarest*, Hermannstadt, 1852. Acelaşi Schuller reproduce cîteva poezii din *Spitalul amorului* într-o altă culegere, mai amplă şi exclusiv folclorică: *Romänische Volkslieder metrisch übersetzt und erlautert*, Hermannstadt, 1859.

[2] D. Bolintineanu, *Les principautés roumaines*, Paris, 1854, p. 52.

[3] *Ibidem.*

[4] V. Alecsandri, *„Cîntice de stea"* şi *„Povestea vorbii"* de *Anton Pann*, în *Opere complete*, Bucureşti, 1876, III, p. 503.

nu-i imitată după a poeților romîni culți sau a poeziei poporane"[1]. Pe de altă parte, specialiștii în poezie populară refuzau să-l numere printre folcloriști, avînd în vedere că Pann nu procedase cu metodă științifică în culegerile sale. Autorul *Poveștii vorbii* era situat cam la jumătatea drumului dintre Alecu Văcărescu și Barbu Lăutaru, adică ceva între un boier lăutar și un lăutar boieresc, un fel de *„reprezentant literar al mahalalelor și tejghelelor"*. Dar chiar atunci cînd numele lui Anton Pann intra în circulația literară, el era încărcat cu o semnificație străină, denaturat și scoborît în valoare. În 1928 cineva vorbea cu suficiență și cu dezgustător iz naționalist de *„balcanicul folclorist Anton Pann... care nici nu știa să deosebească ceea ce este curat popular romînesc de surogatele pretinse populare ale scriitorilor țărani sau producțiunile pseudopopulare balcanice pe care A.P. vroia cu tot dinadinsul să le treacă în patrimoniul nostru etnic*"[2].

În schimb, însemnătatea lui Anton Pann au înțeles-o și au cinstit-o cum se cuvine marii noștri clasici. Era, ce-i drept, o compensație, și încă foarte măgulitoare. Eminescu îl pomenește în *Epigonii*, numindu-l *„finul Pepelei, cel isteț ca un proverb"*. Tot Eminescu a scris în altă parte: *„Anton Pann era un scriitor cu mai mult talent și mai de spirit decît o sută dintre ofticoșii care fac astăzi «esprit» prin gazete"*. Alecsandri i-a elogiat opera într-un cald articol cu bogate citate și aprecieri convingătoare. Hasdeu îl considera om de geniu: în programul pe care-l anunța pentru *Etymologicum magnum Romaniae* în 1884 el îl așeza pe autorul *Poveștii vorbii* alături de Alecsandri și Negruzzi, printre *„scriitorii moderni foarte populari"* care vor servi ca izvoare pentru exemplificarea *„graiului actual al poporului"*.[3] Caragiale l-a caracterizat drept *„minunat poet și povestitor"*. Dar omagiul marilor maeștri ai literaturii n-a modificat totuși o opinie în genere defavorabilă, care s-a perpetuat prin intermediul școlii pînă în pragul vremii noastre.

Azi perspectiva s-a schimbat: Anton Pann a fost în sfîrșit smuls acelei periferii literare în care îl închisese trecutul obtuz, insensibil la creațiile străbătute de veridicitatea vieții poporului. Poetul mahalalei nu mai face parte din mahalaua poeziei. Astăzi

---

[1] G. Bogdan-Duică, *Din vremea lui Anton Pann*, în *Convorbiri literare*, 1902, XXXVI, p. 1.005.

[2] Gh. Cardaș, în introducerea la *Țiganiada*, București, 1928, ed. a II-a, p. LXXV.

[3] *Convorbiri literare*, 1 mai 1884, nr. 2, an. XVIII, p. 78.

vedem bine că el aparţine fondului de aur al literaturii naţionale, înscriindu-se ca demn părtaş în acea familie spirituală plină de robusteţe şi cordialitate, de veselie şi exuberanţă vitală care cuprinde pe Negruzzi din *Negru şi alb* şi *Au mai păţit-o şi alţii*, pe Alecsandri din *Doine*, pe incomparabilul Creangă, pe Caragiale din *Kir-Ianulea* şi *Hanul lui Mînjoală*, pe Sadoveanu din *Hanu Ancuţei*...

În geografia noastră literară, bogată în aspecte felurite, Anton Pann deţine un loc al lui, specific. Este într-o regiune din care lipsesc reliefuri proeminente, unde trăiesc oameni de rînd, ce-şi cîştigă pîinea cu sudoarea frunţii şi privesc viaţa ca un dar ce nu trebuie irosit; nici nu o consideră ca o vale a lacrimilor, nici ca un teren al ambiţiilor vane şi poftelor dezlănţuite; ei au durat, prin truda lor onestă, prin cîntecele lor de petrecere sau de jale, prin vorbele şi pildele înţelepte ce şi le-au trecut din generaţie în generaţie, acea mare operă colectivă, căreia, pe altă treaptă a istoriei, într-o lume liberă şi drept orînduită, noi îi sîntem urmaşi. Cînd ne apropiem de Anton Pann şi îndepărtăm aluviunile străine şi pulberea ce-i întunecă ici şi colo opera, încercăm un sentiment de mulţumire: ne întîmpină seducătoare verva unui spirit scînteietor, o artă clară, viguroasă, fără zorzoane. Şi din felul în care ne regăsim şi ne delectăm, simţim că e şi ea una din aromele acestui pămînt, una din plăsmuirile în care s-a încorporat geniul poporului nostru.

PAUL CORNEA

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Ediția de față își propune să cuprindă o largă selecție din creația literară a lui Anton Pann, în măsura în care lucrările publicate de autor se află în biblioteci. Dispariția unora din ele în cursul secolului care a trecut de la publicare se explică atît prin caracterul popular al operei — Pann adresîndu-se mai mult oamenilor simpli decît intelectualilor posesori de biblioteci bine rînduite și cu grijă păstrate — cît și formatului mic, care înlesnește pierderea.

În alegerea textelor am avut în vedere nu numai valoarea lor artistică, ci și, în măsura în care aceasta întregește personalitatea literară a autorului, importanța lor documentară.

Operele literare se publică în ordinea lor cronologică, textul fiind însă al ultimei ediții tipărite de Pann[1], corectat, unde acest lucru era necesar și posibil, după edițiile anterioare. Prefețele, dedicațiile și alte texte a căror valoare documentară este incontestabilă, dar care nu constituie opere literare propriu-zise, vor i reproduse în bibliografie.

Editorii s-au ferit să anticipeze asupra judecăților privind paternitatea bucăților cuprinse în volumele cu caracter uneori antologic, respectînd în această privință voința autorului. S-au

[1] Lucrul acesta n-a fost posibil pentru *Îndreptătorul beților*, care fost publicat după ediția 1832, deși lucrarea a fost reeditată în 1852 sub numele de *Cîntătorul beției*. Această din urmă ediție se găsește numai într-un unic exemplar, deteriorat și deci inutilizabil. Trebuie să menționăm în sfîrșit faptul că lipsește din ediția noastră culegerea de *Poezii populare* din 1846: toate textele, cu excepția unei poezii lipsite de valoare, au fost însă reluate în *Povestea vorbii*. Nu publicăm, datorită interesului ei scăzut, broșura *Pocăința omului desmierdat*.

reținut așadar bucățile nesemnate, înlăturîndu-se cele care poartă explicit mențiunea autorului lor („de d-l I. Eliad" etc.), indicarea caracterului antologic („trase din ale lui Paris Mumuleanu" etc.), sau pur și simplu mențiunea „strein", dar primindu-se unele bucăți care nu poartă asemenea mențiuni, chiar dacă figurează și în alte culegeri similare ale epocii (poeții Văcărești etc.).

Pentru a nu se publica sub numele lui Pann lucrări care nu-i aparțin, a fost înlăturată din prezenta ediție culegerea *Spitalul amorului*, o reunire a „cîntecelor de lume" din prima jumătate a secolului trecut. Desigur că ar fi fost foarte folositoare reproducerea integrală a unei culegeri de importanța celei în discuție; pusă la dispoziția publicului, ea ar stimula cercetările privind izvoarele lui Anton Pann și întreaga literatură a cîntecelor de lume. Ținînd seama însă de caracterul colecției, am renunțat la publicarea *Spitalului*, chiar dacă există riscul ca un număr de poezii originale ale lui Pann să rămînă astfel nepublicate. Trebuie să menționăm totuși că poeziile originale sînt publicate adesea și în alte cărți, reproduse de noi.

Cît privește *Nouț Erotocrit*, am ales, ținînd seama de caracterul antologic al colecției, numai acele bucăți care ni s-au părut a fi cele mai reprezentative din punct de vedere atît documentar, cît și literar; în felul acesta textele publicate de noi reprezintă aproape jumătate din textul original. Am păstrat firește și *adaosurile* de poezii lirice de la sfîrșitul tomurilor IV și V, ca unele ce sînt contribuția personală a poetului.

Lectura va fi facilitată de un glosar și de succinte note explicative. Am semnalat de asemenea principalele abateri de la ediția de bază.

Cei doi editori au căzut de acord asupra planului și conținutului ediției, precum și asupra problemelor de transcriere. În acest sens ei răspund solidar de prezenta ediție. În detaliu, munca a fost distribuită astfel: Radu Albala a stabilit textul și a redactat notele la: *Calendarul lui Bonifatie Setosul*, *Versuri sau Cîntece de stea*, *Poezii deosebite*, *Îndreptătorul bețivilor*, *Hristoitie*, *Noul Erotocrit*, *Fabule și istorioare*, *Memorabilul focului mare*, *Triumful beției*, *Culegere de povești și anegdote*; I. Fischer a stabilit textul și a redactat notele la *Povestea vorbii*, *Înțeleptul Archir*, *O șezătoare la țară*, *Nastratin Hogea*; de asemenea a alcătuit

Bibliografia. Glosarul a fost redactat de I. Fischer, avînd pentru textele editate de R. Albala materialul pus la dispoziție de editor.

* *

Stabilirea textului operelor lui A. Pann pune editorului probleme întrucîtva diferite de cele care se ivesc în editarea altor scriitori din epocă: prezentînd o relativă unitate ortografică în cei aproximativ 25 de ani în care se desfășoară publicarea lor, textele nu sînt supuse decît sporadic modelor și tendințelor etimologizante, ceea ce permite și chiar impune editorului o atitudine cît mai conservativă față de ediția de bază. Cele cîteva exemple de scriere „modernă" și numeroasele cazuri în care analogia și etimologia populară l-au făcut pe Pann să se abată de la pronunțarea curentă merită de asemenea să fie păstrate, deoarece ele contribuie întrucîtva la completarea portretului scriitorului (*rațoi* — cf. *rață*; *galbinare* — cf. *galbini n-are*).

Menționăm mai jos cîteva din soluțiile de transcriere la care ne-am oprit.[1]

Slova ѣ a fost transcrisă potrivit valorii ei fonetice reale:

— *ea* sau *ia*, după ortografia în vigoare, în cazurile unde nu există dubiu (*ѣm* > *ți-am*; *abѣ* > *abia*; *vrѣ* > *vrea* etc.);

— *a* cînd precede un *i*: *viața*, *mîngîia*;

— *e* acolo unde scrierea cu ѣ este o pură tradiție (*vestește*, *priimește* etc.);

oa precedat de vocală este notat, conform ortografiei actuale, *ua*: *steaua*, *ziua*;

slova -ъ și -ь nu a fost transcrisă acolo unde nu corespunde pronunțării (*urmez*, *încredințez* etc.);

slova -ıъ (sau grupul -ıь) a fost transcrisă -*i* (*măcelari*, *ceri* etc.).

Am înlocuit pe *e* cu ă numai în cazurile în care n-am putut găsi acestei scrieri nici o justificare (*împrotive*, *pleti*, *strenut* etc.), păstrîndu-l în schimb în forme ca: *ospetează* (cf. *oaspete*), *recește* (cf. *rece*) etc.

Am unificat o serie de grafii, suplinind lipsa lui *i* în cazuri ca: *îț*, *îș*, *să nu caz* (pers. II), *simț* (pers. II). Am unificat formele paralele pur grafice *ă/î*: *mănie/mînie*; *răuri/rîuri* etc.; acolo unde ambele forme au existență reală sau unde cea neobișnuită dintre ele este cerută de rimă, respectăm textul original.

---

[1] Cf. și referatul *Principii de transcriere a textelor romînești*, publicat în revista *Limba română*, XI, 1962, 5, pp. 577–581.

Slova ѳ notînd atît sunetul *e* cît şi grupul *ie* a fost transcrisă în conformitate cu pronunţarea reală (sau cu normele ortografice actuale). După consoane labiale, s-a menţinut scrierea cu *e* în formele *peri*, *perit* (nu *pieri*), deoarece nu există în epoca lui Pann atestări ale unei pronunţări cu *ie* (în formele neaccentuate pe radical).

Înainte de oclusivele sonore (*b*, *g*, *d*,) litera *s* a fost transcrisă *z*, păstrînd grafia originală în celelalte poziţii.

Pentru genitivul cuvintelor cu radicalul în *i* s-a procedat astfel:

— grupul chirilic *-ii* s-a transcris *iii* (*sabiii*), considerîndu-se că reprezintă două silabe.

— slova и(і) sau grupul iї s-au transcris *-ii*, considerînd că reprezintă o singură silabă.

Ori de cîte ori această lectură dăuna versului, s-a considerat greşeală de tipar şi s-a corectat.

Am păstrat forma analogică *nu fii* (scris *fiї*) a imperativului negativ.

Cele cîteva texte turceşti incluse de Pann în operele sale au fost transcrise de autor în caractere chirilice, bazat, pe cît se pare, pe o cunoaştere orală a lor: limba prezintă caractere neliterare, dialectale poate (mai ales în privinţa armoniei vocalice); am socotit de aceea necesar să nu „corectăm" textul, ci să-l transcriem numai, folosind aceleaşi reguli ca pentru textele romîneşti; de aceea, sunetul turcesc *ї* apare în textul nostru, ca la Pann, transcris *iu*; în ce priveşte diferenţa dintre *e* şi *ye* notate, aproape peste tot, cu slova ѳ, am transcris prin *e* sunetul *e* şi prin *ie* grupul *ye*. Am îndreptat greşelile de tipar absolut indubitabile. În toate aceste operaţii privitoare la textele în limba turcă, ne-am bucurat de concursul colegului nostru Vl. Drimba[1], căruia îi aducem şi aici călduroasele noastre mulţumiri.

RADU ALBALA şi I. FISCHER

[1] D-sa a publicat recent un studiu avînd ca obiect tocmai aceste texte: *Surse romîneşti pentru dialectologia istorică turcă (I). Scrierile turceşti ale lui Anton Pann*, în *Fonetică şi dialectologie*, IV, 1962, pp. 171—241.

CALENDARUL LUI BONIFATIE SETOSUL

HRONOLOGHIE

De la începutul puterii muierilor celor rele, după socoteala lui Sid Calvizie, sînt ani	1926
De la aflarea brăgăriei	484
De la rîdicarea prăvăliilor de cafea	140
De la aflarea litrelor celor mari	710
De la căderea purecilor	88
De la aflarea legii cei noauă de a plăti datoriile	320
De la aflarea pungii bărbatului în mîna muierii	517
De la începutul precupeţilor în Ardeal	158
De la începerea borşului în Ţara Rumînească	805
De la aflarea rachiului de prune	420
De la aflarea bărăriei	345

Cîţi ochi sînt în cărţile cele franţozeşti, aşa şi anul are 365 de zile, şi totdeauna cîte o noapte pîntre ele.

CELE 7 PLANITE

Sticla, Plosca, Urciorul, Cana, Clondirul, Borcanul şi Ocaua.

SCHIMBAREA FÎRTALELOR LUNII

Lumina noauă să iveşte atuncea cînd dă cîrciumariul un cep nou şi pune un vin bun pe masă; atunci îndată să iveşte fîrtalul dintîi.

Dacă mai aduce cîrciumariul o oca de vin una după alta, atuncea creşte luna.

Iar deaca începe cîrciumariul mai pe urmă a da vin de cel mai slab în locul celui bun, atuncea îndată să arată fîrtalul cel mai de pre urmă, şi luna îşi pierde lumina sa.

ANUL NOU

Fiindcă un om pofteşte puţin şi altul mai mult, fieştecarele după starea sa, aşadar noi fieştecăruia poftim a gratula la Anul nou, după statul său. Nu fără de cuviinţă am împărţit pofta închinăciunii la fieştecare iubit al nostru, ci întru deosebire una după altă.

DREPT ACEEA

Ienuarie-ncepe
  Anul, care să pricepe
Cu frig, zăpadă şi gheaţă,
  Cu ger, brumă şi cu ceaţă;
Tot omul cunoaşte dară
  Că nu este c-astă-vară.
Şi cine ş-au strîns bucate,
  Deaca are sănătate,
Bea, mănîncă, şade-n casă
  Şi de iarnă nu-i mai pasă:
Noi poftim la tot să fie
  Anul nou spre bucurie.

A TOATĂ EUROPA

Îi poftim mai multă pace,
  Mai puţin război a face.

LA CEI DEOBŞTE

Foarte multă sîrguinţă,
  Puţin leneşi la credinţă.

ÎNȚELEPCIUNII

Poftim multă norocire
Și puțină pizmuire.

MEȘTEȘUGULUI

Mulți prietini la cătare,
Puțini proști la îndreptare.

NEGUȚĂTORILOR

Mulți cumpărători la marfă,
Puțini privitori supt larfă.

MĂCELARILOR

Mai mulți viței fără coarne[1]
Pre scaune să răstoarne.

MUIERILOR

Mai multe firești obrază,
Puțini bărbați să le crează.

CĂSĂTORIȚILOR

Multă pace și unire,
Mai puțină învrăjbire.

CÎRCIMARILOR

Mulți de carii beau mai bine,
Puțini beți făr' de rușine.

TUTUROR LIPSIȚILOR

Mai mult venit să le vie,
Mai puțină datorie.

[1] Porci (n. aut.).

MAI PRE URMĂ ŞI NOAUĂ

Puţini bani la socoteală,
Şi mulţi lei de cheltuială.

Anul are 12 luni, 6 de vară şi 6 de iarnă. Aşa şi între oameni sînt 12 privelişti, 6 bune şi 6 rele.

CELE BUNE SÎNT ACESTE:

Fămeia frumoasă. Şi bună. O pungă de galbini plină. Mîncarea. Şi băutura bună. Îmbrăcămintea frumoasă.

CELE RELE SÎNT ACESTE:

A avea o muiere rea cu copii mulţi. Punga goală. Lipsa mămăligii. Datoria multă. Nici un cîştig. Şi a nu avea omenie, adecă: credet.

DESPRE MĂRIMEA ŞI MICŞORAREA ZILELOR

Ziua cu noaptea iaste totdeauna asemenea atuncea cînd să va îmbăta gazda dimpreună cu oaspeţii.

Ziua cea mai lungă este atunci cînd lipseşte omului atît mîncarea, cît şi băutura.

Iară noaptea cea mai scurtă este atuncea cînd să culcă bărbatul tîrziu, cu capul plin.

Cei trei stăpînitori ai anului sînt: mîncarea, băutura şi jocul.

[.....]

DESPRE ÎNTUNERECIME

Cînd să iveşte bărbatul sau muierea de dimineaţă cu capul plin de rachiu, atuncea e întunerecimea soarelui învederată.

Iar cînd vine bărbatul tîrziu sau nicidecum seara acasă, atunci iaste întunerecimea lunii nevăzută.

Mai vîrtos cînd aşteaptă muierile pre ibovnicii săi afară, atuncea sînt întunerecimi, urmează vreme umedă şi, cumva de nu va ploua din ceri, izvoresc picăturile din ochi.

PACEA ŞI RĂZBOIUL

Nimica nu e ca pacea mai bun, carea în anul acesta nu prea stăpîneşte, mai vîrtos între bărbat cu muierea rea. Că:

Cocoşul cu spină
Sare la găină.
Muierea rea încă
Bărbatu-şi mănîncă.
Cocoşul trebuieşte pus în frigare,
Muierea bătută foarte pe spinare.

ALTFEL

S-au jeluit un ticălos de bărbat asupra muierii sale cei rele, zicînd:

Bici de foc muierea mea,
Una voi eu ş-alta ea.
Cînd voi dulce, ea amar,
Eu cer apă, ea-mi dă jar.
Eu zic cald, ea zice frig,
Şi-mprotivă-i n-am să strig.
Doamne, nenorocit fui!
Vai de nunta ce făcui.

.....

PROROCIE DESPRE ANUL ACESTA

Mai e pîn' va fi mai bine,
Aşa mă credeţi pe mine.

PENTRU VÎNAT

A vîna cu poftă mare
E inimii desfătare.
Vînatul cu coarne nu va fi scump în anul acesta.

O femeie întrebă pre bărbatul său: nu ştie unde ar fi pielea mai groasă?

— Pe frunte — zise bărbatul — că în alt chip, de nu ar fi acolo pielea mai groasă, ţ-ar fi crescut coarne.

Iar o preoteasă zisă odinioară către bărbatul său:

— Bucuros aş vrea eu să fiu o carte, că atuncea ştiu că mai des m-ar lua bărbatul mieu în mînă.

Iar preotul îi răspunse (aflîndu-se tocma cu călindariu în mînă):

— Atuncea ar trebui să fii un călindariu, ca în tot anul să-mi iau altul.

UN REŢEPT PENTRU MÎNGÎIAREA OMULUI SUPĂRAT

Dă-i omului supărat un prînz bun, lîngă care să aibă şi băutură după natura lui din destul; şi mai pre urmă dă-i şi o pungă plină de galbeni: şi cu bună seamă să va mîngîia.

Nevasta frumoasă încă-i mîngîiere,
De va avea însă la inimă miere.
Iar cea rea nevastă şi beţivă foarte
Bărbatului este un necaz de moarte.

O nevastă fusese odinioară într-o călătorie, unde atîta îşi înotase gura în vin, încît îi căzuse ameţeală în cap şi cîrcei la picioare. Şi trecînd ea pre lîngă o biserică, unde era hramul sfintei Paraschevii, au îngenuchiat înaintea oltariului. Iară ameţeala ei, de ce trecea mai mult, o împresura, încît i să părea că să învîrteşte oltariul cu dînsa. Văzînd ea aceasta, începu din tot sufletul a ceti această molitvă:

— Oh, preasfîntă Paraschevo! Nu sînt eu vrednică de atîta dar, care te milostiveşti spre mine: căci, în loc de a încunjura eu oltariul tău cel sfînt, văz că tu te învîrteşti împrejurul meu.

La această să făcu foarte mare rîs în biserică.

[.....]

O muiere rea ş-au bătut bărbatul său foarte rău. Şi dojenindu-o pre dînsa oarecine din prietinii bărbatului, i-au zis:

— Nu ştii tu că bărbatul îţi este ţie cap, pentru ce îl baţi?

— Această o ştiu eu de mult, zise muierea. Pentru aceea, de-mi voi bate eu capul de părete, cine ce are de acolo? Că eu poci face cu capul mieu ce voi vrea.

O muiere rea de multe ori îşi certa pre bărbatul său pentru căci foarte iubea banii, zicîndu-i:

— Eu m-aş putea rămăşi, bărbate, că, de aş muri eu, tu ţ-ai lua muiere şi pre fata dracului cea mai bătrînă, numai să aibă bani mulţi.

— Şi aceea poate fi, zise bărbatul: numai e rău că nu poci lua două surori.

[.....]

Unui om i s-au înecat muierea într-un rîu şi o căuta pe rîu în sus.

Alt om, trecînd pre acolo, îl întrebă ce caută. El răspunse:

— Caut muierea, că s-au înecat colo, mai jos.

Streinul îi zise:

— Pentru ce dar o cauţi pre apă în sus, că trebuie să o fi dus apa în jos?

Iar el răspunse:

— Nu crez să fi mers pre apă în jos, că cît au trăit toate lucrurile d-a-ndaratele le-au făcut şi crez că şi moartă tot d-a-ndaratele s-au dus.

CÎNTECUL VINULUI

Cînd încep să beau la vin,
Griji, necazuri nu-mi mai vin.
La altele nu gîndesc,
Numai cînt şi chiuiesc
Şi răcnesc cu mare glas:
Scoateţi vin, că n-a rămas.
Ado, ado! Să beau iar,
Cu iubitul mieu păhar.

ALT CÎNTEC AL PLOȘTII

Ploschița mea, iubit vas,
Pasere cu dulce glas,
Eu în sus cînd te ridic,
Tu îmi cînți cu lic, lic, lic
Și mă săruți tot în nas,
De nu mă-ndur să te las.
Și-mi vorbești tot binișor,
Sus, sus, sus și linișor.

VERSURI SAU CÎNTECE DE STEA

Şi de învăţături bune,
Auzul să vi-l întindeţi,
Pildele să le deprindeţi.
Cela ce ai bogăţie
Să nu stai în semeţie,
Nici să aibi nădejde-n frate
Sau în om, la greutate.
Că ce schimb poate da omul
Să se schimbe de la Domnul
Cu preţ de răscumpărare,
Sufletului de pierzare?
Fi-i-va truda nencetată,
Că la iad nu va fi plată.
Acolo nu va fi moarte,
Să gîndească că-l va scoate,
Că bogatul încă moare,
Ca tot omul de sub soare,
Şi averea lui rămîne
De o iau rude streine.
Cît se vor muta din lume,
Li s-au uitat al lor nume,
Li s-au uitat şi mormîntul,
Că i-a-mpresurat pămîntul.
Ceia ce nu-şi fac pe lume
De bunătăţi s-aibă nume,
Ce folos îi este cinste
Omului fără de minte,
Ce-şi dă firea omenească
Pe firea dobitocească!
Nu cunoaşte că-l va duce
Dezmerdarea lui cea dulce
D-o cădea ca oaia-n rîpă,
Ş-îl va sorbi moartea-n pripă.

CÎNTAREA 15

Acel fiu de-mpărat mare,
O, preafrumoasă pustie!
Domnul dîndu-i luminare,
O, preafrumoasă pustie!

A lăsat împărăţie şi c.l.
Şi a plecat în pustie,
Cu dor şi cu multă jale,
Cîntînd în asfel pre cale:
O, preafrumoasă pustie!
Mă rog din inimă ţie,
Priimeşte-mă pre mine,
Ca să vieţuiesc în tine.
A ta desime să-mi fie
Schiptrul de împărăţie.
Pre tine te voi d-acuma
Ca să-mi fii tata şi muma
Ş-ale tale rămurele
A-mi fi surorile mele
Şi din tine brăzişorii
Voi să-mi fie frăţiorii.
Şi toate lemnele crude
Să-mi fie în loc de rude.
Ş-ale tale floricele
Ca nepoţi şi nepoţele.
Mă rog iar, pustie, ţie,
Milă de mine să-ţi [fie].
Şi să mă fereşti de toate,
Păzîndu-mă-n zi ş-în noapte,
De năluciri, de ispite
Şi de hiarele cumplite.
Să mă-ntăreşti în răbdare,
Dîndu-mi bună cugetare;
Să sufer vara căldura
Şi iarna degerătura.
De mă-i vedea-n vro durere,
Să-mi dai a ta mîngăiere;
Stînd doftor boalelor grele
Şi balsam ranelor mele,
Ca din lume cînd m-oi duce,
Să-mi poci da sufletul dulce
Întru aceluia mînă
Ce m-a zidit din ţărînă.

Ce văzui mă spăimîntai!
Văzui popi mulţi eretici,
Cu dascăli şi grămătici,
Aruncaţi cu capu-n jos
În focul cel flăcăros.
Şi dracii îi împingea
Cu suliţi ş-îi împungea.
De acolo la alt vad,
Tot la iad, la iad, la iad,
Ochii cînd îmi aruncai,
Ce văzui mă spăimîntai!
Văzui împăraţi tirani,
De gîturi cu bolovani,
În văpaia cea de foc,
Draci bătîndu-şi de ei joc.
De aci iar la alt vad,
Tot la iad, la iad, la iad.
Cu ochii cînd mă uitai,
Ce văzui mă spăimîntai!
Văzui tîlhari, ucigaşi,
Hoţi, răpitori şi pungaşi,
Văitîndu-se amărît,
În văpaie pînă-n gît.
D-acolo iar la alt vad,
Tot la iad, la iad, la iad,
Dodată cum mă uitai,
Ce văzui mă spăimîntai!
Văzui un cîrd de muieri
Tînguindu-se-n dureri
Şi draci strigînd: — Aste sînt
Care fermec şi descînt.
Apoi d-aci la alt vad,
Tot la iad, la iad, la iad.
Iarăşi dacă mă uitai,
Ce văzui mă spăimîntai!
Văzui alt cîrd de bărbaţi,
De beţivi şi desfrînaţi,
Toţi în flacără unda
Şi dracii îi afunda.
Mai nainte la alt vad,
Tot la iad, la iad, la iad

88980

Mergînd, dacă mă uitai,
Ce văzui mă spăimîntai.
Văzui draci cu cîngi trăgînd
Niște muieri și strigînd:
— Aste tot minciuni spunea,
Pe mulți în belea punea.
D-aci mergînd la alt vad,
Tot la iad, la iad, la iad,
În flacări cînd mă uitai,
Ce văzui mă spăimîntai!
Văzui negustori în rînd
Carii-nșel și lipsă vînd.
Unii, cu măsuri de gît,
Se tînguia amărît;
Alții, cu cântare-n nas,
Se văita cu mare glas;
Alții cu foarfeci și cot
Îi ducea para înot.
Mergînd d-aci la alt vad,
Tot la iad, la iad, la iad,
Spre țipăt cînd mă uitai,
Ce văzui mă spăimîntai!
Văzui iar muieri în munci,
Care-și leapăd ai lor prunci,
Sau fără milă și dor,
În pîntece îi omor.
Deci la cel din urmă vad,
Tot la iad, la iad, la iad,
Cînd stătui și mă uitai,
Ce văzui mă spăimîntai!
Văzui arzînd în vîlvori
Bogații nendurători,
Carii tot s-au veselit
Și săraci n-au miluit.
[.....]

CÎNTAREA 22

O! amar și grea durere,
Jale făr' de mîngîiere!
Și o, plîngeri necurmate,

Lacrămi, pîraie-nfocate!
Că azi moartea mă desparte
Şi mă duce-n altă parte,
Pă o cale neumblată,
Unde n-am fost niciodată;
Nu ştiu la rău sau la bine,
Cum va vrea Domnul cu mine.
Trupul în mormînt îmi pune
Şi soarele îmi apune:
Că acolo în vecie
Întru-ntunerec să fie.
Ci vino, tată, acuma,
Vino preadorită mumă,
Veniţi, fraţi şi sorioare,
Veniţi, rude doritoare!
O! vino, mă rog şi ţie,
Preaiubita mea soţie!
Veniţi, prieteni, cu toţii,
De-mi petreceţi ceasul morţii,
Şi-mi daţi acum fiecare
Cea din urmă sărutare.
Că de acum înainte
Nu voi mai grăi cuvinte,
Nici voi umbla împreună,
Cum mă vedeaţi totdaună;
Ci mă duc unde m-aşteaptă,
La judecata cea dreaptă,
Ca să-mi iau bune sau rele,
După păcatele mele.
Ci mă rog vouă fierbinte,
Aduceţi-vă aminte
Şi vă rugaţi cu tot omul,
Pentru mine către Domnul,
Ca să nu mă rînduiască
Unde o să se muncească,
Ci haina să-mi lumineze
Şi în rai să mă aşeze.

URARE LA PAHAR

Să fie de bine la mic şi la mare,
La toţi cîţi să află-ntr-astă-adunare.
Poftesc sănătate la toţi totdauna,
Dragoste întreagă şi inimă bună.
Cine ce doreşte ca să-i împlinească
Făr-întîrziere pronia cerească.
Vivat, să trăiască toţi cîţi sînt în casă
Şi să ospătează la această masă!!

ALTE DEOSEBITE CÎNTĂRI

CÎNTAREA 3

PRIMĂVARA

Întocmit pe *Cîntarea dimineţii*

Veniţi toţi dimpreună,
Acum cu voie bună,
Să întocmim cîntare
Cu glas de desfătare
Şi să ne veselim.

Că iat-a sosit iară
Frumoasa primăvară,
Cu flori şi cu verdeaţă
Şi plină de dulceaţă,
Precum o şi dorim.

Pămîntul ce-ngheţase
Şi iarba se uscase,
Acum răsare, creşte,
Să-ntinde, să măreşte,
Prin tot locul verzind.

Grădini ce veştejise
Şi toate să pîrlise,
Acum s-împodobite
Cu roze înflorite,
Văzduhu-nmirosînd.

Dumbrava-nrămurată,
Ce fuse scuturată,
Acum întinereşte
Şi frunza-i să mîndreşte,
Clătindu-se de vînt.

Făptura ce-amorţise
Şi toate amuţise,
Acum pădurea sună
Eho! de voie bună,
Auzul desfătînd.

Prin pomi, pe rămurele,
Stînd fel de păsărele,
Cu bucurie mare
Răsun dulce cîntare,
Cu toate melodind.

O! cîtă îmbunare
Acum tot omul are,
O! cît să desfătează
Şi cît să-ndestulează,
Pre Dumnezeu mărind.

Veniţi şi voi mulţime,
Pruncească tinerime,
Cu glas într-o unire,
Să-i dăm lui mulţumire
Şi laudă deplin.

Zicînd toţi deodată,
Cu glăsuire naltă:
Mărire ţie, sfinte,
Cerescule Părinte,
Acum ş-în veci, amin.

CÎNTAREA 4

VIAŢA OMULUI

Omul este ca iarba,
Zilele-i ca o floare,

Ca timpuri trecătoare,
Aşa va înflori.

Duhul trece printr-însul
Şi nu va fi cu dînsul,
Nici locu-şi va cunoaşte,
De a-l mai nimeri.

Căci, cînd e-n tinereţe,
Este în primăvară,
Ivit ca iarb-afară,
Din pămînt răsărind.

Ca floarea din grădină,
Cînd bobocii-şi dezbină
Şi mîndră înfloreşte,
Veselă şi zîmbind.

Iar cînd e-n bărbăţie,
În toamnă să iveşte,
Cînd iarba veştejeşte,
Ş-începe-a să usca.

Ca floarea cea smolită
Şi de brumă pîrlită,
Din zi în zi începe
Capu-n jos a-şi pleca.

Iar cînd e-n bătrîneţe,
Atunci intră în iarnă,
Cînd începe să cearnă
Şi să-nalbească tot.

Ca floarea cea uscată
Ş-în seamă nebăgată,
Să pierde sub zăpadă,
Ca cînd nici n-a mai fost.

Asfel dar este omul,
De orce stare-n lume,

Aibă orşice nume,
Asfel e trecător.

Cît să se ostenească,
Slavă să dobîndească,
În zadar îi sînt toate,
Dacă e muritor.

CÎNTAREA 5

NESTATORNICIA

Toate-s trecătoare,
Toate sînt păreri,
Toate-s schimbătoare,
În grele dureri.

Cîte-s de sub soare
Sînt deşertăciuni
Şi amăgitoare,
Ca nişte minciuni.

Orce îmbunare
Este în deşert,
Căci ea stare n-are,
Să schimbă-ntr-un sfert.

Ieri în fericire,
Azi nenorocit,
Acum în mărire,
Mîine înmicit.

Ieri cu-ndestulare,
Azi de tot lipsit,
Acu-n bunăstare,
Mîine sărăcit.

Azi în bucurie,
Mîine în mîhniri,
Acu-n veselie,
Mîine-n tînguiri.

Nu e desfătare
Pe acest pămînt,
Fără întristare,
Zic în scurt cuvînt.

CÎNTAREA 6

NOROCIREA

Vai de acela ce umblă,
Într-a norocului umbră,
Fără nici o socoteală,
Negîndind la potigneală.
Că norocul e părere,
Umblă orb, fără vedere,
Şi niciodată nu are
Într-un loc cu temei stare.
De aceea trebuieşte
Cineva cînd dobîndeşte
Măcar dram de norocire,
Să se poarte cu simţire,
Ca nu vrodată să-i vie
În cap vreo fandasie,
Că să află-n norocire
Şi fără de bîntuire.

CÎNTAREA 7

ZAVISTIA

Cît e de greu, îmi pare,
Omului d-a trăi
Şi să aibă scăpare,
D-a nu-l ponoslui:
Că de e-n stare naltă
Lui nu-i mai gîndesc altă,
Decît a-l clăti. *(2 ori)*
Să silesc să-l doboare,
Din cinste să-l pogoare,
D-a nu mai izbuti. *(2 ori)*

2

D-are agonisire,
Vrun coprins căştigat
Şi prin chivernisire
Trăieşte-ndestulat,
Zic că-i din răpire
Şi smuls cu asuprire,
De unde a putut; *(2 ori)*
Sau că cu nedreptate,
Şi tot cu strîmbătate
Avere ş-a făcut. *(2 ori)*

3

Iar de e-n stare mică,
Sau prea nenorocos,
Îl au ca p-o nimică
Şi ca p-un ticălos:
Orcine îl defaimă,
La toţi e ca o spaimă
Ş-în seamă nebăgat,
Zicînd: — D-ar fi de cinste,
Ar fi şi el cuminte
Şi ca alţii bogat.

4

De e cu minte mare
Şi foarte iscusit,
La toţi e în mirare
Cum el s-a procopsit!
De văz că cu simţire
Despică fir supţire,
Născînd din el cevaşi, *(2 ori)*
Încep toţi prin soboare
Să-l urce, să-l pogoare,
Prietenii pizmaşi. *(2 ori)*

5

Iar de e din natură
Plecat, blînd şi smerit,
La toţi este prin gură

Că e un ticăit.
De stă posac şi tace,
Asemenea nu place
La nici unul măcar. *(2 ori)*
De rîde şi vorbeşte,
Orcare să scîrbeşte,
Zicînd că e flecar. *(2 ori)*

6

Ce lume fără pace!
Tot stau şi mă ciudesc!
Că orcum de vei face,
Tot te ponosesc!
Dacă iubeşti postirea,
Biserica, citirea,
Îţi zic ipocrit toţi; *(2 ori)*
De bei şi mănînci iară
Şi faci chef la zi rară
Îţi zic că rău te porţi. *(2 ori)*

7

Aşa, l-a mea părere,
Greu este a trăi,
Că nu poţi fi-n plăcere,
La toţi, cum vei voi.
De vei umbla cu pasul,
Nu poţi să nu greşeşti. *(2 ori)*
Îţi vine cîndva rîndul,
Cînd nu gîndeşti cu gîndul,
Ca să te poticneşti. *(2 ori)*

8

Şi omul e din fire
De seamă băgător;
La mica ta pîşire
El e judecător;
Pe sine nu să vede,

Ci cel mai bun să crede
Şi drept ca un toiag. *(2 ori)*
Nu-şi vede din ochi bîrna,
Ponos altui atîrnă,
Şi îl strigă-n vileag.

CÎNTAREA 8

DRAGOSTEA

Nu este alt în viaţă,
Decît tot bunul mai bun
Şi din dulci mai cu dulceaţă,
Ca fraţii cînd se adun.

Cînd dragostea împreună
În mijloc o priimesc
Şi făcîndu-şi voie bună
Cu dînsa să veselesc.

Căci dragostea unde merge
Şi unde o priimesc,
Întristarea la toţi şterge,
Şi toţi mulţămiţi trăiesc.

Dragostea oriunde trece
Ş-unde pe ea o cinstesc,
Cu ei ca fraţii petrece
Ş-îi face de să unesc.

Dragostea unde se duce
Şi unde o preţuiesc,
Viaţă dulce le aduce,
Ura din mijloc gonesc.

Dragostea or în ce casă
Cînd o chem şi cînd o vor,
Stă ca o floare la masă
Şi zîmbeşte tutulor.

Ca dragostea mai scump nume
Nu e pe acest pămînt,

Ea e-mpărăteasă-n lume,
Ei toate supuse sînt.

Dragostea nu să măreşte,
Nu să înalţă de loc,
Dragostea nu pizmuieşte
La al altuia noroc.

Dragostea nu să mîndreşte,
Nu gîndeşte la al său,
Dragostea nu să trufeşte,
Nu voieşte altui rău.

Dragostea nu să mînie,
Iartă orşice cuvînt,
Dragostea-n prietenie
Este mare pre pămînt.

Dragostea suferă toate
Fără a să supăra,
Dragostea rabdă cît poate,
Fără a să micşora.

O, dragoste! tu, scump nume!
Vino să te-mbrăţişăm,
Să trăim cu tine-n lume,
Cu tine să ne-ngropăm.

CÎNTAREA 9

CĂSĂTORIA FERICITĂ

Norocit e-n lumea astă
Acel om căsătorit
Ce ş-a dobîndit nevastă
Bună, precum a dorit.

Că petrece totdaună
Fără gîlcevi şi nevoi;
Iubindu-se împreună,
Să înţeleg amîndoi.

Întru toat-a lor viaţă
Fără de scîrbe trăiesc,
Să bucură cu dulceaţă
Amîndoi cînd se privesc.

Tot cu plăcute cuvinte
Unul pe alt se cinstesc,
Cu lineşte şi cu minte
Totdauna îşi vorbesc.

Nu umblă-n cărări deşarte,
Oriîncotro ei pîşesc,
Şi o parte ş-altă parte
Cinstea casii îşi păzesc.

La necazuri se îmbună,
Unul altuia crezînd,
Suferă, rabdă-mpreună,
Nenorocirea văzînd.

Ferice d-acea-nsoţire,
Unde e asfel de trai,
Zic, fără de prelungire,
Lumea lor le este rai.

POEZII DEOSEBITE SAU CÎNTECE DE LUME

CÎNTEC CE-I ZIC AL JIANULUI

Stau în drum şi mă gîndesc
Ce să apuc să mîncesc,
Pîinea să-mi agonisesc,
Copilaşii să-mi hrănesc.
Întristat, pe gînduri pus,
Mă suii pe deal în sus,
Şi ochii cînd mi-am întors,
Mă uitai pe vale-n jos,
Văzui oamenii arînd,
Cu plugurile în rînd.
Numai pluguleţul meu,
L-a-nţelenit Dumnezeu:
Că doi boi ce-i avusei
De vremi rele-i răpusei,
Şi mă rugai de bogaţi,
Carii au boi şi argaţi,
Să-mi dea boii într-un ceas
Să ar şi eu loc d-un pas;
Dar în zadar m-am rugat,
Că-n seamă nu m-au băgat.
Atunci şi eu mă-ntorsei
Şi întru sine-mi zisei:
Da-va bunul Dumnezeu
Să umble şi plugul meu,
Să pui să-mbrăzdesc ales
Und-o fi crîngul mai des,
Să trag brazda dracului
Din mai susul dealului,

Pînă-n capul satului,
Drept uşa bogatului.

*

Acestea Jian zicea
În temniţă cînd zăcea,
Şi-în lanţ cînd îl aducea,
De-l întreba şi-îl mîncea.

CÎNTEC VECHI MILITĂRESC

Und-auz cucul din luncă,
Mă îndeamnă tot spre ducă,
D-aş ajunge mai curînd,
Unde am pus eu de gînd.
Şi să trăiesc voiniceşte
Precum sufletu-mi poftește.
Să pui chivăra în cap
Şi de necazuri să scap.
Să-ncalec cal cum îmi place,
Sufletul să mi să-mpace.
S-auz calul sforăind
Şi din pinteni zornăind.
Şi să-ncing o săbioară
Care-mi va fi soţioară,
Soţioară d-ajutor,
Credincioasă şi cu dor.
Soţioară pîn' la moarte,
Eu de ea nu m-oi desparte.
Auzi, puică, ori n-auzi,
Or n-ai gură să-mi răspunzi?

CÎNTEC VECHI AL TURTURELII

Amărîtă turturică,
Cînd rămîne singurică
Şi cînd soţia-şi răpune,
Nu va să se mai îmbune.
Cît trăieşte, tot jeleşte,
Şi nu să mai însoţeşte.
Trece frumoase livede,

Nu să uită, nici nu vede.
Trece prin pădurea verde
Şi să duce de să pierde.
Zboară pînă de tot cade
Şi pe lemn verde nu şade.
Şi cînd şade cîtodată,
Tot pe rămurea uscată.
Umblă prin dumbrav-adîncă,
Nici nu bea, nici nu mănîncă.
Unde vede apă rece,
Ea o turbură şi-o trece.
Unde vede apă rea,
Ea o turbură şi bea.
Unde vede vînătorul,
Acolo o duce dorul,
Ca s-o vază, s-o lovească,
Să nu se mai pedepsească.

*

Cînd e ea o păsărică
Şi-atît inima îşi strică,
Încît doreşte să moară
Pentru a sa soţioară,
Dar eu fiind omenire,
Decît ea mai cu simţire,
Cum poate să-mi fie bine?
Oh! amar şi vai de mine!

CÎNTEC NOAU DE PRIMĂVARĂ

Mugur, mugur, mugurel,
Fă-te curînd măricel,
Înfrunzeşte frumuşel,
Mugur, mugur, mugurel.
Că tu dacă înverzeşti,
Mugur, mugur, mugurel,
Pe toate le veseleşti,
Mugur şi c.l.
Păsărelele în crîng

Să-ţi cînte-mprejur să strîng,
Fluturaşii frumuşei
Volteaz-asupra-ţi şi ei.
Şi amorul cu arcşor
Te ocoleşte în zbor
Ş-unde vede tinerei,
Aruncă săgeţi în ei.
Ş-îi răneşte la ficaţi,
De să plimbă înfocaţi,
De foc mare şi de dor;
Grădinile înconjor,
Pînă să-ntorc osteniţi
Şi adorm nepomeniţi.

AMORUL

Amorul nu este om,
Nici vro vită, nici vrun pom.
Numele lui toţi îl ştiu,
Dar nu e-n fiinţă viu.
El e numai povestit,
Ş-în idei închipuit,
Că e ca un fluturaş,
Zburător, mic copilaş,
Ca un erou înarmat,
Cu arc, săgeţi încărcat.
Ş-unde vede tinerei,
Întinde arcul la ei.
Ş-îi săgetează pe loc,
Drept în inimi prin mijloc.
Şi aşa încep atunci
Să simţă dureri şi munci.
Care răni apoi în veac
Numai vreun alt leac
Decît ale lor oftări
Să mai taie prin cîntări,
Povestind cumplitul dor
Ce-l pătimesc de l-Amor.

ÎNSOȚIREA

*A*morul[1] cînd să-ntăreşte
Între cei ce să-nsoţesc,
Unul şi alt pătimeşte
Osebiţi cînd vieţuiesc.
*N*u pot ei cînd să desparte
Să petreacă mulţămiţi,
Şi o parte ş-altă parte
Umblu şi şed mîhniţi.
*N*imic nu-i mai veseleşte
Din cîte sînt pre pămînt,
Lumea toată le negreşte
Amîndoi dacă nu sînt.
*I*nima lor ia plăcere
Ochi în ochi cînd să privesc,
Atuncea simt mîngîiere
Ş-atuncea veseli trăiesc.
*C*ă Amorul unde este
Deopotrivă la doi,
Totdauna sînt aceste
Ş-alte mai multe nevoi.
*A*uzi, Nica mea iubită,
Ale Amorului legi
N-au critică osebită,
Lesne poţi să le-nţelegi.

CĂLĂTORIA

*A*h![2] cu ce dor, cu ce jale
De tine m-am depărtat,
Că-n toat-a mea lungă cale
Nencetat am suspinat.
*N*u voi da în veac uitării,
Nici îmi vor ieşi din gînd
Cîte-n minutul plecării
Mi le ziceai lăcrămînd.
*I*nima arzînd în mine,
Ţ-am zis adio, rămîi,
Şi peste zile puţine

[1] În acrostih: *Annica*.
[2] În acrostih: *Anica*.

Iarăşi viu să te mîngîi.
*C*ă silit sînt a mă duce
Ş-în mîhnire să te las,
Dar de amoru-ţi cel dulce
Voi dori în orce ceas.
*A*l meu suflet niciodată
De oftat nu va-nceta,
Ci fii pe parola-ţi dată,
Şi te rog nu mă uita.

ADIO

*A*dio[1] zicînd, iubită,
Mă duc şi mă osibesc.
Iată-ţi dau veste scîrbită
Că n-am pas să te iubesc.
*N*u gîndi că din nemilă
Mă duc şi mă osibesc,
Această o fac de silă,
Că n-am pas să te iubesc.
*I*ubindu-te împreuna,
Mă duc şi mă osibesc,
Ş-o să oftez totdauna
Că n-am pas să te iubesc.
*C*u inima de dor plină
Mă duc şi mă osibesc,
Jalea nu-mi va fi puţină,
Că n-am pas să te iubesc.
*O*ftînd din piept cu durere,
Mă duc şi mă osibesc
Şi plîng fără mîngîiere,
Că n-am pas să te iubesc.

ZĂDĂRNICIA

*A*nica[2], zilele trec
Şi minutele ca clipa,
Nu simţim cum să petrec
Tinereţele cu pripa.

[1] În acrostih: *Anico*.
[2] În acrostih: *Anica*.

*N*oi din zi în zi murim
Şi ne pierdem din viaţă,
Ca musca ne amăgim
Şi ne-necăm în dulceaţă.
*I*nteresuri căutînd,
Trăim tot în neodihnă
Şi ne hrănim griji păscînd,
N-avem un minut în ticnă.
*C*u nădăjdi ne mîngîiem
Şi ne îndulcim amarul,
Ne îmbătăm şi iar bem
Pînă la drojdii păharul.
*A*m vrea pe plac să trăim,
Şi să fim în fericire,
Dar orcît să dobîndim,
Murim în nemulţămire.

[GRELE CHINURI M-A CUPRINS]

Grele chinuri m-a cuprins,
În mine foc s-a aprins.
Ochii singuri mă vădesc
Ce fireşte pătimesc.
Şi m-arăt învederat
Că-s cu totul înfocat.
Ziua trec mai cu uşor,
Noaptea-mi vine greu să mor;
Cînd din somn mă pomenesc,
Nu ştiu cu cine vorbesc:
Din aşternut mă rîdic,
Stau, mă uit, nu văz nimic.
Vorba, mintea ce-am avut,
Cu totul o am pierdut.
Umblu rîzînd şi gîndind,
La un nu ştiu ce poftind.
Flacăra nemaiscăzînd,
S-aţîţă mai mult arzînd.
Gîndul, voia mi-am stricat,
Caut, privesc nempăcat.
Minţile mi le-am smintit,
Vorbesc tot ca un uimit.

Şi cîte acuma zic,
Nu ştiu, nu pricep nimic.

[UN COMIT CÎND SĂ ARATĂ]

Un comit cînd să arată
Între stele sus pe cer,
De lumina razei sale
Celelalte stele pier.
Ţine schiptrul fericirii
Şi arată luminat,
Cum că este pus din fire,
Spre un semn prea minunat.
Şi cu cît să zăboveşte,
Razele lui să întind
Şi d-a soarelui lumină
Nicidecum nu să cuprind,
Pînă cînd să împlineşte
Semnul ce a arătat,
Şi apoi, fără-ndoială,
Vezi comitul întrupat.
Dobîndeşte altă fire
Şi să face un trup viu,
Căruia după dreptate
Am pornire rob să-i fiu;
Şi să mă închin la dînsul,
Că are un dar firesc
A-mi tămădui durerea
De care mă prigoresc.
Are şi altă putere,
Trăgînd chiar ca un magnit,
Şi preface orce jale
A unui suflet mîhnit.
Apoi la aşa putere
Care face un mort viu,
Oare nu mi să cuvine
A hotărî rob să-i fiu?
Ah, comit, comit!

[TRIST, FILOMILO, ŞI FRUMOS]

Trist, filomilo, şi frumos,
Tu cînţi cu daruri multe,
Tu cel mai rău îl faci milos,
Silindu-l să te-asculte.
Inimă rupi d-om simţitor,
Gîrlă porneşti de lacrămi,
Cînd spui cîntînd cu mare dor
Tristele tale patimi,
Şi eu, preajalnic, te găsesc
Cu inim-amărîtă,
Cu tine mult mă potrivesc,
Lumea-mi este urîtă.
La tine viu aici în crîng,
Mă rog, nu-ţi fie silă,
La oameni nu voi să mă plîng,
La inimi fără milă.
Nu fugi, stăi, nu-ţi sînt vrăjmaş,
Eu nu am colivie,
Ci sînt simţitor, pătimaş
Şi voi tovaroşie;
Viu ca să plîngem însoţiţi,
Spuind cu-ndestulare
La frunze, la copaci pîrliţi
A ta ş-a mea-ntristare.

[SUFLET ALTU N-ARE]

Suflet altu n-are
Chin astfel de mare,
Foc astfel de greu.
Trăiesc moarte vie,
Fără să mă ştie
Altul decît eu.
Ziua nu-mi dă pace,
Noaptea n-am ce face,
Greu mi-e într-ascuns.
Unde cer dreptate,
Surdă răutate;
Nu-mi dă nici răspuns.

Mă-ntinz în putere
Cu glas, cu vedere,
În sus şi în jos.
Nu e nici o fire
Să aibă pornire
A-mi fi spre folos.
Ce e sus ascunde
Cine ştie unde,
Supt acea perdea
Carea n-o ridică,
Zicînd că e frică —
Nu-l putem vedea.
Ale lui slugi sfinte,
Mii de seci cuvinte,
Celor ce vorbesc,
Care nu-i cunoaşte
Că sînt vulpi, şarpi, broaşte,
Ce-n zadar trăiesc.
Vii la omenire,
Mai rea nesimţire,
De piatră sînt toţi.
Mai d-aproape rude
Mai rău nu aude,
D-ai striga cît poţi.
Nu găseşti fiinţă
Să aibă credinţă,
Nici într-acel ceas
Cînd păharul morţii
Stă în pragul porţii.
Alt ce-a mai rămas?
Căci n-am o putere,
Să trec printre sfere,
Doar va fi vrun loc?
Unde e astîmpăr,
Nici vînz, nici nu cumpăr,
N-am stăpîn noroc;
Un loc prea departe
De vecinică moarte
Ce-acum pătimesc,

Numai pentru nume
Că mă aflu-n lume
Şi-adecă trăiesc.

[CĂ AI PUTERE]

*C*ă[1] ai putere
Să dai durere
La orce fire
Şi mîngîiere,
*A*m mărturie
Cu datorie,
Un om ce are
Filotimie.
*T*u eşti supt soare
Moştenitoare,
Mie stăpînă
Mîngăitoare.
*I*zvor din fire
Plin de simţire,
Cu daruri multe,
Milostivire.
N-ai trebuinţă
De sirguinţă,
Că toată lumea
Îţi dă credinţă.
Care dar minte
Ceea ce simte,
Ar face tagă
Astor cuvinte.
*A*şa persoană,
Ca o icoană,
Ar fi să aibă
Şi o coroană.

[SUS PĂ CER CUM ESTE LUNA]

*S*us[2] pă cer cum este luna,
Aşa eşti pre pămînt una,

[1] În acrostih: *Catinca*.
[2] În acrostih: *Saftaa*.

*A*runci din ochi raze line,
Cu nuri de dulceaţă pline.
*F*iresca ta frumuseţe
Nu să află-n alte feţe.
*T*u eşti una între toate,
Asemene-ţi nu să poate.
*A*h dar, cum eşti de frumoasă,
De vei fi şi credincioasă,
*A*tunci îţi zic, să ştii bine,
Mă şi jertvesc pentru tine.

[LA DOI OCHI CE SÎNT DIN FIRE]

La[1] doi ochi ce sînt din fire
Plini de nuri şi de simţire,
*U*rmează ca să se-nchine,
Vrînd, nevrînd, fieştecine.
*C*ăci dintr-o căutătură
Viaţă dau şi viaţă fură.
*S*înt deprinşi tot a supune
Ş-a robi făr' de minune.
*A*ceşti ochi plini de putere,
Cătîndu-mi cu mîngăiere,
N-au zăbovit să gătească
Lesnire să mă robească.
*D*ar şi eu făr' de stială
Le dedei făgăduială
*R*ob să le fiu în vecie
Cu multă stătornicie.
*A*cest dulce de rob nume
Să-l port şi pă ceea lume.

[LA OBRAZUL CE MĂ-NCHIN]

La[2] obrazul ce mă-nchin,
Văzînd daruri pă deplin,
*U*nite cu nur firesc,
Nu poci să tăgăduiesc
*C*ă rob credincios îi sînt,
Pîn' voi întra în pămînt.

[1] În acrostih: *Lucsandra*.
[2] În acrostih: *Lucsandra*.

Singur eu aşa mă leg
De vreme ce înţeleg:
Altfel nu poci a trăi,
Făr' de a mă chinui.
Nu găsesc nici un cusur,
Pe razele lui mă jur.
De-aceea m-am hotărît,
Cu dulcele lanţ de gît,
Răbdînd în veci să-i robesc,
Ştiind că mă fericesc.
Aşa lui m-am închinat,
De cînd l-am întîmpinat.

[OGLINDA CÎND AR ARĂTA]

Oglinda cînd ar arăta
Întreaga frumuseţa ta,
Atuncea şi tu ca mine
Te-ai putea-nchina la tine.
D-ar fi mijloc să te priveşti
Aşa-ntocmai după cum eşti,
Şi idololatrie
Ţ-ai aduce tu ţie.
Dar ea t-arată mai puţin
Decît cum eşti şi nu deplin,
Fiindcă cum te şi vede,
Toată puterea îşi perde.
Ochii în ea cînd ţi-i arunci
De tot să-ntunecă atunci,
Şi de te şi arată,
Dar nu adevărată.
D-aceea nu da crezămînt
Oglinzii cei cu scăzămînt,
Că-ţi face înşălăciune
Şi mai tot minciuni îţi spune.
Ci pre cît eşti să ştii de vei,
Dă credinţă ochilor mei,
Fiindcă nu te-nşală,
Nici îţi face greşală.
În ei te caută să vezi
Întocmai pre cît luminezi

Şi dintru a lor vedere
Să vezi cîtă ai putere.
Crede-i, săraci, cînd îţi spun
Că numai ţie să supun,
Că tu le eşti din fire
A lor dumnezeire.

[CÎT E ZIUA DE FRUMOASĂ]

Cît e ziua de frumoasă
Lîng-o noapte-ntunecoasă,
Aşa eşti şi tu-ntru toate.
Hotărît, nu să mai poate,
Singură eşti numai una
Carea ai luat cununa
Darurilor de la fire,
Mai presus de omenire.
N-ai protivnică supt soare
Şi mă jur şi pui prinsoare
Că eşti mai deosebită
Şi cu toate-mpodobită.
Frumseţe, înţelepciune,
Vorbă, duh şi istăciune,
Le văz toate-mpreunate
Şi la tine adunate.
Ah! dar cît eşti de frumoasă
De ai fi şi credincioasă,
Atunci sufletul din mine
Îl fac jertfă pentru tine.

[OCHILOR, AJUNG-ATÎT]

Ochilor, ajung-atît!
Nu mai plîngeţi amărît,
Vreme este să uscaţi
Păraiele ce vărsaţi.
Şi tu, limbă ce tăcuşi
Ca o mută pîn-acuşi,
Dezleagă-te ca să-ţi spui
Focul unde te supui.

Pieptule ce pînă azi
Nu ştiuşi decît să arzi,
Aflînd acum unde mergi,
Bate în ceasuri întregi.
Mîinilor, nu vă-nlemniţi,
Ci vă daţi să pipăiţi
Şi să strîngeţi binişor
Acel minunat trupşor.
Picioarelor, alergaţi,
Săraci, nu mai trepădaţi,
Duceţi-vă să-ntîlnesc
Stăpîna care-mi slăvesc.
Iar voi, buze ce-mi ţineţi
Sufletul, acum vedeţi,
Făr' de saţiu sărutînd,
Să-l faceţi teslim rîzînd.

[AFRODITĂ ÎNTRISTATĂ]

Afrodită întristată,
Şi jos pre pămînt eşti dată,
Frumseţe îndestulată,
De duh foarte cuvîntată.
Te zări d-abia pre tine
Şi te hotărî lipon
Căria i să cuvine
Ca să-i fie clironom.
Şi zimbind, îţi lăsă ţie,
După cum s-a cuvenit,
Schiptrul său de-mpărăţie
Şi puternicul magnit,
Dăruindu-ţi o putere
Ca să poţi să stăpîneşti
Şi să tragi la a ta vrere
Inimile omeneşti.
Dar cînd te-au făcut stăpînă
Pe tot neamul omenesc,
Ţi-a zis să fii şi blajînă
Către cei ce te slăvesc.
Iar să nu t-arăţi tirană
Şi judecători nedrept

Cătră un om ce-are rană
Şi atîta foc în piept.
Dar să vede amăgită
La cel dupre urmă gînd
Şi stăpînă Afroditä,
Căci tu, cînd mă vezi plîngînd,
Nu că numai milostivă
Nu-mi eşti nicidecum atunci,
Ci te arăţi şi-mprotivă
L-ale ei sfinte porunci.

[FIREA DE TE-A-MPODOBIT]

Firea de te-a-mpodobit
Cu acest nur osibit,
Dar nu te-au făcut gealat,
Să omori fără păcat.
Nici ţ-a zis, te fac, şi ca
Oricine ţi s-o-nchina,
Omoară-l numaidecît,
Sau fie-ţi măcar urît.
Ci poate ţ-o fi şi spus
Că trebuie p-un supus,
Cîţi ti-o iubi să-l iubeşti,
Dup-ale ei legi fireşti.
Apoi mie, căci mă-nchin,
De ce-mi răsplăteşti cu chin
Şi cu moarte drept hair?
Nu ştiu nici cum să mă mir,
Căci în starea carea sînt
Nu găsesc nici un cuvînt
A îndemna să faci morţi
Pentru frumseţea ce porţi.

[CU LANŢURILE CE-NTINZI]

Cu lanţurile ce-ntinzi,
Din ai tăi ochi răniţori,
Ştiu bine că inimi prinzi,
Nu pasări privigători.
Şi-ncai după ce le prinzi,

De ce nu le şi omori,
Ci numai vei să le prinzi,
Ceas pă ceas de mii de ori?
Le arzi pînă le deprinzi
Cu flacără, de faci haz,
Apoi de-aci le desprinzi,
Pentru mai mare necaz.
Încît te faci că destinzi,
Cum şi mrejile le uiţi
Şi că aprinzi cît coprinzi
Cu ochii-ncotro te uiţi.
Acestea de ni le vinzi
Drept marghiolii, te-amăgeşti
Minţilor ce sînt oglinzi,
Că văd curat ce gîndeşti.

[PÎNĂ CÎND NU TE IUBEAM]

*P*înă[1] cînd nu te iubeam,
Unde mă culcam, dormeam.
*A*cum de cînd te iubesc,
Nu poci să mă odihnesc.
*R*ăpui, mă sfîrşesc de dor,
Fără nici un ajutor.
*A*rz, mă frig în mare foc,
N-am astîmpăr la un loc.
*S*uflet nu mi-a mai rămas,
Ohtînd mii de ori pă ceas.
*C*u totul m-am prăpădit,
Minţile mi s-a smintit.
*I*es din casă să mă duc,
Nu ştiu încotro s-apuc.
*V*iu iar, mă întorc şi şez,
Stau în loc şi suspinez.
*I*nima mea, vai de ea,
De la tin' nu să mai ia.

[1] În acrostih: *Parasc*[*h*]*ivi*.

[MINUNATĂ EŞTI LA STAT]

*M*inunată[1] eşti la stat
Şi nostimă la umblat.
*A*i doi ochişori frumoşi,
Blînzi, cu totul mîngîioşi,
*R*ănind cu privirea lor
Inimile tutulor.
*I*scusită şi cu haz,
De supui orce obraz.
*O*bori inimi tari pă loc
Şi le aprinzi cu greu foc.
*R*ăpind simţiri omeneşti,
Îi fermeci şi îi uimeşti,
*A*prinzîndu-i cu amor
Şi de tine să omor.

[RAZELE DE LA UN SOARE]

*R*azele[2] de la un soare
Cele prea strălucitoare
În faţa ta luminează,
Cît firea să minunează.
*A*i ochi frumoşi peste fire,
Împodobiţi cu simţire,
Care cu a lor privire
Aduc minţilor uimire.
*L*a trup eşti prea-delecată,
Potrivită, minunată,
Încît cine te zăreşte,
Deodată să răneşte.
*U*na eşti tu între toate,
Asemenea-ţi nu să poate
Cu totul împodobită,
Tocmai ca o Afrodită.

[GÎNDESC SĂ PLEC, SĂ MĂ DUC]

Gîndesc să plec, să mă duc,
Iar de un dor mă usuc.

[1] În acrostih: *Mariora*.
[2] În acrostih: *Ralu*.

Şi mă cuprinde o jale
Că mă depărtez în cale,
Că d-un pui mă despărţesc,
Poate nu-l mai întîlnesc.
Care m-a iubit cu milă,
Nefăcîndu-i nici o silă.
N-am ce face, plîng! ohtez,
Cu greu foc mă depărtez.
Ci mă rog cu lacrămi multe
Că dragostea să nu-mi uite.

[VAI DE DOI CE SĂ IUBESC]

Vai de doi ce să iubesc
Ş-întră ei cînd nu-ndrăznesc
Inimile îşi săgeată
Şi dragostea nu-şi arată,
Amîndoi ard într-un foc,
N-au astîmpăr la un loc,
Umblă uimiţi, nu s-aşază,
Tot doresc ca să se vază,
Aşa ş-eu fiind rănit,
Umblu tot neodihnit,
Că amorul e foc mare
Dacă n-are-nerediţare.

[AH! O PĂSĂRICĂ]

*A*h![1] o păsărică
Mult odihna-mi strică.
Tot pricin-îmi face,
Nu mă lasă-n pace.
*N*u ştiu ce gînd are
Ast-a ei urmare,
Că prea îmi arată
Faţă-namorată.
*I*vindu-să, vine
Aproape de mine,

[1] În acrostih: *Anica*.

Şi îmi pricineşte,
De mă-nnebuneşte.
Cînd s-o apuc, zboară,
Cînd stau, să scoboară,
Nici va să se ducă,
Nici nu să apucă.
Asta păsărică,
Ce liniştea-mi strică,
Altfel nu să prinde
Decît laţ d-ai tinde.

[LUNIŢĂ LUMINĂTOARE]

Luniţă luminătoare
Şi stele strălucitoare,
Luminaţi mai cu tărie
Scumpa mea călătorie.
Daţi lumină înfocată
Pîn cărarea-ntunecată.
Să văz drumul d-a mă duce
La iubita mea cea dulce,
Carea tristă şi deşteaptă,
Cu dor mare mă aşteaptă,
Ca să ajung cît mai tare,
Să-mi dea dulce sărutare.

[MUNŢILOR, FIŢI MĂRTURII]

Munţilor, fiţi mărturii,
Că prin voi călătorii
Cu sufletul plin de dor
Şi-inima de dogor.
Păduri, copaci înfrunziţi,
Şi voi mărturii să-mi fiţi
Cu ce chin şi cu ce foc
Am trecut prin acest loc.
Rîuri, ape mari şi mici,
Ce v-am trecut pîn-aici,
Nu uitaţi cu ce nevoi
Am băut apă din voi!

Mierliţe, privigători,
Păsări dulci glăsuitori,
Cîntaţi şi voi acest vers,
Al truditului mieu mers.

[AZI RÎZ, VORBESC ŞI GLUMESC]

Azi rîz, vorbesc şi glumesc
Cu ceea ce o iubesc
Ş-amîndoi ne mîngîiem,
Foc şi dor numai avem.
Azi soarele-a luminat
Mai frumos, mai seninat,
Că de ceea ce doream,
Acum cu mine o am.
Azi luna a strălucit
Limpede, mai îndulcit,
Că la ceea ce-am gîndit,
Acum o am dobîndit.

PRIMĂVARĂ

Primăvara cum soseşte,
Toată firea veseleşte,
Pămîntul tot înverzeşte
Şi de flori să-mpodobeşte.
Cucul cîntă, răurează,
Copacii înmugurează,
Dumbrăvioră-nrămurează,
Văzduhul însenineză.
Pîn grădini, pîn floricele
Şi pîn pomi, pîn rămurele
Cîntă privigătorele
Şi feluri de păsărele.
Toate părţile răsună
Glasuri de părere bună
Şi tinerii flori adună,
De îşi împletesc cunună.
Numai eu de întristare

Niciodată n-am scăpare,
Ci tot în chin şi dor mare,
Ohtatul meu sfîrşit n-are.

[CUM SOSEŞTE PRIMĂVARĂ]

Cum soseşte primăvară,
Îmi dă inimă amară.
Căci cînd mă uit în grădină,
Trupul meu n-are odină.
Oriunde văz iarbă verde,
Mă-ntristează de mă pierde.
Unde văz cîte o floare,
Mă răneşte de mă doare.
Und-auz vro păsărică,
Toată voia mi să strică,
Că gîndind mi-aduc aminte
De cele mai dinainte.

LA RÎMNIC

Primăvară cum s-arată,
Împodobită-nflorată,
Multe inimiori răneşte
Şi spre amor le porneşte.
Cu dor mare le cuprinde
Şi cu foc greu le aprinde.
Care alt leac nu mai are
Decît exohi plimbare.
Unii plec rîu pă vale,
De să răcoresc în cale.
Alţii ies la Olt, să plimbă,
Vîntu-i bate, doru-şi schimbă.
Unii la Inătești afară
Îşi potolesc a lor pară.
Şi de văd că nu le trece,
Beau şi cît-o apă rece.
Alţii pă la Cetăţuie
Merg focul ca să-şi răpuie
Şi d-acolo să pogoară
Cu durere mai uşoară.

Alţii în Capela suie,
Sicreturile să-şi spuie.
Precum să obicinuieşte,
Fel de fel să răcoreşte.

CÎNTECE DESFĂTĂTOARE

[CHITAR', MUZ-ARMONICEASCĂ]

Chitar', muz-armonicească,
Pînă cînd o să tăcem?
Pînă cînd să ne muncească
Întristarea ce-o avem?
Şi cînd iarăşi o să-ncepem
Dulce să ne veselim?
Că din griji, precum pricepem,
Nimica nu folosim.
Ceasul umblă, vremea trece,
Şi noi nainte pîşim,
Ne spune, ne dă junghi rece,
Că vîrsta ne-o moleşim.
Şi dacă în asta floare
Cu dulceaţă nu trăim,
Tu cînd nădăjduieşti oare
Vrem-asta s-o mai găsim?
Ducă-să doru,-ntristarea,
Ducă-să inima rea,
Ducă-să chinul, ohtarea,
Ducă-să grija cea grea.
Iar noi cu o glăsuire
Totdaună să cîntăm
Şi tot cu bună voire
Slobozi să ne desfătăm.

[NU VOI AVERE, NICI BOGĂŢIE]

Nu voi avere[1], nici bogăţie,
Nu voi mărire, nici avuţie.
Nu voi simţire, nu voiesc minte,

[1] Tipărit: *mărire*.

Nici isteciune, cît bob de linte.
C-aceste toate, cin' le voieşte,
Cît le-nmulţeşte, să amărească.
Eu voiesc pace şi liniştire,
Viaţă bună, dulce iubire.
Voi cîntecele desfătătoare,
Jocuri şi glume mîngîitoare.
Şi cu acestea voi totdauna,
Să mor cu ele stînd împreuna.

ÎNDREPTĂTORUL BEȚIVILOR

ÎNDREPTĂTORUL BEŢIVILOR

CARE CUPRINDE ÎN SINE NUMIRILE BEŢIVILOR
ŞI TOATE FAPTELE CARE CURG DIN BEŢIE

VIVATUL MAI-MARELUI BEŢIVILOR

Ca un mai mare beţiv,
Laşi păharul uscăţiv;
Vrednicule băutor,
Fruntaşul al tutulor;
Multe chinuri ai răbdat
Pîn' te-ai făcut lăudat.
Cu ploschiţa te-ai luptat,
Înălţînd-o nencetat;
Cu borcanul te-ai muncit,
Gîtlejul rău ţ-ai sucit,
Ş-acum ai dobîndit dar
Să scurgi marele păhar.

VIVATUL CARE ÎL CÎNTĂ TOATĂ COMPANIA BEŢIVILOR

Aaaaaaa
Evivat compania,
Evivat Romania,
Toată noastra patria;
Aaaaaaa
Evivat compania.

Eeeeeee
Faceţi burta butie,
Şi gîtlejul pîlnie,

Şi turnaţi se gîlgîie,
Eeeeeee
Faceţi burta butie.

Iiiiiii
Azi e zi d-a prăznui,
Păhare d-a să goli
Şi cu toţi d-a chiui,
Iiiiiii
Azi e zi d-a prăznui.

Ooooooo
Sus litra, goliţi-o,
Pînă-n pic sorbiţi-o,
De pămînt trîntiţi-o,
Ooooooo
Sus litra, goliţi-o.

Uuuuuuu
Cîntaţi cu toţii, dududu,
Şi săriţi sus, bububu,
Şi chiuiţi uiuiu;
Uuuuuuu
Cîntaţi cu toţi: dududu.

ÎNDREPTĂTORUL BEŢIVILOR

CÎNTAREA I

Cînd văz vinul roşior,
Galben, ori cam profior,
Ochii mi să veselesc,
Cu dragoste îl privesc,
Inima-mi saltă în sus,
Bucurîndu-se nespus;
Şi la gustu-i cînd gîndesc,
Balele mi să pornesc
De pofta băutului
Şi de dorul suptului.

Beţivii se veselesc
Vinişor bun cînd găsesc,

La băutură încep
Şi închin cum se pricep.
Atuncea minţile lor,
Ieşind, din capete zbor,
Limbile li să întind,
Corajuri la vorbe prind,
Verzi şi uscate vorbesc,
Fel de fel borborosesc.

De vin cînd se ameţesc,
Îi vezi că se pocăiesc,
Doi, trei într-un loc se strîng
Şi păcatele îşi plîng,
Unul altui se jelesc,
Spun, se ispoveduiesc,
Tainele afară-şi scot,
Îşi dau inima şi tot...

Vinul întrîndu-le-n cap,
Minţile ies, nu încap,
Că-n cîrciumi cînd se adun,
Toate tainele îşi spun,
Aflîndu-se într-aceşti
Din cetele muiereşti,
Fiind la fire uşori,
Molatici, la minţi slăbşori.

Beţivii atunci ales
Din cîrciumi pe drum cînd ies,
Să laud, tot se fălesc,
Cu corajii mari vorbesc,
Atunci cine va putea
Împrotivă să le stea?
Că îl fac de rîs pe loc
Şi de bătaie de joc.

CÎNTAREA A 31

Unii foarte cînd sînt beţi,
Au arţaguri, sînt semeţi,
Se cert, tot se gîlcevesc,

[1] „Cîntarea" a 2-a lipseşte.

Înjur, strig, zbier şi răcnesc,
Păharele azvîrlesc
Şi clondirile trîntesc,
Cu ciomegile se bat,
Dau ca orbii unu-n alt.

Beţivii cu mezelic
Păharul mai des rîdic;
Dînd din mîini în mîini de rînd,
Unul altuia umplînd,
Şi-l scurg tot pînă-ntr-un pic,
De la mare pîn' la mic,
Dopotrivă toţi urmînd
Şi frumuşel închinînd.

Unii beţivi l-adunări,
Cu poftiri şi cu-ndemnări
De beau ceva multicel
Prisosind vrun păhărel,
Îl varsă din gură tot,
Că d-a-l suferi nu pot,
Fiind foarte nevoiaşi
Şi de rîs între fruntaşi.

Beţivi de cei mai aleşi,
Cum au fost mai demult deşi
(După cum ne povestesc),
Acum nu prea se găsesc,
Rar vezi unu-n douăzeci
Abia, abia din treizeci,
Căci vinul fiind scump mult,
N-au treceri ca mai demult.

ŞEZĂTOAREA

Beţivii cei mai fruntaşi
Sînt cinstiţi de compănaşi;
Că ştiu se sugă frumos,
Cît rămîn ceilalţi pe jos.
La băuturi cînd pornesc,
Ei pe toţi îi covîrşesc.

Beau mereu neîncetat
Din zori pînă în noptat,
Pe cîţi din meseni apuc,
Le fac locuri de se duc,
Iar ei rămîn tot aci,
A striga ş-a porunci:
„Ado, ado, cîrciumar
Încă cîte un pahar!"

CÎNTAREA 4

Su-icimezii sînt numiţi
Crai, între beţivi vestiţi,
Lor ceilalţi cinste le dau,
Că hatişerifuri au
Să afle vinul cel bun
Întîi cepul cînd îi pun;
Au şi probele de vin
Să fie slăviţi deplin.

Cînd vor să se culce-ntîi
Pun plosca sub căpătîi
Şi noaptea cînd se deştept,
Beau, îşi ud setosul piept,
Tot sticle pline visez,
Buţi li se înfăţişez;
Cînd se scol l-e rău de mor,
Capul parcă nu-i al lor.

Dimineaţă cînd se scol
Cu stomahul de vin gol,
Supăraţi de mahmurluc
Ca să şi-l dreagă se duc,
Beau întîi un păhărel,
Pest-un ceas un fîrtărel,
Apoi c-ocaua pornesc,
Gîtul ca oala-şi lărgesc.

Covrigi şi pesmeţi cînd au,
Beţivii mai bine beau;
Apoi cînd se ameţesc,
În limbi streine vorbesc,

Două, trei vorbe turceşti,
Patru greceşti, cinci nemţeşti.
Se fac ritori învăţaţi,
Cu ştiinţe adăpaţi.

CÎNTAREA 5

Beţivii de zăduf fug
Şi-n pivniţi la umbră sug,
Pe lîngă cep se adun,
Mezelicuri pe buţi pun,
Urdă, brînz-ardei murat,
Şi alt orce e sărat,
Caşcavale mai vîrtos,
Că beau cu ele frumos.

Beţivii şunca iubesc
Şi limbile le cinstesc,
Ghiudenurile le plac
Ş-orce uscături se fac:
Că din ele cînd îmbuc,
Poftă de vin le aduc,
Pe la posturi mai vîrtos
Cepe sărate frumos.

Cînd se îmbăt pe deplin
De răchiaş or de vin,
Îi vezi pe uliţi mergînd,
Cîntînd, zbierînd şi strigînd.
Alţii cad, se-nnoroiesc,
Ca porcii se-nnomolesc,
Sînt de oameni ruşinaţi,
Cu degetul arătaţi.

Din somn cînd se pomenesc
Şi dacă să mai trezesc,
La cap ameţeli le vin,
Picioarele nu îi ţin,
O litră de pelin iau,
Ca un leac dodată-l beau,
Apoi beau neîncetat
Voinicii pînă-nserat.

Polcul cel mare urmînd,
Al beţivilor de rînd,
Companii-n aşezămînt,
Cu steagul lor, zece sînt;
Întîi merg grămezi, grămezi,
Ceata celor su-icimezi,
Care apa ca un foc
N-o sufer în guri de loc.

A doua ceată urmînd,
A limbuţilor în rînd,
Aceştia cînd beau vin,
Se fac ritori pe deplin;
Limba nu-şi împleticesc,
Ci mai limpede vorbesc,
Sfaturi dau la unii alţi,
Ca filosofii cei nalţi.

A treia ceată urmînd,
A arţagului în rînd,
Aceştia cînd sînt beţi,
Să bat ca nişte orbeţi;
Unii cuţitele scot,
Alţii dau cu orce pot,
P-urmă rămîn ruşinaţi
Şi de loviri însemnaţi.

A patra ceată urmînd,
A zdrenţoşilor în rînd,
Aceşti o para de iau,
Îndată pe vin o dau,
Umblă rupţi, perii le ies
Prin căciulă şi prin fes,
Dorm noaptea pe unde pot,
Mai mult pe la cîrciumi tot.

A cincea ceată urmînd,
A chefsizilor în rînd,
Aceştia cum beau orcînd,

Adorm pe scaune şezînd,
Cu ciubucele în nări;
Rîd de ei în adunări,
Că tot moţăind din cap,
Păharul din mîini îl scap.

A şasea ceată urmînd,
A purceilor în rînd,
Aceşti cum beau ceva vin,
În pîntece nu îl ţin;
De la mese se scol, ies
Afară şi varsă des,
Cît îl beau, îl leapăd tot,
Că a-l suferi nu pot.

A şaptea ceată urmînd,
A nebunilor de rînd,
Aceştia-ndată cum beau,
Pierd mintea cîtă o au,
Muieri oriunde zăresc,
După ele-nnebunesc,
Multe comedii ei fac
Şi n-au ruşine de leac.

A opta ceată urmînd,
Muieraticii în rînd,
Aceştia cînd beau vin,
Plîng din suflet şi suspin,
Lăcrămez şi se jălesc,
Tainile îşi dezvălesc,
Alţii să pişă supt ei,
Ca pruncii cei mititei.

A noua ceată urmînd,
A voinicilor în rînd,
Aceşti cînd se chefuiesc,
Sparg paharăle, trîntesc,
Răstorn mesele din loc
Şi strig, chiuiesc cînd joc,
Beau cu fesurile vin,
Tot de stricăciuni se ţin,

A zecea ceată urmînd,
A şerpoilor în rînd,
Aceşti vin mult cînd sorbesc,
La feţe îngălbenesc,
La inimi cîinoşi se fac,
Că la beţia lor tac;
De dînşii să te fereşti,
Că muşcă rău cînd glumeşti.

Mai sînt şi alţi compănaşi,
Cărora le zic golaşi;
Aceşti cînd se chefuiesc,
Se dezbrac, se dezgolesc,
Leapăd după dînşii tot,
Şi izmenele îşi scot,
De rămîn cu pielele
Şi cu atîrnelele.

Toate cîte beţii sînt,
Rele-s foarte, c-un cuvînt,
De care cei înţelepţi
Se apără prea deştepţi;
La adunări reguli au,
Pe cît le trebuie beau
Şi de beţii fug cît pot,
Sînt cu minţile-ntregi tot.

ARĂTĂTORUL

Azi se face pomenirea,
A beţivilor numirea;
Şi toată blestemăţia
Ce o fac ei cu beţia
S-au scris în rînd cîte una,
Cu orînduială bună,
Ca văzînd omul cu minte
Faptele lor înainte,
Să se ferească orcare
De beţie foarte tare,
A nu să face pre sine
Oamenilor de ruşine

Şi să dobîndească nume
De batjocură în lume;
Ci să bea cu socoteală
Şi cu bună rînduială.

NUMITORUL

Azi să face pomenire
Beţivilor tutulor,
Dîndu-le dreaptă numire
Cu felul faptelor lor.

Su-icimezii sînt mai vrednici
Şi beţivi fruntaşi vestiţi,
De căpetenii şi sfetnici
D-adunări ei sînt numiţi.

Limbuţii l-a lor beţie
Ritori, filosofi se fac,
Spun multe, dar c-omenie
Vorbesc tutulor pe plac.

Arţăgoşii au pornire
La cumplite răutăţi,
Cînd sînt beţi, n-au bună fire,
Umblă tot pîn judecăţi.

Zdrenţoşii însuşi s-arată
Cu numele care-l au,
Că orce cîştig îndată
La cîrciumi pe vin îl dau.

Chefsizii cu orcăite
Adorm la mese şezînd,
Zac chiar ca nişte vite,
După scaune jos căzînd.

Purceii varsă din gură
Mai mult ceva cînd sorbesc,
N-au ei la stomah măsură,
Totdauna lăcomesc.

Nebunii nu au ruşine,
Orcînd se-mbată de vin,
Spun măscări între orcine
Şi după muieri se ţin.

Muieratecii oftează
Şi lăcrămez cînd beau mult,
Cînd dorm noaptea şi visează,
Să pişă în aşternut.

Şerpii orcînd la beţie
Se schimb, galbeni, verzi se fac,
Şi să uită cu mînie,
Între adunări tot tac.

Voinicii or în ce casă
Cînd beau şi se chefuiesc,
Răstorn toate după masă
Şi păharele trîntesc.

Golaşii cînd se-mbăt tare,
După dînşii dezbrac tot,
Joc piperu-ntr-adunare
Pîn' şi izmenele scot.

CÎNTAREA A 8

Ghiudenul, pastramele,
Muşchiul, zălhănalele,
Urzile şi brînzile,
Toate căşăriile,
Beţivii luatu-le-au,
Cu preţ cumpăratu-le-au,
Pentru pofta vinului
Şi dorul pelinului.

Beţivii mai mult cînd beau,
La cap amăreală au,
A doua zi l-este greu,
Greaţă le vine mereu,
Fără de chefuri se plimb,
Feţele în verzi se schimb,

Iar unii bolesc deplin,
Nefiind deprinşi la vin.

Unii dintre băutori
Pat ruşini de multe ori
Cînd merg singurei de beau
Şi dintre bătrîni nu iau,
Care ştiu să bea la vin
Şi cîrma adesea ţin,
Ca să-i înveţe frumos
Cum se sugă ei mai gros.

Ridichi cu sare felii
Împart ca la nişte fii
Bătrînii la cei mai mici,
Ca să-i scoaţă ucenici;
Apoi şi păharul iau
Mai întîi lor de le dau,
Ca să-i înveţe a bea
Şi pe brazda lor să-i dea.

CÎNTAREA A 9

Vinul cel bun la vederi
Dă vesele mîngîieri,
Şi încălzeşte pe loc
Trupul ca un bun cojoc,
Dă-ndrăzneală la cuvînt,
Face pe mulţi ce nu sînt,
Pe alţii face galanţi,
De-mpărţesc la unii alţi.

Beţivii toţi strînşi colac
Pe la grădini beţii fac,
Pîn mahala la Izvor[1],
Şi la Breslea în pridvor,

[1] Din numeroasele grădini de petrecere existente pe atunci în mahalaua Izvor, amintim: grădina „Castrişoaiei", situată în spatele fabricii de bere „Opler" (apoi „Bragadiru"), cam pe locul actualului complex sportiv „Progresul"; grădina „Laptev", pe locul fabricii de bere „Bragadiru"; grădina „Procopoaiei", între bd. 6 Martie de azi, Podul Elefterie şi Calea Plevnei. După cum se ştie, A. Pann, împreună cu N. Filimon, cu Chiosea şi cu Nănescu frecventau petrecerile din aceste grădini.

Dar mai mult şi mai vîrtos
Pe la Tabacii de jos[1],
Unde petrec la vin bînd
Şi împreună cîntînd.

Nu poate om socoti,
Nici de a le povesti
Cîrcimele din Bucureşti,
Bordeile măhăleşti;
Unde toţi cei însetaţi
Să strîng şi beau adunaţi,
Cu muzici, cu lăutari,
Jucînd cărţi cu mici, cu mari.

Să află şi din muieri
Care dau pe vin fuieri,
Din jupînese fiind,
Şi beau pînă la chef prind,,
Dar neharnicę-s de rînd,
Că să îmbată curînd,
Apoi fac tot mişălii,
Floarţele, sute şi mii.

LAUDELE

Vinul e veselitor
Mîhniţilor tutulor,
Vinul e doftorul bun
Al boalelor de comun,
Balsamul celor răniţi,
Odinul celor trudiţi,
Sfetnicul cel sătenesc,
Ritorul orăşenesc,
Stegarul vitejilor
Şi somnul muierilor;
Voi toţi carii l-aţi băut
Prea bine l-aţi cunoscut.

[1] Pe cheiul gîrlei, din jos de Radu-Vodă, unde erau numeroase vii şi grădini de petrecere.

Vinul cel de Drăgăşani
E vestit la orăşani,
Că e la gust dulcişor
Şi veseleşte uşor,
Face pe om frumuşel,
Cu obrazul rumenel,
Curăţă mintea curînd,
Grijile mai depărtînd,
Deschide limba curat
A vorbi mai luminat;
Voi toţi carii îl sorbiţi
Bine-l cunoaşteţi şi-l ştiţi.
Vinul făcîndu-l pelin
Este bun pentru venin,
În luna lui mai de-l iei
Şi nemîncat cînd îl bei;
Dar cam dă şi ameţeli
Ce le numim piroteli;
Puţin necaz pătimeşti
Pînă să-l obicinuieşti,
Apoi după ce te-mbeţi,
Nu poţi să te mai dezbeţi,
Voi toţi carii l-aţi băut
Îl ştiţi şi l-aţi cunoscut.

HRISTOITIE
AU
ŞCOALA MORALULUI
CARE ÎNVAŢĂ TOATE OBICEIURILE
ŞI NĂRAVURILE CELE BUNE

Cela ce găseşte vină
Ş-o vrea s-o facă mai bine,
Nu stau cu el în pricină,
Slobod este de la mine.

A. P.

CĂTRE CITITOR

Aceasta carte frumoasă
A fost întîi ş-întîi scoasă
În limba cea lătinească
(A noastră cea strămoşască)
Dîndu-i ca să se numească,
Şcoala cea moralicească:
Care şi subt acest nume,
S-a împraştiat în lume.
Din limbi în limbi traducînd-o
Ş-în tot chipul prefăcînd-o,
Fieşcare o făcuse
În limbă-i, cum îi plăcuse,
Precum şi în rumîneşte
Două feluri să găseşte.
Care acum şi de mine
Iat-a treia oară vine,
Cum să vede întocmită
Şi în versuri poezită;
Dar crez că nu-i cu putinţă,
Din ceia ce au ştiinţă,
Vorbe proaste să nu zică
Pentr-aceasta cărticică:
Cum că nu are în sine
Stil frumos, cum să cuvine.
Şi eu tot aşa zic iară,
Fără ceva rău să-mi pară,
Căci ştiu că nu-i om să facă
Vrun lucru la toţi să placă.
Fiecăruia îi place
Aceea ce însuşi face,
Cusurul altui zăreşte,

Îl judecă,-l prețuiește,
Iar d-al său să poticnește
Și la el nici nu gîndește.
Aceasta, cum vedem bine,
O facem fiștecine.
D-aceea cum mi să pare,
Nu e lucru de mirare,
D-o sta cineva să zică
Ceva d-astă cărticică.
Eu dar fără supărare
Las pe toți, pe fiecare,
Să o judece în pace,
Cum vor vrea și cum le place.

ANTON PAN

PREFAȚĂ

Din cîte părți omul are,
Sufletul este mai mare.
El e partea cea cinstită
Și mai scumpă, prețuită.
Sufletul pe trup îl are
Luișl ca o mădulare
Pe care îl stăpînește
Ca p-un subpus, cum voiește.
Trupul nimica nu poate
Fără suflet întru toate;
De aceea să cuvine
Să-ngrijim de dînsul bine,
Făcîndu-i, după putință,
Cîte-i sînt spre folosință,
Ca să-i dăm înfrumsețare,
Dup-a sa-ncuviințare.
Însă nu să cade iară
Și trupul cel dinafară
Să-l lăsăm în neplăcere
Și să-l trecem cu vedere,
Ci, ca pre o mădulare,
Să-l avem sub cercetare
Și să-i purtăm îngrijire,
Spre a sa împodobire,
Cu regulata purtare
Și cu buna cumpătare:
Căci oamenii au din fire
Deobște obicinuire
Numai de a privi fața
Și a judeca viața;

La alte bunătăți care
În sufletul său le are,
Nu să uită să le vază,
Nici talenturi cercetează.
De să poartă oarecine
Regulat, cum să cuvine,
Îl numesc de om cuminte
Și îi dau deobște cinste,
Iar de să poartă-mprotivă,
La orce fără potrivă,
Îl judecă fiecare
De nebun, și cinste n-are.
Pentr-aceasta să cuvine
Să-ngrijim fieștecine
D-a-mpodobi mai-nainte
Sufletul cu fapte sfinte
Și să ne punem silința,
Pe cît ne este putința,
Să-i ștergem prin îndreptare
Și orcîte greșeli are:
Căci și un trup făcut bine,
Cu frumseți cum să cuvine,
De s-o-ntîmpla s-aibă-n față
Vreo pată de negreață,
Acea lui să socotește
De urîciune, firește.
Asemenea ș-o greșală
Dă sufletului negreală,
Ș-îl face urît în lume,
De poartă în veac rău nume.
Mai vîrtos pentru aceste
Musca spre pildă ne este:
Că precum ea pe sus zboară
Și ducîndu-se-nconjoară
Grădini, flori mirositoare,
Pomi sau livezi roditoare
Și, fără-n seamă să bage
Acele frumusețI drage,
Aleargă, merge, se pune
Pe stîrvuri, pe-mpuțiciune,

Şi din acelea-n viaţă
Mănîncă mai cu dulceaţă,
Aşa şi din oameni iară,
Unii fac întocma chiară:
Virtuţile celelalte
Şi talenturile nalte
Nu au ochi ca să le vază,
Nici nu le mai cercetează.
Dar nas au să mirosească,
Cît de puţin să greşască:
Şi ca muştele îndată,
Să lipesc pe acea pată
Ş-încep de rău s-o vorbească,
Prin guri să o clevetească,
Din mică să o mărească
Şi s-o-ngroaşe, s-o lăţească.
Deci dar cu toate aceste,
Aici cuvîntul îmi este
De-nvăţătura trupească,
Ca cum să se-mpodobească
Cu năravurile bune
Deobşte fieşice june.
Însă unii au în ură
Trupeasca învăţătură
Şi, ca o nesuferită,
Nu le este priimită;
Ba încă cu defăimare,
O iau în rîs foarte tare
Ş-încep între ei să zică
Că sînt lucruri de nimică.
Dar cîţi judecă nainte
Toate faptele cuminte
Nu vor găsi fără cale
Aceste poveţi morale,
Ci le vor lua de drepte,
De bune şi de-nţelepte
Şi, puindu-le-n lucrare,
Vor culege folos mare.
Mai vîrtos cum să priveşte,

Pruncilor prea trebuieşte,
Ca de mici să se deprinză
Virtuţile să cuprinză
Şi, cu vîrsta împreună,
Să ia creşterea cea bună,
Cu care să-mpodobeşte
Sufleteşte şi trupeşte.

AUTORUL

HRISTOITIE AU ŞCOALA MORALULUI

Cap. II

PENTRU BĂGĂRILE DE SEAMĂ ÎN CONVERSAŢII

Tot lucrul care îţi place
Şi îl cugeţi de a-l face,
Cu dragoste ş-îmbunare
Pune-l pururea-n lucrare:
Asemenea îngrijeşte
Şi pe cît poţi te fereşte
De lucruri fără de minte,
Ce pricinuiesc necinste
Şi care aduc ruşine
Între persoane streine.

Cînd vei fi la adunare
Sau vorbeşti cu oarecare,
Te păzeşte foarte tare
Ca nu, din vro rea dedare,
Să-ţi fie mîinile-ajunse
Spre părţile cele-ascunse,
Au să te scarpini cu ele
Spre locurile acele,
Că e lucru de ruşine
Şi a fi nu să cuvine.

Pricina aceea care
Dă altora supărare
Nu o vorbi niciodată,
Poartă-te cu judecată.

Şi încă nu să cuvine,
Cînd umbli pe drum, în sine
Să murmuieşti au să fluieri,
Şi ca ciobanii să şuieri:
Mai vîrtos în adunare
Să n-o ai astă dedare.
Şi nu-i mai cu supărare
Ca a mîinilor mişcare,
La care au mulţi din fire
Netrebnică nărăvire,
Cînd vorbesc încep degeabă,
Fără loc şi fără treabă,
Să-şi mişte mîna, să-şi joace
Au picioru-ncolo-ncoace,
Ca cînd au război, bătaie,
Vîntul şi umbra să taie.
Ci tu d-aste te fereşte,
Şezi şi umblă-nţelepţeşte.

Totdauna la cuvinte
Să aibi luare-aminte.
Vorbind, nu strîmba din gură,
Gîndin' să faci vro figură,
Au să scîrţăi din măsele,
Ca cînd rozi, rumegi cu ele.
Nici măcar altă mişcare
Asemeni ce ţi să pare
N-o face, te ruşinează,
Că alţii să-ngreuiează.

Aşijderea să ştii iară
Că e foarte de ocară
Cînd vorbeşti cu oarecine
Să te-ntinzi fără ruşine,
Mîinile, pieptu-ncordîndu-ţi
Şi mijlocul înfrîngîndu-ţi,
Ca proştii, ca nătărăii,
Şi după cum fac dulăii.

Iar de face trebuinţă
De vreo mare silinţă

Să tuşeşti din întîmplare,
Au îţi vine strănutare,
De vor fi alţii cu tine,
Ia seamă împrejur bine,
Ca să o faci cu fereală
Şi pe cît poţi cu sfială,
Să nu umpli p-alţi de bale
Şi de scuipirile tale.

Dar ş-aceasta nu să cade,
Că oarecine cînd şade
Şi oftează au suspină
Fără să aibă pricină:
Iar de ai vro supărare,
Vro silă, vro grijă mare,
O poţi face dacă-ţi pasă,
Dar nu ca singur în casă,
Să gemi şi să oftezi tare,
Tutulor la arătare.

Cînd stau de vorbă cu tine
Niscai persoane streine,
Cît vei putea te fereşte
Să nu caşti, că te huleşte
Şi îţi pun ponosluire
Că o faci din lenevire,
Sau că îi faci să gîndească
Că n-ai poftă să-ţi vorbească:
Iar de eşti silit prea tare
Din vro neodihnă mare,
Or de multă nedormire,
Or d-a capului bolire,
Atunci fă-o cu sfiire,
Acoperit, cu ferire,
Puind băsmaua la gură,
Au cu mîna o-mprejură,
Trupul puţinel mişcîndu-l
Şi obrazul întorcîndu-l
Despre cei ce stau cu tine,
Că aşa ţi să cuvine.

Aşa şi cînd este ceasul
Ca să-ţi sufli de muci nasul,
Să o faci cu pază mare
Şi cu multă ruşinare:
Să nu faci sunet suflării,
Ca cînd trîmbiţezi cu nării.
Încă pe lîngă aste,
Foarte scîrbos lucru este
Cineva cînd îşi priveşte
Mucii şi nu-i înveleşte,
Au cînd nasu-şi curăţeşte
Cu unghia, ş-îl zvîrcoleşte:
Ci această trebuinţă
Să o faci cu socotinţă,
Cu băsmaua cumsăcade
Şi după cum bine şade.

Barbară iar însuşire
Este, cu desăvîrşire,
Şi urîcioasă urmare
Celor de nobilă stare,
Cînd va dormi oarecine,
Să te plimbi, să nu şezi bine,
Sau să-ncepi să faci vorbire
Şi să stai în sfătuire,
Să nu dai omului ticnă
Ca să doarmă în odihnă.
Şi atunci cînd vremea cere
Să stai s-asculţi în tăcere,
Tu, fără d-astîmpărare,
Să nu stai la ascultare
Şi să vorbeşti fără cale,
Basne, şopte, d-ale tale
Şi or să te plimbi pîn casă,
Ca cînd de nimeni nu-ţi pasă.
Aceasta însă din toate
Celor mai mari li să poate
Să umble, să stea-n picere,
Cînd alţii sînt în şedere,
Precum dascălul îşi are

Privileghiul de umblare,
Cînd să-ntîmplă de să scoală
Între ucenici în şcoală.

Iar cînd eşti la-nvăţătură,
Şi citeşti ceva din gură,
Nu striga prea cu glas mare,
Zicîndu-ţi leţia tare,
Căci şi aceasta urmare
E urîtă foarte tare.
Cum şi făr' de rînduială
Cînd dai altor zăticneală,
Pricinuind turburare
Şi să nu-i laşi l-ascultare,
Cînd dascălul le citeşte
Şi ceva le tîlmăceşte.

Lîng-această să cuvine
Ca să se păzească bine
Şi asta regulă care
O dau la fieştecare:
Cînd dascălul vro predare
O spune cu arătare,
În şcoală, au unde are
Prin oraş vro adunare,
Să nu te arăţi pe tine
Cum că ai înţeles bine
Acea-nvăţătură dată
Şi să-ncepi numai îndată
Să închipuieşti cuvinte
Altundeva înainte,
Cu semne, cu arătare,
Cu a capului mişcare,
Cu a mîinilor pornire
Şi cu rîsuri, cu zîmbire:
Căci aceasta foarte tare
Pricinuieşte-ntristare
Celora ce te ascultă,
Ş-îţi faci urîciune multă,
Arătîndu-le-n fiinţă
Că-i ai în nesocotinţă,

Ca pe niște grei la fire,
Groși și fără de simțire.

Casa-ți s-o aibi îngrijită,
Bine, frumos curățită,
N-o ținea nemăturată,
Or nespoită, uitată;
Așa și hainele tale,
Să nu fie fără cale,
Ici și colo azvîrlite,
Nestrînse și nendoite.
Cînd ești între oameni iară,
Au mergi din curte afară,
Îngrijește de îți scoate
Hainele de noapte, toate,
Și te-mbracă, te gătește
Frumos, ș-așa te ivește.

Deci dar și în acea vreme
Cînd să-ntîmplă să te cheme
Undeva la adunare,
Pentru joc au desfătare:
Ce să face peste fire
Nu-i lăudat nicăire,
Ba și nici nu veselește
Aceea ce prisosește;
Așadar bine nu este
Să le prelungești aceste,
Căci lîngă nerînduială
Îți aduci și osteneală.
Și l-aste nu trebuiește
Să te porți nențelepțește:
Cînd vorbești să răcnești tare,
Or să stai în disputare,
Ci cu bună rînduială,
Cu rezon, cu-ngăduială,
La orce tot cu măsură
Să scoți cuvîntul din gură
Și așa, cu-nțelepciune,
Făcînd precum ți să spune,
Te obicinuiești cu ele,

Căci nu sînt aşa de grele,
Şi te faci plăcut la fire
Tutulor şi în iubire.

Să ştii iar lîngă aceste,
Cînd trupu-ţi ostenit este
De jocuri, or de lucrare,
De drum şi de muncă mare,
Atunci sete de îţi vine,
Nu bea apă, că nu-i bine,
Că-ţi aduce stricăciune
Şi boală au slăbiciune.
Ci să rabzi ţi să cuvine
Cîtva-n minute puţine.
Şi decît orce, fireşte,
Înfrînarea foloseşte,
Căci la o asfel de vreme
D-aceasta ai a te teme.

Iar cînd e frig şi fac focul,
Nu şedea să cuprinzi locul,
Ci te trage într-o parte,
De dă şi altora parte,
Ca şi ei să se-ncălzească,
Iar să nu se stînjinească:
Căci d-a şedea-n nemişcare
Este barbară urmare.
Şi d-a scuipi în foc iară
Este asemenea chiară;
Or mîinile de a-ţi tinde,
Ca cînd vei a le aprinde,
Au să iei focul în braţe,
Ca cînd vei să-l bagi în maţe,
Puind să se încălzească
Pieptul şi să se prăjească.

Adevărată urmare
Vrednică de defăimare,
Şi faptă necuvioasă,
Urîtă şi mojicoasă,
Cînd fierbe cevaşi vrodată,

Or să frige vro bucată,
Să-ntinzi picioarele tale
Să le-ncălzeşti fără cale,
C-aduci necinste cu ele
La bucatele acele.
Şi la stăpînul lor vine
Ocară prea de ruşine,
Arătîndu-i în fiinţă
Că-l ai în nesocotinţă.

Nici spatele nu e bine
A le întoarce neştine,
Să puie să se-nfierbinte,
Cînd stau alţii înainte,
Că e fără cuviinţă
Şi prea cu nesocotinţă.
Şi or să zgîndăreşti focul,
Să umpli împrejur locul
Şi să te joci prin cenuşă
Cu lemn, or cu nuieluşă.
[.....]

Aşa e şi fără cale
Să tai unghiile tale
De faţă cu oarecine,
Şezînd de vorbă cu tine,
Or să ţi le rozi cu dinţii,
Din neajungerea minţii,
Căci cu aceasta urmare
Aduci neplăcere mare.
Nici să-ţi faci învăţătură
Ca să-ţi bagi mîna în gură,
Or cumva deştele mîinii,
Şi să ţi le lingi ca cîinii,
Precum unii din dedare
Şi din seamă nebăgare,
Aşa-şi petrec totdaună,
Cînd sînt cu alţi împreună,
De să fac în adunare
Să-i urască fiecare.

Lîngă această păzeşte
Şi sucitura de deşte,
Care îi fac să trăsnească,
Cu pornire nebunească,
Ca cînd vor cu a sa mînă
Să şi le rupă din vînă:
Căci cin' le face aceste
El de laudă nu este.

Deci dar şi pentru şedere
Să ai mare privighere,
Ca să vezi care cum şade
Şi-n ce parte ţi să cade.
După cum va fi mijlocul,
Aşa îţi alege locul,
Ca să nu rîză de tine,
Văzîndu-te oarecine
Şezînd fără socoteală
Afară din rînduială.
O regulă dară fie
Care de toţi să se ţie,
Adică: Cela ce-şi are
Cinul au rangul mai mare,
Să-şi aibă a sa şedere
La scaunul de întîiere,
Apoi după cel mai mare
Mergînd de rînd fiecare,
După mic mai mic să şază,
Precum şi starea-i urmează,
Dînd unul la alt cuminte
Cea cuviincioasă cinste:
Or că după vrednicie,
Au că după vîrstnicie,
Or că după cuviinţă
Şi celor mai cu ştiinţă.
Iar după ce şezi, păzeşte,
Împrejur de te-nvăleşte,
Strîngîndu-ţi hainele bine
La piept şi pe lîngă tine,
Să-ţi acoperi dinaintea,
Pînă şi încălţămintea.

Ş-aşa după ce vei face,
Să stai frumos şi în pace,
Iar nu să-ţi mişte, să-ţi joace
Trupu, capu-ncolo,-ncoace;
Şi fără d-astîmpărare
Să dai din mîini, din picioare,
Or să înalţi din sprîncene[1]
Şi să clipeşti des din gene,
Or să le ţii pogorîte,
Triste şi posomorîte
Şi or buzele strîmbate
Rău, ca nişte destrămate,
Au cu altă strîmbătură,
Să sugi, să le strîngi în gură:
C-acestea prea le huleşte
Podoaba cine iubeşte
Ş-îi sînt urîte din fire
Celui ce cată smerire.

Aşa iar ia seamă bine
Cînd vorbeşti cu oarecine,
Ca să nu-l stropeşti cu bale
Şi cu scuipirile tale.
Această (zic) întîmplare
Să face cînd vorbeşti tare,
Pripindu-ţi foarte cuvîntul,
Degrab şi iute ca vîntul.

Dar şi vorba de tot rară
Nu e bună de loc iară,
Că la orce totdaună
Potrivirea este bună.
Ci să se obicinuiască
După pilda cea prostească:
Să ai vorbă potrivită,
Cu măsură cumpănită,
Nici să fie prea pripită,
Nici prea de tot zăbovită.

[1] Tipărit: *încalţi din sprîncele*.

Rar să cade să vorbească
Numai partea femeiască:
Iar pripit (căci nu e bine)
Celor nebuni să cuvine;
De aceea dar păzeşte
Şi mai de mijloc vorbeşte,
Depărtînd prea zăbovirea,
Nici căutînd prea pripirea.
Şi iar să aibi vorbă plină,
Întocma după pricină,
Ca haina cum e croită
Pe trup, frumos potrivită.
Iar la cine din aceste
Să va întîmpla şi este,
Acel fără îndoire
Este vrednic de hulire.

Pureci ş-alte ca aceste
Asemenea orce este,
Să nu sfărami niciodată
Cînd vei fi cu alţi vrodată.
Însă dacă din aceste
Vezi la cineva că este
Cum: muci au bale scuipite
Asupra altui lipite
(Că aceasta să-ntîmplează
De multe ori să se vază),
Să le scoţi frumos în taină,
Und-or fi dup-acea haină,
Încît de va fi putinţă,
Însuşi el să nu te simţă;
Iar cînd din cele numite
Asupra-ţi vor fi lipite
Şi va voi oarecine
Ca să le ia de la tine,
Să nu-l laşi, zic, îl popreşte
Smerit şi înţelepţeşte:
Şi iar îngrijeşte tare
Pururea a ta scuipare
S-o ştergi cu piciorul bine,
Că şade rău şi ruşine.

Şi cînd vei să scuipi, păzeşte,
Ca nu cumva, nerozeşte,
Să scuipi să stropeşti pe altul,
Împrăştiindu-ţi scuipatul.
Şi după fereastă iară
Pe uliţă-n drum afară
Să nu scuipi păzeşte tare,
C-asta multe pricini are.
Nici scuipa-n casă pereţii,
Să-i umpli ca vrăbieţii,
Ci în băsma, de nu este
Vas într-adins pentr-aceste.

Cînd şezi cu alţi împreună,
Te fereşte totdaună
Ca să nu te-ntorci pe tine
Cu dosul spre oarecine:
Că este prea de necinste,
Şi faptă fără de minte.

Mîncînd cu alţi împreună,
Fii iar cu purtare bună:
Nu te pleca pe bucate
Atît cu necumpătate,
Să caşti şi să cazi cu nasul,
Ca cînd o să-mbuci şi vasul,
Ci mănîncă omeneşte,
Frumos, precum trebuieşte.
Ş-acel rău năravîl lasă
D-a lovi cu mîna-n masă,
Nici să baţi în farfurie
Cu cuţit, or cu ce fie.
Şi şezi precum să cuvine:
Pe acel de lîngă tine
Pernă şi razim nu-l face
Şi nelăsîndu-l în pace,
Ci tot cu mîna mişcîndu-l,
Or cu cotul împingîndu-l,
Ca tu fără omenie
Să mănînci cu lacomie.

Şi din cei ce şed la masă
Undeva or l-a ta casă,
Pe nimeni, fie-ţi în minte,
Să nu-l tragi de-mbrăcăminte,
Or să-i faci altă mişcare,
Ca cum să-ţi dea ascultare,
Şi să ţi să uite-n buze,
Vrînd vorbele să-ţi auze:
Că toţi atuncea vor zice
Că ai năravuri mojice;
Mai vîrtos cînd nebuneşte
Dă cineva ş-îmboldeşte,
Lovind în coaste cu cotul,
E supărător cu totul;
Ci or vorbe or şi glume,
E destul să-i zici pe nume,
Sau dup-a sa boierie,
Şi avuta vrednicie.

Şi numai cu limba vorbeşte,
Iar nu din mîini şi din deşte,
Şi cu trupul au cu capul
Să te-nvîrteşti ca dulapul;
Şi or să apuci ca unii
Să-ţi freci palmele şi pumnii
Şi ochii-mprejur să-ţi joace,
Uitîndu-te-ncolo,-ncoace,
Privind cînd una, cînd altă,
După nebunească faptă,
Ci stînd, totdauna ţie
Ochii pironiţi să-ţi fie
Spre omul care-ţi vorbeşte
Ş-ascultă ce-ţi povesteşte,
Iar nu răzniţi în vro parte,
Aiurea-n locuri deşarte;
Însă nici peste măsură
Să te uiţi mereu în gură,
Încît atît timp să meargă,
Să nu-l laşi mucii[1] să-şi şteargă.

[1] Tipărit: *muşcii*.

Şi de haine să cuvine
Să-ngrijeşti cum stau pe tine,
Ca să fie potrivite
Şi pe trup bine-ntocmite.
Însă şi aceasta iară
Să n-o faci din cale-afară,
Să te arăţi muieratic,
Că e lucru nebunatec.
Nici mîinile în tot pasul
Să-ţi umble în cap cu ceasul,
Să-ţi dregi, să-ţi netezeşti perii,
Să ţi-i piepteni au se-i perii,
Nici ochii mult să-ţi privească
Cu uitătură prostească
Spre haina ta cea-mbrăcată,
Să vezi de-ţi stă delicată
Şi pre cei ce-s lîngă tine
Să-i întrebi de-ţi şade bine.

Şi nu-ţi lăsa niciodată
În vreme îndelungată
Unghiile netăiate,
Scîrnave, necercetate,
Ci adese îngrijeşte
Să le tai, cum trebuieşte.
Aşa şi lîngă aceste
Asemenea orce este,
Nu le lăsa-nvederate
Urîte şi necurate,
Zic, adică, spălătura
A dinţilor tăi şi gura,
Cum şi pe mîini, pe picioare,
Nelăsîndu-le-n putoare.
Însă cît e trebuinţă,
Iar nu peste cuviinţă,
Cît să cazi din omenie
'N muiereasca nebunie.

Urît lucru iară este
Şi foarte dobitoceşte,
Cînd şezi, să începi să sufli,

Şi obrajii să ţi-i umfli,
Or să scoţi limba afară
Ca cîinii de zăduf vară
Şi să amesteci din gură
Cu vreo opăcitură,
Strîmbîndu-ţi buzele tale
Cînd la deal şi cînd la vale,
Cum şi între alţi de faţă
Tot să-ţi răsucești mustaţa,
Or şi barbă cine are,
Des, fără astîmpărare,
Cu mîna s-o pipăiască
Şi tot să o netezească.

Asemenea iar păzeşte
Ş-aceasta, înţelepţeşte,
Ca pe nimenea din lume
Să nu-l atingi între glume,
Nici să-ţi rîzi de oarecare
Cu vorbe proaste, flecare.
De vei vedea că vrun nume
Că să supără de glume,
Nu-l sili, de nu îi place,
Lasă-l să şază în pace.

Cînd vorbesc mulţi la strînsoare,
A citi cărţi au scrisoare
Nu o avea-n socotinţă
Că va fi cu cuviinţă,
Că nu numai la orcare
E lucru de supărare,
Ci şi aduce necinste
Celor ce stau înainte.
Dar dacă vro trebuinţă
Îţi face mare silinţă
Ca să citeşti vreo carte,
Or scrisori din altă parte,
Atuncea, înţelepţeşte,
Cere-ţi voie şi citeşte;
Iară de vei fi mai mare
Dintre toţi în adunare,

Nu trebuie de a cere,
Ci îţi fă după plăcere.

Aşa şi nu să cuvine
Să te uiţi la oarecine
Cînd şade şi ceva scrie,
Or citeşte vro hîrtie.
Că ce-ţi foloseşte ţie
Lucru strein de a-l ştie,
Ce nu-ţi dă cîştig nimică,
Nici cevaşilea îţi strică?
Iară cînd, din întîmplare,
Vrun autor oarecare
Va-nfăţişa în vro parte,
Să citească vreo carte,
Vreun vers, vro poezie,
Or vro altă istorie,
E obrăznicie mare
Pîna nu-ţi face-ntrebare
Să începi să-ţi dai părerea
Şi a-i judeca puterea,
Vorbe de laude-a-i pune,
Or a-i zice că nu-s bune.

Şi să nu şezi niciodată
Cu faţa rău turburată,
Or speriată, or uimită
Şi întristată, mîhnită.
Şi ochii să nu-ţi privească
Cu vro clipire curvească
Or să caute hoţeşte,
Urît, pătruns, tîlhăreşte:
Ci sileşte totdaună
Să aibi uitătură bună,
Cum şi obrazul să-ţi fie
Blînd şi cu cucernicie.

Nici să glumeşti nerozeşte,
Or să-ncepi să rîzi prosteşte
Unde nu-i cu cuviinţă
La lucruri de trebuinţă,

Nici, iară, cînd să vorbeşte
Şi de rîs să povesteşte,
Să stai cu faţa-ntristată,
Posacă ş-întunecată,
Ci să rîzi c-orînduială,
Zîmbind puţin cu sfială,
Numai s-arăţi oarecare
Plăcere şi îmbunare,
Iar nu să te porneşti tare,
Cu hohote, cu glas mare,
Să strigi, să rîzi nebuneşte,
După cum nu trebuieşte.
[.....]

Cap. III

PENTRU ÎNTÎMPINARE ŞI VORBIRE CU PRIETENII

Trebuieşte fieşcare
Ca să ne depărtăm tare
De osebita cinstire
La a cuiva întîlnire,
C-aceea ce prisoseşte
Şi a fi nu trebuieşte,
Foarte să se depărteze,
Să nu să-ntrebuinţeze,
Pentru că atunci se pare
Prea bătaie de joc mare,
Cînd cinsteşti pe oarecine
Mai mult decît se cuvine.
Aşa e şi împrotivă,
Cînd nu-l cinsteşti de potrivă,
Ş-îi o faci mai cu scădere
Decît treptul îi o cere.
D-aceea la fieşcare
Trebui sa dăm grătulare,
Şi căzută priimire,
După a sa potrivire.

Pre cei ce au boierie,
Vreun cin, vro vrednicie
Din partea politicească,
Or din cea bisericească,
Cărora l-e-ncredinţată
Şi de Dumnezeu l-e dată
Îngrijirea omenească,
Ca să o povăţuiască,

Să-i priimeşti totdaună
Cu cinstirea cea mai bună,
Smerit după rînduială,
Cum şi cu multă sfială,
Işlicul din cap luîndu-l
Şi trupul puţin plecîndu-l,
Să dai la fieştecare
Cuvioasă grătulare,
Pe persoană potrivită
Şi cum e obicinuită.
Este cu nepotrivire
Undeva la întîlnire
Cu vrun bătrîn sau mai-mare
Să stai întru aşteptare
Să-şi ia căciula nainte,
Să-ţi facă el întîi cinste.
Dar şi iar nu să cuvine
Ca şi la fieştecine
Să-ţi iei şapca au căciula,
Că este lucru de hulă.
Să voieşti iar ca mojicii,
Nevrednicii şi mai micii
Capetele să-şi golească
Şi să ţi să poclonească,
E semn de nesocotinţă
Şi de mică cuviinţă,
Cereri proaste, negîndite
Şi păreri nimicnicite!
Întîi dar din toate ţie
Învăţătură să-ţi fie,
Astă pildă mojicească,
Care e prea-nţelepţească:
„Precum e ţara şi locul,
Aşa-ţi încinge mijlocul,
Şi te poartă-n tot bordeiul
Cum vei vedea obiceiul."
Căci la turci este de hulă
Să-şi ia cineva căciula
Cînd va să-i hiritisească,
Au să li să poclonească,
Şi aceasta foarte tare

O uraşte fiecare,
Socotindu-o în minte
Că e de rîs, iar nu cinste.

Iar a privi oarecine
Şi a socoti în sine
Dacă data grătulare
Este au nu d-a sa stare,
E nepotrivită faptă,
Proastă şi neînţeleaptă.
Că aceasta datorie
Să avem noi a o ştie
Şi s-o păzim fiecare,
Puindu-o în lucrare;
Iar p-alţi să-i lăsăm a face
Cum cunosc şi cum le place.

Iară dacă oarecare,
De prea ţermonie mare,
Au de vro recunoştinţă
Şi de multă socotinţă,
Va-ncepe la oarecine
Mai-marelui decît sine
Să-i zică, să-i poruncească
Capul ca să-şi învelească,
Acela prea mult greşeşte
Şi singur să necinsteşte
Ca un lucru de ruşine,
Şi a fi nu să cuvine.
Aşa ş-acela greşeşte
Că la cel ce trebuieşte
Să zică au să-l poftească
Capul să şi-l învelească
Ş-îl lasă făr' să-l îmbie,
Cît stă, capul gol să-şi ţie.
Încă ş-acela greşeşte,
Ca pînă nu-i porunceşte,
Şi îndată să grăbeşte
Capul de ş-îl înveleşte;
Mai vîrtos la întîlnire
Şi cu mari în convorbire,

Cînd îţi zice au îţi spune
Căciula-n cap de a-ţi pune,
Ş-a nu le da ascultare,
E defăimat lucru tare.
De aceea la oricare,
Dup-a două-nduplecare,
Să faci cum îţi porunceşte,
Şi capul îţi înveleşte:
Cu cuviosă pricină
Atunci nu ai nici o vină.
Iar cînd e căldură mare
Şi n-ai de frig supărare,
Să te-nveleşti nu să cade,
Că prea nepotrivit şade,
Chiar ş-acela să-ţi zică,
Nu greşaşti întru nimică.

Depărtează întru toate,
Şi aceasta cît să poate,
De a nu fi greu la fire
Ş-anevoie la-ntîlnire,
Şi a arăta mărime
Cu urîcioasă mîndrime,
Ci fii, precum să cuvine,
Bun şi blînd cu fieşcine,
Ş-întîlnirea des să-ţi fie
Cu cei ce-ai prietenie;
Cum şi cu toţi totdaună
Să te porţi cu vorbă bună,
Cu păreri prietinoase
Şi cu căutări zimboase.

Aşa şi pentru şedere,
Să cumpăneşti din vedere
Şi dup-a sa potrivire
Trebui să-i faci priimire,
C-obicinuite cuvinte,
Precum am zis mai-nainte.
Şi or de cîte ori vine
Vreun prieten la tine,
Totdauna să-i faci cinste,
Sculîndu-te înainte;

Iar la vro persoană mare
Să-i ieşi ş-întru-ntîmpinare
Şi pentru a sa venire
Trebui să-i dai mulţămire
Cu vorbe cuviincioase,
Potrivite şi frumoase
Că priimeşte de vine
Unul ca dînsul la tine.

Aşa iar şi la umblare
Pe drum, după întîmplare,
Cînd întîlneşti p-oarecare,
După ce-i faci grătulare,
Trebui celui mai de cinste
Se-i dai loc lui înainte.
Asemenea iar te poartă
Şi cînd vei să treci pe poartă
Or pe la vreo strîmtoare,
Cum sînt nişte ulicioare,
Şi eşti cu ei împreuna,
Să le dai loc totdauna,
Cu smerenie rugîndu-i,
Şi cu cinste îndemnîndu-i,
Ca ei să înainteze,
Şi să nu se-nstînjineze.

Iar cînd ai întîmpinare
Cu cel de mai mică stare,
Or şi cu alt oarecine
Deopotrivă cu tine,
Este mare mojicie
Să apuci tu cu mîndrie
Să pleci, să mergi înainte,
Pîna nu îţi face cinste;
Iară dacă te poftește,
Te roagă şi te sileşte,
Atunci a nu te supune
Ş-împrotivă-i a te pune,
Arăţi prea prostie mare
Şi greşeşti l-această tare:
Ci este cu cuviinţă,

Pentru a sa socotinţă,
Să te supui mulţămindu-i,
Ţermonia priimindu-i.
Iar undeva de să pare
Că dă cinste cel mai mare
La un mai mic decît sine
Precît nu îi să cuvine,
Şi au îl înaintează,
Dîndu-i locul său să şază,
Acesta să socoteşte
Ca şi cel ce priimeşte
Şi caută sus de şade,
Unde lui nu îi să cade.
Aşadar este prosteşte
Şi a fi nu trebuieşte
Ca cel dintîi să-l poftească
Şi cellalt să nu voiască;
Pentru că una şi altă
E necuvioasă faptă
Şi amîndoi împrotivă
Să pot huli de potrivă:
Unul de ţermonii multe,
Ş-altul că nu va s-asculte.
Iar cîţi mărg la oarecine
Deopotrivă cu sine
Şi să-ntîmplă să-i cinstească,
La loc mai sus să-i poftească,
După ce zice o dată
Ş-a doilea cum e dată,
Trebuie să priimească,
Precum şi să-i mulţumească.

Iar cînd vin cîrmuitorii,
Stăpînii, judecătorii,
Şi din cei cu boierie,
Or cu altă vrednicie,
Eşti silit la fieşticare,
După văzuta lor stare,
A le da cu privighere
Cea mai întîia şedere;
Însă şi ei trebuieşte,

Judecînd înţelepţeşte,
Pre cei bătrîni să cinstească,
Cum şi partea preoţească.
[.....]

Cînd te duci spre cercetare
La vrun bolnav oarecare,
Este fără cuviinţă
Să te arăţi cu ştiinţă,
Şi doftor a te preface,
Să pipăi pre cel ce zace,
Fără să aibi cunoştinţă
Despre vreo neputinţă;
Că cu această urmare
Te faci de rîs foarte tare.

Aşijderea trebuieşte
Să iei seamă-nţelepţeşte
La toate trebile tale,
Ca să le faci după cale,
Chipzuindu-le nainte
Orcît vei putea cuminte;
Mai vîrtos cînd faci scrisoare
De trimis, or răspunzătoare,
Ia întîi şi o citeşte,
Pîn' nu să pecetluieşte,
Ş-îndreptează cele scrise
Unde nu sînt bine zise,
Ce să pun din întîmplare,
Fără de-ntrebuinţare:
Pentru că, cînd se citeşte
Ş-înadins se repeteşte,
Vedem că în multe rînduri
Ne vin în cap alte gînduri
Şi, căindu-ne în sine,
Luăm şi le scrim mai bine.
La această-nţelepţeşte
Omir zicînd versuieşte
Că gîndul în om se plimbă,
Şi din ceas în ceas se schimbă;
Căci de multe ori ne vine

Un ce ce-l vorbim de bine
Să-l hulim din întîmplare
Cînd avem vro supărare.
Iar p-aceia ce nu-i iartă
Mîndria lor cea deşartă,
Aste să le cerceteze,
Pentru ca să le-ndrepteze,
Dau pricină să-i hulească
Şi tot de rău să-i vorbească
Cei ce cercetează bine
Faptele cele streine.

Cap. IV

PENTRU SFĂTUIRE ŞI DOJENIRE

Orce slujbă au lucrare
Ce ţ-o face oarecare,
Cu muncă şi sirguinţă,
După dreapta sa putinţă,
Şi de nu ţ-e pe plăcere,
Precum inima ţ-o cere,
Trebuie cu mulţămită
Să o aibi de priimită,
Iar nu fără socotire
Să-l cerţi, să-i dai dojenire;
Că nu este cu dreptate
Să-i faci asta strîmbătate,
Ci mai vîrtos vrednic este
D-al lăuda la aceste,
Căci fără de lenevire
Îşi face a sa slujire.

Cînd vrem să dăm sfătuire
Şi cuiva povăţuire,
Mai întîi ni să cuvine
Ca să ne socotim bine,
Că cu ce fel de urmare
Să o punem în lucrare
Şi în ce chip trebuieşte
Ca să fie-nţelepţeşte,
Căutînd vremea şi locul,
Înlesnirea şi mijlocul
Şi prilejul, întru care
Să avem îndemînare.

A da cineva povață
Între prieteni de față,
Acasă, au cu-ntîmplare
La vro altă adunare,
Unde de rîs să vorbește,
Or glumă să povestește,
Atunci la vreo pricină
Să bage muierii vină,
Sau de ceva să pornească,
Copiii să-și dojenească,
Or slugilor să-mputeze
Și să-nceapă să-i mustreze,
La această mult greșește,
Că nimic nu folosește,
Căci[1] atunci ei dojenirea,
Sfatul și povățuirea
Nu priimesc cu plăcere,
Nici fac precum li să cere,
Pentru că nu-i sfătuiește
La vremea cînd trebuiește
Ș-îi face să se mîhnească
Și pururea să-l urască.
Deci dar și cînd dăm povața,
Trebui să socotim fața,
Și dup-a sa vrednicie
Sfătuirea să ne fie:
Precum doftorii urmează
Și, dînd, întrebuințează
La rănile-nveninate
Leacuri încuviințate.
Însă cei ce sînt din fire
Neplecați la sfătuire,
Carii cresc în răsfățare
Ș-în urîta desfrînare,
P-acești de loc nu-i supune
Cuvintele moi și bune
Și de ei nu să lipește
Dulce cînd li să vorbește,
Măcar cu miere să-i pice,

[1] Tipărit: *Căi.*

După pilda care zice:
S-apuci să dai cu burete,
Să bagi piron în părete,
Of! ce mai treabă ai face!
Te las să judeci în pace.
Nici iar celor ce au fire
Plecată la sfătuire
Şi priimesc cu lesnire
Cînd le dai povăţuire,
Nu le sînt cuviincioase
Cuvintele urîcioase,
Au cele îngrozitoare
Şi foarte amărîtoare,
Căci, împrotivă, îi strică
Şi nu foloseşti nimică.

Iar de face trebuinţă
Şi este cu cuviinţă
La vreme întîmplătoare
Şi de vorbe mustrătoare,
Să le facem în tot veacul
Ca doftorii cum dau leacul:
Că ei au obicinuire
Cînd dau vreo doftorie
Mai greţoasă au amară,
Peste ea zahar presară,
Ceva d-o mai îndulceşte,
Ş-o dau celui ce boleşte.

Aşadar la fiecare,
De comun la mic şi mare,
Asta regulă să fie
Şi pururea să se ţie:
Cei ce vor să sfătuiască
P-alţii şi să-i dojenească,
Cît o putea să păzească
Ca să nu să necăjească;
Nici cu urîtă mînie,
Or cu vro sălbătăcie,
Să-nceapă cu supărare,
Să strige, să zbiere tare

Şi să aducă nainte
Cumplite, aspre cuvinte;
Pentru că cu aste toate
Pe om nicidecum nu poate
Să-l aducă spre plecare,
Ca să-i dea lui ascultare.

Iară cînd din întîmplare,
De către alt oarecare
Ni să dă nouă povaţă,
Între cineva de faţă,
Atunci avem datorie
S-o luăm cu bucurie,
Cum şi să-i dăm mulţămire
Pentru a sa sfătuire,
Nearătînd supărare
Că a fost în adunare,
Sau la loc de cuviinţă,
Precum făcea trebuinţă;
Că acel cu fire bună,
E bun şi blînd totdaună.

Dar dacă la vro pricină
Te ştii că eşti fără vină
Şi vezi că-ţi dă dojenire
Rău, cu năpăstuire,
Atunci de vei ş-ai dorinţă
S-arăţi lucrul în fiinţă
Ş-adevărul ce s-ascunde
A-l dezvăli ş-a-l răspunde,
Să vezi, să iei seamă bine
În ce ceas ţi să cuvine
Şi dă-ţi răspunsul îndată,
Fără vorbă-ndelungată;
Şi iar răspunsul sileşte
Să-l dai precum trebuieşte,
Frumos şi cu mulţămire,
Iar nu cu vreo mîhnire.
Mai vîrtos păzeşte tare,
Cînd vorbeşti cu vrun om mare,

Să nu răspunzi cu strigare,
Or cu vreo supărare.

De oameni ce sînt din fire
Însemnaţi cu vro slutire,
Nu-i lua-n batjocorîre,
Să-ţi rîzi d-a lor betejîre;
Şi în scurt, te depărtează
De vorba ce ruşinează
Şi care pe om mîhneşte
După ce o tîlmăceşte.

Undeva cînd să adună
La petrecere-mpreună,
Nu t-atinge de vrun nume,
Să-l muşti ca cîinii în glume!
Ci glumele să se facă
Bune,-nţelepte, să placă;
Că cineva se adună
La petrecere-mpreună
Să rîză şi să glumească
Cu vorbe să-l veselească,
Iar nu cu ziceri flecare,
Care să dea supărare.
Dar dacă îţi place ţie
Să faci neguţătorie
Cu prietenul tău care
Îi dai în rîs supărare,
Să ştii că nu păzeşti bine
Hotarul ce să cuvine
Al cinstii ş-al omeniei
În partea prieteniei
Şi te faci în adunare
A te urî fieşcare.

Iar cu cîţi vei împreună
Să petreci, cu cinste bună,
Acelor le porunceşte
Întîi şi îi sfătuieşte
Ca să nu obicinuiască
Glume proaste să-ţi vorbească;

Pentru că vorba prostească
Ş-a nebună, nerozească,
Îndată mîglisitorii,
De rîs pricinuitorii,
O iau şi o poartă-n lume,
Pomenindu-o prin glume;
D-aceea glumele ţie
Să-ţi fie cu omenie,
Întrebuinţînd cuvinte
Înţelepte şi cu minte:
Şi să rîzi cît să cuvine,
Frumos şi cum e mai bine,
Ca văzîndu-te neştine,
Să te laude în sine.

De vei vrea în adunare
Să spui ceva de rîs mare,
Mai întîi tu te opreşte
Şi rîsul îţi stăpîneşte,
Ca să nu t-arăţi îndată
Cu pornire bucurată
Şi să rîzi fără de cale
Însuţi de vorbele tale:
Că atunci toţi pot să-ţi zică
Că eşti prost, şi de nimică.

Cap. V

PENTRU PODOABA HAINELOR

Bărbaţii să se gătească
Şi să se împodobească,
Este slobod la orcine,
Însă precît să cuvine,
Cu podoabă potrivită,
Aşezată şi cinstită;
Iar cela ce să găteşte
Mai mult decît trebuieşte
Şi cel ce să des priveşte,
Să pipăie, să chiteşte,
Ca să s-arate pre sine
Mai galant decît orcine,
Asfel de om să nu-ţi pară
Că va scăpa de ocară,
Ci trebuie întru toate
De a păzi cît să poate,
Ca din cumpănă vrodată
Cineva să nu s-abată.

Cui inima îi voieşte
Şi sufletul îi doreşte,
Nici ca un trîndav să fie
Pentru a sa curăţie,
Nici iară să prisosească,
De lume să se hulească,
Aceste să le păzească
Şi să nu le părăsească;
Şapca-n cap s-o poarte bine
Şi frumos cum să cuvine,

Să nu fie prea-ndesată;
Pînă la ochi apăsată,
Nici la o parte strîmbată,
Pe o ureche plecată,
Că sînt lucruri necinstite
Şi de-nţelepţi osîndite.

Brîul iar de a-l descinge
Ş-a-l întinde ş-a-l încinge
Niciodată nu să cade
Altul de faţă cînd şade;
Or brînişorul să-şi lege,
Şi între alţi să-l dezlege,
Or mărginile să şază
Afară, ca să se vază:
Aceasta iar să se ştie
Că e mare nebunie.
Vrînd să mergi la umblătoare,
Afară, la ieşitoare,
Nu o fă cu zabovire,
Din vreme cu pregătire,
Ca cînd ai pune-n lucrare
Vreo altă treabă mare.
Şi cînd te întorci în casă,
De va fi să şezi la masă,
Au vei s-apuci vro mîncare,
Să prînzeşti, să faci gustare,
Ia-ntîi de te spală bine,
Sfiit, precum să cuvine,
Încît l-astă trebuinţă
Nimenea să nu te simţă,
Şi cu mîinile curate
S-apuci acele bucate.

Foarte frumos lucru este
D-a să păzi şi aceste:
Ca în toată dimineaţa
Să-ţi speli mîinile şi faţa,
Dar nu cu multă silinţă
Şi cu vreo socotinţă,
Ca să dobîndeşti frumseţe,

Au vreo altă albeţe,
Ci numai după cădere
Şi rînduiala cît cere;
Iar mai mult ce prisoseşte
Din ceea ce trebuieşte,
Este faptă nebunească
Şi urmare berbantească.

După treaba ce priveşte,
Cu cale să socoteşte
S-avem bună îngrijire
L-a hainelor curăţire,
Ca să fie căutate
Şi pururea cercetate,
Să nu stea înnoroite,
Pătate şi prăfuite,
Or de altceva umplute,
Şi să fie descusute,
Ci după regula dată,
Pe toata ziua o dată
Să fie tot scuturate,
Grijite şi măturate.

Cînd vei să şezi, ia aminte
Şi te uită mai-nainte,
Ca să nu şezi fără veste
La loc mînjit unde este:
Că cineva fără pază
Unde s-o-ntîmpla să şază,
E prea fără socoteală,
Ş-afară din rînduială.

Asemenea îngrijeşte
Şi foarte mult te fereşte
Să nu porţi haina vrodată
De umere spînzurată;
Şi iar, cînd umbli pe cale,
Rîdică hainele tale,
Au le strînge la piept bine
Şi mergi precum să cuvine,

Cu cinste şi cu sfială
Şi cu bună rînduială.

Iară la îmbrăcăminte
(La haine), la-ncălţăminte,
Să nu avem imitare
Celui decît noi mai mare,
Ci trebui s-avem urmare
Celor cu noi de o stare,
Că cîţi au o vrednicie
Or un fel de meserie,
Trebui şi haine a-şi face,
Ş-asemenea să se-mbrace,
Iar nu chiar cu a lor pungă
De rîs altor să ajungă;
Precum unii din mîndrie
Dorind ce nu sînt să fie
Îşi fac haine strălucite,
Cu îmblăniri preţuite,
Ş-aşa p-alţi înfăţişază,
În locul lor să se vază,
Precum fac comediaşii,
Acterii, istoriaşii,
Carii prin îmbrăcăminte
Alţi ni s-arată nainte.

Cap. VI

PENTRU BUNA RÎNDUIALĂ A UMBLETULUI

La oameni, precum se pare,
E trei feluri de umblare:
Una este prea curîndă,
Pripită şi fluturîndă;
Altă e prea moleşită,
Rară şi încet pîşită:
Iar într-amîndouă-aceste,
Cea bună de mijloc este.
Tu dar te obicinuieşte
Şi pe aceasta păzeşte,
Depărtînd cea cu pripeală,
Ca o fără rînduială,
Cum şi cea cu zăbovire,
Ca o prea cu lenevire.

Deci şi cînd te duci pe cale,
Nu-ţi tîrî mîinile tale,
Ca cînd ar fi deşirate
Şi din umeri strămutate,
Să se legene, să joace
Cînd încolo, cînd încoace.
Şi ochii să-ţi fie-n drumu-ţi,
Nu-i arunca împrejuru-ţi,
Au să-i ardici la fereste,
Să vezi care şi ce este.
Aşa şi hainele tale
Nu le curăţi pe cale,
Nici te uita des pe tine,
Ca să le vezi de-ţi stau bine;

Că a-şi privi-mbrăcămintea
Pe sine, ş-încălţămintea,
Iubeşte acel s-o facă
Ce-a fost în stare săracă
Şi cînd din vro întîmplare
Ajunge în bună stare;
Că el fiind mai-nainte
Cu proastă îmbrăcăminte,
Pe urmă-mbrăcînd frumoasă,
De mult preţ şi luminoasă,
Cînd să duce la plimbare,
Să priveşte cu mirare,
Să-ndoieşte, nu să-ncrede,
Să sperie dă ce vede,
Şi va alţii să-l privească,
Să-i să-nchine, să-l cinstească.
Să cade dar cel cuminte,
Care-nţelege şi simte,
D-aceste să se ferească,
Să nu le obicinuiască.

Este fără cuviinţă
Şi prea fără socotinţă
Celor nobili ca să iasă
Pe drum, afară din casă,
Cu condeiul la ureche
Înfipt, după moada veche:
Că va zice fiecare
Cu vorbe de defăimare
Că-ntr-adins îl pui să şază,
Unii, alţii să te vază.

Cineva iar cînd să pune
Capul să-şi îl încunune
Cu flori, să-l împodobească
După moada ţărănească,
Este faptă defăimată
Şi trebuieşte lăsată
Ca s-o facă derbedeii,
Desfrînaţii şi mişeii.

Aşa şi nu să cuvine
Pe drum umblînd oarecine
Bătista-n mîna s-o poarte,
Că e urît lucru foarte,
Ci o pune în sîn, însă
Să fie şi frumos strînsă,
Îngrijind cu privighere
De a nu fi în vedere,
Vrun colţ afară să şază,
Florile să i să vază,
După cum fac flăcăiaşii
Cei făloşi şi fluşturaşii.
Mai ales cînd nu-i spălată,
Să nu o scoţi niciodată
Să te ştergi în adunare,
Au între alt oarecare:
Şi cît îţi este putinţa
Sfiit să-ţi faci trebuinţa.

Să nu mănînci niciodată
Cînd mergi pe drum, vro bucată,
Că e lucru de ruşine
A te vedea oarecine.
Dar şi foarte rău e încă
Cineva dacă mănîncă
Cînd nu e vreme de masă,
Măcar fie şi în casă,
Că-i aduce vătămare
Şi stomahului stricare.
Şi mai vîrtos te fereşte,
Că este prea mojiceşte,
Să şezi, să mănînci la masă
Cînd ai alţi oameni în casă.

Cînd te afli în mersură,
Să nu bagi nimic în gură,
Nici vorbi singur în sine,
Ca cînd eşti cu oarecine,
Or să te rîzi ca nebunii,
Precum vedem că fac unii;
Nici să rîdici pietricele,

Au să dai cu bățu-n ele;
Nici tropoi la umblare,
Să faci zgomot, răsunare,
Bătînd ca în pisătoare
Pulberea de supt picioare,
Ca aste toate-mpreună
Sînt hulite totdaună.
Capul iarăşi ţine-l bine,
Drept, frumos, cum să cuvine,
Nu-l strîmba cînd într-o parte,
Şi cînd în cealaltă parte:
Ci cum e dat din natură,
Ţine-l la a sa măsură.
Faţa n-o ţinea mîhnită,
Îngrijată şi mîhnită,
Ci să o aibi potrivită,
Cam veselă şi smerită.
Şi mergi după cuviinţă
Cînd pleci la vro trebuinţă,
Nu sta în drum fără treabă
Şi să caşti gura degeabă.

Adună-te totdaună
Şi te plimbă împreună
Cu oameni buni şi cu minte,
Carii se poartă cu cinste.
Şi te depărtează tare,
Să nu aibi amestecare
Cu oameni ce sînt din fire
Cu urîtă nărăvire,
Adică cu desfrînaţii,
Cu craii, cu defăimaţii,
Au cu cei ce port în lume
Ponosluitoare nume:
Că cin' t-o vedea cu dînşii,
Va zice că eşti dintr-înşii
Şi după a lor purtare
La ipolipsis te are.

Pe drum după întîmplare,
Cînd întîlneşti vrun om mare,

Au şi pe alt oarecine
Mai procopsit decît tine,
Fă-i ţermonie nainte,
Că îţi faci chiar ţie cinste
Şi cu poftire-nţeleaptă,
Să-l pui să meargă în dreaptă,
Netrecîndu-i împrotivă,
Nici mergînd deopotrivă,
Ci puţinel mai în urmă,
Ca de un picior de urmă,
Ca cînd va vrea să-ţi vorbească,
Gîtul să nu-şi îl sucească:
Iară cu cei de o stare
Poţi merge-n rînd cu orcare,
Numai s-aibi luare-aminte
Să nu le treci înainte.

Cap. VII

PENTRU CONVORBIRE CU PRIETENII

Cu oameni de cuviinţă,
  Învăţaţi şi cu ştiinţă,
Nu-ntrebuinţa cuvinte
  Mojiceşti şi fără minte;
Aşa nici nu vorbi iară
  Cu oameni simpli de ţară
Cuvinte mari şi înalte,
  Romînite din limbi alte:
Că amîndouă aceste
  Sînt foarte neînţelepte.

Şi cînd vorbeşti totdaună
  Cu orice om împreună,
Ţine-ţi gura-n depărtare,
  Nu o apropia tare,
Cît suflarea gurii tale
  Să meargă-n nările sale.
Şi mai vîrtos îngrijeşte,
  Şi d-această te fereşte,
Cînd ştii c-ai mîncat la masă
  Ceapă, usturoi, au prasă,
Ş-alte legumi puturoase,
  Care foarte greu miroase.

Undeva cînd se adună
  La chefuri, la voie bună,
Trebuie să se vorbească
  Care pe-om să-l veselească,
Iar nu care să-l mîhnească

Şi spre jale să-l pornească,
Că în aşa adunare
Vorbele de întristare
Sînt foarte nepotrivite,
D-aceea nu-s priimite;
Iar de-ncepe oarecine,
Între alţi şi între tine,
Să aducă înainte
Întristătoare cuvinte,
Prea înţelepţeşte este
De poţi să le tai aceste
Cu un mijloc oarecare,
Să n-aducă supărare
Şi să-ncepi alte a spune,
Veselitoare şi bune.

Acele ce să visează
Nu să cade să se crează,
Nici l-alţi să se povestească
Şi să li să tîlmăcească;
Măcar că sînt oarecare
De să izbîndesc se pare
Ce însemnez mai-nainte,
Vrun lucru bun au vro cinste,
Chiar şi pe acele iară
Nu le trîmbiţa în ţară,
Ci ţi le încredinţează
La prieteni buni, cu pază.

Cînd vezi pe alţi în rea stare
Şi-în nenorocire mare,
Nu-i lua-n rîs şi-în ocară,
Ci de dînşii rău să-ţi pară.

Nici da cuiva cu-ngîmfare
Eroică grătulare
Şi cu măreţe cuvinte,
Ca cînd l-ai lua-n necinste,
Ci fii la toţi totdaună
Vesel şi cu vorbă bună.

Cînd eşti la vro adunare,
Nu-ţi pricinui-ntristare:
Nici pomeni p-oarecare
Cu rîs şi cu defăimare,
Nici să-l lauzi peste fire,
Cu vîrf şi cu prisosire,
Că lauda cea prea multă
N-o crede cin-o ascultă.

Cineva cînd să priceşte
Au de ceva să sfădeşte,
De nu ştii pricina bine,
Curat precum să cuvine,
Nu întra în prigonire,
Spre a cuiva părtinire,
Ci ce va zice ascultă
Adunarea cea mai multă
Şi după cum ei vor spune,
Te pleacă şi te supune.
[.....]

Cusururile din fire,
Sau oarecare slutire,
N-o privi cu-ndelungare,
Nici să faci de ea-ntrebare,
Că din ce vreme o are,
Sau din care întîmplare:
Pentru că aşa cuvinte
Sînt cu totul fără minte.

În niscaiva limbi streine,
Care tu nu le ştii bine,
Să nu vorbeşti te fereşte,
Că este prea nebuneşte,
Fără numai cînd lipseşte
Şi nevoia te sileşte
Să vorbeşti de vro pricină
În altă limbă streină,
Unde nu ştiu să vorbească
În limba ta cea firească,

Atunci, neavînd ce face,
Vorbeşte cum poţi în pace,
Iară cu alţi totdaună
Vorbeşte-n limba comună
Care să obicinuieşte
Şi de obşte să vorbeşte.
[.....]

Şi iarăşi nu vorbi multe,
Ci puţintele şi scurte:
Şi acele cît să poate
Să fie-nţelepte toate,
Precum Antifon grăieşte,
Şi zicînd te sfătuieşte:
Să aibi pururea cuvinte
Frumoase, dulci şi cu minte.
Nu vorbi-n gură ce-ţi vine
Pînă nu te gîndeşti bine,
Ca să nu-ţi scape vrodată
Vro vorbă neregulată,
Au urîtă, ruşinoasă,
Şi deşartă, flecăroasă!
Că cine nu să gîndeşte
La cuvîntul ce-l vorbeşte,
Acel tîrziu sau în grabă
Stînd să va căi degeabă,
Că limbile nenfrînate
Au pedepsi nenumărate.

Cînd vorbeşti iar oareunde
Şi vei sta de a răspunde,
Nu vorbi vorbe-ncurcate,
Nenţelese,-ntunecate,
Ş-atît pripite să fie,
Cît lipite să se ţie,
Dînd drumul gurii naintea,
Să-ţi întreacă limba mintea;
Că acestea fiecare
Le urăşte foarte tare,

Ca unele ce nu-s bune,
  După cum şi Platon spune,
Zicînd că-s negînditoare
  Şi proaste cuvîntătoare.
Nici iar vorbi vorbe late,
  Rare, rupte ş-îngînate,
Încît să dea supărare
  Celor ce stau l-ascultare
Vorba ta cea înnoptată,
  Tîrzie şi rumegată.

Cînd iar cineva vorbeşte
  Şi puţinel se opreşte,
Vrînd nasul să-şi curăţească,
  Or să scuipe, să tuşească,
Nu apuca tu nainte
  Lăsatele lui cuvinte,
Or să te arăţi îndată
  Cu altă poveste gată,
Tăindu-i neomeneşte
  Aceea ce el vorbeşte,
Ci aşteaptă,-ngăduieşte
  Pînă de tot isprăveşte.
Iar cînd cela ce vorbeşte
  Vei vedea că osteneşte,
Atunci, cum s-obicinuieşte,
  Cere-ţi voie şi vorbeşte.
[.....]

Vrednică e de rîs mare
  Acea urîtă mişcare,
Cînd vorbeşti cu oarecine,
  Vrînd ca să-i arăţi mai bine,
Să-ţi porneşti mîinile tale
  Atît afară din cale,
Purtîndu-le în tot locul,
  Frîngîndu-ţi trupul, mijlocul,
Şi să strîmbi din ochi, din gură,
  Or să faci altă figură,
Care pe om să-l pornească
  Rîsul, fără să voiască.

Neplăcut e foarte tare,
Cînd vorbeşti în adunare,
Să-ţi ţii mîinile-ncleştate
La genunchi, au după spate,
Că aceasta-nfăţişare
Dă semn de om cu rang mare,
Care la fieştecine
Nicidecum nu să cuvine,
Ci fie-ţi mîinile puse
La brîu or la piept aduse,
Cînd stai cu cei mai de cinste
În răspunsuri ş-în cuvinte;
C-astă stare, totdaună,
Pentru cei mici este bună.

Ş-aceasta nu să cuvine,
Cînd vorbeşti cu oarecine,
Să-ţi ţii bastonul la buze,
Vorba-ţi să nu se auze,
Or din rea învăţătură
Să pui căciula la gură,
Ca vorba-ţi ce-o zici să iasă
Urîtă şi nenţeleasă.

Cînd şezi iar cu oarecine,
Stăi cu picioarele bine,
Nu le ţinea-ncrucişate,
Ş-unul p-alt încălecate:
C-aceasta dă arătare
Că îi ţii în micşorare
Pre ceia ce stau cu tine,
Şi cu necinste le vine.
Mai vîrtos ş-această-nvaţă,
Ca cînd vorbeşti de vro faţă,
Să n-arăţi spre acea parte
Cu degetul, or cu alte.

Cînd stau doi în convorbire
Undeva în osebire
Şi ai cu vreunul treabă,
Ca să-i spui ceva în grabă,

Nu pripi-n acea minută
Să-i rupi vorba cea avută,
Ci c-un mijloc oarecare,
Ticnit, fără turburare,
Fă-i semn, au mişcă-l de haină,
Cum c-ai avea cu el taină,
Şi-în acel minut cînd vine,
Nu-l ţinea mult lîngă tine,
Ci vorbeşte-i despre toate
C-un scurt cuvînt, cît se poate;
Pentru că-n aşa-ntîmplare
Vorba lungă loc nu are,
Iar tainică de nu este
Acea pricină, or veste,
Vorbeşte-o-n arătare,
Fără să dai supărare,
În limba cea legiuită,
Şi-în cea deobşte vorbită,
Pentru că nu să cuvine
A vorbi în limbi streine,
Nici la urechi a să pune,
Şi-în şopte ceva a spune,
Că acestea-n adunare
Sînt nesuferite tare;
Iar de nu e acea treabă
De vreo prea mare grabă,
Înţelepţeşte vei face
Să-l laşi atuncea în pace
Şi să-i vorbeşti altă dată,
În vreme îndemînată.

Cel ce nu va vreo treabă
S-o isprăvească în grabă,
Or vro cerere să facă
Şi vorba-i să nu să treacă,
Totdauna să păzească
Fără timp să se-ntîlnească:
Şi atunci cu bună seamă
Să ştie, să nu să teamă,

Că va isprăvi vro treabă,
Ci va merge tot degeabă;
Ba şi prieten de-l are,
Poate prin asta urmare,
Spre dînsul să-l necăjească
Şi să-l facă să-l urască.

Cînd undeva să vorbeşte
De vrun om şi să slăveşte
De duhul care îl are,
Or de vro ştiinţă mare,
Te fereşte, ia aminte
Să nu aduci înainte
Cu dînsu-n asemănare,
Pe alt obraz oarecare,
Or să-l scazi cu micşorare,
Dînd altuia înălţare,
C-aceasta asemînare
Potrivirea de nu-şi are,
Aduci supărare multă
Celora ce te ascultă,
Făcîndu-i să te urască
Şi pizmaş să te numească.

Cînd spui iar în adunare
Despre vreo întîmplare,
Sau vro vorbă osebită
De la altul auzită,
Nu spune d-und-ai aflat-o,
Au cine ţ-a cuvîntat-o,
Fără numai de ştii bine
Că celui ce stă cu tine
Cu plăcere o să-i fie
De i-l vei spune să-l ştie
Şi n-o să-l zăvistuiască,
Au ceva să-l pizmuiască.

Taina cea prietenească
Trebuie să se păzească
Totdauna cu credinţă
Şi cu mare socotinţă,

Avîndu-o-n piept păstrată
Ş-în inimă îngropată;
Că păzind taina neştine,
Ascunsă bine în sine,
Mai cinstit lucru din toate
Alt nimic nu să mai poate.
Dimprotivă nu e iară
Alt mai vrednic de ocară
Decît acel ce nu ţine
Taina ascunsă în sine,
Ci cum o aude-ndată
Merge ş-altor o arată.

De lucruri mici, băgătele,
A vorbi lung pentru ele,
Cît s-aducă supărare
Celor ce stau l-ascultare,
Este cu nepotrivire
Şi prea fără de gîndire;
Mai vîrtos cînd cunoşti bine
Că să scîrbeşte neştine
De-nceputa ta vorbire,
Taie-o din povestire,
Au o sfîrşaşte mai tare,
Zicînd-o cu prescurtare.

Cînd vei da făgăduinţă
Pentru vrun ce, din voinţă,
Trebui fără prelungire
Să-i faci acea împlinire:
Că vorba cea cuvîntată
Lucru făcîndu-se-ndată,
Arată o vrednicie
În a sa statornicie;
Căci făgăduinţa dată
E datorie curată
Şi trebui să se plătească
Fără să se prelungească.

Cînd vorbeşte oarecine
Mai de cinste decît tine,
Şezi ş-ascultă în tăcere,
Nu rîde de vro părere,
Nici t-apucă de şoptire,
Să stai cu alţi în vorbire,
Ca să nu îşi zăticnească
Ceea ce vrea să vorbească:
Nici răspunde-n cuvîntare
Pîna nu-ţi face-ntrebare.

Undeva, din întîmplare,
Cînd întri în dişputare,
Nu căuta-n cuvîntare
Să învingi pe fieşcare,
Au să vei că tot la tine
Să asculte fieşcine
Şi vorba-ţi să se auză,
Altul să nu mai răspunză,
Ci fii cu îngăduială
La toţi, după rînduială.
Şi cu oameni ce-s din fire
Iubitori de gîlcevire,
Nu te-nfige în vorbire,
Nici le sta cu-mprotivire,
Ci lasă-i după plăcere,
Şi tu rămîi în tăcere,
Ştiind cum că oarecine
A se birui pre sine
Este prea înţelepţeşte
Şi om cinstit să numeşte.

Daca undeva neştine
Te va atinge pe tine,
Zicîndu-ţi vorbe urîte
Şi porecle ocărîte,
Nu-i răspunde cu-ntristare
Au cu vreo supărare,
Ci-n glumă le socoteşte
Şi voios le priimeşte,

Prefăcîndu-te cu firea
Că nu-i bagi seamă vorbirea,
Au ca cînd de loc nu-ţi pasă
Cu cele ce te apasă;
Iar alţii de te-ndemnează
Şi îţi zic, îţi împutează,
Să nu-i suferi într-atîta
Vorba lui cea ocărîta;
Atunci tu adu-ţi aminte
De-nţeleptele cuvinte
Care le-a zis cu blîndeţe
Dioghen la nişte feţe;
Că p-ăst om cu fire bună
Îl supăra totdaună,
P-acea vreme oarecare,
Cu vorbe proaste flecare;
Alţii ce îl iubea tare,
Îi zicea ş-îi da-ndemnare
Ca să-şi facă răsplătire
Pentru acea necinstire.
Atunci el gîndind în sine
Le răspunse zicînd: „Bine.
D-ar da vrun măgar în mine,
Zi, ce-nveţi că să cuvine,
S-ardic piciorul ca dînsul,
Ca să dau şi eu într-însul?"

Daca un ce nu-l ştii bine
Să-l spui precum să cuvine,
Nu-l începe niciodată
Să-l spui cu vorbă-ncurcată,
Adică: în multe rînduri
Să stai, să te pui pe gînduri,
Să zici: „Îmi ieşi din minte,
Că îl ştiam mai-nainte",
Că aşa vorbe-ncurcate
Sînt minciuni învederate.

Cînd vorbesc în adunare
Despre vreo întîmplare,
Ascultă, ia seamă bine,

Să-nțelegi cum se cuvine,
Că e prea cu supărare
Să faci adesea-ntrebare:
„Cum, ce ziseși mai-nainte?
Mă rog, ia adu-mi aminte,
Mai spune încă o dată,
Că-mi era gîndul la altă",
Că aceste sînt nebune
Și fără de-nțelepciune,
Precum și Sirah grăiește
Prea foarte înțelepțește:
Cel cu mintea nențeleaptă
Tocma-n urmă să deșteaptă,
Și atunci face-ntrebare:
Ce vă era voarba oare?

Cineva cînd povestește
Au ceva istorisește,
Nu-i tăia vorba avută,
Chiar de ț-ar fi și știută.
Și de nu o spune bine,
Întocma cum să cuvine,
Trebui să stai în tăcere,
După cum regula cere,
Că e prea nențelepțește
Să-i faci vrun semn cînd vorbește,
Clătind din cap or din gene
Și să ardici din sprîncene,
Or în alt chip cu zîmbire
Să-ți bați joc d-a sa vorbire.

Este prea barbaricește
Și cu totul mojicește
Cînd vorbește oarecine
Să-i rupi vorba cu rușine
Și să zici: „Asta poveste
Nu e așa, ci-așa este.
N-o știi bine, ai greșit-o,
Eu altfel am auzit-o."

Iar cînd stai tu-n cuvîntare,
Nu striga în gură mare,
Precum spun predicătorii
Şi ca-n tîrg publicătorii.
Nici vorbi iar numa-n buze,
Încît să nu se auze,
Scoţînd cuvîntul din gură
Moale, cu leşinătură:
C-aceste dau supărare
Celor ce stau l-ascultare.

Cineva în tinereţe,
Dacă n-au umblat să-nveţe,
Ş-în şcoli să se pedepsească,
Limba ca să ş-o cioplească,
Niciodată să nu-i vie
În cap vreo fandasie
Şi să cerce să s-arate
Cu cuvinte delicate,
Ci cît îi este putinţa
Să-şi ascunză neştiinţa,
Acoperind cu fereală
A limbii sale greşeală.

Cînd mergi cu altul pe cale,
Fii în simţirile tale:
În cuvinte au în taine
Nu-l tot trăgea des de haine,
Ca cum l-ai ţinea-n zăbale
S-asculte vorbele tale.
Nici te vîrî-n el cu totul,
Cît să-l îmboldeşti cu cotul.
Nu-ntrebuinţa-n cuvinte
Procuvîntări înainte
Ş-începuturi prelungite,
Mari, şi alte nesfîrşite,
C-aceasta să potriveşte
Cu acela ce voieşte
Să se arate cuminte,
Şiritor mare-n cuvinte,
Făcînd întîi rugăciune

Şi cerîndu-şi iertăciune
Cu vorbe de micşorare,
Că nu-i vrednic şi în stare
Aceasta s-o povestească
Precum o să trebuiască.
Ci tu d-aste te fereşte
Şi ce vei avea vorbeşte
Fără de procuvîntare,
Frumos şi cu prescurtare,
Ţiind şirul vorbei bine
Şi curat cum să cuvine.
N-adăoga de la tine
Alte cuvinte streine,
Nici te-ntoarce înc-o dată
La vorba cea cuvîntată.

Cap. VIII

PENTRU CÎTE SĂ CUVIN A SĂ PĂZI LA MASĂ

[.....]

Orunde ş-or în ce casă
Cînd şezi şi mănînci la masă,
Mai-nainte decît toate
Te fereşte cît să poate
Să nu te scarpini vrodată,
Că e faptă defăimată.
Nici în deşert, fără treabă,
Să tuşeşti, să scuipi degeabă
Şi să-ţi ştergi, să-ţi sufli nasul
Fără lipsă, în tot ceasul.
Iară dacă din aceste
Vreună prea te sileşte,
Fă-o cu sfială mare
Şi fără de răsunare,
Întorcîndu-te-ntr-o parte,
Cum am zis ş-în altă parte.

Asemenea te păzeşte
Să nu mănînci lacomeşte,
Pripit, au cu grabă mare,
Ca cînd nu ai săturare.
Pîinea carea-ţi va fi dată
N-o sfărîma niciodată,
Ciupindu-o au rumpînd-o
Şi cu mîinile frîngînd-o,
Ci cu cuţitul totd'una
Taie-o, cu cinste bună,
Fără cînd e moale tare,

Au caldă din întîmplare;
Şi atunci iar ia aminte
Şi te uită mai-nainte
Dacă cei ce ospetează
Cuţit nu-ntrebuinţează,
Fă şi tu deopotrivă,
Neurmîndu-le-mprotivă.

Cînd mănînci, păzeşte bine
Să şezi precum să cuvine,
Nu-ţi pune pe masă cotul,
Nici te răzima cu totul.
Şi nu-ţi umplea gura tare,
Îndesînd-o cu mîncare,
Să-ţi stea bucile umflate
Şi buzele destrămate,
Cît de-ţi va vorbi neştine
Să nu-i poţi răspunde bine.
Nici muia-n vin bucătură
Ş-apoi să o bagi în gură,
C-aceasta nu să cuvine
Să o facă fieşcine,
Decît cei mari au stăpînii,
Bolnavii, cum şi bătrînii:
Lor este slobod a face
Cum vor vrea şi cum le place.

La masă, în adunare,
Şezînd cu alţi la mîncare,
Nu t-arăta niciodată
Că nu-ţi place vro bucată,
Or băuturi ce vor pune
Gustînd să zici că nu-s bune,
Nici să lauzi vro bucată,
S-o faci bună, minunată;
Or vinul te mulţămeşte
Ş-îţi place, te veseleşte,
Ci de-ţi place or nu-ţi place,
Taci şi mănîncă în pace,
Pentru că nu să cuvine
Să zici de rău, nici de bine;

Fără numai oarecare
De-ţi va face întrebare,
Atuncea înţelepţeşte,
Frumos, cinstit ş-omeneşte,
Spune-i, arată-ţi părerea,
Cum ţ-e gustul şi plăcerea.

Nesuferit este tare
Şi foarte cu supărare
Cînd cineva-n glum-apucă
Să facă să-i mai aducă
Băutură or mîncare,
Fără de astîmpărare,
C-aceasta obrăznicie
Este mare nebunie.

Sare dacă-ţi trebuieşte,
Nu lua din ea cu deşte,
Că cu aceasta urmare
Arăţi prea prostie mare,
Ci mai întîi să cuvine
Să îţi ştergi cuţitul bine
P-o coajă de pîine mică
(De nu este şerveţică),
Ş-aşa ia-ţi cu dînsul sare
Or piper, după-ntîmplare,
Iar nu în alt chip prosteşte,
Scîrbos, cum nu trebuieşte,
Să-nfigi în pîine cuţitul
Şi să-i curăţeşti mînjitul,
C-aduci cu această greaţă
Celor ce-s la masă faţă.

Iar cînd faci în a ta casă
Altor oameni prînz au masă,
Şi vei să-mpărţeşti mîncare
Pe taler la fieşcare,
Alege şi lor le pune
Părţile cele mai bune.

Iar de eşti poftit la masă
Undeva în altă casă,
Nu grăbi să-ntinzi îndată
Mîna în vreo bucată,
Ci aşteaptă,-ngăduieşte
Să-ţi dea cel ce împărţeşte,
Fără dacă te-ndemnează
Cela ce te ospetează
Şi rugăciune îţi face
Ca să iei singur ce-ţi place.

Urît lucru este încă
Oarecine cînd mănîncă,
Gura, bucile să-şi umfle
Şi în lingură să sufle.
De aceea ia aminte,
D-o fi mîncarea fierbinte,
Stăi puţintel, zăboveşte
Ceva pînă să răceşte
Şi să se facă în stare
Potrivită de mîncare.
Iar de e zupă au zeamă,
Ş-o fi caldă fără seamă,
Mestică-o ceva-n taler
Cu lingura, să ia aer
Puţinel după măsură,
Cît s-o duci slobod la gură.

Este fără cuviinţă
Şi prea fără socotinţă
Să rîdici la gură vasul
Şi să sorbi, să bei rămasul,
Ci pofta ţ-o împlineşte
Cu lingura, omeneşte.

Nici du la nas vro mîncare,
Ca să cerci ce miros are;
Şi de s-o-ntîmpla vrodată
Să miroseşti vro bucată,
Este foarte fără minte
S-o pui altor înainte.

[.....]

Ci îţi fă îmbucătură
Mai mică, să-ncapă-n gură,
Ca să o rumegi supţire
Şi să o-nghiţi cu lesnire.

Ş-aceasta este ruşine:
Mîncînd poame sau măsline
S-arunci sîmburii pîn casă,
Au să-i ascunzi pe supt masă,
Or oasele din bucate
Să le pui împrăştiate,
Ci în taler le adună
Cu o rînduială bună.

De vei gusta vro mîncare
Şi la gust nu ţi să pare,
Fiind acră or amară
Şi vei să o scuipi afară,
Fă-o într-ascuns, cu pază,
Cineva să nu te vază:
Apucînd-o-nţelepţeşte,
Să o scoţi cu două deşte,
Cît l-această trebuinţă
Nimenea să nu te simţă.
Iar de iei vro băutură,
Au ceva zemos în gură
Carea n-o suferi, nu-ţi place,
Tot asemenea vei face:
Întorcîndu-te-ntr-o parte,
Din masă ceva departe,
Ş-aşa din gură o scoate,
Ascuns, ferit cît se poate,
Să nu pricinuieşti greaţă
Celora ce stau de faţă.

Sîmburii de poame iară
Nu-i scuipa din gur-afară,
Să cază de sus, din aer,
Ci cu mîna-i pune-n taler,

Prost lucru e oarecine
Cuţitu-n mînă cînd ţine
În toată vremea la masă
Şi din mînă jos nu-l lasă,
Ci-mpunge cu el în toate,
Au din vas bucate scoate
Şi le aduce la gură,
Din urîtă învăţătură.

Cînd mănînci au bei la masă,
Nu-ţi suci ochii prin casă,
Uitîndu-te cînd la unii
Şi cînd la alţi, ca nebunii,
Ca cînd ai de oameni frică,
Cumva ceva să nu-ţi zică.

Este prea fără de minte
Cu şervetul dinainte
Să-ţi ştergi sudoarea şi nasul,
Cum şi mîinile, or vasul.
Muşcînd din ceva cu gura
Or vei gusta băutura,
N-o da altor înainte,
Că nu e lucru de cinste.

Degetele nu le linge,
Ci cît poţi nu le atinge
Să le mînjeşti de bucate,
Ca să fie tot curate:
De aceea-s rînduite
Linguri, furcuţe, cuţite,
Ca să-ţi fie-n loc de deşte,
S-apuci orce-ţi trebuieşte.

Ia aminte şi păzeşte
Să nu mănînci mojiceşte:
Cînd mesteci îmbucătura,
Nu pocni plesnind cu gura,
Nici scîrţăi din măsele,
Că sînt lucruri foarte rele.
Cînd bei, nu sugea din buze,
Să răsuni să se auze;

Nici înghiţi lacomeşte,
Să-ngheorţăi dobitoceşte,
Ci băutura să-ţi fie
Frumoasă, cu omenie.

Să nu rozi vrodată oase,
Că sînt lucruri mojicoase,
Or să le spargi în măsele,
Să sugi măduva din ele,
Nici alte, precum: alune,
Migdale, sîmburi de prune.
Nici s-apuci să rupi cu gura
Din pîine îmbucătura,
C-aste toate împreună
Sînt hulite totdaună.

Cu ochii nu te abate
Împrejur, l-alte bucate
Care-s la masă aduse
Ş-înaintea altor puse.
Este foarte fără minte
De la alţi pe dinainte
Să răpeşti, să iei mîncare,
Fără nici o ruşinare:
Or din poame ce vor pune
Să alegi cele mai bune.
Ci gustu-ţi îndestulează
Cu cele ce să-ntîmplează
În partea cea despre tine,
C-aşa e cinstit şi bine.

Cînd torni în păhar, păzeşte
Să nu-l umpli lacomeşte,
Ci puţinel gol îl lasă,
Ca să nu curgă pe masă.

Cînd ai mîncare în gură,
Să nu ceri de băutură,
Nici să-ncepi de vro pricină
Să vorbeşti cu gura plină.
Cînd vezi că bea cel mai mare,

Stăi atunci din cuvîntare,
Nici mînca din vro bucată,
Nici bea cu el deodată.

Foarte greţos lucru vine
Cînd va să bea vin neştine
Întîi puţin să sorbească,
Să stea gura să-şi clătească,
Dup-aceea să-l înghiţă,
Apoi să bea rămăşiţa;
D-aceea tu îngrijeşte
De bea precum trebuieşte,
Nici iute cu grabă mare,
Nici încet au moale tare,
Ş-una ş-alta părăseşte,
Potriva obicinuieşte.

Totdaună îngrijeşte,
Şi cînd vei să bei, păzeşte
Să te ştergi întîi la gură,
Cum şi după băutură,
Cu şervetu-ţi dinainte,
Precum fac toţi cei cu minte.

Şi iar după băutură
Luînd păharul din gură,
Nu făcea lungă suflare,
Ca după o muncă mare.

Şi nu bea din păhar vinul
Cu prerumperi, cu odinul,
La gură dus des puindu-l
Şi cîte puţin sorbindu-l.

La masă-n timpul mîncării
Şi de faţă adunării
E-mprotiva cuviinţii
Să stai şi să-ţi cureţi dinţii
Cu cuţitul or cu deştul,
Or să ţ-îi ştergi cu şervetul,
Ci aceasta trebuinţă

Fă-o după cuviinţă
Cu ştiuchetul, cum e dată,
Au cu vro pană tăiată;
Însă iar şi cu aceste
Slobod şi iertat îţi este
De vezi făcînd oarecine,
Iar de nu, nu să cuvine.

Şi aceasta niciodată
Nu e faptă lăudată
Să dai cuiva îndemnare
Şi să-l sileşti la mîncare
Căci cu multa ta poftire,
Ş-îndemnarea peste fire,
Îi iei corajul ce-l are
Şi voia spre desfătare.

De pofteşti tu băutură
Mai multă, peste măsură,
Nu da altora-ndemnare,
Nici sili pe oarecare
Să bea fără de plăcere
Şi inima cît nu-i cere.
De te va-ndemna pe tine
Dintre meseni oarecine
Să bei mult cît nu-ţi place
Şi prea multă silă-ţi face,
Cu dragoste şi cu cinste
Şi cu plăcute cuvinte
Spune-i că nu-ţi este bine,
Sau de dînsul greu îţi vine;
Iar vrînd după cuviinţă
Să nu-i strici a sa voinţă,
Ia păharul de la dînsul
Şi bea puţinel dintr-însul,
Şi iară cu plecăciune
Dîndu-l, cere-ţi iertăciune.

Depărtează de la tine
Acel năravv de ruşine
Ş-acea faptă mojicească,

Urîtă şi nebunească,
Care o fac l-adunare,
De silesc pe fiecare
Să bea de rînd mic şi mare,
Cu scurgere de păhare;
Şi de n-o vrea oarecine
Să scurgă păharul bine,
Iau şi vîrs vinul dintr-însul
De-i umplu haina pe dînsul:
Ş-asta adică urmare
O fac ca din amor mare
Şi ca din prietenie,
Vrînd să facă veselie.

Îndată după mîncare
Nu te duce la culcare,
Ci cînd te scoli de la masă,
Umblă puţinel prin casă,
Or ieşi prin curte afară,
De este vreme de vară,
Pentru c-aceasta mişcare
Îţi aduce folos mare.

Şi fă-ţi pentru totdaună
La masă dietă bună,
Nu te-ndopa cu mîncare,
Nici bea pînă la-mbătare,
Cît să te-ngreuiezi tare,
Să rămîi în nemişcare,
Ci mîncarea, băutura
Să nu-ţi întreacă măsura,
Ca să poţi şi după masă
Să mişti, să umbli prin casă
Şi să-ţi cauţi c-uşurinţă
Avuta ta trebuinţă.
Iar cea multă îmbuibare
În bere şi în mîncare
Lasă să o săvîrşască
Şi să o obicinuiască
Lacomii, mult mîncătorii,

De pîntece-nchinătorii,
Cari într-a lor vieţuire
Să tîrăsc fără simţire;
Tu însă d-astă urmare
Te fereşte foarte tare
Şi îţi poartă totdaună
Toate cu măsură bună.
Cum îţi iubeşti folosinţa,
Lucrul tău şi trebuinţa,
Aşa să-ţi faci regulare
În bere şi în mîncare.
Ş-în vas mai lasă bucate,
Nu le mătura pe toate,
Încît în mîini apucîndu-l
Să-l speli, cu pîine ştergîndu-l.

La masă vorbele tale
Să fie toate pe cale
Şi la vremi cuviincioase,
Regulate, priicioase,
Iar nu fleacuri negîndite
Şi la loc nepotrivite,
Care să dea supărare,
Scîrbă şi îngreţoşare
Celora ce şed la masă
Şi tutulora din casă.

Pe nimeni din adunare
Nu opri de la mîncare
Pentru vorbă fără treabă,
De nimica şi degeabă.

Cînd la masă vor fi date
Multe feluri de bucate,
Gustul, nădejdea nu-ţi pune
Numa în cele mai bune
Şi să grăbeşti din măsele,
Ca să te saturi din ele,
Ci priimeşte şi scoate
Cîte puţinel din toate.

Cînd ceia ce ospetează
Isprăvesc şi încetează,
Atuncea şi tu grăbeşte
Mai curînd de isprăveşte,
Să nu cazi în defăimare
Că eşti fără săturare.

E mare obrăznicie
Şi prea urîtă mîndrie
Să-ţi cauţi ţie şedere
La locul cel de-ntîiere:
Iar dacă te îndemnează
Cela ce te ospetează
Şi să şezi îţi zice ţie
La locul cel de protie,
De ai acea vrednicie,
N-aştepta mult să te-mbie,
Ci mergi şi şezi, te supune,
Împrotivă-i nu te pune.

Şi aceasta, să ştii bine,
Nicidecum nu să cuvine,
De cîte ori pui la gură
Păharul cu băutură
Să închini de sănătate.

[.....]

Ci destul numai o dată,
Cînd bei întru-ntîiaşi dată;
Şi celelalte pahare
Bea-le fără de-nchinare.
Osebit cînd vor să-nchine
Cumva pentru oarecine,
Atuncea şi tu urmează
Şi închină, grătulează,
Zicînd mai multe cuvinte,
Ca să-i dai căzută cinste.

Nicăiri şi niciodată
Nu e faptă lăudată

Necăjirea şi iuţeala,
Cearta şi neînvoiala,
Care strică şi preface
Pe loc ură şi nepace;
Mai vîrtos la zeiefeturi,
La ospeţe sau la chefuri
Acestea cînd să-mpreună,
Mult rău aduc todaună,
Ci daca cumva la masă
Vei vedea că te apasă
Ceneva şi te-ntărîtă
Cu vro vorbă amărîtă,
Tu-n acel ceas te opreşte
Şi necazu-ţi stăpîneşte,
Lăsînd pentru altă dată,
La vreme-ncuviinţată;
Dar mai vîrtos te păzeşte
Şi cît poţi te stăpîneşte
Mînia să nu-ţi abată
Cînd eşti cu streini vrodată.

Cap. I

CUM SĂ CUVINE A SĂ PURTA CU PRIETENII

Cu cît e de trebuinţă
Şi de mare cuviinţă,
În acest cap de a scrie
Cele spre prietenie,
Cu atît mai mult îmi pare
Cu greu şi cu strîmtorare
Să dau povaţă deplină
Despre aceasta pricină,
Că după deosebirea
A persoanelor şi firea
S-a făcut obicinuire
A purta-mprietenire,
Despre care mulţi făcură
Vorbă şi învăţătură,
Cum trebui să se urmeze
Şi să se-ntrebuinţeze,
Ca ceea ce la orcare
E de foarte lipsă mare.
Socrat ritorul cel mare
Ne-nvaţă cu-ndestulare.
Temestie-nţelepţeşte
Multe iar ne sfătuieşte.
Solomon cel mai cu minte
Şi Sirah, de mai-nainte,
Nu puţină-nvăţătură
Au scris în sfînta Scriptură,
Cum trebuieşte să fie
Purtarea-n prietenie;
Din care scrieri neştine

Se poate folosi bine,
De va sta ca să culeagă
Şi din toate să aleagă,
Ca albina cum adună
Din flori dulceaţa cea bună.
Deci eu vă pui înainte
Numai acele cuvinte
Care vă dau îndemnare
Să veniţi spre luminare
Şi care să vă deştepte
Spre cele mai înţelepte.

Pururea adu-ţi aminte
Despre aceste cuvinte
Cu care te sfătuieşte
Pitagor înţelepţeşte,
Adică: să nu-ţi faci ţie
Prieten orce om fie,
Nici te grăbi vreodată
Fără vreme-ndelungată
Să dai mîna c-oarecine
Pîna nu îl cunoşti bine,
Că nu la urmă să-ţi pară
Rău, şi căinţă-nzădară
De fapta ta cea prostească,
Negîndită şi orbească.
Că mai bine este ţie
Să nu aibi prietenie
Cu mulţi, cu fieştecare,
Şi să fii în defăimare
Că eşti cu fire greţoasă,
Rea şi neprietinoasă,
Decît s-aibi prietenie
Cu cei fără omenie
Şi să petreci în viaţă
Cu firea lor cea-ndrăzneaţă,
În năravuri desfrînate,
Urîte şi defăimate.

Şi să n-aibi în socotinţă
Că vei avea folosinţă

De la prietenii care
Îi vei face număr mare,
Căci şi de-i vedea vrun bine
Făcut de la oarecine,
Vei fi silit acea faptă,
După cuviinţă dreaptă,
Să o-ntorci la fiecare,
Chiar ca şi o-mprumutare:
Că de-ntorci făcutul bine,
Te iubeşte fieşcine,
Iar de-l laşi în dar să-ţi fie,
Îi faci pe toţi vrăjmaşi ţie.

Cînd oarecine îţi place
Şi vei prieten a-l face,
Nu-ţi încredinţa îndată
Taina ta cea-nteresată
Pînă nu l-ai cercat bine
Să-l pricepi cum să cuvine,
Să vezi ce năravuri are,
Ce fire şi ce purtare:
Că de s-o-ntîmpla vrodată
Să-ţi spui taina cea păstrată
La vreun viclean din fire,
Iubitor de clevetire,
Care să bucură tare
A vedea p-alt în rea stare,
Te vei da de nas pe tine
Să te poarte după sine,
Cum să trage-o aţişoară
Pe iţe cînd să-nfăşoară
Şi să poartă de nevoie
Orîncotro o-ncovoie:
Aşa vei fi totdaună
Supus lui, de voie bună,
Şi să tremuri, să aibi frică
De vorba lui cea mai mică.

Nici te-ncredinţa vrodată
Celora ce să arată
Cu vorbe linguşitoare,

Dulci şi înduplecătoare,
Ce-i auzi zicînd adese:
„Despre mine să nu-ţi pese,
Eu-s cu totul totdaună
Al tău cu credinţă bună",
De nu cumva mai-nainte
De-aceste zise cuvinte
Nu-l vei fi cercat pe dînsul,
Să vezi ce este ş-într-însul.
Aşteaptă ca prin urmare,
Pînă la vro întîmplare,
Să-l ispiteşti cumsăcade,
De stă-n credinţă au cade.

De afli la vro pricină
Pre vrun prieten cu vină
Care încă n-o ştii bine,
Ci ţ-a spus-o oarecine,
Nicidecum nu să cuvine
Să ţii mînie în tine
Şi să-l urăşti fără ştire,
Prin a altor clevetire,
Carii de vro pizmă poate
Chiar de la dînşii o scoate
Şi, viind, minciuni îţi spune,
Ca să facă urîciune,
Ci chiamă făr' să-ntîrzie
Prietenul tău să vie,
Ş-îi descopere nainte
Auzitele cuvinte,
Cum şi să-i arăţi să ştie
De avuta ta mînie:
Şi de s-o-ndrepta pre sine
Cu răspuns cum să cuvine,
Iartă-l şi iarăşi să-ţi fie
Prieten ca ş-întîi ţie;
Iar de rămîne în stare
Fără cuvînt de-ndreptare,
Atuncea nu ai păcate
Să-l urăşti după dreptate.

Cu vrun prieten vrodată
De vei avea judecată,
Or undeva-n altă parte
Vei avea sfădiri şi cearte,
Ia seamă, te stăpîneşte,
Nu-i răspunde vrăjmăşeşte
Cuvinte nesocotite,
Proaste şi neomenite
Şi să-i dessiri înainte
Cîte-ţi vin în buzi şi-n minte,
Uitînd în acea minută
Prietenia avută
Şi petrecerea cea bună
Ce o făceaţi împreună:
Ci cît poţi să aibi fereală,
Ca să nu dai la iveală
Tainicile lui cuvinte
Ce ţi le-a spus mai-nainte,
Pînă cînd nu te sfădiseşi
Şi cu dînsul te iubiseşi;
Pe care urmare bună
O poţi păzi totdaună
De-ţi vei aduce aminte
D-aste-nţelepte cuvinte:
„Pe prieten azi să-l iubeşti
Ca cînd mîine o să-l ureşti,
Şi iar azi aşa să-l ureşti[1]
Ca cînd mîine o să-l iubeşti[2]."

Cînd vorbeşti de vrun prieten,
Fii în laude mai ieftin,
Nu te scumpi aşa tare,
Ca acei ce li să pare
Că să păgubesc pe sine
Cînd laud pe oarecine,
Şi tremur, le este frică
Vrun cuvînt bun să nu zică;
Nici iar să întreci măsura,

---

[1] Tipărit: *iubeşti*.
[2] Tipărit: *ureşti*.

Pornindu-ţi slobodă gura
Să-l lauzi, să-l zici de bine
Pe cît nu îi să cuvine,
C-aceste două-mpreună
Sînt hulite totdaună,
Ci cîte pe dînsul are
Vrednice de lăudare,
În fiinţă le răspunde,
Sub tăcere nu le-ascunde;
Şi iar pe cîte le are
Vrednice de defăimare,
Pe cît [poţi] le fă pre ele
Mai mici şi mai uşurele,
Şi chemîndu-l între tine,
Cînd nu e alt oarecine,
Îl vei îndrepta frăţeşte
Despre cele ce greşeşte.

Prieteşugul, din toate,
Niciodată nu să poate
În viaţă să se ţie
Sigur, cu statornicie,
De nu-şi va potrivi firea,
Cugetul şi năravirea:
De aceea totdaună
Caută şi te-mpreună
Cu ceia ce să port bine
Şi să potrivesc cu tine
În năravuri ş-în gîndire,
Fără nici o osebire;
Iar cu cei ce au purtare
Vrednică de defăimare,
Cu năravuri urîcioase,
Rele şi necuvioase,
Te fereşte totdaună
Să nu te-aduni împreună,
Nici fă împrietinire
Cu asfel de omenire,
Ci, cum am zis, sirguieşte
De te împrietineşte
Cu ceia ce port în lume

Cinstit şi lăudat nume.
Căci omul cu cine are
Împreună adunare,
Lipseşte şi el să fie
Urmărilor lui soţie.

Urît lucru este tare
Şi foarte de supărare,
După ce face neştine
Prietenului său bine,
Să stea să i-l socotească
Şi des să i-l pomenească:
Că o asfel de urmare
Întocmai aşa se pare
Ca cînd i-ar da-n faţă palme
Cu ocări şi cu sudalme;
De aceea cel cuminte,
Care-nţelege şi simte,
Cînd face cuiva vrun bine,
Ca să-l uite se cuvine,
Fără în cuget să-l puie
Şi altundeva să-l spuie.
Dar şi cel ce priimeşte
Vreun bine trebuieşte,
După dreaptă datorie,
Recunoscător să fie,
Şi pururea să-ngrijească
Înapoi să-l răsplătească,
Iar nu acea-ndatorare
Să o puie la uitare.

Darul iar nu să cuvine
Ca să-l facă oarecine
Cu gînd să se folosească
Şi să se negustorească,
C-aceasta o fac birtaşii,
Cîrciumarii şi boltaşii.
Dacă după aşa lucruri
Vei fi şi tu să te bucuri
Şi să te-ntristezi pe urmă
Acelea cînd îţi se curmă,

Asfel de prietenie
Nu are statornicie
Şi nu ţine niciodată
În vreme îndelungată.

Pentru data împutare,
Dojenire şi mustrare,
Nu strica prietinia,
Au iubirea şi frăţia,
Ci cînd vei fi pe dreptate
Înfruntat de vreun frate,
Sufere cu bărbăţie,
Şi nu arăta mînie,
C-aste-s semne-adevărate
Ai dragostei cei curate;
Iar care nu dojeneşte
Pe prieten cînd greşeşte,
Ci orce lucruri va face
Le suferă şi le tace,
Acel n-are niciodată
Dragoste adevărată,
Ci a sa prietenie
Este cu făţărnicie.

Pîna nu faci cu neştine
Prieteşug ş-amor bine,
Prejudecă mai-nainte
Lucrul, cît poţi mai cuminte:
Căci după-mprietinire
Şi după ce faci iubire,
Să stai să faci judecată
Cu mintea neîmpăcată,
Despre cele ce-o să-ţi fie
Dintr-a sa prietinie,
Atunci va fi a ta faptă
Cu totul neînţeleaptă
Ş-înzădarnică căinţă,
Fără nici o folosinţă;
Iară de te-nşeli vrodată
Şi te-ndrăgostezi îndată
Cu vreo persoană care

Nu are bună purtare,
Şi la urmă prin urmare
Vei afla ce fire are,
Depărtează-l de la tine
Pîn-a nu-ţi face ruşine
Şi pîna nu-ţi pierzi în lume
Cinstea şi avutul nume.

Pe tot necunoscătorul
Şi pe nemulţămitorul
Să nu-l ajuţi niciodată
De ai în cap judecată,
Nici să aibi cu aşa fire
În viaţă-mprietinire.

Prietenul tău cînd are
Lipsă şi nevoie mare,
Au cînd din starea sa scade
Ş-în nenorocire cade,
Ajută-l după putere,
Iar nu-l trece cu vedere:
Că la aşa întîmplare
De-l laşi în necercetare,
Arăţi c-a ta prietenie
A fost cu făţărnicie,
Şi nu-i iubeai omenia,
Ci punga şi avuţia;
Pentru care-nţelepţeşte
Dioghen aşa grăieşte:
„Nu lovi p-ajutătorul
Ca p-un vas gol, cu piciorul,
Căruia tu mai-nainte
Te plecai şi îi dai cinste
Cînd era plin de bucate
Şi de altă bunătate."

Caută ca să-ţi faci ţie
Prietini cu omenie,
Adecă-nvăţaţi, cu minte
Şi cu-nţelepte cuvinte,
Iar nu slăviţi, cu avere
Şi daţi într-a lor plăcere:

Că la aceşti o să-ţi fie
Nădejdea în bogăţie
Şi să aştepţi folosinţă
Prin a lor ajutorinţă;
Iar de la cei dinainte
Ai să nădăjduieşti minte,
Că ai să auzi povaţă
Cum să trăieşti în viaţă,
Cum să te porţi cu orcine,
Ca să sporeşti spre mai bine
Şi să dobîndeşti în lume
Cinstit şi lăudat nume,
Pe carii tu totdaună
Ascultînd cu rîvnă bună,
În scurt timp te vei prefaçe
Şi ca dînşii te vei face,
După vorba cea obştească
Care e prea-nţelepţească:
„Cu cine ai adunare,
Ca el vei fi prin urmare."

Prietenului tău care
Îl ai în dragoste mare,
Nu te făcea greutate
Cu poftiri de sănătate
Şi să-i aduci supărare
Cu deasa ta-ntîmpinare,
Ca nu în locul iubirii
Şi al împrietinirii,
Să-l porneşti să se scîrbească
Şi să-l faci să te urască;
Adu-ţi pururea aminte
Despre aceste cuvinte
Cu care prea-nţelepţeşte
Sirah te povăţuieşte:
Răreşte-ţi, zice, vinitul
Şi-ntîlnirea cu iubitul,
Că deasa ta cercetare,
Aducîndu-i supărare,
Îi să va urî de tine
Şi nu te va vedea bine.

Nici să-i bagi vorbele-n seamă,
Cînd te roagă şi te cheamă,
Ca să pofteşti totdaună
Să petreceţi împreună:
C-aste ţermonii iubite
Sînt lucruri obicinuite,
Care să fac de orcine
Cînd îl văd că prea rar vine;
Iar dacă să întîmplează
Şi venirea-i să-ndesează,
Ţermoniile acele
Îi le fac mai puţintele
Şi din zi-n zi le scurtează
Pînă de tot le-ncetează;
De aceea tu păzeşte
Şi mai rar te întîlneşte,
Chiar şi cînd ai trebuinţă
Să-i ceri vro ajutorinţă,
Or că ai prin întîlnire
Vreun sfat au vro vorbire,
Şi mai vîrtos pentru care
Aţi mai avut cuvîntare,
Dacă numai vro-ntîmplare,
Vrun păs, vro nevoie mare
Te va sili să te poarte
La dînsul adese foarte;
Pentru că rara-ntîlnire
Este la toţi în iubire
Şi totdauna cinstită,
Plăcută şi omenită,
Precum o şi vedem bine,
Ş-o facem fieştecine:
Cînd vedem rar p-oarecare,
Mult mai plăcut ni să pare
Decît acel ce s-adună
Cu noi adese-mpreună.

Cînd prea de mult oarecine
Nu s-a întîlnit cu tine
Şi mergi după întîmplare
Să-l vezi, să-i faci cercetare,

Nu fii ca anghira, care
Ușor s-aruncă în mare
Și, dacă-și înfige gheara,
Cu greu să scoate afară,
Ci fiindcă pe dreptate
Să cer toate regulate,
Mult mai bine este dară
Să pleci și rău să le pară
Decît de lunga-ți ședere
Să le vie-ngreuiere
Și vorbele-ți cele multe
De silă să le asculte.
Osebit, cînd vreo treabă
Care nu să face-n grabă,
Au că vreo cuvîntare
Care e de lipsă mare:
Să ședzi, să faci zăbovire
Pînă să-și ia săvîrșire,
Că atunci să socotește
Foarte cu totul prostește
Să tai vorba cuvîntată
Și să pleci, să mergi îndată.

Prieten bun cu credință,
Și drept după cuviință,
E acela ce-ți arată
Dragoste adevărată,
Iar nu acela ce-i place
Țermonii multe a-i face
Și a-i spune înainte
Lingușitoare cuvinte;
Nici acela ce iubește
Să-i fii supus cum voiește
Și să te tragă pe tine
Întru toate după sine,
Ci acela care-ndată
Și la tine este gată
Treaba și voia să-ți facă,
Ca și el ție să-ți placă:
Cînd îi dai povățuire,
Vreun sfat, vro dojenire,

Cu răbdare le ascultă
Şi cu bucurie multă;
Iară în alt chip de este
Şi nu le face aceste,
Acela nu-ţi este ţie
Prieten bun şi soţie,
Ci stăpîn să-ţi poruncească
Şi cumva să te sucească.
La aceasta-nţelepţeşte
Şi Aristotel grăieşte:
„Prieten bun este care
Are într-însul răbdare
Şi suferă supărare
Au necaz, după-ntîmplare."
Răbdare dar trebuieşte
Prieteni cine voieşte.

Nu zic iar să-i suferi toate,
Că aceasta nu să poate,
Nici iar, de vei fi cuminte,
La proastele lor cuvinte
Nu te vei lua-n sfădire
Ş-în ocări cu gîlcevire;
Nici de orce lucru fie
Să ţii pe dînşii mînie,
Supărîndu-te în sine
Căci nu ţ-au căutat bine,
Au căci cu îndestulare
Nu ţ-au făcut grătulare
Ş-întrebări de sănătate,
Săţioase-ndelungate:
Că de vei fi tu să-ţi placă
Aşa nimicuri să-ţi facă,
Ş-aşa vorbe să-ţi înşire
Naintea, cu linguşire,
Să ştii că te faci de sine
Urît la fieştecine;
Căci nu ştii cum să cuvine
Prieteşugu-n ce ţine,
Şi în ce să-nchipuieşte
Prieteşugul, fireşte.

Vrun prieten cînd nu-ţi place
Şi nu vei să aibi a face,
Încet, încet fugi, te trage
Fără de seamă să bage,
Şi aşa înţelepţeşte
De dînsul te despărţeşte;
Iar să nu te iei la ceartă
Şi la sfădire deşartă,
Nici ţinea-n tine mînie
Şi ură au vrăjmăşie,
Că e lucru fără minte
Şi cu totul de necinste
Să porţi urgie şi pată
P-acel ce-l iubeai odată.

Nu fii niciodată-n viaţă
Prietenului povaţă
Şi pricină de sminteală
Către vreo poticneală;
Nici umbla cu vicleşugul
A-i strica prieteşugul,
Ci-îi păzeşte cu tărie
Taina lui ce o vei ştie,
Decît de mare nevoie,
De silă şi fără voie
Ca să scapi de vreo vină
Fiind chiar el de pricină,
Or de-ntr-a lui pîrîciune
Vi s-a-ntîmplat urîciune,
Dar nicidecum nu îi spune
Tainele lui cele bune;
Nu zic cele de hoţie,
Au cele de tîlhărie
Ş-alte care sînt în stare
A fi de pedeapsă mare,
Ci păzeşte cît să poate,
Pururea, p-acele toate
Care strică înfrăţirea
Ş-între prieteni iubirea.

Acel prieteşug care
E prea cu dragoste mare,
De multe ori prin urmare
Naşte şi ură iar mare;
De aceea dar iubeşte
Potrivit, cît trebuieşte,
Ca să aibi prietenie
Lungă, cu statornicie.

Viclean om să socoteşte
Acel ce nădăjduieşte
Să ia de la oarecine
Vreo facere de bine
Cu minciuni, cu linguşire,
Cu făţarnică iubire
Şi, după ce dobîndeşte
Aceea care doreşte,
Să leapădă şi să trage,
Nevrînd în seamă să-l bage.

De omul cel ce şopteşte
Şi care să sîrguieşte
Cu minciuni, cu clevetire
Să aţîţe învrăjbire,
Fugi de el, te osibeşte,
Te scutură, te fereşte
Ca de o aspidă care
Otrăveşte foarte tare.

Şi să nu crezi niciodată
Defăimările îndată,
Ci prejudecă, cuminte,
Auzitele cuvinte,
Să vezi, nu cumva sînt ţie
Zise de vro vrăjmăşie?
[.....]

DOMNILOR!

Cîţi sînteţi prenumăranţi
Cu parale şi cu sfanţi,

De orce rang, mari şi mici,
  În rînd cîţi v-aflaţi aici,
De la toţi pardon îmi cer
  Cu rugăciuni pîn' la cer
Că atît v-am zăbovit
  Din cît m-am făgăduit:
Să vede că Dumnezeu
  N-a vrut atunci cînd vream eu,
Ci acum a ajutat
  Sfîrşitul de ş-a luat;
Iată dar o priimiţi
  Şi sănătoşi o citiţi.

NOUL EROTOCRIT

CARTEA ÎNTÎI

Dumnealui[1]
marelui medelnicer
Alecu Bojoreanu
să închină aceasta istorie

DOMNUL MIEU!

Mai bine de doi ani este
De cînd eu am fost dat veste
Că aceasta povestire
Voi s-o pui sup tipărire.
Dar ar fi putut, zic, trece
Pe lîngă doi şi alţi zece,
Făr-a ieşi la iveală
Aceast-a mea osteneală,
Dacă virtutea-ţi romîna
Nu-şi întindea galant mîna,
A-i rîdica zăticnirea
Ş-a-i înlesni tipărirea;
Aşadar aceasta carte,
Cum să vede, avu parte,
Prin dumneata şi prin alţii
(Adică: prenumeranţii),
Să fie în tipar dată
D-a ta slugă preaplecată.

1837, februarie
Rîmnicul-Vîlcii

ANTON PANN

[1] Această epistolă dedicatorie lipseşte din exemplarul B.A.R.P.R.; textul se editează după exemplarul aflat în biblioteca documentară a Editurii pentru Literatură.

CĂTRE CITITOR

Asta poezie în limba grecească
S-află-mprăştiată-n Ţara Rumînească.
Ca ceea ce este-n Bucureşti lucrată,
Trasă din altă şi adăogată
De *Dionisachi Fotino*, serdarul,
Cum şi la lumină dată cu tiparul.
Numa-n rumîneşte, pînă asta dată,
Nu s-a văzut încă-n tipărire dată.
Dar tradusă-n proză la mulţi să găseşte,
Şi la alţi în versuri, chiar ca în greceşte.
Fără osebire,-ntocma potrivită,
Dar numa-ncepută şi neisprăvită.
Că, precum să vede, asta istorie,
Dup-a ei mărime, nu e jucărie.
Ci trebui cu anii la ea să muncească,
Şi ziua şi noaptea să se ameţească.
Eu îmi făcui însă mare-ncorăjare,
L-a multor prietini deasa învitare
Ş-am găsit cu cale, cînd şi cînd n-am treabă,
Să lucrez la dînsa, să nu şez degeabă.
Asfel cu încetul luă săvîrşire,
Iat-o şi ieşită de supt tipărire,
Priimiţ-o dară, căci doreaţi de dînsa
Şi moral culegeţi c-albina dintr-însa,
şi fiţi sănătoşi.

ANTON PANN

ÎNTRUDUCERE

Aceasta istorie mitică, de s-a şi numit Erotocrit[1], n-a fost însă smintitoare, au vătămătoare la sufletele tinerilor (cînd cinevaşi va lua seamă fără patimă), ci mai vîrtos folositoare şi morală; căci totdodată arată că puterea amorului a întrat în inima Aretii prin auzire, iar în inima lui Erotocrit au întrat prin deasa privire, şi prin acest exemplu povăţuieşte pre părinţi ca să nu se-ntinză la vorbe de amor înaintea cruzilor şi nevinovaţilor tineri şi să nu laude frumseţi trupeşti, nici să se lenevească de a popri sloboda şi deasa privire a frumoaselor feţe (căci frumseţea strică virtutea sufletului) şi ascultarea cea dulce a amurezatelor cîntece.

Într-acestea, acele două chipuri, adică: al Efrosinii doicii şi a lui Polidor prietinul, arătîndu-se cu dragoste din inimă, cu suflet senţer şi cu multă înţelepciune, a cărora povăţuiri, atît ale doicii către Areti, cît şi ale prietinului către Erotocrit, întru adevăr să cuvine atît tinerii, cît şi tinerile să le aibă ca o oglindă înaintea ochilor totdauna, ca să prevază otrăvitoarele întîmplări şi săvîrşirile nepotrivitului Amor.

Către aceasta povăţuieşte pre părinţi ca să nu se arate cu atîtă neomenire şi asprime către fiii lor, ca Împăratul Eraclie şi Împărăteasa. Nici iarăşi să fie atît de plecaţi, încît să fie gată de a asculta toate cuvintele şi voinţele tinerilor, ca Pezostrat: ci să cuvine să păzească hotarul cel de mijloc, ca să se

[1] Amoro-critic (n. aut.).

poată împreuna cu bătrînul, cu zăbavnicul şi flegmatecul cras, grabnica şi iute înfierbinţeală a tinerilor.

După aceasta mai arată şi înfricoşatele săvîrşiri ale zuliii femeieşti, cu moartea iubitei soţii a lui Haridim. Apoi dovedeşte nestatornicia lucrurilor omeneşti. Dă în cunoştinţă purtările vremii şi schimbările norocirii. Arată necontenitele şi nedespărţitele întîmplări ale bucuriii şi ale mîhnirii şi, în general, descopere puterea egoismului, îndrăzneala sufletului şi răbdarea cea multă, suferirea la necazuri şi la patimi, bănuiala amurezaţilor pentru statornicia amorului lor.

Mai descopere cinstitele şi slăvitele izbînde ale lui Erotocrit, jertva vieţii lui în dragostea şi cinstea părinţilor iubitei sale; vrednica de laudă sfială, supunerea şi statornicia către dînsa. Şi în cea după urmă nepovestita înţelepciune a tinerii Areti: carea nu numai că n-au întinat scumpa fecioria ei cu cea mai mică pată, ci nici pipăire de mînă, nici sărutare de buze a suferit mai-naintea întocmirii şi desăvîrşitei voinţe a părinţilor ei şi pînă a nu se însoţi cu Erotocrit după legea căsătoriii.

Aceasta dar istorie mitică (povestitoare) ca o foarte morală, nădăjduiesc să fie plăcută, iar nu defăimată de către cei înţelepţi critici, de vor întra în scumpă cercetare celor lucrate: căci nu numai că nu aduce vătămare (precum socotesc unii, că adică: arată puterea amorului), ci încă cu exemplu învaţă pe tineri şi tinere ca să nu se înduplece lesne şi fără chipzuire la lipiciurile şi pornirile amorului. Şi de să întîmplă să se robească unii la amor, fiind din natură iuţi, îi povăţuieşte să ia seamă de a nu-şi întina încai scumpa comoară a fecioriii lor, ferindu-se de necuvioasele urmări ale amorului; ci să aducă supunere şi ascultare către părinţii lor, pînă cînd vremea şi aplecarea virtuţii lor va schimba cugetele pă-

rinţilor şi să vor îndupleca la dorinţa lor, ca să dobîndească adevărata dulceaţă cu cinstea şi lauda obştii.

Căci, cu cît amorul
La-nceput dă dorul
Ş-aduce nevoi,
Cu atît fireşte,
În urmă-ndulceşte
Sufletul la doi.
Şi dacă nainte
Vor fi fost cu cinste
'N ale lor urmări,
Atunci vor aduce
Şi roadă prea dulce
'Ntr-ale lor cămări.

AUTORUL

PERSOANELE

CELE CE VORBESC ÎNTR-ACEST NOU EROTOCRIT

ERACLIE, împăratul Atenii
ARTEMIS, împărăteasa, soţia lui Eraclie
ARETI, fiica lor
PEZOSTRAT, ministru politic al împăratului
EROTOCRIT, fiul lui Pezostrat şi amurezul Aretii
POLIDOR, prietin credincios a lui Erotocrit
CVARDIA împărătească
EFROSINA, doica a Aretii
MUMA a lui Erotocrit
DIMOFANT, fiul împăratului Mitilinii
ADROMAH, fiiul împăratului Naupliului
FILARET, fiu de ministru de la Motona
ERACLU, fiul prinţului de la Eurip
NICOSTRAT, fiul prinţului Macedonii
DRACOMAH, fiul prinţului Coronii
TRIPOLEM, domnul Slavonii
LICARET, fiul prinţului Acsiii
SPITOLEU, prinţul Caramanii
PISTOFOR, fiul împăratului Vizandii
DRACOCARD, domnul de la Paleapatra
PROTIM, fiul prinţului de la Chipru
HARIDIM, fiul prinţului de la Creta
VLADISTRAT, împăratul de la Misiodam
ARIST, nepotul împăratului Vladistrat
SOFOCLU, povăţuitor ostăşesc al împăratului Eraclie, şi
ADUNAREA

OUL EROTOCRI

PARTEA ÎNTÎIA

POVESTIRE

Mai demult, pe cînd Elada în starea ei strălucea
Şi elinii-n acea vreme de lume se fericea,
Atuncea în acea parte un amor s-a arătat
Care a rămas la oameni să fie-n veci neuitat.
Că două fragede inimi atît a fost el unit,
Cît a putut să le ştie într-un gînd pănă-n sfîrşit.
La vestitele Atene, unde p-atunci înflorea
Vitejiile, ştiinţa, şi virtutea să mărea,
Se oblăduia poporul d-un împărat bun şi drept,
Care-n a sa stăpînire se purta foarte deştept:
Eraclie al său nume, preaînţelept ş-învăţat,
Foarte tînăr fiind încă, pornind nuntă s-a-nsurat.
Ş-a luat întru-nsoţire p-Artemis, carea era
Frumoasă, plină de daruri, cît toţi de ea să mira.
Amîndoi deopotrivă talente bune avea
Şi în viaţă cu totul unul pe alt se iubea.
Numai atîtă pe dînşii adeseori îi mîhnea,
Că un prunc spre mîngîiere din trupul lor nu avea.
Şi încă mai mult atuncea era întristarea lor,
Cînd gîndea că n-au pe cine să lase moştenitor.
Să ruga ei totdauna de soare, de cer, cu dor,
Ca să se milostivească şi să le dea un fecior.
Deci după o vreme lungă, cînd nu mai nădăjduia,
Se pomeni-mpărăteasa fără veste a fi grea.
Care atît pe-mperatul aceasta l-a bucurat,
Încît toată întristarea deodată a uitat.

Încet, încet sosi ceasul şi minutul cel dorit,
În care să nască muma pe a lor fiu preaiubit.
Şi a născut o fetiţă c-un chip aşa de frumos,
Cît se părea că umbreşte pe soarele luminos.
Carea de doică în braţe în ceas ce s-a priimit,
Deodată tot palatul de raze a strălucit.
Părinţii de bucurie nu să putea stîmpăra,
Supuşii şi tot norodul prin uliţi parcă zbura.
Cîte grădini, cîte ziduri, tot luminate era,
Organele în tot locul, pe mari, pe mici bucura.
Înălţîndu-se dar prunca, şi frumseţea-i să-nmulţea,
Simţirile,-nţelepciunea, toate-mpreună creştea.
Atît era de frumoasă, cît în lume s-a vestit
Cum că chiar o zeitate între oameni s-a ivit.
Areti era numită, nume scump, nepreţuit,
La talentele ei date, foarte frumos potrivit.
Era văzut că natura toată puterea ş-a pus,
Decît orcare frumoasă să o facă mai presus.
Atît a împodobit-o mai mult şi mai osebit,
Cît bunătăţile toate asupra-i le-a grămădit.
Cu mintea ei cea prea naltă, cu vorba ce o avea,
Cu umbletul şi cu statul rănea pe cîţi o privea.
Cu un cuvînt, aste toate cîte să vedea pe ea,
Părinţilor veselie nespusă pricinuia.

URMARE

La împăratul acesta s-afla mulţi cinstiţi boieri,
Ministri cu vrednicie, înţelepţi şi cu averi.
Era şi unul dintr-înşii cu numele Pezostrat,
Secretar şi om al casii, mai iubit de Împărat.
Făr' de care Împăratul nimica nu săvîrşa,
Căci la duh şi la ştiinţă el pe toţi îi covîrşa.
Şi acest Pezostrat iarăşi numai un fecior avea,
Întru care atunci veacul să fălea şi să slăvea.
Lauda-n tot universul să-mpărăştia, răsuna
D-a sa minte şi frumseţe, de care să-ncununa.
Măcar că încă în vîrstă de opsprece ani era,
Dar la purtări ş-obiceiuri ca un bătrîn s-arăta.
Numele său Erotocrit, critic, adică, d-amor,
Ş-într-adevăr să părea că era-l Venerii fecior.

Natura, stelele, cerul ş-acest soare luminos
Cu o suflare unită-l împodobise frumos.
De la învăţături nalte niciodată nu lipsea,
Eroismul şi virtutea foarte mult el le iubea.
Într-aceste urmări bune, cînd cu vîrsta să mărea,
Şi cînd mintea, isteciunea în el mai mult înflorea,
Atunci Amorul porneşte asupra-i a să-narma
Ş-îşi pune toată silinţa în patimi a-l arunca.
La curtea împărătească totdauna el mergea
Şi pe Areti adese cu lesnire o vedea.
Din zi în zi, cu încetul, Amorul mai mult l-a-nvins
Şi cu mai aspră pedeapsă asupra lui s-a întins.
Puteri nu-i mai rămăsese, patima-l dezbărbăta,
Mintea şi înţelepciunea nimic nu-i mai ajuta.
Amorul îi ţinea pieptul, nicidecum nu-l mai slăbea
Şi ca să-i stea împrotivă, nici într-un fel nu putea.
Areti nici o minută din gîndul lui nu lipsea
Şi ea de ale lui chinuri nici o ştire nu avea.
Că Amorul de departe dă pricini mici la-nceput
Şi, înaintînd, cu vreme aţîţă focul mai mult.
Acest tînăr totdauna petrecea-n grele oftări
Şi să chinuia cu totul, în grozave cugetări.
De văpaia ce el singur ş-o aprinsese în piept
Ardea, nu avea odihnă să stea la un loc un sfert.
Să silea cu-nţelepciunea să găsească vrun mijloc
Ca să se scape pe sine d-acest primejdios foc.
Ieşea des la vînătoare, cu curui şi cu cîini mulţi,
De să plimba prin pădure şi mai cu seamă prin munţi.
Uneori iar sta în chipzuri, să ruga altundeva,
Dar Amorul îl legase şi nicidecum nu-l lăsa.
Nu putea el niciodată se uite pe Areti,
Ba într-a sa fandasie nu-nceta a se-nvîrti.
Dar pe un foc aprins tare şi groaznic vîlvîicios
Puţină apă nu-l stinge, ci-l aprinde mai vîrtos.
Asemenea ş-acest tînăr, vrînd a să mai răcori,
S-a aprins de foc mai mare, în loc d-a şi-l potoli:
Unde vedea, totdauna, vrun pom frumos înflorit,
Gîndea la Areti-ndată şi la-l ei trup potrivit.
Cînd privea acea roşaţă trandafirii ce o au,
I să părea că văpseala din buzele ei o iau.

Cînd auzea cîntînd păsări şi filomile în crîng,
I să părea că pe dînsul îl tînguiesc şi îl plîng.
Deci dar nici la vînătoare de a mai ieşi nu vrea,
Căci Amorul îl băgase în melanholie grea.
Plimbările părăsise, nu mergea nici la un loc,
Văzînd că de mîntuire nu este nici un mijloc.
Aşa orce desfătare cu totul el a urît,
Şi întru singurătate să trăiasc-a hotărît.
Avea numai un prietin credincios, ce-l prea iubea,
Căruia fără sfială sicreturile-şi spunea.
Amîndoi avea un suflet, o inimă şi un gînd,
Bărbat vrednic întru toate, Polidor nume avînd.
Nemaiputînd Erotocrit să-şi ascunză al său chin,
Într-o zi şezînd îi spuse toată-ntîmplarea deplin.

EROTOCRIT CĂTRE PRIETINUL SĂU

N-am putere, prietine, de acum să mai trăiesc,
Căci m-am întins cu cugetul la un loc nalt să iubesc,
Ce mi să pare departe şi văz că n-o să-l ajung,
Nu am nici o mîngîiere puţin focul să-mi alung.
Pe fata Împăratului în sufletul meu o port,
Şi m-a prăpădit amorul, de nu sînt nici viu, nici mort.
M-am încercat în tot chipul ca să mă împrotivesc,
Dar în zădar mi-a fost toate, n-am putut să-l biruiesc.
Văz că puterile sale simţirile îmi supun,
Ce zidesc eu, el daramă, îmi strică planul cel bun.
Orb, întunecat mă aflu, nu văz nimic pre pămînt,
Mi-am pierdut toată simţirea, de nu mă ştiu unde sînt.
Şi ca un iubit prietin, mă rog să mă sfătuieşti
Şi la această durere, de poţi, să mă doftoreşti.

POETUL

Polidor aste cuvinte, pe loc, cînd le-a auzit
Din gura lui Erotocrit, prietinul său iubit,
A rămas întru mirare, a-ngălbinit, s-a speriat,
Ş-în piept aprins de durere dintr-adînc a suspinat.
Apoi cu-ntristare multă să întoarce către el
Şi cu o dulce dojană îi dă povaţă asfel:

POLIDOR CĂTRE EROTOCRIT

Nu socoteam niciodată, prietinul meu iubit,
De la tine aste vorbe eu să le fi auzit.
Să pui tu asfel de cuget şi să cauţi, să voieşti
Un lucru ce nu să poate vrodată să-l dobîndeşti.
Te ţineam că eşti cuminte şi eram încredinţat,
Dar văz că am fost cu totul la părerea-mi înşelat.
Dacă ai pus aşa cuget, drept îţi spui, te osîndesc,
Şi astăzi cu hotărîre ca p-un prost te socotesc.
Areti mie îmi pare că nu ştie de amor,
Nici că umblă ea să afle aşa lucru smintitor.
Tu cum ai îndrăznit dară să porneşti gîndu-ţi asfel?
N-ai socotit nevoile ce urmează după el?
Dă ce ai lăsat să prinză în inima-ţi rădăcini
Acest pom al Amorului cel cu multe mărăcini?
Căruia frunzele toate vatămă foarte cumplit,
Florile-i sînt veninate şi rodul lui otrăvit.
Care-n loc să mirosească, putori din el izvoresc,
Şi în loc să răcorească, foc şi văpăi izbucnesc.
Să zicem, şi Areti chiar să fi vrut să te iubeşti,
Ţie nu ţi să cădea iar asupra ei să-ndrăzneşti.
Şi mai vîrtos de acest fel de amor nepotrivit,
Întru toată-a ta viaţă departe să fi fugit,
Iar nu spre a ta stăpînă cu amor să te porneşti
Şi să cauţi s-alergi singur, viaţa să-ţi primejduieşti.
Ceia ce văd de departe palaturi împărăteşti
Trebuieşte cu sfială s-ardice ochii l-aceşti:
Că cu cît mai mult stăpînul pe sluga îşi va iubi,
Atît şi ură aruncă asupra-i cînd va greşi.
Mai ales d-aşa greşale, ce de cinste să ating
Şi mai cu învierşunare gîndul cu venin încing.
Pentru aceasta goneşte de la tine acest gînd,
Ca să nu cazi în primejdii şi în nevoi, mai curînd.
Nu trăgea patimi asupra-ţi, nu sufla-ntr-acest foc rău
Care singur aprinzîndu-l să-ţi arză chiar trupul tău.
Te sfătuiesc, prietine, curtea să o părăseşti,
Că lumea este vicleană, poţi singur să socoteşti.
Cînd vede pe oarecine urcînd şi coborînd des,
Să uită, bagă de seamă unui tînăr mai ales.
Şi amorul te orbeşte, simţirile ţi le ia,

Te dă de faţă în grabă, să-l ascunzi cît vei putea.
Apoi (să ferească cerul), dacă să va auzi,
Pune în gînd numai singur ce nenorociri pot fi.
Împăratul de mînie, fiind chiar pricina sa,
Îşi va izbîndi prea straşnic, după cum îi va plăcea.
Ci goneşte aste gînduri, ce pot a-ţi pricinui
Ţie moarte, iar tatăl tău chinuri mari a pătimi.

POETUL

Erotocrit în tăcere pe prietin asculta
Şi de mare ruşinare trist la pămînt să uita.
Ca un orb şi mut întocmai a stătut fără de glas,
N-au ieşit cuvînt din gură-i cîteva sferturi de ceas.
Apoi cu multă durere au început a ofta
Şi cu lacrămi împreună în ast chip a cuvînta:

EROTOCRIT CĂTRE POLIDOR

Cunosc, iubitul meu, bine că-n zădar mă ostenesc
Şi că n-o să poci ajunge înălţimea ce-o gîndesc.
Ştiu că de mă voi întinde mai mult la acest amor,
Îmi primejduiesc viaţa, şi trebuieşte să mor.
Şi simţ că n-o să poci lesne ş-în grab să mă mîntuiesc
D-această grozavă pară, de care mă prigoresc,
Pînă cînd nu va răzbate afară lumina sa
Şi din întunerec taina la toţi a se arăta.
Şi care au fost ascunse de atîtea întîmplări
S-ajungă să se vorbească în lume prin adunări.
Cunosc că n-am pîşit bine, dar nu poci nimic să fac,
Căci sînt robit, şi Amorul m-a legat dup-al său plac.
Ce-mi foloseşte acuma să ştiu că sînt prea greşit,
Cînd m-am abătut din cale, ş-în drumul rău am pîşit?
Înţelegerea, simţirea de tot mi s-a-ntunecat,
Din gîndul meu nu lipseşte amorul neîncetat.
Socotinţa-mi e săgeată şi inima-mi semn îndrept,
De să luptă amîndouă în ticălosul meu piept.
Amorul cînd să porneşte, şi va vrea d-a birui,
Simţirile-mi nu-s în stare a i să împrotivi.
Căci mare putere are acest copil despoiat,
Ales cînd întinde arcul, e erou învăpăiat,

Stă supt un veşmînt supţire, întru sine cugetînd,
Şi nimenea nu îi vede înrăutăţitul gînd.
Ba pe drumul bun nu merge, ci pe cel cu gloduri plin,
Şi adapă-n loc de apă cu ascunsul său venin.
Mulţi bărbaţi eroi, în vîrstă şi înţelepţi, cum ne spun,
Au ajuns de jucărie acestui Amor nebun.
M-am gîndit eu de mult încă palatul să părăsesc,
Şi am căutat mijloace la ea să nu mai gîndesc.
Am vrut de patim-aceasta sufletul să-mi mîntuiesc,
Şi de înfocata rană inima să-mi lecuiesc.
Am socotit l-alte lucruri să mă îndeletnicesc,
Că doar voi scăpa vrodată, să nu mă mai chinuiesc.
Dar şi aceasta gîndind-o, prea mult mă înspăimîntez,
Mi să cutremură trupul, ochii mi să-ntunecez.
Îmi îngălbineşte faţa, fiori cu răcori mă ia,
Tocma ca cel ce se bate sufletul cînd va să-şi dea.
Voi să mă las, dar Amorul mă ţine în lanţ băgat,
Mi-a luat înţelepciunea, simţirile mi-a legat.
Ah! gîndeşte dar, gîndeşte, prietinul meu iubit,
De e mijloc de-ndreptare la un aşa prăpădit.
Prea mic i-a fost începutul, şi răul său nevăzut,
Dar întru puţină vreme mare groaznic s-a făcut.
Atunci socoteam în sine-mi, numai privind să petrec,
Ş-îmi va fi destul atîtă, mai-nainte să nu trec.
Dar din zi în zi amorul mai mult trupul mi-a aprins,
Ş-în inima-mi rădăcină şi odrasle a întins.
Ochii mei la o plăcere primejdioasă m-au dus,
La pasuri neaşteptate cu încetul m-au supus.
Care încet după vreme s-a iuţit într-al meu gînd,
Fiul Venerii în taină asupra mea tot suflînd:
Precum dintr-un ou mic iese puişor foarte micşor
Şi crescînd prinde putere mărindu-să-ncetişor,
Cu vreme face şi pene, începe de a umbla,
Ş-aripile a-şi întinde căznindu-se a zbura.
Ş-unde-l vedeai mai-nainte atîtă crud şi micşor,
Îl vezi îndestul de mare şi cu putere în zbor;
Asemenea chiar şi mie s-a-ntîmplat acest amor,
Prea mic i-a fost începutul, ş-în seamă nebăgător,
Iar acum a crescut mare ş-atît s-a-mputernicit,

Încît fără de greşală, cu totul m-a stăpînit.
O scînteie prea micşoară iese din săgeata sa,
Acoperită cu totul, fără-n seam-a să băga.
Şi cîte puţin în urmă flăcări înalţă în sus,
Arde trupul, îl munceşte, ca pe nişte cărbuni pus.
Acestea eu mai-nainte de la alţi le auzeam,
Şi să mă încurc în ele de loc nu nădăjduiam.
Dar m-am pomenit dodată în prăpastie împins,
Şi de cursa cea ascunsă, în frumseţea ei m-am prins.
L-aceasta nimeni nu-mi strică, nimului vină nu bag,
Nici mă mîhnesc pe cineva d-aste patimi ce le trag:
Ci acest amor îmi este vrăjmaş împrotivitor,
C-a dat gîndului meu aripi, şi cugetele îmi zbor.
Care în gînd să înalţă spre cer pînă nu mai pot,
De să duc de foc aproape şi să pîrjolesc de tot.
Şi d-acolo deodată, gîndul meu cel ticălos
Fără aripi să întoarce şi cade la pămînt jos.
Şi tot nu rămîne-n pace, ci iar să nalţă în sus,
Şi arzîndu-se iar cade, ca şi întîi cum am spus.
În zădar dar osteneşte l-aceasta cugetul meu:
Că amorul nu-l slăbeşte, ci îl sileşte mereu.
Însă-n viaţa mea toată nu o voi uita de loc,
Chiar de m-aş arde cu totul în văpaia astui foc.

POLIDOR CĂTRE EROTOCRIT

Prietine, zice, dacă gîndul tău, precum mi-ai spus,
Au făcut pene şi aripi şi te poartă-n jos ş-în sus,
Îţi spui, vino-ţi în simţire, ieşi din aceste păreri,
Şi nu-l mai lăsa să zboare după ale sale vreri.
Şi dacă te voi duce iară aripile l-acel loc,
Taie-le şi le aruncă, să nu te pîrleşti de foc.
Eu văz că doi vrăjmaşi umblă în tine a se lupta,
Unul, adică, amorul, şi altul, voinţa ta.
Amorul, precum vezi bine, are puteri voinicesti,
Asemenea şi voinţa. Ce dar te mai osteneşti?
Răsipeşte-ţi aste gînduri de vei să te odihneşti,
Du-te des la vînătoare, umblă să te răcoreşti.
De curtea împărătească fereşte-te de acum,
Şi la Areti de astăzi nu mai gîndi nicidecum.

Tu ca un cu judecată trebuie să socoteşti
Şi lucruri nepotrivite să nu mai nădăjduieşti.
Mai vîrtos astă pricină, ce e prea de crezămînt
Că poate-n puţină vreme să te bage în mormînt.
Ascultă dară, iubite, povaţa şi sfatul meu,
Ca să nu mori cu necinste, fereascâ-te Dumnezeu!

POETUL

Mult plăteşte totdeauna un prietin credincios,
Că de la dînsul neştine poate s-aştepte folos.
La rana lui Erotocrit vorbele lui Polidor
Îndată să prefăcură în balsam vindecător.
Simţirile îi schimbară, cugetul i-a liniştit
Şi începînd, către dînsul într-acest chip a vorbit:

EROTOCRIT CĂTRE POLIDOR

Te-ncredinţez, prietine, că cele ce azi mi-ai spus,
Întru o mai bună stare cugetul meu l-au adus.
Iată că fac hotărîre de acum să mă aşez,
Cît voi putea de la curte piciorul să-mi depărtez.
Ş-o să-mi pui toată silinţa l-amor să nu mai gîndesc,
Doar de voi putea prin aste de chin să mă mîntuiesc.
Deşi n-oi avea putere aste a le suferi,
Nu voi viaţă defăimată, cu cinste voi a muri.

POETUL

Începu dar să păzească sfatul cel prietinesc,
Hotărînd să nu mai calce la palatu-mpărătesc.
Deşi s-a ferit atîta, dar tot iarăşi a greşit,
C-avea neastîmpărare şi foc prea nesuferit.
Cînd noaptea cea răcoroasă odihneşte p-orice om,
Şi toată paserea doarme la culcuşul său în pom,
Atunci el lua chitara şi c-un pas încet pleca,
De să ducea şi sta tocma-n drept de palat şi cînta.
Pentru că ştia să cînte cu chitara prea frumos,
Avea şi de la natura un glas foarte mîngîios.
Totdoată cu chitara şi gura împreuna,

Cît d-a sa dulce cîntare tot palatul răsuna.
Cîntînd îşi povestea chinul ce-l trăgea de la amor,
Şi că la a sa durere nu e leac vindecător.
Aşadar întîia seară începu să cînte el
Cu un glas foarte de jale, care era-ntr-acest fel.

SEARA ÎNTÎIA

CÎNTECUL

Ale tale daruri multe, dodată cum le-am zărit,
M-am rănit pînă la suflet şi cu totul m-am uimit.
În pieptul meu de atuncea inimă n-am mai simţit,
Ci o flacără nestinsă şi un dor nesuferit.
Arz fără de încetare, mă usuc şi mă topesc,
Fără să cunosc pricina de ce atît pătimesc.
Plîng, vărs păraie de lacrămi, dar tote-mi sînt în zădar,
Că nu pot să-mi stingă focul, cît de puţintel măcar.
Ah! nădejdea vieţii mele, ah! scump sufleţelul meu,
Nu-i vrun mijloc, vro putinţă s-auzi cum suspinez eu,
Ca să cunoşti dintr-aceasta cît de-nfocat te iubesc,
Cît pieptul meu, ticălosul, nencetat îl prigoresc?
Ah! fie-ţi milă! Dar cine? Ce înveninat amar!
Că pe doftorul meu nu-l ştiu, şi caut leac în zădar.
Ci te deznădăjduieşte, sirmana inima mea,
C-aceasta flacără-n tine nestinsă va rămînea.

POETUL

Aşa în noaptea aceasta petrecu cu a cînta
Şi a fugit dimineaţă să nu-l vază cineva.
Se jura către prietin c-alt nimic nu va-ncerca
Decît cîntînd să petreacă, şi inima-şi va-mpăca.

EROTOCRIT CĂTRE POLIDOR

Gîndesc, zice, prietine, că-n ăst chip petrecînd eu,
Voi scăpa în scurtă vreme de chinuri sufletul meu.
Căci povestind prin cîntare dorul care-l pătimesc,
Parcă îmi mai piere focul şi simţ că mă răcoresc.

MULȚĂMIREA LUI EROTOCRIT CĂTRE PRIETINUL SĂU

Dau cerului mulțămire și soarelui luminos
Că am avut norocire d-un prietin credincios.
Prin un asfel de prietin, e mijloc desăvîrșit
Ca să se-nsănătoșeze și cel mai ticăloșit.
Tu, preascumpul meu prietin, nicidecum nu pizmuiești,
Ci încă și tu cu mine dimpreună pătimești.
Rog cerul să-ți dăruiască zile multe să trăiești,
Și să-ți dea-n toată viață binele care-l dorești.

POETUL

Polidor, aceste toate auzindu-le, gîndea
Că o să le ție-ntocmă după cum i le vorbea.
Și începu să caute prilejuri ș-îndemănări
Să-l facă ca să se lase de tot și d-aste cîntări.
De aceea niciodată de el nu să despărțea,
Nu-l lăsa-n singurătate, întru toate-l însoțea.
Cu rîvnă înflăcărată tot căuta el mijloc
Cum ar putea pe prietin să scape de acest foc.
Pururea îi da povață și spre bine-l sfătuia,
Cu vorbe veselitoare în tot ceasu-l mîngîia.
Deci după ce-nseră iară și de tot s-a-ntunecat,
Al doilea cu chitara într-acel loc a plecat.
Cîntarea lui cea prea dulce pe loc cum a răsunat,
Tăcerea nopții cea tristă îndată s-a depărtat.

SEARA A DOUA

CÎNTECUL

Vino, Amor, ș-altă dată, ia-ți armele înfocate,
Și de voiești, iată-s gată,
Dă-n pieptu-mi iar de-l săgeată, pănă cînd îl vei
străbate.
O inimă desperată ce trebuia să trăiască,
Cînd e hotărîtă gată,
Să fie-n privelești dată, cu munci să se pedepsească?
Cînd zeferul cel răcoare pe ea nu o poate stinge,
Care toate de supt soare,

Stihii şi vieţuitoare, le-nviază cum s-atinge.
Cînd ziua cea mai frumoasă şi preaînfocatul soare
Nu-i dă rază luminoasă,
Ci cu totu-ntunecoasă, şi rece îngheţătoare.
Cînd ea la liman nu scapă, ci tot să primejduieşte,
Izvoarele n-o adapă,
Arde de sete în apă, să frige, să pedepseşte.
Cînd văz că chiar şi natura ş-a unit voia-mpreună,
Şi ş-au întins toate ura,
De îmi înmulţesc arsura, n-am milă de la nici una.
Amorule! Ce stai dară şi te socoteşti în tine,
De nu vii să mai dai iară?
Or începu rău să-ţi pară şi vei să te-ntorci spre bine?
Ah! nu lungi, ci dă iară: tu să fii bun nu să poate.
Că de săgeata-ţi amară
Arde-ntreaga lume-n pară, şi elementele toate.

POETUL

Cu trista sa tînguire multe inimi el zdrobea,
Şi versurile prin piepturi ca nişte săgeţi răzbea.
O mînă meşteşugită ş-un glas frumos, îngeresc,
P-o inimă simţitoare negreşit că o robesc.
Ca consertul său cel dulce, care el îl întocmea,
N-au auzit niciodată, cei ce-l asculta zicea.
Dar ivindu-se iar ziua, s-a depărtat fără vreri
De la locul său cel dulce, care îi da mîngîieri.
Şi, după ce-nserea iară, tot asemenea a mers
Şi a cîntat cu dulceaţă, pe acest următor vers.

SEARA A TREIA

CÎNTECUL

Din ceasul ce am zărit ale tale frumuseţi,
Deodată am simţit
Că inima-mi s-a rănit de-nveninate săgeţi.
Sîngele mi s-a schimbat, nici într-un fel n-a rămas,
Că aci e-nvăpăiat,
Şi-aci rece îngheţat, mă-nfiorez ceas pe ceas.

Simţ un prea dulce leşin, toate vinele-mi slăbesc,
Nişte sfîrşituri îmi vin,
De nici nu poci să suspin pînă de tot amorţesc.
Tu, că-n mînă stăpîneşti frumseţile cîte sînt,
De toţi te mărturiseşti,
Îţi zic cu un glas că eşti o zeiţă pre pămînt.
Triumful tău mai presus decît altele îl porţi,
Pentru cei ce i-ai supus,
Şi cu chinuri i-ai răpus, lăsîndu-i ca nişte morţi.
Cu chipul tău săgetezi şi multe inimi răneşti,
Cu ochii înveninezi,
Iar cu nurii înviezi şi durerea potoleşti.
D-aceea cîţi îţi zăresc aceste delicăteţi
Ca la Venera-ţi jertvesc
Şi cununi îţi împletesc, slăvind multele-ţi frumseţi.
Chiar şi Amorul, zîmbind, la tine a alergat,
Că eşti muma sa gîndind,
Şi lîngă tine viind, de frumseţea-ţi s-a mirat.
Deci şi eu fiind atît rănit de cînd te-am văzut,
Ca să port am hotărît
Dulcele tău lanţ de gît, pururea-n orce minut.
Ş-în lume cît voi trăi, orunde mă voi afla,
Cu credinţă a-ţi robi,
Ş-în pieptu-mi a te slăvi pînă nu voi mai sufla.

POETUL

Se mîngîia el cu aste, socotind că negreşit
Patima lui cea cumplită va lua vreun sfîrşit.
Care cîntece-mpăratul şedea şi le asculta
Cu-mpărăteasa-mpreună, şi prea mult să desfăta.
Se minuna între dînşii de al său glas mîngîios
Şi de versurile sale cele-ntocmite frumos.
Aceste cîntece însă pricinuia l-Areti
Toată noaptea neodihnă, de nu mai putea dormi.
Carea şezînd turburată, tot zicea des ceas pe ceas:
„O, Doamne! de om să fie asfel de minunat glas!
Cît m-am aprins de nu-mi vine să crez auzului meu:
Ah! acesta om nu este, negreşit este vrun zeu,
Care să pogoară noaptea din nălţimile cereşti
Şi vine ca să sminteascâ simţirile omeneşti."

D-aceea ş-în acea vreme ameţită a rămas
Şi asculta să-nţeleagă vorbele acelui glas.
Văzînd dar că începuse de zi a să lumina,
Cîntăreţul nostru-ndată se duse la casa sa.
Deci în viitoarea noapte a venit iar l-acel loc
Şi a început să cînte doios şi din piept cu foc.

SEARA A PATRA

CÎNTECUL

Orcînd întîlneşti, zefire,
Pieptul preaiubitei mele,
Nu sufla cu răcorire,
Ci cu foc şi văpăi grele.
Şi de-ţi va face-ntrebare
Dă ce ai suflări arzoase,
Spune-i că eşti o oftare
Unei inimi credincioase.
Dar să nu faci arătare
Ce inimă e în muncă,
De să arde aşa tare,
Ş-asfel de văpăi aruncă.
Apoi răvarsă-i şiroaie
Peste-ale ei ţiţişoare
Şi spune-i că acum ploaie
Lacrămi din a sa plînsoare.
Şi cîntul de păsărele
Cît poţi îl îndea-a-a-să
Ca, că plîngerile mele
Glăsuirea lor să iasă.
Şi să strige cu glas mare,
Te milostive-e-e-şte,
Doar va veni spre-ndurare
Ăst suflet ce mă munceşte.
Şi de vei vedea vrodată
Pe zeiţa mea-n dorinţă,
Vino, inimii mi-arată,
Ca să mai ia uşurinţă.

POETUL

Areti neodihnită toată noaptea asculta
Şi cu dulcea ei cătare cînd şi cînd tot să uita
Să-nţeleagă d-unde vine acel glas prea mîngîios;
Dar nu cunoştea nimica prin tunerecul cel gros.
Şi cuprinsă de mirare, socotindu-să zicea:
„O, Doamne! cine să fie! ! că de loc nu-l poci vedea!"
Şi de cîntecele aste să-ndulcea ea, neştiind
C-Amorul atunci răneşte, cînd să arată zimbind.
Aşa asta tinerică avea în suflet un dor
Fără băgare de seamă şi prea necunoscător.
Efrosina, a ei doică, de lîngă ea nu lipsea,
De îngrijea pentru dînsa orîncătro se ducea.
Şi era chiar ca o mumă, fiind crescută de ea,
Femeie prea înţeleaptă şi bună cît să putea.
Areti era lăsată în grijea ei de părinţi,
Ca s-o crească şi s-o-nveţe carte şi alte ştiinţi.
Şi fiind doica cu dînsa, în casa carea dormea,
Pentru cel ce cînta noaptea sta ş-împreună vorbea.
Şi foarte neîmpăcată o-ntreba pe ea zicînd:
„Ai mai auzit, dadaco, asfel de frumos cîntînd?
Ce cîntece rănitoare! Ce glas dulce îngeresc!
Nu crez ăst dar om să-l aibă, asta e lucru zeiesc."
Apoi sosind iarăşi ziua, cîntăreţul a fugit,
Ş-a rămas chitara mută pănă cînd a înmurgit.
Ş-întunecîndu-se bine, a plecat numaidecît
Şi a mers cu bucurie la locul cel hotărît.
Răsunînd organu-ndată, a început a cînta,
Cu un glas doios cu totul, ş-într-acest chip cuvînta.

SEARA A CINCEA

CÎNTECUL

Cerule! Cînd o s-ajungă
'Ntr-ale tale ascultări
Tînguirea mea cea lungă
Şi jalnicile strigări?
Pînă cînd asta oftare
Nu o s-o vei asculta,

Ce-n taină ş-în arătare
Iese din inima mea?
Căci nu te porţi cu dreptate?
Căci numai pe unii-mpaci,
Iar altora strîmbătate
Precum şi mie le faci?
N-o fac aceasta strigare
Asupra-ţi fără cuvînt,
Ca să-ţi vie supărare:
Ah! nu, eu nebun nu sînt.
Nu-ţi cer ca alţi bogăţie,
Nici vreo treaptă de sus:
Ei poate sînt plăcuţi ţie,
Dar eu l-aste nu-s supus.
Căci am cunoscut prea bine
Că ceilalţi orce doresc,
Îl dobîndesc de la tine,
Întocma cum îl gîndesc.
Eu cer să priveşti cu milă
Şi să vezi cît mă mîhnesc
Şi cum trăiesc viaţa-n silă,
Carea cu drept n-o voiesc.
Că atîta de grozavă
Ş-amară o socotesc,
Cît zic: că-n aşa otravă
Nici în iad nu să muncesc.

POETUL

Cînd cu atîtă durere cel mult pătimaş cînta,
După cum atuncea focul şi inima-l învăţa,
De glasul său cel prea dulce tot conjorul răsuna,
Şi cei ce sta să-l asculte inimile-şi îmbuna.
Iar Areti zicea-n sine, pentru aceste gîndind:
„Să vede că nu-i minciună ce să aude băsnind;
După cum să povesteşte şi pentru acel Orfeu,
Ce-n compunerile sale aşază ăst semizeu:
Că poezia se cade de a să încununa
Cu soru-sa musichie[1] şi a se împreuna."

[1] Muzica vocală (n. aut.).

Toată noaptea-nspăimîntată, somn de loc nu-i mai vinea,
Tot cîntecele prin mintea-i nencetat să-nchipuia.
Şi ca cînd ar fi de faţă, s-apuca de le scria,
Şi de rost să le înveţe c-un gust mare să silea.
Însă cu aste-mpreună şi Amorul a-nceput
S-o săgete de departe, cu un chip nepriceput.
Făr-a vedea p-Erotocrit, cît de puţinel măcar,
De inima-i se lipise ca vîscul de copaci chiar.
Cheamă, deşteaptă pe doica, de vorbă a o ţinea,
Văzînd că un ce o arde şi inima îi rănea.
Deci cum s-a ivit îndată soarele la răsărit,
Apucă şi Erotocrit drumul cel obicinuit.
Şi cum se arătă noaptea şi lumina au apus,
Iară ca şi mai-nainte la acelaşi loc s-au dus.
Şi cu atîtă dulceaţă începu de a cînta,
Cît glasul de filomile cu totul întuneca.

SEARA A ŞASEA

CÎNTECUL

Trandafirii, cum te zăresc,
  Să schimb pe loc, nu mai roşesc,
  Foile li să veştejesc
  Şi fără de nici o faţă să scutură la pămînt.
Crinii cei albi îngălbinesc,
  Ard, se pîrlesc şi să zbîrcesc,
  Mucejesc, de tot să sfîrşesc,
  Şi cuprinşi de o negreaţă, îi vezi parcă nici nu sînt.
Şi pomul cel verde frunzos,
  Cînd e plin de dulce miros,
  Primăvară-n timpul frumos,
  Cum te va vedea pe tine,-şi pierde podoaba de tot.
Filomilele amuţesc,
  Tac şi încetişor şoptesc,
  S-ascund în cuiburi, se sfiesc
  Şi, de pizmă mare-n sine, amorţesc, glas nu mai scot.
Apoi eu cum să nu voiesc
  Pentru tine să mă jertvesc,

Cînd neîncetat pătimesc
Aşa muncă veninată, cît d-abia viaţa-mi ţiu.
Numai o cătare-a ta,
Or la cine să va uita,
Îl omoară de tot să va,
Şi cînd va vrea iar îndată, îl scoală ş-îl face viu.

[Areti îi mărturiseşte doicii dragostea ei pentru Erotocrit. La rîndul lui, Erotocrit se mărturiseşte prietenului său Polidor, care îl sfătuieşte ca, pentru a o uita pe Areti, să plece departe în lume. Leacul se dovedeşte însă ineficace; întors din călătorie, Erotocrit şi Areti chibzuiesc cum să-i vădească Împăratului dragostea lor.]

PARTEA A DOUA

A sosit şi vremea-n care vitejii să aştepta
Să se strîngă la Atena, cu suliţi a se lupta,
Darurile să se-mparţă şi cei vrednici să le ia,
Iar cei fără de corajuri întristaţi a rămînea.
Erotocrit însă-n suflet avea foarte mare dor
Ca el la luptă să iasă înaintea tutulor.
Cu suliţa şi călare-ntîi a se reprezenta,
Şi puterea bărbăţiii-n teatru a-şi arăta.
A cerut dar la aceasta şi sfatul lui Polidor,
Spuindu-şi către el scopul ş-al inimii sale dor.
El ca un înţelept însă a-nceput numaidecît
Cu mijloace să-l poprească dintr-asta ce-a hotărît.
Şi cu sfaturi totdauna să muncea a izbuti,
Doar de-i va stinge amorul ce-l avea spre Areti.
Căci ştia că-i mai puternic decît orce luptător
Ş-o să cîştige cununa el, ca un biruitor.
Dar o să-i crească amorul mai mult pentru Areti;
Şi d-aceea în tot chipul l-aceasta se socoti
Cum ar putea să-l poprească, de a nu să mai lupta,
Ş-aşa împiedecări multe şi pricini îi arăta.

POLIDOR CĂTRE EROTOCRIT

De vei, îi zice, povaţă de la al tău credincios,
Lupta ce-ai pus-o în cuget te sfătuiesc s-o laşi jos.
Pentru că, daca cununa s-o-ntîmpla s-o dobîndeşti,
Şi să-ţi arăţi vitejia, pe ceilalţi să-i biruieşti,
Împăratu-nţelept este şi va pricepe pe loc
Cum că tu eşti cîntăreţul, ş-o să-ncapi în mare foc,

Şi cum în cetatea noastră nu mai este alt bărbat
La vitejia-ţi cea mare să se fi asemănat,
Atuncea într-a lui mînă chiar de sineţi te vei da,
Nu mai rămîne-ndreptare, minciuna se va-nfunda.
Ş-aceasta care de milă o ascunde Areti,
Nevrînd, ca o înţeleaptă, de a o descoperi,
Însuţi cu a ta-ndrăzneală, cea fără de chipzuiri,
Doreşti să o dai de faţă ş-îţi cauţi ţie peiri.
De cînd ai omorît încă p-ăi doi şi opt ai rănit,
Umblă şi tot cercetează în taină necontenit;
Apoi ai lor fraţi şi rude văzîndu-te luptător,
Cu putere-ncorăjată şi viteaz biruitor,
Pe loc de la Împăratul vor cere a-şi izbîndi
Şi atuncea, după vina-ţi, cu drept te vei osîndi
Ca să suferi în viaţă chinuri, ca un ticălos,
Ş-în loc de cîntece, lacrămi să verşi fără de folos.
Socoteşte dar povaţa şi acest al meu sfat mic
Şi te trage docamdată d-această luptă, îţi zic.

POETUL

Erotocrit însă foarte mare dorinţă avea
Areti pe el călare cu ochii ei a-l vedea.
Şi suliţa să apuce ca un viteaz luptător,
Să se arate pre sine peste toţi biruitor.
Să cîştige cinste mare, să ia preaslăvitul dar
Şi să se încununeze de însăşi Areti chiar,
Nevrînd pe streini să lase-n Atena a cîştiga,
Ş-în urmă de tot norodu-n vileag a se lăuda.

EROTOCRIT

A! iubitul meu prietin! prea bine am înţeles
Povăţuirile aste care din gură îţi ies.
Am cunoscut că-n tot ceasul cauţi pricini ş-încurcări,
Să-mi vorbeşti tot împrotivă şi să-mi faci împiedecări.
Eu îns-am pus hotărîre să mă lupt cu aşti eroi
Şi or de ce fel de moarte nu mă întorc înapoi.
Împăratul gînd rău n-are asupra-mi, cum am văzut,

Nici altcineva gîndeşte la cele ce au trecut.
Deci cu poveţele tale-ncetează, de mă iubeşti,
Ţ-am simţit înţelepciunea, ş-acele ce le gîndeşti.
Ţ-am priceput vicleşugul, planul ţi l-am aflat iar,
Lasă dar aceste vorbe, nu-ţi bate capu-n zădar.
Te las să socoteşti numai că, d-o vrea norocul meu
La această conluptare să fiu biruitor eu,
Care altă bucurie inima mea ar simţi
Decît a lua cununa cea-mpletită d-Areti?
S-o păstrez ca o comoară, cu dînsa să mă mîngîi,
Şi cînd mă voi culca seara, s-o pui lîngă căpătîi.
Întru toat-a mea viaţă, or şi pe unde voi fi,
Să-mi petrec vremea cu dînsa pînă-n ceasul ce-oi muri.
Eu, frate, p-a mea stăpînă de loc nu nădăjduiesc
Ca să o iau de soţie, nu, adevărul îţi vorbesc.
Şi acele care alţii voiesc a mi le vorbi,
Le simţ eu singur, din gură pînă a nu le ieşi.
D-aceea, căci nu să poate s-ajung la naltul meu dor,
Să am încai în viaţă din mîna ei un odor.
Cînd eu un om or pasăre de la palat de zăresc,
Simţ bucurie nespusă şi mă parigorisesc,
Cu cît mai vîrtos atuncea, cununa d-oi dobîndi,
Mi să va stîmpăra dorul şi mă voi mai odihni?

POETUL

Deci Polidor dacă vede că vorbeşte în zădar
Ş-Erotocrit de povaţa-i nicidecum n-are habar,
Au încetat; căci Amorul avea-n el mai mari puteri
Şi îl silea să se poarte după ale sale vreri.
Schimbîndu-şi dar socoteala, a-nceput a se gîndi
În ce chip p-al său prietin trebui a-l împodobi.
Îngrijaşte împreuna haine a i să croi,
Aleargă şi el, îndeamnă, în grab a i să găti.
S-au făcut dar nişte haine după al său caractir,
De o materie albă şi cusute tot cu fir.
Atît era de frumoase, ş-atît îl împodobea,
Încît asemenea haine altul nimenea n-avea.
Toate acestea în taină Erotocrit le gătea
Şi pentru alt de nimica mai mult nu mai îngrijea.
Decît numai tot la lupta, ziua şi noaptea gîndea,

Biruitor să se facă şi cununa el să ia.
Apropiindu-se dară ziua de a se lupta,
Vitejii cu bucurie să gătea şi să-ntrărma;
A poruncit ş-Împăratul ca să se facă pe loc
Un teatru pentru luptă, la un cuviincios loc.
Materia fiind gata şi meşteri iar de prisos,
L-au sfîrşit ca într-o clipă şi la-nmobilat frumos,
Tot cu scaune-aurite şi cu lăviţi împrejur,
Îmbrăcate,-mpodobite, fără de nici un cusur.
În sfîrşit sosi şi ceasul carele să aştepta,
Ca vitejii să s-arate-mpreuna a se lupta.
Au început prin cetate cu trîmbiţi a publica,
D-a să păzi fieşcare în teatru cînd va sta.
Şi cum că dacă vreunul din slabi să va omorî,
Să nu facă pretenţie ş-înainte-i a-l pîrî.
Ş-aşa s-a deşchis teatru, şi iarăşi a publicat
Ca să-nceapă să se strîngă vitejii pentru luptat.
Feciori de prinţi mari venise, şi osebiţi ascunşi sta,
Avînd cuget fără veste la luptă a s-arăta.
Viind dară Împăratul şi în teatru şezînd,
A poruncit ca să iasă fieştecare pe rînd.
Însă lîngă Împăratul ş-Împărăteasa şedea,
Cu Areti împreună şi Efrosina cu ea.
Tînăra pe a sa doică de mînă nu o slăbea,
Stînd alăturea cu dînsa, încetişor tot vorbea.
Iar Împăratul în mînă ţinea un bilet deşchis,
Cu pecetie de aur, în carele era scris:
„Care din viteji la luptă va sta pînă în sfîrşit,
Şi decît toţi mai în urmă rămîne nebiruit,
Numai lui, cu toata cinstea, darurile se vor da,
Şi de popor cu strigare-n vileag să va lăuda.“
Aşa şi Împărăteasa, şezînd pe tron luminos,
Ţinea o ramură-n mînă de finic verde frumos,
Cu brileant împodobită tot şi cu margaritar,
Fiind într-adins gătită ca să se dea iar în dar
Celui ce l-aceasta luptă să va arăta-mbrăcat
Cu haine mai luminoase şi mai frumos înarmat
Şi strîngînd la supsioară suliţa sa regulat,
Pe toţi ceilalţi pîn' la unul să-i supuie la luptat.
Şi prin urmare ea însăşi s-aleagă p-acel voinic,

Şi chemîndu-l, să-l cinstească cu ramura de finic.
Deci mulţimea adunată ca să vază aştepta
Turburarea aştii lupte ce isprăvit va lua.

DIMOFAN

fiul prinţului Mitilinii

Cel ce veni mai-nainte de multă mîndreţe plin
Era unul din feciorii prinţului de Mitilin,
Pe un cal vînăt călare, cu frîu de aur frumos
Şi şaua acoperită cu un cioltar luminos.
Pe toat-a sa-mbrăcăminte stele de fir strălucea
Şi pe pavaza-şi din mînă doi vulturi d-aur avea.
Lustruitele lui arme atît raze arunca,
Încît omului vederea ochilor întuneca.
Iar la coiful său pe frunte o săpătură avea,
A căruia zugrăvire un munte închipuia.
Şi să arăta dasupra-i o căprioară fugînd,
Cu o săgeată în ţîţe şi înapoi căutînd,
Ca cînd să-ntoarce să vază săgeata ce o rănea,
Şi ca cînd tot să căzneşte s-o scoaţă şi nu putea.
Iar din josul căpriorii nişte versuri să vedea,
Care arăta pricina, ş-într-acest chip să citea:

Ostenind alergam în sus,
Să dobîndesc al meu dor,
Însă pe munte cînd m-am pus,
M-am rănit, şi o să mor.

Deci asfel la Împăratul daca s-a apropiat,
A făcut închinăciune şi numele ş-a-nsemnat.
Dimofan era-l său nume: de vîrstă crud să părea,
Dar în trup foarte puternic şi viteaz grozav era.
S-a tras şi a mers acesta la locul orînduit,
Şi de multa sa frumseţe s-au mirat cîţi l-au privit.
Peste puţin după dînsul un alt tînăr a sosit,
Cu asemenea frumseţe şi foarte împodobit.

ANDROMAH

fiul craiului de la Naupliu

Fecior craiului de Naupliu ăst viteaz tînăr era,
Care cînd vinea călare, parcă un vultur zbura.

Hainele era pe dînsul argintii şi aurii,
La coif avea săpătură cu zugrăveli foarte vii,
În care să vedea cerul şi soarele la mijloc,
Îmbrăcat întru-ntunerec, neavînd raze de loc.
Şi în dreptu-i ăstui soare o fecioară să vedea,
Care foarte minunată delicatenţă avea.
Păru-i aurit cu totul, chipul raze slobozea
Şi o mare strălucire o încunjura pe ea.
La picioarele fecioarei cîteva versuri era,
Cu care toată durerea tînărului s-arăta:

Frumseţea aştii fecioare,
Ce a eclipsit pe soare,
Mi-a rănit inima foarte
Şi mă pedepsesc de moarte.

Fiind dar la Împăratul, complimentul ş-a făcut
Şi numele iscălindu-şi, la locul său a trecut.
Andromah era anume, suflet prea nobil avea,
De a căruia putere să-ngrozea cîţi îl privea.
Iar după acesta-ndată, alt tînăr s-a arătat,
Calare pe un cal roşu şi foarte înfrumseţat.

FILARET

fiul arhondului Motonii

Acest împodobit tînăr fecior de arhond era,
Care cetatea Motonii de sine o stăpînea.
Nepovestita-i frumseţe aşa de vie era,
Încît toţi cîţi îl văzură de fecioară-l socotea.
Ochii lui era albaştri, perii din cap aurii,
Îmbrăcat peste tot trupul cu haine portocălii
Ce o tînără frumoasă i le dedese în har,
Fiind pentru el cusute de însaşi mîinile chiar.
Şi la coiful său pe frunte să arăta zugrăvit
Că de frumseţile unei tinere este rănit.
Să vedea într-o vîlvoare o inimioară arzînd
Şi asupra ei Amorul săgeţi de foc aruncînd.
Avea şi versuri, cu sloave albe de argint curat,
Cu care-şi arăta dorul la orcine-nvederat:

D-aţi vedea ranele mele
Şi d-aţi şti ce dor dau ele,

Mă veţi căi negreşit.
Că amorul totdodată
Mă arde şi mă săgeată,
Din care-mi aştept sfîrşit.
S-a scris ş-acesta *Filaret* (aşa era el numit)
Şi s-a tras fără zăbavă la locul orînduit.

ERACLU

fiul prinţului ce stăpînea Euripu

După dînsul veni altul, care îndată a zis,
Şi nume lui *Eraclu* în condică i s-a scris,
Acest tînăr era fiul prinţului de la Eurip,
Înţelept, plin de talente şi foarte frumos la chip.
Armele sale cu totul era de aur curat,
Hainele verzi, şi călare pe un cal înfricoşat.
Pe coiful său dinainte o săpătură avea,
Foarte supţirică scrisă şi cu zugrăveli prin ea.
Unde să vedea că curge un izvor foarte curat
Şi alăturea cu dînsul un pom veşted, scuturat,
Fără să aibă vro floare, sau vro frunz-asupra sa,
Ş-arăta că-n scurtă vreme cu totul să va usca.
Iar p-a pomului tulpină şi versuri scrise era,
În care ale lui grele dureri să descoperea:
Stau acest izvor privind,
Să mă răcoresc dorind,
Dar mă usuc părăsit,
Şi o să pier negreşit.

NICOSTRAT

fiul prinţului Macedonii

A sosit după acesta alt fecior de prinţ, fălos,
Leul, zic, al Macedonii, cel desăvîrşit frumos.
Carele într-a sa vîrstă paisprece ani împlinea,
Plin de talente destule, şi puteri de leu avea.
Era un om prea alegru şi cîntăreţ minunat,
L-ale amorului patimi foarte bine învăţat.
Nicostrat era-l său nume, îmbrăcat prea luminat,
Pe haine avea tot inimi cusute d-argint curat.

Pe coif avea scris cu semne de argint un loc cîmpos
Şi o mulţime de păsări, tot moarte căzute jos.
Iar într-un laţ lîngă ele, un curui viu era prins,
Supt care avea în versuri toată pricina înscris:

În sus şi în jos zburam,
Şi gonind păsări prindeam,
Şi multe-ntr-al meu vînat
Pîn-acum am sugrumat.
Dar acum mi-a dat de cap,
Şi n-am nădejde să scap.

Abia a plecat acesta, după ce s-a închinat,
Şi să auzi îndată un zgomot înfricoşat
De trîmbiţe şi de toabe drumurile răsunînd,
Cît să grămădea norodul unul peste alt căzînd.
Şi iată să văzu unul ca soarele luminat,
Cu o regulă frumoasă, şezînd p-un cal minunat.
Carele vinea la luptă suliţa a-şi învîrti,
Şi biruind să cîştige cununa de l-Areti.

DRACOMAH

nepotul prinţului Coronii

Prinţului de la Corona acesta era nepot,
Numit *Dracomah*, puternic şi grozav fiind de tot.
El şi calul său cel negru parcă era nişte zmei
Care cu vremi omorîse tigri, aspide şi lei.
Rencheza calul sub dînsul fără a mai înceta,
Însălbătăcit cu totul sărea, într-un loc nu sta.
A hainelor lui podoabă tot neagră-verde era,
Hlamida-i era pestriţă şi armele îi lucea.
Negrul însemna-ntristarea, verdele nădejdea sa,
Iar haina cea-mpestriţată, aceea ce el dorea.
Şi o peşteră cusută pe haina lui să vedea
Şi să părea că el însuşi ieşea afară din ea.
La coifu-i cu săpătură zugrăvit să arăta
Cugetul inimii sale şi gustul care-l avea:
Cum că să bucură-n patimi şi să dezmiardă-n dureri
Şi cînd nencetat el arde, atunci simte mîngîieri.
Era şi pasărea Finix în mijlocul unui foc,
Care de voia-şi se arde, făr-a se sfii de loc;
Şi din cenuşa ei iese un viermuleţ mititel,

Din care iară să facă un alt Finix tinerel.
Şi cu litere de aur versuri să vedea supt el,
A cărora întocmire să înţelegea asfel:

Focul care flăcărează
Pe mine mă răurează,
Şi cît să arză mai tare,
Nu-mi aduce vătămare;
Ci mai vîrtos întru-ntr-însul,
Făr-a mă sfii de dînsul.
Pentru că a sa vîlvoare
Îmi este folositoare,
Că din cenuşa mea chiară
Mă nasc şi sînt tînăr iară.

TRIPOLEM

domnul Slavonii

Fulgerul cel des cum iese din norul întunecos
Şi cu tresnete îndată aruncă văpăi în jos,
Asfel şi domnul Slavonii într-o clipă s-a ivit,
Cu o iuţeală nespusă şi foarte-nsălbătăcit.
Într-atît lui în viaţă învrăjbirea îi plăcea,
Cît nici c-o vieţuitoare-n lume pace nu avea.
Căruia pe nume propriu şi *Tripolem* îi zicea,
Cu uriaşa-şi putere-ngrozea pe cîţi îl privea.
Începu să se fălească întru vitejia sa
Şi arăta că în lupte multe sîngiuri el vărsa.
Era îmbrăcat cu haine albastre-n roşu bătînd
Şi să arăta pe ele pomi uscaţi cusuţi avînd.
Armele-i era făcute dintr-un metal prea vîrtos,
Ş-întrecea cu strălucirea berlantul cel luminos.
Totdauna ş-în tot ceasul umbla necăjit, turbat,
Şi mai nalt era d-o palmă decît alt orce bărbat.
Pe coif avea zugrăveală de aur, ce arăta
Marea, ş-în mijlocul mării, un ostrov înălţat sta,
Asupra căruia valuri pline de spume mergea
Şi izbindu-se de dînsul cu iuţeală să spărgea.
Cu care însemna cum că lui de nimeni nu-i păsa,
Şi că d-orce turburare nicidecum nu să sfia.
Iar al supscriselor versuri înţelesul s-arăta
Că dragoste statornică în inima sa ţinea:

Orcît d-ar fi turburare
de valuri groaznice-n mare,
nu pot să-mi dea spăimîntare,
că sînt stătornicit tare.
Şi vînturi, furtuni să bată,
să turbure lumea toată,
nu vor putea să m-abată
din dragostea-mi niciodată.

LICARET

fiul prinţului Acsiii

Dup-acesta sosi-ndată alt voinic foarte chipos;
Decît toţi cei ce veniră cu mult era mai frumos.
Avea un aer prea dulce, părul său bălan şi creţ,
Cătarea lui ascuţită, duhul său foarte isteţ.
Din pornirea sa cea vie, din mijlocul delicat,
Gîndea cineva că vede un alt Narţis luminat.
Al prinţului din ostrovul Acsiii fecior era,
Ce foarte mult iubea pacea, vrajba de tot o ura.
Şi luptele totdauna rîzînd el le săvîrşa,
Minte mai bună la altul n-a mai văzut cineva.
Foarte cu nobilitate-mpăratului s-a-nchinat,
Şi *Licaret* în condică numele ş-a însemnat.
Dup-aceea şi la ceilalţi de rînd la toţi s-a plecat,
Cu care pe fieşcine a făcut de s-a mirat.
Să vedea el stînd călare pe un cal deosebit,
Iute ca o căprioară la fugă şi la pîşit.
Peste tot trupul lui multe feluri de feţe avea,
Capul lui, picioarele şi gîtul cenuşii era.
Sub pîntece era negru şi roşu pe lîngă piept,
Partea cea dindărăpt albă, şi la cătare deştept.
La care mulţime multă de oameni s-au adunat,
Să vază şi să privească un aşa cal minunat.
Iar haina acestui tînăr ca o mreajă să părea
Şi la toata-ncheietura inimi cu săgeţi avea.
De fir era împletită, frumos pe cît să putea,
Şi săgetatele inimi foarte mult o-mpodobea.
Acesta pătimea însă de un împrelungat dor
Pentr-o tînără cu care de mic prinsese amor.

Şi nu putea să o uite pe dînsa nici într-un fel,
Că frumseţea ei cea multă să băsnuise[1] în el.
Avea pavăză în mînă de un fier foarte vîrtos,
Suliţa-i era făcută de argint prea luminos.
Coiful peste tot de aur şi să vedea zugrăvit
Cer senin şi semiluna-n chipul cel mai strălucit.
Şi jos pre pămînt supt lună un pom mic să vedea stînd,
Veşted şi uscat cu totul, nici o frunză neavînd
Şi împotrivă cu dînsul alt pom verde ş-înflorit,
Sup care dormea Amorul, c-un somn foarte liniştit.
Era acolo şi versuri, care pricina spunea,
Şi cuprinderea lor asfel de orcine să citea:

Întru a lunii creştere,
orce pom cînd să sădeşte,
nu să prinde, veştejeşte.
Numai pomul amorului
cum să sădeşte, să prinde
şi rădăcinile-şi tinde.
Căci puterea amorului
este în lume mai mare
decît a altui orcare.
El unde-şi v-arunca ochii,
ş-or în ce loc să arată,
răneşte a lui săgeată.
În scurt, lui să plec zilele
şi nopţile totdauna,
cum şi stelele şi luna.

SPITOLEON

domnul Caramanii

După acesta îndată a ajuns un caraman,
Care ostrovului Creta era pururea duşman.
Domn foarte mare şi tare şi desăvîrşit bogat,
În patria-i lui nici unul nu era asemănat.
Ceruri, stele şi planite lui prea urîte-i era,
Cu groaznicul său chip lumea toată o înfiora.
El credea-n sabia-şi numai, şi la dînsa sa-nchina,

[1] Tipărit iniţial: *vâsnuise*; în erată: *văscuise*, de asemenea fără înţeles. *Băsnuise* poate fi „căpătase proporţii de legendă".

Totdauna vrea războaie ş-în veac certe seormonea.
Asupra păcilor foarte avea el în viaţa-şi uri,
Şi cu mare bucurie căut-amestecături.
Să numea el *Spitoleon*, carele cum a sosit,
A gratulat pe-mpăratul c-un chip însălbătăcit.
Şi îi făcu înainte un compliment prea urît,
Cu puţinele cuvinte şi foarte posomorît.
Întru toat-a sa viaţă, el n-a rîs, nici n-a zîmbit,
Avea un glas din natură cu totul deosebit.
Vorba lui cea mai domoală atît de groaznic suna,
Cît alţi din toată puterea ar striga şi ar zbiera.
Spăimînta pe toţi cu vorba şi să uita sperios,
Şi din cap avea o coadă lăsată pe spate-n jos.
Era şi pe un cal groaznic, de semăna tocma lui,
Care aducea o frică nesuferită orcui.
Acest cal avea o coadă asemenea ca de leu,
Ochi înfocaţi ca de tigru şi răsufla din nări greu.
Picioarele ca de bivol şi ca de porc al său gît,
Capul lui chiar ca de taur, şi să uita prea urît.
Pielea-i era-mpestriţată cu feluri de zugrăveli,
Cu roşu, cu alb, cu negru şi cu altfel de văpseli.
Întocma ca căprioara la fugă era uşor,
Care putea să ajungă şi o săgeată în zbor.
Renchezătura-i cea tare pămîntul cutremura,
De cal îi era drept glasul, dar chiar ca un leu zbiera,
Deci numele daca-şi scrise, căuta loc osebit
Mai mult să se odihnească şi nimului n-a vorbit.
Cîmpii îi era urîţi lui, pămîntul nu-l încăpea,
Aci-ntr-un loc, aci-ntr-altul, tot să muta şi şedea.
C-o piele de leu pe spate aruncată după gît,
Pe carele-n crîng cu vreme singur el l-a omorît.
Ş-ale leului picioare era lăsate în jos,
Pe piept gol pe dinainte, lucru foarte sperios!
Care să părea că umblă, cînd să clătina în loc,
Şi ca cînd vrea să sfîşie pe om şi pe dobitoc.
Armele-i era făcute d-un metal foarte vîrtos,
Şi cu sînge de-om văpsite făr-asemănare gros.
Nu să uita la nimenea, nici vorbea cu cineva,
Decît aşa în vînt numai, nencetat înfricoşa.
Să necăjea cu pămîntul, şi cu cerul să certa,
Ca cînd un demon din iaduri în lume ieşit era.

Hainele sale dar, chipul, calul şi făptura sa,
Într-un cuvînt tot cu totul la un diavol semăna.
Pe coiful lui era Haron zugrăvit gol, despuiat,
O coasă ţiind în mînă, şi negru întunecat.
Iar dedesuptu-i cu sînge litere scrise avea,
Care tîlmăcea în versuri icoana ce să vedea:

La această a mea coasă,
cu ascuţitul tăios,
nu veţi putea sta-mprotivă.
La grozava ei mînie,
de nimeni nu va să ştie,
pe toţi taie dopotrivă.
De nici unul milă n-are,
nici jale, nici îndurare,
nici îl vede cine este.
Într-un minut, cînd porneşte,
cu urgie prăpădeşte
şi curăţă fără veste.

PISTOFOR

fiul împăratului Vizandii

Deci, c-o paradă frumoasă, numaidecît s-a văzut
Şi odrasla Vizandiii, cel numai unul născut.
Îmbrăcat cu strălucire, cu mîndreţe, împompat,
Şi cu slavă foarte mare viind s-a înfăţişat.
L-alaiul său înainte cinci inşi trimbiţaşi avea,
Cu trîmbiţe supţirele, şi mergînd călări zicea.
Carii aşa de frumoasă armonie acordea,
Cît socotea fieşcine că filomili melodea.
Era toţi în uniformă verde-mbrăcaţi, potriviţi,
Şi cu cîte două aripi la capete-mpodobiţi.
Urmînd încet după dînşii, alţi opt tineri, regulaţi
La vîrstă deopotrivă, ş-în albastru îmbrăcaţi,
Înalţi toţi de o măsură, supţiri, la chip frumuşei,
Neînarmaţi, trăgînd numai cîte un cal după ei,
Asfel de frumoşi la trupuri şi asfel la pasuri vii,
Încît alţi cai asemenea nu să afla-n herghelii.
Doi era albi şi trei negri, şi alţi trei roşii, galanţi,
Tot cu cioltare cusute cu fir şi cu diamanţi.
Iar după dînşii alţi tineri douăzeci pe jos vinea,

Cari-n capete, la coifuri cîte un vultur avea.
Tot voinici unul ca altul, toţi ostaşi aleşi fiind,
Pîşea cu regulă bună, săbii scoase-n mîini ţiind.
Hainele era pe dînşii cu osebite frumseţi,
Cu pavăză la o parte şi-în spate arc şi săgeţi.
După dînşii să văzură şi alţi douăzeci viind,
Călări şi în mîini cu suliţi, tot tineri nobili fiind.
Îmbrăcămintea pe dînşii toată roşie era,
La carii fieştecine cu plăcere să uita.
Zece inşi mergea d-a dreapta, unul după alt în rînd,
Şi ceilalţi zece d-a stînga cu caii lor tot jucînd.
Iar în mijlocul lor fiul de împărat s-a zărit,
Ca luceafărul de ziua, cînd iese la răsărit.
Nemarginita-i frumuseţe ca soarele lumina,
De care toată mulţimea foarte mult să minuna.
Hainele lui era albe, cusute numai cu fir,
Şi peste tot cusuţi vulturi de aur zburînd în şir.
Armele-i era de aur şi cu totul strălucea,
Numai ascuţitul sabii de fier curat îl avea.
Pe un cal cu osebire frumos şi măreţ şedea,
Carele cu uşurinţă viind în pasuri sărea
Şi să arunca în aer, de să părea că zbura,
Sus drept în două picioare să scula şi rencheza,
Dar să aşeza îndată şi să-mblînzea ca un miel,
Căci ştia cum să-l pornească cela ce şedea pe el.
În ast chip dar la teatru aproape cînd a sosit,
Cu o cinste osebită a fost de toţi priimit.
Pentru că fieştecine cu pompa care-l vedea,
De nobil şi de om mare-n minte-şi îl închipuia.
Dar acolo cum ajunse-nvederat s-a cunoscut
Că fiu de împărat este, de neam strălucit născut.
Carele la Împăratul dacă s-a înfăţişat,
Cu o smerenie mare plecîndu-se s-a-nchinat.
Şi Împăratul văzîndu-l la sine apropiat,
Înaintea lui îndată de pă scaun s-a sculat,
Şi cu ţermonie mare pe dînsul l-a priimit,
Care cinste n-a făcut-o la alţi din cîţi a venit.
Şi *Pistofor* să se scrie numele său el zicînd,
S-a pus după cuviinţă cu ceilalţi viteji în rînd.
Avea acest tînăr suflet cu talente-mpodobit,
Inimă ca de balaur, puteri ca de leu leit.

De mult el asupra unei tinere amor avînd, ...
Care după a sa voie să se-nduplece nevrînd,
Nădăjduia ca cu vreme să o facă a-l iubi
Ş-a ei însălbătăcire cu-ncetul a o-mblînzi.
D-aceea a sa nădejde şi dorinţă ce-o avea,
În argint închipuită, pe coiful său o purta.
O viţă verde cu struguri cruzi şi necopţi să vedea,
Şi dedesuptul ei versuri, care acestea spunea:

Orice poamă cu încetul
să coace desăvîrşit,
şi cel acru ca oţetul
va fi cu vreme-ndulcit.
Asfel nădejdea îmi este,
şi eu să mă-nvrednicesc,
care sufletu-mi doreşte,
cu-ncetul să dobîndesc.

Cu o nespusă plăcere toţi la dînsul să uita,
Şi de darurile sale întru sine să mira.
Areti singură numai nu-l băga-n seamă de loc,
Căci cugetul ei şi gîndul era duse într-alt loc.
Iar doica ei Efrosina lîngă dînsa cum şedea,
Au început să vorbească încetişor către ea:

EFROSINA CĂTRE ARETI

Ah, stăpîna mea! Ce tînăr! Ce delicat caractir!
De ce nu te uiţi la dînsul, cum toţi privesc şi să mir?
Întoarce-te puţin numai să vezi o dată frumseţi,
Să cunoşti ce va să zică nobile delicăteţi.
Întru adevăr p-acesta, din tot sufletul aş vrea,
Norocul să mijlocească de bărbat ţie să-l dea.
Să te mărite cu cinste după fecior de-mpărat,
Ş-atuncea să te privească Erotocrit depărtat.
Să lepezi, zic, asta floare cea cu mirosul greţos
Şi să alegi trandafirul cel prea dulce şi frumos.

POETUL

Areti la aste vorbe nimica nu răspundea,
Altele spunea aceea, şi altele ea gîndea.
Pe carea nici bogăţia, nici mărirea a putut

S-o supuie şi să-i schimbe cugetul ce l-a avut.
Toate era zădarnice, toate fără de temei,
Toate deşarte şi moarte-naintea ochilor ei.
Ea aştepta să-i răsară soarele ce-o lumina
Şi care-n inimă dorul şi focul îi alina.

DRACOCARD

domnul de la Patra

Într-acestea altul iarăşi au ajuns numaidecît,
Tocma ca un leu sălbatic şi desăvîrşit urît.
Cu nici unul după dînsul, foarte grozav înarmat,
De la cap'pîn' la picioare tot cu fieruri încărcat.
Grele de tot, ruginoase, zgura d-un deşt să vedea,
Şi frumseţea feţii sale neagră-verde o avea.
Calul său fugea întocma ca fulgerul după cer,
Îmbrăcămintea lui toată era de zale de fier.
Încît el numai cu chipul şi cu uitătura sa
Îngrozea pe fiecare şi trupu-i înfiora.
De multă vreme acesta pe o tînără iubea,
Ce era foarte frumoasă, dar prea straşnică şi rea.
Într-atîtă el pe dînsa în dragoste o avea,
Cît era-n tot ceasul gată a se jertvi pentru ea.
Cu tot felul de mijloace să silea şi să căznea,
S-o-nduplece şi s-o facă ca să-l iubească şi ea.
Dar ei prea urît fiindu-i, la el nici nu să uita,
Că era grozav cu totul, cît la om nu semăna.
El însă trăgea nădejde şi în veac capu-şi bătea
Ca s-o facă să-l iubească şi nu să lăsa de ea.
Deşi o vedea pe dînsa necăjicioasă şi rea,
Dar tot aştepta el milă şi îndurare cerea.
Era născut el la Patra, pe care o şi domnea.
Pe toţi oamenii din lume pizmă nespusă avea,
Tată, mumă în viaţă n-a cunoscut de loc el,
Căci cînd a rămas de dînşii sirman, a fost mititel.
Şi de o nelegiuită maghistă a fost crescut,
De aceea şi la faţă aşa scîrnav s-a făcut.
El n-a văzut bucurie, că prea urît a trăit,
Întru toat-a lui viaţă nici n-a rîs, nici n-a zîmbit.
La coifu-şi cel plin de zgură, care pe om îngrozea,

Marea însălbătăcită zugrăvită să vedea.
Şi un pescar alăturea c-undiţa-n mînă şedea,
Care grozavele valuri le privea cum să bătea.
Şi ţiind întins un deget, către mare arăta,
C-adică o să vîneze, furtuna cum va-nceta.
Să vedea şi nişte slove încărcate cu rugini,
Care descurca în versuri curgerea aştii pricini:

Cela ce în aşteptare
va avea multă răbdare,
El cu vreme dobîndeşte
aceea care doreşte.
Aşa şi eu prin urmare,
dup-a furtunii-ncetare,
Undiţa daca voi tinde,
nădăjduiesc că voi prinde
Aceea care îmi place
şi pe voia mea voi face.

A venit dar la-mpăratul cu un mijloc îndrăzneţ,
Ş-închinîndu-se să-ntoarse ca un dobitoc semeţ.
Şi zise că al său nume a-l scri *Dracocard* curat,
Inimă chiar de bălaur avînd cu adevărat.
Şi fără să se închine, sau să se uite la alt,
La caramanlîu-ndată mergînd s-a apropiat
Şi c-o uitătură strîmbă, cu sprîncenele în jos,
Îl întrebă cu glas mare de să află sănătos.
Căruia şi caramanul, cu un zbierat foarte gros,
Complimentul îi întorse cu cuvînt prea glodoros.
Aceşti amîndoi îndată la un loc cînd s-au unit,
Toţi ca de nişte jigănii de dînşii s-au îngrozit.

PROTIM

fiul prinţului de la Chipru

Deci să auzi un zgomot de cai mulţi cu renchezări,
Alte sunete grozave şi-alte nouă turburări.
Şi să arătă îndată un tînăr foarte frumos,
Fiul prinţului de Chipru, preastrălucit şi fălos.
Care cum sosi, îndată capul în jos şi-a plecat
Şi cu smerenie mare-mpăratului s-a-nchinat.

Apoi c-o iuţeală[1] mare azvîrli suliţa-n zbor,
Ş-o prinse cu uşurinţă-n mînă ca un puişor.
Bărbăţia şi puterea care el a arătat
S-au minunat tot teatrul şi foarte l-au lăudat.
Cît inima tutulora a-l iubi le-a-ndatorat,
Şi numele lui îndată *Protim* i s-a însemnat.
Era ăst tînăr călare pe un cal foarte frumos,
La trup înalt şi supţire, la păr alb-gălbinicios.
Armele lui o putere prea trăgătoare avea,
Cu magnet amestecate şi cu totul strălucea.
Uniforma lui, au portul, er-albastru-vioriu,
Împodobit tot cu păsări, de firul cel auriu.
La coif avea dinainte un car mititel săpat,
Şi Amorul smicindu-se, fiind de dînsul legat.
Era şi slove de aur, care în versuri spunea
Toata curgere-a princinii, ş-într-acest chip să citea:

Amorul care orbeşte,
Cu frumseţea robeşte.
Şi la o lume întreagă
Inimile în lanţ bagă,
Cel ce-ntinde voiniceşte
Arcul, şi pe loc răneşte;
De face pe om să geamă
Şi de nimeni nu-i e teamă.
Iată-l, cu toate aceste,
Acuma biruit este:
Vedeţi cum se amăraşte
Ş-abia capul îşi tîraşte.
Ş-a pus puterile toate,
Dar să mai zboare nu poate:
Căci chiar d-al său car, de roate,
Eu l-am legat strîns de coate.

EROTOCRIT

Pe cînd mai toţi începuse în teatru a întra,
Şi alerga fiecare la viteji a să uita,
Atuncea, din întîmplare, Erotocrit a sosit,
Ş-ajuns să se-nfăţişeze şi el tocma în sfîrşit.

[1] Tipărit: *iuţilă*.

Pe un cal ca abanosul, negru, călare era,
Care cînd vinea cu dînsul parcă un vultur zbura.
Îmbrăcat cu strălucire, vesel faţa lui zîmbea
Şi-în toate părţile raze ca soarele slobozea.
Hainele lui avea faţă ca argintul cel curat,
Cusute cu flori de aur şi strălucea minunat.
Armele de argint toate, precum şi pavaza sa,
Şi în faţa ei doi vulturi de aur făcuţi era.
Aceasta a sa frumseţe şi podoaba ce-o avea,
Care cum o vedea-ndată înmarmurit rămînea.
Şi-într-adevăr aşa tînăr frumos şi împodobit
Cu atîtă strălucire, cine nu l-ar fi iubit?
La coif avea-nchipuită arzînd o inimă-n foc,
Fiind şi cu o săgeată pătrunsă drept prin mijloc.
Iar dedesuptu-i cu versuri durerile-şi arăta,
Cu un mijloc oarecare-ntunecat cît să putea:

Lumina parii iubeam
şi inima nu-mi sfiam.
Ci m-am tot apropiat
de ea, cu cuget curat.
Dar văzîndu-mă pîrlit
fără veste, m-am căit.
Şi cu fug-am vrut să scap
d-asta peire de cap.
Amorul însă dînd iar,
M-a săgetat mai amar
Şi m-a întors înapoi,
să mă sfîrşesc în nevoi.

Şi aşa la Împăratul daca s-a apropiat,
Cu smerită plecăciune mîinile i-a sărutat.
Şi numele cînd îşi scrise, dodată, cît ai clipi,
Şi-aruncat ca o săgeată ochii drept la Areti,
Care ea o simţi-ndată îndestul cît trebuia,
Inima-i părea că zboară asupra lui cînd privea.
Amîndoi, unul şi altul, inimile-şi dogorea,
Şi să-şi ascunză amorul din putere să silea.
Ca o pasăre plouată cînd abia poate zbura
Şi soarele cu clădura-ncepe a o uşura
Şi cu o părere bună zboară sus în copaci drept

Şi stînd tot să ciogoleşte pe spinare şi pă piept,
Aruncă ochii-mprejuru-şi la cer şi la pămînt jos,
Începe să ciripească dulcişor şi mîngîios,
Arătînd ea cu aceasta cum că s-a înveselit
Şi cum că frig nu-i mai este, ci bine s-a încălzit,
Asemenea şi atuncea s-a-ntîmplat la Areti,
Cînd soarele ei cel dulce răsări şi o-ncălzi.
Deşi darurile toate asupra lui să zărea,
Ş-altul cu aşa frumseţe supt univers nu era,
Dar chiar şi, cum zic, întocma, de n-ar fi fost el frumos,
Amoru-l făcea să fie cel mai de frunte chipos.
I să părea ei că altul nu era-n lume ca el,
Aşa frumos, aşa erou şi împodobit asfel.
Atît îşi ţintise ochii şi de la el nu-i lua,
Cît tot parcă o să-l piarză, sau o să zboare cumva.
Şi precum să-ntîmplă noaptea unuia corăbier,
Trebuie cînd poartă cîrma să se uite tot la cer
Şi la Steaua Tramundana foarte aminte să ia,
Ca unde va vrea să meargă să se-ndrepteze prin ea,
Asfel l-acea multă ceaţă şi Areti a urmat,
În a amorului noapte orce frumseţi a lăsat,
Decît numai tot la steaua lui Erotocrit privea,
Tot la dînsa lua seamă şi alt nimic nu vedea.
Odihna inimii sale de la dînsul atîrna
Şi primejdia cu bine s-o treacă nădăjduia.
Nicidecum la altă parte ochii nu-şi mai întoarcea,
Ci la un trup de om numa-n nemişcare îi ţinea.
Toţi ceialalţi la vederea-i negri-ntunecaţi era,
Numai Erotocrit singur ca soarele lumina.
Fir-ar blestemat amorul, cel dulce mîngîitor,
Că el lesne amăgeşte şi pe cel mai simţitor!
Cîte răutăţi grozave în lume el n-a adus,
Şi la ce greşeli pe oameni totdauna n-a supus?
Cîţi tineri plini de talente şi înfrumseţaţi vinea,
Şi l-Areti numai singur Erotocrit îi plăcea.
Ea mai mult la înălţime ochii nu-şi îi ridica,
I s-a-ntunecat lumina, şi tot în jos căuta.
Ce este bun nu alege, preţuieşte pă cel rău,
Căci amorul o orbise şi urma pe placul său.

HARIDIM

fiul prințului de la Creta

Pe cînd urma a să face semnul spre a se lupta,
Și altcineva să vie nemaivrînd a aștepta,
S-a văzut fără de veste o pulbere înnorînd
Ș-o trîmbiță de departe să auzea răsunînd.
După care sosi-ndată un alt luptător frumos,
Călare, și avînd oameni cu sine mulți de prisos.
Sulița lui era neagră și armele iar așa,
Negru îi era și capul, cum ș-îmbrăcămintea sa.
Era din ostrovul Creta, de neam foarte strălucit,
Împodobit cu talente și viteaz desăvîrșit.
Avea cetatea Gortina supt oblăduirea sa,
Care de împopulată cea mai vestită era.
Iar căci era el cu totul în haine negre-mbrăcat,
Precum și toți cei cu dînsul tot în port întunecat,
Toată curgerea pricinii de la Amor s-a-nceput,
Și sfîrșitul ei cel jalnic de la Haron l-a avut.
Tatăl său a fost prinț mare și un om foarte vestit,
Dar el prea mic rămăsese tatăl său cînd a murit.
Muma sa a-ngrijit însă creștere bună să-i dea,
La tot felul de științe prin școli l-a pedepsit ea.
Și cînd a ajuns în vîrstă de voinic tînăr, fălos,
Și regula ostășiii o-nvățase prea frumos,
Într-aceasta bărbăție daca-l văzu muma sa,
Ca să se căsătorească începu a-l îndemna.
Însă n-a fost cu putință de a să îndupleca,
Căci sufletul lui viață singuratică iubea.
Dar precum unii c-aceștia în multe rînduri greșesc
Și în mreaja frumseții să prind și să amăgesc,
Așijderea și acesta,-ntr-o dimineață-umblînd,
Zări o fată frumoasă lîngă o fereastă stînd,
Carea cu mare silință la cusutură lucra
Și cîteodată ochii către drum îi arunca.
Avea buze ca de sînge și obraji trandafirii,
Doi ochi frumoși ca zamfirul și perii-n cap aurii,
Ca o Veneră întocma să arăta c-un cuvînt,
Nu putea să fie altă mai frumoasă pre pămînt.
Atuncea dar la fereastă cînd cosea ea și privea,
Chipul ei ca prin oglindă razele își răsfrîngea.

Şi asfel ea deodată asupra-i cum s-a uitat,
Inima lui de frumseţea-i cu totul s-a săgetat.
Cu-nfocate caracteruri simţirea i s-a robit,
Şi toată înţelepciunea îndată i-au stăpînit.
Deci aşa în grab de dînsa fiind el rănit atît,
Acel dintîi al său cuget l-a schimbat numaidecît.
Şi muma sa-ntr-astă vreme în viaţă nu mai era,
Ca să-i dea povăţuire l-amorul ce-l supăra.
Şi nici măcar un prietin l-acest punt nu să afla,
Care furia-i cea iute să o precurme ceva,
Ci îl pedepsea Amorul în dureri mari nencetat,
Şi sufletul său în lanţuri pururea-l ţinea legat.
Cu toate că tinerica de neam mare nu era,
Dar amurezaţii asta n-o bagă în seamă prea.
Că l-aşa-ntîmplări Amorul este bun prevăzător,
El arată mai-nainte darurile tutulor.
Aşadar, prin mijlocirea-şi p-aceşti tineri i-a-nvoit
Şi cu toată mulţămirea amîndoi s-au însoţit.
N-a stătut aşa iubire vreodată pre pămînt,
Cu asemenea dulceaţă şi cu asfel de trai sfînt.
Cu o mare bucurie totdauna petrecea,
Uneori ei pe la ţărmuri, alteori prin crîng mergea.
Şi mai adese la Ida să se plimbe să ducea,
Pentru că dulcele aer d-acolo mult le plăcea.
Acest loc pentru plimbare foarte răsfăţat era,
De frumseţea lui vederea nu să putea-ndestula.
Avea cîmpii înflorite, copaci verzi, mari şi mărunţi,
Pîraie veselitoare, vălcele, dealuri şi munţi.
Acolo era şi poame cu miroase foarte dulci,
Izvoare răcoritoare pe supt umbroasele lunci.
În sus, în jos, prin tot locul turme de oi să păştea,
De fluiere şi de glasuri dealurile ehoia.
Aci vinea totdauna şi fiica unui pastor
Ş-îşi păştea oile sale într-acel vesel conjor.
A cării a frumuseţe ca soarele strălucea,
Şi cu mai sus zisul tînăr foarte des să întîlnea.
Carele la vînătoare mai totdauna mergea,
Spre locurile acelea, unde ea turma-şi păştea.
Şi, vulpi, iepuri, căprioare cu grămăzile lovea,
Că la arc altul ca dînsul asemenea nu era.
Şi cînd el pe pastoriţa singură o întîlnea,

Nici nu o băga în seamă, nici vrodată îi vorbea.
Pentru că cu osebire iubindu-şi soţia sa,
Nici un fel de frumuseţe nu-l putea îndupleca.
Dar blestemata zulie, carea gîndul omenesc
Îl porneşte-n aşa spaime, în care mulţi pătimesc.
Au început dar simţirea tinerii a vătăma
Şi inima să-i muncească fără a să precurma:
Văzînd că soţul ei foarte pironiţi ochii-şi ţinea,
Şi cu luare-aminte pe pastoriţa privea,
A întrat în bănuială că are amor cu ea,
Şi de multa ei zulie de loc nu să odihnea.
Gîndurile cele multe o pedepsea foarte rău,
Socotind pe pastoriţa iubita soţului său.
Pentru care vrînd mai bine a să încredinţa ea,
Cu un fel de viclenie hotărî seamă să-i ia.
Ş-aşa, după ce prînziră, au mers la un loc umbrit,
Cu izvoraşe de apă, vesel şi împodobit.
Ca acolo la răcoare şezînd cu bărbatul ei,
Puţintel să odihnească pe iarbă supt copăcei.
Şi prietinii lor iarăşi în altă parte s-au tras,
Lăsînd pe tineri să doarmă cu dulceaţă-ntr-acel ceas.
Haridim însă luase ş-arcu-mpreună cu el,
Socotînd că poate-n cale va vîna vrun păsărel.
Au şezut dar ei la umbră aproape de un izvor,
Ca să asculte al apei murmur lin şi dulcişor.
Şi cum şedea el cu arcul aproape de sine-ntins,
Începu să dormiteze ş-un somn dulce l-a cuprins.
Ş-acea frumoasă verdeaţă, acel înmiresmit vînt,
Dulcele murmur al apei ş-al filomilelor cînt
L-au adormit deodată-n somn adînc cît să putea,
Cînd atunci a sa soţie să sculase şi şedea.
Ş-a socotit că e ceasul acum a să-ncredinţa
Cînd i să va scula soţul să vază cum s-o purta.
Fiindcă într-acea vreme şi pastoriţa-ncepea
Cu turma în acea parte a să mai apropia.
Deci dorind să-şi vază soţul ce pasuri va apuca
Şi ce urmare va face din somn cînd să va scula,
A mers într-un loc doparte, ş-în nişte frunze s-a pus,
Fără să o ştie altul unde ş-în ce loc s-a dus.
Şi de multă nerăbdare inima ei să bătea,
Pînă să se-ncredinţeze despre care bunuia.

Haridim dar fiind foarte în somn adînc aruncat,
Dintr-un vis grozav cu totul a sărit înspăimîntat.
A visat că un leu iute viind asupra lui drept,
Ş-învierşunat aruncîndu-şi picioarele-ntr-a lui piept,
L-a sfîşiat deodată şi inima i-a răpit,
Lăsîndu-l fără de suflet, nemişcat, înţepenit.
Atunci tremurînd să scoală cu arcul în mîna-ntins
Şi stînd în loc întru sine tot gîndea la acel vis.
Să mira ce însemnează, în tot chipul tîlmăcea,
Şi inima lui de frică să-nfiora şi zvîcnea.
Să-ntoarce-mprejur, să uită şi nicăiri nu zărea
Pe iubita sa soţie şi foarte mult să mira.
Socoti însă că poate i s-a supărat aci
Şi s-o fi-ntors la prietini, pe el fără a-l vesti.
Deci, ca să-şi împrăştieze turburările din gînd,
Plecă-ntr-acea-ncunjurare ca să se plimbe vînînd.
Mergînd dar el înainte spre crîngul acelui loc,
Tot lua seamă să vază vro fiară, vrun dobitoc.
Şi acolo nu departe văzînd că frunz-a săltat,
Gîndi că-i vro căprioară şi prea mult s-a bucurat.
Întinse arcul îndată şi într-acel minut chiar
Slobozi din arc săgeata (o, ce ceas jalnic ş-amar!)
Şi cu iuţeală nespusă, ca fulgerul cel de foc,
Căzu săgeata-ntr-o clipă în rămuri la acel loc.
Tînăra nenorocită de pază neavînd pas,
Deodată săgetată, moartă în loc a rămas.
Pe carea în grăsuliul şi ca zapada alb piept
O pătrunsese săgeata sub ţîţa cea stîngă drept.
O, vedere-nfricoşată! O, grozav şi tragic ceas,
I-a ieşit sufletu-ndată, fără a s-auzi glas.
Afurisite să fie aste patimi muiereşti,
Temerile, zic, şi pizma, obiceiuri diavoleşti.
Haridim săgeata-n ramuri pe loc cum a aruncat,
A simţit bine din sunet că a lovit vrun vînat.
Şi cu bucurie mare alergă numaidecît
Într-acel loc ca să vază ce lucru a omorît.
Dar a fost văzut aceea ce prin gînd nu i-a trecut,
Ş-îndată pe sine însuşi să se omoare a vrut.
Pre iubita sa soţie o găseşte-ntinsă jos,
Plutind în sîngele rănii sub frunze-n crîngul stufos.
Însă cu prea puţin suflet, cît abia a zis atît:

„Lumina mea... dară... Ah! mor!!!" şi muri numai-
decît.
Îşi închise ochişorii, zbură ca un puişor
Înfrumseţatul ei suflet, din prea multul său amor.
Haridim văzînd cu ochii răul nenădăjduit,
Care chiar de a sa mînă şi de dînsul săvîrşit,
Începu amar a plînge, a jeli şi a ţipa,
Încît d-a sa tînguire pădurile răsuna.
Să arunce şi el, cade ca un mort asupra ei,
Şi cu păraie de lacrămi o uda pe obrăjei.
Cine putea să-l privească fără a să întrista?
Cît şi cele fără suflet de mila lui să văita.
Hotărî şi el să moară alăturea lîngă ea,
Precum şi arcu-ntinsese în sine singur să dea.
Dar în minutul acela tot trupul i s-a muiat,
Şi pe loc pre pieptul moartei căzu de tot leşinat.
Şi prietinii lui carii sta deosebi acolo,
Cum auziră îndată acel prea jalnic eho,
Alergară toţi dodată-ntr-acea partea după glas,
Şi văzînd această drama, uimiţi în loc au rămas.
Găsesc pe tînăra moartă cu săgeata-n ţîţă drept,
Şi pe Haridim cu totul leşinat pre al ei piept.
Îşi vine puţin în fire, să scoală, plînge amar,
Trage sabia din teacă, vrînd să se omoare iar.
Dar prietinii-l ţinură, nu putu-n sine să dea,
Toţi cu feluri de cuvinte să-l întoarcă să silea.
Cu plîngeri dar şi cu lacrămi au pus pe moarta-n
mormînt.
Ah, păcat de frumseţea ce s-a băgat în pămînt!
Iau pe Haridim îndată, îl duc acasă d-abia,
Să adun toţi împrejuru-i, să silesc a-l mîngîia,
Îi spun mulţime de pilde, îl sfătuiesc cu amor
Să lase, să nu se facă de sine omorîtor.
Şi din ale lor cuvinte pline de povăţuiri
Abia a putut să-şi vie într-ale sale simţiri.
Dar hotărî s-o jelească cît va trăi pre pămînt,
Ca o turturea-ntristată să plîngă l-al ei mormînt.
Şi în toat-a sa viaţă să se poarte tot cernit,
Aşteptînd cu bucurie moartea şi al său sfîrşit,
Ca mai curînd să se ducă lîngă preaiubita sa,
Ş-în ceialaltă viaţă să lăcuiască cu ea.

Hotărî către aceste a urma dintr-acea zi
La eroiceşti războaie, orunde va auzi.
Şi aşa cu bărbăţie la orce luptă mergea
Prin cetăţile Eladii, şi în toate izbîndea.
De la care luînd daruri, aducea şi le punea
La mormîntul soţii sale, şi tot îl împodobea.
Şi cu mijlocul acesta oarecum i să părea
Că dobîndea vindecare şi inima-şi mîngîia.
Pentr-aceasta dar, îndată cum auzi publicînd
Că la Atena să face o luptă, cît mai curînd,
Tot de eroi aleşi, nobili, şi cununa să se dea
La acel care în urmă neînvins va rămînea,
Aşadar jalnic cu totu-n haine negre cum era,
A alergat cu nădejde acel dar a-l cîştiga.
Şi cum va lua cununa, avea cuget hotărît,
La mormîntul soţii sale s-o puie numaidecît.
Era tînăr, plin de daruri şi frumos cît să putea,
Şi asupra vitejiii mare regulă avea.
Totdauna la războaie ca un fulger s-arăta,
Tunet, tresnet şi grindină într-un minut arunca,
Cu grozăvie nespusă scînteia sabia sa,
Şi cu rane înfocate sînge din trupuri vărsa.
Pe negrul său coif şi jalnic numai o lună avea,
Înnegurată cu totul, încît abia să vedea.
Cum şi cu-nfocate versuri supt luna să arăta
Durerea inimii sale şi nespusă jalea sa:

A lunii lumină,
cea dulce şi lină,
stă înnegurată,
neagră-ntunecată,
rază nu mai are,
din rea întîmplare.
Ochii-mi lăcrămează
că de a mea rază
nu am avut parte;
s-a suit departe,
a lăcui-n altă
sferă, mai înaltă.
A trăi-n tristare
nu mai am răbdare,
pentru ea sînt gată

a mă jertvi-ndată
şi mor cu dulceaţă,
ca să scap de viaţă.
Pe loc daca îl văzură ceia ce îl cunoştea,
„O, iată şi leul Cretii!" unii către alţi zicea.
Acesta-ntr-adevăr este Haridim cel minunat,
Care pentru-a sa soţie tot în negre s-a-mbrăcat.
Şi nu va sta cu putinţă de a să mai descerni,
Macar d-aci înainte ani o sută d-ar trăi.
Aceste caramanlîu pe loc cum le-au auzit,
S-a înveninat cu totul şi s-a însălbătăcit.
Sîngele lui, fără seamă, de necaz mare fierbea,
Şi de multă vrăjmăşie maţele îi horcoia.
Tocma ca un cal sălbatec alerga şi sforoia,
Şi de-nvierşunare multă buzele îşi înnegrea.
Cu toate aceste însă să oprea şi aştepta
Şi cu nespusă mînie la Haridim să uita.
Socotindu-să în sine ce pricină a afla
Ca mai curînd să-l omoare, necazul a-şi răsufla.
Dar cum îl văzu că vine la Împăratul, pe loc
S-a aprins veninu-ntr-însul, nu putea să stea-ntr-un loc.
N-a mai avut nici răbdare, inima-ntr-însul crăpa,
Alergă la Împăratul cu toată mînia sa.
Ochii slobozea scînteie şi flăcări mari ca de foc,
Încît toţi de grozăvia-i să trăgea ş-îi făcea loc.
Către Haridim să-ntoarce, vorbeşte posomorît,
Şi tot des pornindu-şi mîna, îl spăimînta prea urît.
Apoi către Împăratul, fără a se închina,
Cu mare obrăznicie-ncepu să zică aşa:

CARAMANUL CĂTRE ÎMPĂRATUL

Împărate! d-o pricină m-au cuprins un mare foc,
Ş-atît inima-mi pîrleşte,
Încît mă înnebuneşte,
De nu pot sta la un loc.

Şi cer să-mi dai hotărîre, dreptu-mi cum vei asculta,
Şi să mă laşi după vrerea-mi,
Ca eu singur cu puterea-mi,
Spre vrăjmaş a-mi răzbuna.

De hrăpirea ce-a făcut-o, s-o arăt, să-l necinstesc,
Şi nedreptatea-i cea mare
Voi cu mîna mea cea tare
Aici să i-o răsplătesc.

La nespusă-ţi bunătate, care o am cunoscut,
Venii să cinstesc chemarea
Şi să-mpodobesc luptarea
Precum sînt viteaz ştiut.

Cu toate că cu aşa slabi nici n-am gust a mă lupta,
Pentru că sabia-mi ştie
La trupuri tot să sfîşie
Şi la sîngiuri a vărsa.

Dar din multa-mi bunătate m-am înduplecat d-abia,
Şi nu-mi e de alt venirea,
Decît să-ţi cinstesc poftirea
Şi eu cu tăria mea.

Dar să-ntîlnesc pe creteanul aici, nici nu gîndeam eu,
P-acest hoţ plin de blesteme,
Cel ce fură într-o vreme
Sabia tatălui meu.

Trebuia să fugă-ndată cum m-a văzut într-ăst[1] loc,
Iar nu fără de sfială,
Cu atîta îndrăzneală,
Şi el să vie-n mijloc.

Vezi acea sabie neagră, ce o poartă ca a sa?
E a tată-meu curată!
Şi de tată-su-i furată,
Precum mulţi pot arăta.

Tatăl meu cînd fu-n Slavona, şi flămînzind ca un om,
Prînzind la un izvor dulce
Şi vrînd puţin să se culce,
Atîrnă sabia-n pom;

[1] Tipărit: *într-ăs.*

Ş-aşa dormind fără grije, într-acel liniştit loc,
Tatăl său trecînd pre cale,
Cu vicleniile sale,
A şi furat-o pe loc.

Ş-înarmîndu-se cu dînsa, fugi-n grab ca un duşman,
Şi acum fiul său iată,
Cel hoţ ca şi al său tată,
O poartă ca un moştean.

Tatăl meu în toată viaţa cu scumpete cerceta
Şi căuta să găsească
Pe hoţ, ca să-l pedepsească,
După cum i să cădea.

Dar n-avut parte să-l afle, căci s-ascuns dintr-acel ceas,
Şi murind de frică mare,
Sabia după-ntîmplare
La fiul său a rămas.

Deci cer să-mi dai hotărîre, ca un drept judecător,
Ca să-mi dea sabia-ndată,
Fără vorbă-ndelungată,
Or în ăst ceas îl omor.

Lupta suliţii acuma, am uitat-o, n-am habar,
Sabia această pînă
Nu mi să va da în mînă
Toate merg într-un zădar.

Eu am căutat să-l aflu, dar n-am putut nicidecum,
Ca să-l dezarmez de dînsa
Şi să-i fac necinste, însa
O s-o fac aici acum.

Acum l-am găsit, acum voi să mi să dea dreptul meu,
Iar de n-o va da cu pace,
Cu puterea-mi îl voi face
Să simţă cine sînt eu.

Asfel către Împăratul caramanul cînd vorbea,
Cu o mînie grozavă spre Haridim tot privea.
Carele fiind cuminte, n-a scos din gură nici glas,
Ci cu răbdare nespusă, în tăcere a rămas.
Iar cei ce era-n teatru foarte tare s-a-ngrozit
Răcnetul lui cel sălbatic pe loc cum l-au auzit.
Parcă ar fi vrut să-nghiţă-n acel ceas pe cîţi era,
Într-atîta cu mînia mulţimea înfiora.
Haridim însă de dînsul s-a apropiat smerit
Şi cu politică mare l-a heretisit cinstit.
Cît putu-şi ţinu necazul în inima sa ascuns
Şi ceru la Împăratul voie, ca să-i dea răspuns
Şi să-l arate de faţă că nu e adevărat
Cu care-l năpăstuieşte, ci minte învederat.
Şi după ce luă voie, fără a să-nfricoşa,
S-a-ntors către caramanul, ş-începu să-i zic-aşa:

HARIDIM CĂTRE CARAMANUL

Caramanule sucite!
Aste ce le plăsmuieşti
Sînt fabule născocite
Şi minciuni barbariceşti.

Adevărul care este,
De ruşine nu-l vorbeşti,
Şi bîrfeli d-alde aceste
Asupra-mi zbieri şi răcneşti.

Tu de cîte ori vei zice
Că sabia s-a furat,
De atîtea ori aice
Te arăţi că eşti flecar.

Astă a ta semeţie
O arăţi într-un zădar,
Că tatăl meu, cum toţi ştie,
N-a fost nici hoţ, nici tîlhar.

Ci a luat-o-n dișpută
Și cu eroismul său,
Cînd el în vremea trecută
S-a luptat cu tatăl tău.

Precum tu singur știi bine
Și să mărturisești poți
Că tatăl tău, ca și tine,
Supăra foarte pe toți.

Asfel el la o-ntîlnire
Pe tatăl meu supărînd,
Își luă și răsplătire,
Cum nu i-a trecut prin gînd.

Că nencetat auzindu-i
Grețoasele lăudări
Și mai mult nesuferindu-i
Uricioasele urmări,

L-a poftit întru aceste
Ca să iasă la duel
Și să vază cine este
Voinic, tatăl meu or el.

Și cel ce-o putea să bată,
Din doi cel mai putincios,
Să ia sabia îndată
Acelui doborît jos.

Și asfel ei începură,
De vrăjmășie-ndemnați,
Cu mînie și cu ură
Să se lupte-nvierșunați.

Și atît fără sfială
Între dînșii să bătea,
Încît, de multă iuțeală,
Acel cîmp nu-i încăpea.

Cu nespusă bărbăţie
Şi cu regulat mijloc,
Să lupta cu grozăvie,
Multă vreme-ntr-acel loc.

Şi văzînd că între dînşii
La lupta să potrivea,
Fierbea sîngele într-înşii
Şi mai mult să necăjea.

Însă în cea după urmă,
Tatăl meu i-a arătat
Lupta în ce chip să curmă
Şi cretenii cum să bat;

Şi ce fel de viiciune
În sfîrşit ei dobîndesc
Şi cu ce repeziciune
Totdauna izbutesc.

Răni destule-i dăruise
Pă trup cîte nu gîndea,
Mîna, picioru-i lovise,
Prea frumos, cum trebuia.

Nădejdea i să tăiese
Cu viaţă d-a mai fi,
Foarte puţin rămăsese
Sabia de a-l jertvi.

Şi într-această nevoie
Fiind căzut, rănit greu,
A dat sabia de voie
În mîna tatălui meu.

Deci dar ca un mai puternic,
A luat-o prin duel,
Că tatăl tău n-a fost vrednic
Să o mai poarte la el.

Chiar tatăl tău dar a dat-o,
Ca la un biruitor,
Iar nu, cum zici, a furat-o,
Şi stai pricinuitor.

Minciuna n-are picioare
Să şază drept, cum gîndeşti,
Şi nu-ţi sînt folositoare
Aste care le băsneşti.

Cuvintele-ţi flecăroase
Ce aici le-ai înşirat,
Minciunile-ţi cele groase
Le arată-nvedărat.

Şi mai în scurt să-ţi spui ţie,
Tatăl tău pe cînd trăia,
Semnul pentru mărturie
Mîna dreaptă o avea,

Care fiind rău rănită,
Nici nu s-a mai înarmat,
Pînă cînd, cu ea zgîrcită,
A murit şi s-a-ngropat.

Să-ţi fie ruşine dară
Aste minciuni să le spui,
Că-ţi pricinuieşti ocară
Şi te faci de rîs orcui.

Căci la un voinic să cade
Adevărul a vorbi,
Şi cu totul rău îi şade
Aşa minciuni a bîrfi.

Că înţelepţii minciuna
Muma fricii o numesc,
Şi lauda totdauna
De sor' ei o socotesc.

Cel ce să simte pe sine
De adevărat viteaz
Vorbeşte cum să cuvine,
Lauda n-o face haz.

Numa slabii,-n părţi streine,
D-a să lăuda s-apuc,
De să fac de rîs pe sine
Singuri, pe unde să duc.

Iată dar, în scurt ascultă
Şi ce-ţi zic bagă la cap,
Gîlceavă şi vorbă multă
De loc la mine nu-ncap.

Cîţi m-a supărat pe mine
În viaţă pîn-acum
Mă ştiu şi mă cunosc bine
Că eu nu mint nicidecum.

Din gura mea niciodată
Vro laudă n-au ieşit,
Şi arma-mi este purtată
Pînă-ntr-acest ceas cinstit.

Şi de acum înainte
Iar a o păzi voiesc,
A nu-mi aduce necinste
Cît voi avea să trăiesc.

Iar sabia mea de-ţi place
Ş-a ta să fie o cei,
Ia osteneală a face
Şi ieşi prin duel s-o iei.

Cu toate că eu ca tine
Nu sînt voinic la vederi,
Dar n-am nici o frică-n mine
De ale tale puteri.

Sînt gată orcum vei cere,
Şi călare şi pe jos,
Mă las dup-a ta plăcere,
Cum pofteşti sînt bucuros.

Dar undeva mai departe
A ne-nfăţişa voiesc,
Că nu-mi place să fac cearte
Unde mulţi oameni privesc.

Să vezi cine are parte
Să poarte sabia mea,
Şi mai mult spre a cui parte
Priveşte şi trage ea.

Dar numai preaînţeleptul
Împărat voie să dea,
Ş-atunci să alege dreptul,
De e a mea sau a ta.

POETUL

Toţi vitejii s-adunase împrejur şi să uita,
Să vază ce e pricina şi pentru ce să certa.
Pe caramanlîul foarte cu greaţă îl asculta
Cînd cu mare semeţie pe sine se lăuda.
Iar răspunsul care-l dete-ndată Haridim pe scurt
Şi vorbele înţelepte le-au plăcut la toţi prea mult.
Aştepta fieştecare împrejur şi să uita,
Ca să vază Împăratul ce hotărîre va da.
Care cu multe blîndeţe, fără a să necăji,
Caramaneanului asfel a început a vorbi:

ÎMPĂRATUL

Nu nădăjduiam, îi zice, de la tine nicidecum
Să văz astă turburare, astăzi şi tocma acum.
De aveai vro prigonire, şi cu el să te sfădeşti,
Trebuia s-o laşi în urmă, ca să nu ne zăticneşti.

Iar nu-n astă adunare de ceartă să te apuci
Şi la atîtă mulţime-ngreuiere să aduci.
Cei înţelepţi niciodată aste lucruri nu le fac,
Ci chiar, pentru a lor cinste, orce necaz au, îl tac.
Nu vezi că de mine însumi, cîţi sînt aici adunaţi,
Sînt cinstiţi deopotrivă, ca cînd ar fi-ntre ei fraţi?
Şi în minutul acesta, de s-ar fi-ntîmplat cumva,
Chiar pe copilul meu însuşi să-l omoare cineva,
Nu aş face turburare, să caut să-i răsplătesc,
Înaintea astor eroi, carii aicea privesc.
Ci l-aş lăsa să se plimbe, cheful fără să-i mai stric
Şi fără a-i sta-mprotivă, au cevaşilea să-i zic.
Şi tu pentru o rugină ce o poartă Haridim
Ne faci mulţime de vorbe de la tine s-auzim,
Ş-în asta zi luminată, pentru lucru de nimic,
Ai turburat lumea toată, de la mare pîn' la mic.
Pricina ta docamdată să rămîie, fătul meu,
Şi cînd să va-ncepe lupta care am poftit-o eu,
Atunci vă veţi găsi vreme cît veţi vrea să vă certaţi,
Iar acum d-aceste vorbe faceţi bine ş-încetaţi.

POETUL

Împăratul ş-adunarea care de faţă era
Îi zicea să înceteze, lumea a nu turbura
Pentru lucrări vechi, trecute ş-o sabie de nimic,
Că şade ruşine asta să o facă un voinic.
Să-şi potolească necazul şi mînia ce-o avea,
Încai pentru Împăratul, ş-într-alt loc facă-i ce-o vrea.
Dar cît îi vorbea, el încă mai mult, ca un leu răcnea,
Să-nsălbătăcea cu totul, zbiera de să-nnebunea.
Ca aspidă veninată glasul grozav îl scotea,
Mai vîrtos către-mpăratul foarte aspru răspundea.

CARAMANUL CĂTRE ÎMPĂRATUL

Împărate! ca să nu zici că te supăr aşa mult,
N-am pus pe sabia-mi mîna,
S-arăt puternica-mi vîna,
S-o vază aşti cîţi ascult.
Aşa sabie nu sufer să poarte vrăjmaşul meu,

Şi ca s-o iau îţi cer voie,
Iar de nu, şi fără voie
Acum pe loc i-o iau eu.

POETUL

Să întoarce cu iuţeală la cei ce-mprejur era
Şi cu grozavă privire a început a zbiera.

CARAMANUL

Ce v-aţi adunat ş-asupra-mi ca albinele urlaţi?
Ştiu că sînteţi toţi d-o ţară
Cu Haridim, şi ştiu iară
În ce cuget vă aflaţi.
Cine va vrea să-i ajute iasă de faţă acum,
Şi d-o vrea, toţi pot să iasă,
Că sabia-mi cea tăioasă
N-are milă nicidecum.
Nu voi a-mi da supărare nimenea, nici a-mi vorbi,
Că acum, în asta clipă,
Voi de la vrăjmaşu-mi în pripă
Dreptul a mi-l dezrobi.
Voi ca să se dea de faţă cine este mincinos,
Din doi cine e de vină
Şi cine e de pricină
Astei certe mai vîrtos.

POETUL

Haridim sfîrşi răbdarea şi nu mai putea să stea,
I să părea cu ruşine de cearta ce să făcea.
D-aceea cu plecăciune la Împăratul s-a dus
Şi fără necaz începe a-i vorbi ca un supus:

HARIDIM CĂTRE ÎMPĂRATUL

Preaslăvite Împărate!
Precum văz, acest voinic
Din vorba-şi nu să abate,
N-ascultă alţii ce-i zic.

Negreşit acum voieşte,
Or în ce chip va putea,
Arma asta ce-o priveşte
De la mine să o ia.

Că tot strigă,-nfricoşază
Aici de cînd m-a văzut,
Să laudă, să-ncordează
Şi mă cheamă să mă lupt.

Cum că nu are dreptate,
Te încrez cu jurămînt,
Dar căci cere a să bate,
Şi eu voiesc, gată sînt.

De-aceea fac rugăciune
Să-mi dai voie la duel,
Cu toat-a mea slăbiciune
Să mă-ncerc puţin cu el.

Numai cu paveze-n mînă,
Şi cu săbii amîndoi,
Că n-o să-ţi ticnească pînă
N-om sparge cearta-ntre noi.

Azi în asta adunare
Întîi al nostru război
Fără de zăbavă mare
Să-şi ia săvîrşire voi.

POETUL

Văzînd şi Împăratul că n-au gînd a să lăsa,
Ci amîndoi hotărîră negreşit a se lupta,
Că caramanului cîte a zis a fost în zădar,
Şi să se-mpace să tacă nicidecum n-avea habar,
Le dete voie cu săbii să se lupte cum cerea,
Ca prigonirea aceasta o dată sfîrşit să ia.
Luînd dar amîndoi voie, s-a tras doparte pe loc

Şi să aşezară-n grabă, fieşcare l-al său loc.
Tot norodul să speriase, tremura şi îi privea,
De Haridim l-era milă, îl plîngea şi îl căia.
Căci faptele cele bune şi înţelepciunea sa
Pe toţi făcea să-l iubească, or pe unde să ducea.
Şi toţi iarăşi, împrotivă, vrăjmăşaşte blestema
Pe caramanul ş-asupra-i tot cu scîrbă să uita,
Socotind că n-o să poată Haridim a birui
O jiganie ca dînsul, care pe toţi îngrozi.
Dar ceia ce vitejia lui Haridim o ştia,
Că-l va bate caramanul nicidecum nu să temea.
El în viaţă supusese jigănii şi uriaşi,
Puterea-i era vestită şi la micii copilaşi.
Iar Areti întru sine foarte tare s-a mîhnit
Văzînd că lupta cu suliţi de cearta s-a stînjinit.
Blestema pe caramanul în gîndul său nencetat,
Că de unde naiba-l scoase şi de unde s-a aflat,
De a stricat aşezarea şi gătirea ce era,
A nu putea ea să vază pe cela ce îl dorea,
Luptîndu-să cu suliţa ca un puternic viteaz,
Şi să se mai veselească privind la dînsul cu haz.
Că duelul astor doi inşi, care pe toţi necăjea,
Lupta cea amurezată o oprea şi rămînea.
Aşadar şi Erotocrit a rămas a aştepta,
Şi cu ceilalţi de departe la aceşti a să uita.
Toţi la Haridim veniră ş-îl învăţa la duel,
Cum să stea, cum să se-ntoarcă, care le ştia şi el.
Dar decît toţi şi mai bine i-a dat Erotocrit plan,
Ca întîi să se păzească foarte de al său duşman.
Tot alăturea să umble, cu un mijloc potrivit,
Ca să rămîie în urma furiii lui odihnit.
Tot adese să ia seamă la ale lui lovituri
Şi nicidecum să nu-l lase, să facă largi sărituri.
Cu toate că el acestea foarte bine le ştia,
Că era dedat la luptă, simplu nu să războia.
Iar la caraman mersese, a-l sfătui la duel,
Dracomah posomorîtul, cel asemenea cu el.
Dar el c-o strîmbă cătare îl privi cum a ajuns
Ş-începu cu semeţie a-i da-mprotivă răspuns:

CARAMANUL CĂTRE DRACOMAH

Ce-ai venit să-mi dai povață, cum ș-în ce chip să mă port?
Ce, mă socotești pe mine
Că sînt ca alți și ca tine,
În trup și în puteri mort?
Și mă mir ce grijă mare pentru mine te-a găsit,
De mi-ai venit înainte,
Să-mi dai povață și minte,
Nechemat și nepoftit.
De-nvățătură-ți mă supăr și nicidecum nu te-ascult.
Ce, tu-n a ta socotință
Te ții c-ai avea știință
Decît mine și mai mult?
N-am trebuință de tine, eu știu să mă războiesc,
Mergi și pe sine-ți te-nvață,
Nu-mi aduce mai mult greață
Și silă să te privesc.
Vei vedea tu acu-ndată sub sabia mea cum cad
Ș-asta puternică mînă
Pe Haridim cum îl mînă
Pe jos cu ceilalți la iad.
Voi pre vrăjmașul meu astăzi să-l fac jertvă prin duel,
Să-i șterg viața din lume,
Să se piarză al său nume,
Veste să meargă de el.

POETUL

Alergară totdodată la-mpăratul amîndoi,
Își iau pentru duel voie și să întorc înapoi,
Dar li să dete poruncă mult a nu să depărta,
Ci naintea teatrului să iasă a să lupta.
Norodul să grămădise, mari și mici să îmbulzea,
N-a rămas om să nu vie lupta lor a o vedea.
Atunci Haridim să-ntoarse și către norod a zis:
„Să mă iertați toți deobște, de cumva voi muri-nvins."
Și ca un vultur îndată într-un pas merse-n mijloc,
Pune mîna cu iuțeală, trage sabia pe loc.
Aleargă și caramanul să-l întîmpine pe el,
Scoate sabia și sare chiar ca un leu la duel.

Rîdic săbiile goale, în aspide să lovesc,
Încep să se războiască, să se taie să silesc.
Să-mbărbătez dopotrivă, amîndoi să necăjesc,
De la toată priveliştea laude mari priimesc.
Şi ca nişte lei de foame leşinaţi, hrană aflînd,
S-arunc cu sălbăticie, asupra-i grozav zbierînd,
Încep să o sfîşieze, cu gurile tot o-mbuc,
Şi cu ghearele rumpînd-o, înfricoşeri mari aduc,
Fieştecare în parte-şi va hrana a o avea,
Întocma ş-aceşti puternici în războiul lor făcea.
Sta şi să uita la dînşii norodul, mare şi mic,
Şi nu putea să cunoască cine este mai voinic.
Săbiile lor prin aer parcă zbura şi lucea,
Cînd în dreapta, cînd în stînga, unul ş-alt să repezea.
Caramanul foarte mare putere avea în el,
Iar Haridim ştia bine a să purta la duel,
Carele vîrful bătăii prea cu minte-l privighea
Şi poprea pe caramanul, la el cînd să repezea.
Lua seamă foarte bine la sabie cînd lovea,
Şi trupul său ca un vultur îl zbura şi să păzea.
Să repezea înainte, îndărăt iar să trăgea,
Pîn-a nu sosi lovirea, cu sabia o oprea.
Să apăra cu pavaza, cum amelinţa pe loc,
Încît cînd izbea într-însa, sărea scînteie de foc.
Cu ochii tot păzea vreme cînd să găsească mijloc.
Mîna lui căuta iarăşi mai îndemînatec loc,
Nu va să dea cu sabia fără de a nemeri,
Ş-în locul vrăjmaşului său aerul sec a-l găuri.
Să luptă prea cu răbdare, fără de a să sili,
Şi loc deşchis tot caută, cu vro ran-a-l dărui.
Sabia ca totdauna spre ochii lui o-ntindea,
De-l înstînjinea adese şi depărtat îl ţinea.
Cînd i s-a-ntîmplat să-i vie timpul care-l-a dorit,
Fără zăbavă îndată dînd în pulpă, l-a găurit.
Întîi dar pe caramanul Haridim l-a sîngerat,
De care şi toţi deobşte foarte mult s-a bucurat,
Iarăşi tot păzeşte vreme cu un chip meşteşugos,
Pîşaşte, dă şi să trage, privegînd cum mai frumos.
Al doilea în piept tocma cu sabia l-a împuns,
Ş-îi făcu rană, din care a curs sînge de ajuns.

Haridim să păzea foarte cînd da, a nu să răni,
Punea pavaza nainte-şi, sabia a-i sprijini,
Că să silea caramanul cu totul a-l doborî
Şi să căznea tot într-una, negreşit a-l omorî.
Dar cînd văzu curgînd sînge din piept şi din pulpa sa
Şi fără de contenire pe trup a i să vărsa,
A început să răcnească, ca un leu înfricoşat,
Şi pe Haridim să-l taie tot sărea neîncetat.
N-au sălbătăcit vrodată nici marea grozav ca el,
Şi nici furtuni tot să fie, înfricoşate asfel.
Ba, nici urletele mării aşa tare nu răsun
Cînd loveşte valu-n ţărmuri înfuriat şi nebun.
Asfel de mult caramanul sa-nsălbătăcea zbierînd,
Cînd văzu pe dinainte sîngele în jos curgînd.
Singur vrea să se omoare de necaz, căci nu putea
Mai curînd să-şi izbîndească, după cum lui îi plăcea.
Din ochii lui ca un fulger foc ieşea-n acel minut,
Şi chipu-i ca de bălaur într-o clipă s-a făcut.
După care un alt răcnet aşa de tare a dat,
Încît teatrul cu totul grozav s-a cutremurat.
Au socotit toţi că este un tunet al său cuvînt,
Care din nori cu iuţime cade trăsnind pre pămînt.
Îşi înjura singur mîna, sabia îşi dojenea,
Şi pentru ranele sale izbîndire le cerea.

CARAMANUL, SINGUR

Ah! văz că nu mai am mînă, nici sabie a mai da,
Toate azi mă părăsiră,
Puterile îmi slăbiră
C-acest a se lăuda.
Cînd mi să împrotiveşte un nevoiaş d-atît ceas,
Mîna-mi răul îmi voieşte,
Că pînă acum trăieşte
Ş-încă zdravăn a rămas.

POETUL

Ş-adună toată puterea, ca o jiganie chiar,
Şi cît poate cu iuţime rîdică sabia iar.
Să repede să lovească pe Haridim drept în cap,
Dar pe el şi de aceasta meşteşugirile-l scap.

Rîdică să se păzească cu pavăza repeziş,
Şi drept capul său dasupra o ţinu de curmeziş.
Cînd coborî caramanul sabia sa-nfricoşat,
Pavăza lui cea vîrtoasă tocma-n două s-a tăiat.
Rămîne o parte-n mîna-i şi-o parte jos lîngă el,
Şi Haridim să răneşte la mînă prea puţintel.
Toţi cu totul să-ngroziră cînd îl văzură pe el,
O pavăză de fier tare s-o taie ca pe un tel.
Dacă văzu Haridim că fără pavăz-a rămas,
Cu mai mare-ncorăjare să arătă-n acel ceas.
Pîşa mereu înainte, şi-îndărăt nu mai călca,
Să chipzuia să aştepte, dar vremea nu-l mai ierta.
Picior după picior iute împingînd înainta,
Cît mergea tot mai aproape, să se vîre căuta.
Cînd era acum aproape, să plecă a se uita,
Ca cînd sabia-n picioare-i ar fi vrut a o-mplînta.
Caramanul socotind că vrea să dea într-acel loc,
Vrînd a-şi păzi acea parte, plecă armele pe loc.
Atunci Haridim, cum vede că la cap s-a dezarmat,
Găsi vreme să sfîrşească duelul înfiorat,
Mîna sa chiar ca un fulger rîdicînd numaidecît,
Îi băgă sabia toată pînă-n plăsele în gît.
Şi asfel lui cu aceasta un somn lung i-a dăruit,
Care pentru totdauna să doarmă nepomenit.
A căzut fiara aceea, şi pre pămînt s-a lăţit,
Ochii-n lacrămi i să-neacă şi să turbează cumplit.
Scuipă sînge de otravă din gură neîncetat
Şi cu totu-ntr-al său sînge trupul i s-a înecat.
De trei ori răcni din gură atît de înfricoşat,
Cît să părea că pămîntul tot s-a cutremurat.
Apoi scrîşnind din dinţi tare şi-întorcînd ochii-mprejur,
Ş-a dat sălbatecul suflet în mînile lui Mercur.
Care-n lacul Aherusii l-a dus pe loc alergînd,
Unde trebuie orcine să meargă vrînd şi nevrînd.
Apoi dintr-acel loc Haron pîn' la iad l-a petrecut,
Ca să i să răsplătească rău sau bine d-a făcut.
Iată dar acela care mai-nainte cu puţin
Sufla nencetat mînie şi-umplea pe toţi de venin,
Acuma în lac de sînge zace pre pămînt lungit,
Cu gura astîmpărată şi cu trupul amorţit.
Ş-întunecatul său suflet, cel de oameni urîtor,

Într-ale iadului peşteri astăzi să duse în zbor.
Iar în curgerea aceştii foarte grozave priviri,
Au urmat o întîmplare însemnată, să te miri:
Cînd să afla caramanul tocma-n cel mai mare zor
Şi să bătea din putere cu acestlalt luptător,
Calul său într-acea vreme căznea a se dezlega,
Spre ajutor stăpînului său vrînd a alerga.
Cu renchezături grozave jalnic zbiera cît putea
Şi cu dinţii după sine pielea şi carnea-şi rupea.
Iar cum căzu caramanul, şi sufletul i-a ieşit,
A murit şi el îndată, ş-aş-amîndoi s-au sfîrşit.
Haridim la mîna stinga să rănise puţinel,
Ca un biruitor însă nici nu vrea să simţă el.
Nici de doftor avea lipsă, ci mai vîrtos căuta,
Cerînd într-acea minută cu suliţ-a se lupta.
Aleargă cu sirguinţă îndată a se-narma,
Încalecă, să găteşte ş-a se-nfăţişa urma.
S-a fost dat însă poruncă luptele a se lăsa,
Şi toţi să se odihnească în pace la casa sa.
Una că prea-ntîrziase ş-începuse a-nsera,
Şi alta că Împăratul foarte supărat era.
Că a lui Spitoleu moarte amară i s-a părut,
Ş-îi pricinuise jale nespusă-n acel minut.
Tot norodul împreună mulţămea lui Dumnezeu
De-nvingerea creteanului, blestemînd pe Spitoleu.
Că cum l-au văzut îndată mort pre pămînt, nemişcat,
Toţi cu glas de bucurie, bravo! bravo! au strigat,
Cu toate că e fireşte a se-ntrista cineva
Ş-în sine dureri să simţă un trup mort cînd va vedea;
Chiar pre vrăjmaşul său încă să-l vază mort, ar urma
Măcar o picăturică-n acel ceas a lăcrăma.
Şi cel mai nemilos încă, la o moarte-n acest fel,
Poate să se întristeze în inima sa şi el.
Deci porunca-mpărătească-n teatru s-a publicat,
Ca a doua zi să vie vitejii pentru luptat.
Fiindcă-n ziua aceea destulă lupt-a privit,
Şi să se mai facă altă de prisos s-a socotit.
Unii însă să mîhniră pentru mutatul soroc
Ş-acea noapte le părea că este un an la mijloc.
Dar fiincă Împăratul asfel poruncă a dat,
Nu s-au împrotivit nimeni, ci-ndată au ascultat.

Ş-Areti d-asta zăbavă s-a-ntristat[1], căci n-a putut
Pe amorul său să-l vază la luptă-n acel minut.
Dar avuta sa mîhnire ascunzînd-o s-a sculat
Şi la tatăl său îndată viind s-a apropiat.
Cu o dulce linguşire mîinile îi săruta,
Ş-oarecum de caramanul că-i pare rău s-arăta,
Zicînd că mult îl jeleşte şi plăcere ar avea
Lui Haridim pentr-aceasta răsplătire a-i vedea.
Tot dar norodu-mpreună cu-mpăratul au plecat,
Călăreţii, pedestraşii a fugit, s-au rîdicat,
Îngropînd pe caramanul, împodobit, înarmat,
Şi cu anii vieţii sale, pre carii i-a precurmat.
Asfel hiara cea cumplită carea lumea a-ngrozit,
Bărbăţia ei ca fumul într-o clipă a perit.
Şi numai Dracomah singur c-un glas sălbatec mugea
Şi moartea lui cu durere o jelea şi o plîngea.
Într-acestea toţi voinicii s-au dus a se dezarma,
Aşteptînd cu bucurie dimineaţa ce urma.
Din toţi mai mult Erotocrit în nerăbdare era,
Inima lui pîn' la zioa nu s-a putut stîmpăra.
Vrînd a-şi arăta puterea şi nume viteaz a-şi da,
Că lui Haridim rîvnise, cînd de toţi să lăuda,
Avea el nădejde bună şi simţea păreri deplin
Că-i va face să cunoască laude cui să cuvin.
După ce merse acasă gîndindu-să nencetat,
Strînge armele, le pune pe căpătîi regulat,
A doua zi la-ndemînă să fie cînd să va scula,
Ca mai întîi la teatru el a se înfăţişa.
Sosind dar noaptea aceea, fiecare s-a culcat,
Să doarmă, să odihnească cu dulceaţă-n al său pat.
Areti singură numai nu poate dormi de loc,
Toată noaptea să-nvîrteşte, neodihnită, în foc.
Iar doica ei, l-acea luptă şi la altele gîndind,
A început să ofteze şi a-i zice lăcrămînd.

EFROSINA

Vezi, fiica mea, cu ce moarte vitejii să săvîrşesc,
Vezi cum îşi răpun viaţa, cum trupurile-şi jertvesc.
Iar împăraţii pe tronuri şed numai şi poruncesc,

[1] Tipărit: *să'ntristat*.

Au viaţă fericită, aşa morţi nu pătimesc.
De aceea dar urmează însuţi spre al tău favor,
Şi nu-ţi lăsa mai mult mintea să se robească d-amor.

POETUL

Doica la vorbele aste nici un răspuns n-a luat,
Căci Areti-şi avea gîndul l-al zorilor răvărsat.
Cînd dar al nopţii-ntunerec fugea şi să-mprăştia,
Care de lumina zilii să-mpingea şi să gonea,
Ş-a soarelui călăuză să ivea la răsărit,
Venera cea preafrumoasă, luceafărul strălucit,
Şi razele aurite pretutindeni le vărsa,
Umplînd supt univers toate cu lină lucirea sa;
Cînd zic, prin livezi din cuiburi păsările abia zbor
Şi îşi scutură de roauă aripiorele lor,
Unele şezînd pe rămuri, altele prin crăci sărind,
Şi fac dulce armonie împreună ciripind,
Cînd filomilele toate sînt deşteptate în pom
Şi bag în melanholie cu glasul lor p-orce om,
Firească lor melodie cînd răsună dulce-n crîng,
Rănind inimi pătimaşe şi pe mulţi face de plîng,
Cînd toate cu bucurie cînt la răsărit privind
Ş-aştept pe frumosul soare, cînt să-l vază răsărind,
Atuncea, în acea vreme, să sculă şi Areti
Şi cu bucurie mare începu a se găti.
S-apucă-şi spălă obrajii, părul şi l-a pieptănat,
Ş-în haine cu fir ţesute peste tot s-a îmbrăcat.
Graţiile cu sfială împrejuru ei slujea
Şi muzele pe dasupra-i zburînd cînta şi zicea:
„Iată-ntr-adevăr zeiţă coborîtă pre pămînt,
Iată stema tutulora frumseţilor cîte sînt."
Aştepta dar fiind gată, cînd veste să i să dea,
Ca să meargă la teatru, luptele a le vedea.
Aşa iar şi Erotocrit a-ngrijit ca ş-Areti
A să scula prea de noapte şi frumos a se găti.
Cu haine prea strălucite s-a-mbrăcat, s-a înarmat
Ş-aştepta cu bucurie ca să iasă la luptat.
La frumseţi era c-Amorul, la arme ca Ahilefs,
Ca Ercul la bărbăţie, şi la purtări Odisefs.
Să împodobea de muze, de Minerva să-narma,

Mars umbla tot după dînsul şi Venera îi urma.
Să suie pe cal îndată ca şi Perseu oarecînd,
Pleacă în grabă, aleargă să se ducă mai curînd.
Decît toţi el la teatru mai-nainte s-arătat,
Ş-aşezîndu-se-ntr-o parte, pre ceilalţi a aşteptat.
Carii şi ei des de noapte să arătară veniţi,
Tot cu haine luminoase şi pentru luptă gătiţi.
Deci cu o mare paradă ş-Împăratul a sosit,
Şi cum şezu pe catedra, îndată a poruncit
Ca toţi vitejii să vie-naintea-i, a s-arăta
Care cu cine voieşte-mpreuna a se lupta.
Trei inşi întru-ntîiaşi dată cerură a-i întrupa,
Ca cu cei zece-mpreună să iasă a să lupta.
Unul era chiprianul şi altul creteanul iar,
Ş-al treilea într-aceştia era Erotocrit chiar.
Aşti trei să fălea, la luptă, pe cei zece a-i răzbi,
Şi fieştecare darul vrednicii a-şi priimi.
Împăratu-ncepu singur numele a le-nsemna,
D-a nu să face greşală şi nedreptate cuiva.
A pus sorţi să-i osibească şi să vază între ei,
Cu cîţi inşi o să se lupte fieşcare din cei trei.
Şi cretanului căzură trei inşi tot unul ca alt,
Dracomah de la Corona, macedonul Nicostrat
Şi Tripolem din Slavona, cel în trup nalt şi voinic,
Care moartea-n toată vremea o avea întru nimic.
Iar chiprianului patru s-a întîmplat a-i cădea,
Dar o să cam năduşască cu ei cînd să va lupta.
Dimofan, zic, mitileanul, cel mai puternic bărbat,
Şi Adromah naupleanul, cel ca leu-nfricoşat,
Pistofor vizandianul, cel cu chipul de Amor,
Şi Licaret acsianul, cel la suliţa uşor.
Trei inşi şi lui Erotocrit s-a-ntîmplat, dar cu puteri,
Lui însă-i creştea corajul avînd p-Areti-n vederi.
Euripianul Eraclu, cel de obşte cunoscut,
Şi îndrăzneţul Filaret, cel în Motona născut.
Amîndoi viteji puternici şi cu inimi ca de lei,
Carii scotea foc din suliţi orcînd le azvîrlea ei.
Şi Dracocard[1] cel din Patra, carele cu al său stat
Pe ceia ce sta de faţă nu puţin i-a-nfiorat.

[1] Tipărit: *Dimofan.*

Văzînd dar care cu cine trebuie a se lupta,
Şi viteaza sa putere cu suliţa-şi arăta,
Cu dorinţă fieşcare sta acum şi aştepta
Împăratul să dea voie să-nceapă a se lupta.
Deci în trîmbiţi ş-în chimbale pe loc cum au răsunat,
S-a cutremurat teatrul şi caii s-au deşteptat.
Vitejii la începere întru sine să-ndoia,
Care, adică, va-nvinge, norocit a rămînea.
Dar precum în altă vreme ploi prea poftite nu sînt,
Decît cînd e uscăciune şi secetă pre pămînt,
Şi a soarelui căldură cînd, întocma ca un foc,
Usucă flori, pomi şi ierburi de să pierd în orice loc,
Dorinţa lui Erotocrit aşa multă era chiar
Trîmbiţile războiului ca să le auză iar
Şi să iasă la luptare, suliţa a-şi învîrti,
Să-şi arate vitejia, să-l privească Areti.
Care şi ea asemenea nu să putea odihni
Ş-întorcîndu-se spre doica, a început a-i vorbi:

ARETI CĂTRE DADACA SA

Dadaco! din toţi aceştia care-ţi pare mai fălos?
Cine e-narmat mai bine şi îmbrăcat mai frumos?
Care are gust mai mare în toată mişcarea sa
Şi cine şade călare cu coraj mai viu pe şa?

POETUL

Văzînd pe Areti doica că să uita neclintit
La cel ce era cu albe peste tot împodobit,
A chipzuit că dintr-asta amoru-n inima ei
Mai mult o să nainteze şi o să prinză temei;
Ş-începu să se prefacă, cu pre alţi a-i arăta,
Silindu-să în tot chipul amorul a-i depărta.

EFROSINA CĂTRE ARETI

Nu poci, fiica mea, să judec aşa întocma curat,
Din toţi aceşti cine este mai bun cu adevărat.
Cu toate aceste însă, după cît poci să-nţeleg,
Decît pe Pistofor pe-altul mai cu daruri nu aleg.

Pentru că a sa paradă şi podoabă ce-am văzut,
Nimenea din cîţi veniră asemenea n-a avut.
Şi după acesta iarăşi c-osebire am răvnit
La tînărul care este cu roşu împodobit,
Că parcă sînt zugrăvite bălanele lui frumseţi,
Ca aceşti doi ceilalţi cîţi sînt n-au aşa delicăteţi.

ARETI

Nu judeci bine, dadaco, îi zise ei Areti.
Alegi care nu să cade, fără a te socoti
Că pe verdele şi roşul, care mi le-ai lăudat,
Îi întrece totdauna cel în albe îmbrăcat;
Dac-a putut el să bată zece ostaşi în duel,
Cine dar dintr-aceşti poate să-l biruiască pe el?
Arată-mi, cu ce talente nu e el împodobit
Şi cu ce delicăteţe nu este împărtăşit?
Ca leul este în luptă, ca vulturu-n[1] repeziri,
Ca Amoru-n frumuseţe[2], ş-înţelept în chipzuiri.
Orfeu este la chitară şi Filomilo la cînt,
Cu glasul său înviază şi pe cei morţi din mormînt.
A-nvăţat şi zugrăvia, portretul a-mi zugrăvi,
Pentru dînsul dar norocul a vrut a mă rîndui.
Şi acuma să sileşte doftoria a-nvăţa,
Inima-mi cea săgetată dorind a o vindeca.

POETUL

Efrosina văzînd iarăşi că nu poate izbuti,
Ci încă mai mult Amorul bagă-n mreji pe Areti,
Frumseţea lui Erotocrit neîncetat o hulea,
Puindu-şi toată silinţa să stingă focul în ea.

EFROSINA

Ascultă-mă, fiică, zice, să ştii bine că acum
Cununa negreşit iese din Atena, măcar cum.
Cine este ca creteanul şi ca chiprianul tari,
Şi ca Pistofor mai este alt tînăr cu frumseţi mari?
Cine poate să supuie pe Tripolem mai vîrtos?
Dar pe cel cu haine roşii? Ah, ce voinic inimos!

[1] Tipărit: *vultur' n.*
[2] Tipărit: *frumseţe.*

LUPTA ÎNTÎIA

EROTOCRIT CU FILARET MOTONEANUL

Trîmbiţile începură semnul de război a da
Şi pre cei viteji la luptă pe rînd cîte doi chema.
Era orînduiţi însă şi trei inşi îngrijitori,
Carii la regula luptei era foarte ştiutori.
Inima lui Erotocrit nu să putea stîmpăra,
Dorind din toţi mai-nainte el a se înfăţişa.
Aşadar îngrijitorii i-au împlinit al său dor,
Pentru a tată-său cinste făcîndu-l întîitor.
Şi îndată în teatru el pe şena a ieşit,
Ţiind suliţa în mînă cu coraj desăvîrşit.
Şi fără nici o zăbavă pe Filaret a poftit,
Carele cu grabă mare numaidecît a venit.
Atunci Areti să-ntoarse, cînd văzu p-al său iubit,
Ş-a zis către Efrosina: „Iată minutul dorit,
Ca să vedem: din doi care e mai voinic şi bărbat?
Care-l lăudai atîtă, or care l-ai defăimat?
O să cunoaştem îndată cine să va birui
Şi cine din ei în urmă cinstea o va dobîndi.
Lumea stă-mprejur de faţă şi priveşte ca şi noi
Cum o să joace cu suliţi, fiind tineri amîndoi."
Deci precum din nişte rîpe cu înfricoşate stînci,
Unde lăcuiesc jigănii, prin scorburile adînci,
Să rupe din munţi dodată vro piatră mare de sus
Şi să răstoarnă în vale, cu tunet grozav, nespus,
Dezrădăcinînd copacii şi rumpîndu-i furios
Şi, cu frunza lor, ardică toată pulberea de jos,
Sperie păsări, jigănii, de fug, ca oarbe alerg
Şi ameţite de frică nu ştiu prin ce locuri merg,
Asemenea chiar întocma ş-într-aceşti doi s-a privit,
Cînd cu suliţile-ndată cu iuţime s-a izbit.
Care tot în mici fărîme din pieptul lor au căzut
Şi a cercat fiecare dureri mari cît s-a putut.
Lovirea lui Erotocrit tare-ntr-adevăr a fost,
Dar şi Filaret pe dînsul nu l-a lovit aşa prost.
Însă amîndoi stătură pe cai ca nişte voinici,
De care să îmbunară toţi cîţi privea, mari şi mici.
Apucară alte suliţi şi s-au repezit pe loc,
Căutînd să se lovească tot la primejdios loc.

Să arunc cu grabă mare, sar dodată înapoi,
Pornesc ş-alerg cu iuţeală, să-ntîmpină amîndoi.
Ş-amerinţînd cu mînie Filaret suliţa sa,
A lovit pe Erotocrit în ochi, vrînd slut a-l lăsa.
Şi de tare lovitură, suliţa-i s-a sfărîmat,
Încît în mici bucăţele prin vînt s-a împrăştiat.
Erotocrit de aceasta nu puţin s-a ameţit,
Dar ca să nu să cunoască cu coraj a suferit.
A lui însă lovitură a fost şi mai cu folos,
Că după cal pe Filaret era să-l doboare jos.
Cum l-a izbit drept în frunte, atît l-a primejduit,
Încît p-o parte şi alta să legăna ameţit,
Care în cea după urmă nici pe cal n-a putut sta,
A început deodată capul în jos a-şi pleca.
Deci s-a dat poruncă-n grabă la o parte a se da,
Că cel ce s-atîrnă n-are voie d-a se mai lupta.
Atunci de părere bună inim-Aretii sălta,
Şi pe doica sa de mînă o strîngea pe cît putea.
Care a simţit în sine foarte cumplite dureri
Văzînd că ea tot se află în primejdioase vreri.

LUPTA A DOUA

EROTOCRIT CU ERACLU EURIPEANUL

Trîmbiţile al doilea dodată au glăsuit,
Ş-învingătorul la luptă pe alt tînăr a poftit.
S-arată-ndată Eraclu ca un leu sălbătăcit,
C-o suliţă tare-n mînă şi d-aproape a vorbit.

ERACLU CĂTRE EROTOCRIT

Prietine, zice, ţ-ar fi fost spre bine
Să-ţi odihneşti trupul, să-ţi mai vii în sine,
Că, cum mi să pare, eşti prea ostenit.

Iar nu acu-ndată-ntr-astă ameţeală,
Şi trupul cu totul plin de năduşală,
Să te lupţi cu mine aşa obosit.

Văz că n-ai răbdare, cugetul te-mpinge
Şi părerea-ţi zice că mă vei învinge
Ca p-acel Filaret şi pe mine chiar.

Te-ncredinţez însă, fără îndoială,
Că-n astă părere ai mare greşală
Ş-îţi vei vedea gîndul că e în zădar!

POETUL

La zisele lui Eraclu, Erotocrit a tăcut
Şi măcar o vorbă mică să-i răspunză nu a vrut,
Decît numa-şi mişca mîna, arătîndu-i fără glas
Că cine e mai puternic să va vedea-n acel ceas.
Deci, vro cîţiva paşi îndată s-au depărtat amîndoi
Şi cu o iuţime mare să-ntoarseră înapoi.
Trupurile unul ş-altul îndată ş-au îndreptat,
Îşi strînseră-n supsioară suliţile-nfricoşat
Şi repezindu-se, asfel de lovituri tari ş-au dat,
Încît creirii lor foarte rău li s-au cutremurat.
Cu toate aceste însă, amîndoi încorăjaţi,
Ca nişte voinici stătură pe caii lor nemişcaţi.
Ş-au strîns suliţile iarăşi întru acelaşi minut
Ş-al doilea cu tărie s-au lovit cît au putut.
Atunci ameţind Eraclu pe cal nu putea să stea,
A început într-o parte pe şa a se-ncovoia.
Şi văzînd pe Erotocrit că sta pe cal nemişcat,
Îi vinea să se omoare, de necaz învierşunat.
Ş-într-aceasta a vrut iarăşi să se tragă înapoi,
Al treilea să pornească a se lovi amîndoi.
Dar de îngrijitor fură opriţi în acel minut,
Căci învederat Eraclu era ca şi un căzut.
Dacă văzu Erotocrit că cu acest luptător
Să sfîrşi pricina fără a cere judecător,
Şi p-al treilea la luptă pofti să vie pe loc,
Dorind ca şi cu acesta să-şi cerce al său noroc.

LUPTA A TREIA

EROTOCRIT CU DRACOCARD PATREANUL

Iarăşi pentr-a treia oară-ncepură a trîmbiţa,
Poftind să se-nfăţişeze alt tînăr a se lupta.
Şi fără nici o zăbavă Dracocard într-un minut

Îşi strînse armele sale şi de faţă a stătut.
Iar obrazul său cel rece, uscat şi îngălbinit,
Îl înveli pe dasupra c-un fier foarte ruginit.
Inima lui şi puterea chiar de bălaur era,
Acesta azi o să facă p-Areti a lăcrăma.
Care lîngă Erotocrit pe loc dacă a venit,
Deodată către dînsul într-acest chip a vorbit:

DRACOCARD CĂTRE EROTOCRIT

Spune-mi, prietine, zice, de-ţi place şi de-i voi,
Noi deosebit să facem,
Numa-n săbii să ne batem
Şi să vedem din doi care, eu or tu vei birui.
Numai să va ş-Împăratul, cum zic, voie a ne da;
Am mare dorinţă-n mine,
De cînd te-am văzut pe tine,
Cu săbiile tăioase amîndoi a ne lupta.

POETUL

Aceste vorbe viclene Dracocard ce le-nşira,
Le pricepu Erotocrit ş-îi dete răspuns aşa:

EROTOCRIT CĂTRE DRACOCARD

Nu am vreme, prietine, d-a sta-n sfaturi cu tine
Şi să vorbesc de cererea-ţi în acest ceas nu-mi vine;
Dar lupta cea cu suliţe, care aici să cere,
Mai întîi săvîrşindu-o, cu voiniceasca-ţi vrere,
Atunci pe loc ducîndu-ne, rugăciune să facem,
D-o fi voia-mpăratului osebit să ne batem.
Aceasta a ta cerere prea mică mi să pare,
O voi cu toată inima, îţi spui cu-ncredinţare.
Ci deocamdată acum să rămîie această,
Că uită-te-mprejuru-ne cîtă lume adastă.
Şi de eşti, după laudă-ţi, viteaz şi bărbat tare,
Arată-ţi şi cu suliţa voinicia-ţi cea mare.

După aceste cuvinte mai mult nu au zăbovit,
Ci unul de către altul s-au tras şi s-au osebit.
Trîmbiţile începură la lupta a-i îndemna,
Cînd ei suliţile sale d-a se găti le-apuca.
Deci viteazul Erotocrit cu mînie să porni,
Nelăsînd să treacă ceasul şi de a mai zăbovi.
Faţa-i cea ca trandafirul îngălbinea de necaz
Şi pe loc ca un cărbune iar s-aprindea pe obraz.
Dracocard iar de mînie foarte groaznic tremura,
Pentru că şi din natura-şi pe toţi oamenii ura.
Şi atîtă turburare să vedea-ntre ei avînd,
Încît făcea ca o gîrlă ce vine mare-necînd,
Sălbătăcita ei apă foarte repede curgînd
Şi din hotarele sale ieşind, să varsă urlînd,
Trăgînd cu sine copaciuri, pietri şi bolovani mari,
Făr-a putea să-i oprească nimeni cursurile tari.
O asfel de grozăvie şi la aceşti s-a-ntîmplat
Cînd ei cu mare iuţime întîi s-au întîmpinat.
Aruncară cu mînie suliţile unu-n alt
Şi s-a urmat dintr-aceasta lucru vrednic de mirat,
Căci cu mare repezire pe obraji cum s-au lovit,
Suliţile-n bucăţele mici pe jos s-au răsipit.
Amîndoi rămîind însă nicăiri nevătămaţi,
Alte suliţi apucară, stînd pe cai încorăjaţi.
Şi ca fulgerul de iute să trasoară-n acel ceas
În depărtare mai multă, să-şi dea loc de mai larg pas.
Suliţile supsioară le strîng numaidecît iar
Şi, repezindu-se tare, asupra unui alt sar,
Privind ca să se lovească cu chip mai meşteşugit,
Arunc suliţile iarăşi amîndoi foarte cumplit.
Şi Dracocard deodată cum a dat, numaidecît,
A lovit pe Erotocrit de primejdie sub gît,
Că nu putea să răsufle de durere-n acel ceas,
Cît şi moartea să-l apuce foarte puţin a rămas.
Din gură îi curgea sînge ca un rîu neîncetat,
În care cîţi îl văzură nădejdile ş-au tăiat,

Cum că trebuie să cază, fieştecare zicea,
Dar el strîngîndu-şi puterea stătu ca un leu pe şa.
Însă rana într-atîta pe el nu l-a vătămat,
Decît a sa preaiubită inima ş-a veninat.
Că Areti în teatru din înălţime privea
Şi ca de o jucărie de lupte să veselea.
Dar în minutul acesta pentru al său preaiubit,
Nedescoperit, în sine, grele dureri a simţit.
Cum îl văzu că să pleacă, pe cal să stea neputînd,
Şi pe pieptu lui din gura-i atîta sînge curgînd,
Frumseţea-şi cea înflorită o schimbă într-acel ceas,
I să zăticni suflarea ş-amorţită a rămas.
Inimioara ei în pieptu-i foarte tare să bătea
Şi alt decît Efrosina nimeni nu o pricepea.
Tinerile ce vrodată să vor fi amurezat
Pot cunoaşte cu lesnire ce dureri ea a-ncercat.
Cu toate acestea, iarăşi oarecum s-a mîngîiat
Cînd văzu pe Erotocrit trîntind suliţa-n celalt,
Că-n grozava sa mînie în Dracocard cum a dat,
L-a lovit tocma în frunte şi ca un mort l-a lăsat.
Dar suliţa-i rupîndu-se o ţandără a sărit,
Şi tocma-n ochi sup sprînceană s-a înfipt foarte cumplit.
Care d-aceasta rănire într-atît au ameţit,
Încît să părea că-ndată o să-şi dea al său sfîrşit.
Într-o parte şi într-altă trupul pe cal îşi pleca,
Şi era-n trei, patru rînduri să cază, neputînd sta.
Cum şi în cea după urmă, cum era de ameţit,
Ca un copaci, deodată după şa jos s-a trîntit.
S-a întins pre pămînt leul patrenilor cel tiran,
Şaua îi rămase goală şi calul de el sirman.
De care-n acea minută mulţimea s-au turburat,
Cum şi Areti d-aceasta foarte mult s-a bucurat.
A ei inimioară însă în piept tot i să bătea,
De spaim-acelui bălaur, a s-aşeza nu putea.
Care cu mare ruşine de jos cum s-a rîdicat,
Să-şi caute lecuire la casa sa a plecat.

LUPTA A PATRA

CHIPRIANUL PROTIM CU DIMOFAN MITILEANUL

Sosi şi ceasul lui Protim de a se înfăţişa,
Carele avea cu patru viteji de a să lupta.
Cînd trîmbiţile dodată-mpreuna au răsunat,
Şi el în grab cu mîndreţe pe şena s-a arătat,
În sus, în jos să întoarce, împrejuru-şi căutînd
Şi ca un leu cu dîrjie vrăjmaşul său aşteptînd.
Îşi isprăvise răbdarea, nu mai putea adăsta,
Şi lua seamă din patru care să va arăta.
Lăudîndu-se că poate a se bate, c-un cuvînt,
Şi cu fiinţele toate cîte viez pre pămînt.
Apoi vru să dovedească, ş-a zice pentru Amor,
Cum că el e un copil orb şi nedrept judecător.
Şi că necinstit de dînsul, ş-în vedere ruşinat,
După caru său îl poartă foarte tare strîns legat.
A început dar îndată pre sine a se găti,
Văzînd că Dimofan vine cu dînsul a se-ntîlni.
Carele cu grabă mare, cum s-apropiat de el,
A început mai-nainte să-i vorbească acest fel:

DIMOFAN CĂTRE PROTIM

O, prietine, îi zise, nu eşti drept judecător,
De ai legat aşa tare,
Necinstit, cu ruşinare,
pe copilaşul Amor.

Şi mă mir cum după caru-i îl poţi purta zugrăvit,
Că cum mi să pare mie,
Nu e semn de vitejie,
ci e lucru negîndit.

D-aceea de vei să afli că-n idee eşti greşit,
A mă sili voi începe,
Ca să te fac a pricepe
că-ntr-aceasta te-ai fălit.

POETUL

Protim de aceste vorbe foarte mult s-a necăjit,
Şi cu mînie nespusă într-acest chip i-a vorbit:

PROTIM CĂTRE DIMOFAN

Eu aceştii spurcăciune foarte bine i-am făcut,
Voi însă, din amăgire,
V-aflaţi în mare orbire,
Că urmaţi unui orb slut.
Şi nu vă este ruşine încă să vă lăudaţi
Cum că asta urîciune
În voia lui vă supune,
Ş-în rîpa lui v-afundaţi?
Ştiut e că asta boală s-a născut în ţara mea,
Care a vrut şi pe mine
Să mă tragă după sine,
'N secături a mă purta.
Dar cu toată-i viclenie şi meşteşugu-ntinat,
Nu a putut niciodată
La voie-şi să mă abată,
Că-n seamă nu l-am băgat.
Cum că-s cu el dintr-o ţară toţi foarte bine o ştiu;
De putea a mă supune,
De carul lui nu l-aş pune,
În legătură să-l ţiu.
Îmi voi pune dar silinţa în faptă a-ţi arăta,
Astăzi mîna mea cu cinste,
Urmînd dreptăţii cei sfinte,
Ca p-un prost te va-nvăţa.

POETUL

Îngrozirile lăsară,-ncepură a se găti,
Şi cu însălbătăcire la luptă a se pofti.
Carii de mînie multă iute cînd s-au repezit,
Într-acel ceas unul ş-altul suliţile ş-au greşit.
Ca un curui cînd să-ntîmplă vro pasăre a vedea,
Şi de sus, din înălţime, să sloboade-n grab la ea,
Pasărea aleargă, fuge, din gheara lui a scăpa,
Curuiul iar să repede din zbor a o apuca,
Asemenea chiar făcură şi aşti doi cînd s-a-ntîlnit:
Ca nişte curui dodată în ocol s-au învîrtit,
Ca să se repează iarăşi, ş-a se izbi-nfricoşat,
Să silea să se arunce la pămînt unul pe alt.

Într-a doua oară însă suliţile n-au greşit,
Ci izbirea lor la inimi dureri le-a pricinuit.
Dimofan lovi pe Protim într-atîtă de cumplit,
Încît îndată cu totul simţirile i-a smintit.
I să păru că să-ntoarce pămîntul cu el în loc,
Ochii i să-ntunecară, nu putea vedea de loc.
Să zăpăcise şi calu-i, picioarele nu-l ţinea,
Într-o parte şi în altă să cază să legăna.
Cu toate aste viteazul şezînd pe şa nemişcat
Şi suliţa aruncîndu-şi, necazul ş-au răzbunat.
Că asfel de tare-n frunte pe Dimofan a lovit,
Încît pentru totdauna i-a fost şi i-a prisosit.
A început deodată pe cal a se legăna,
Şi mai mult tot într-o parte nencetat să atîrna.
Ca o cumpănă întocma cînd p-o parte e mai grea,
Să nalţă şi să pogoară şi nu poate drept să stea,
Asfel Dimofan viteazul făcea cînd s-a ameţit,
Deşi iar îşi veni-n fire, dar puterea i-a lipsit.
În sfîrşit, după şa cade, vărsînd venin nencetat,
De care toţi privitorii foarte mult s-au întristat.
Îşi pierduse auzirea şi vorbirea-n acel ceas,
Şi sîngele cu şiroul i să pornise din nas.

LUPTA A CINCEA

PROTIM CU ADROMAH

Deci pe Dimofan îndată la pămînt cum l-aşternut,
A poftit Protim pe altul, fără să treacă minut.
Trîmbiţile începură de luptă a răsuna,
Ş-Adromah sosind în grabă-ncepu a vorbi aşa:

ADROMAH CĂTRE PROTIM

Prietine! pîn-acuma sînt mici cîte le-ai făcut
Şi nu-ţi împlinesc plăcerea
Pîn' nu-i vei cerca puterea
şi cu mine-ntr-ăst minut.
De faţă cu Împăratul ş-în vederea tutulor,
Te mîndreşti cu îngîmfare

Şi te ţii de viteaz mare,
căci ai fost biruitor.
Ia strînge-ţi sulița tare, şi stăi mai ţapîn pe şa,
Mai mult acum te gătește
Şi la-ntorsături privește,
să înveți a te lupta.
Cu capriția nobleții p-Adromah nu-l biruiești,
Numai fii mai curînd gata
Ş-îl vei cunoaște îndată,
cumva de te îndoiești.

POETUL

Aceste îngroziri proaste, Protim cum le-a auzit,
Să necăji foarte tare ş-într-acest chip i-a vorbit:

PROTIM CĂTRE ADROMAH

Cum văz eu, tu de loc nu ştii cine sînt şi cum mă chem,
Cum şi după cuviinţă,
De am în arme ştiinţă
şi de-ngroziri de mă tem.
De aceea dar ascultă ş-înţelege de cuvînt,
Că eu frica ş-al ei nume,
De cînd m-am născut în lume,
pîn-acum nu ştiu ce sînt.
Dacă eu dar fără frică din muma-mi născut am fost,
De crezi c-ai da spăimîntare
Unuia-n vîrsnică stare,
vei fi un nerod şi prost.
Dar ce face trebuinţă stînd zădarnic să vorbim;
Braţul şi sulița-ndată
Pe cel viteaz îl arată,
şi să nu mai zăbovim.

POETUL

Lumea asculta la dînşii, aste ei cînd le vorbea,
Şi vedea că de mînie din ochi scîntei le ieşea.
Ş-au luat loc fiecare şi caii ş-au închingat,
Au strîns sulițile-ndată şi unul în alt au dat.

Cu atîtă tirănie drept în piepturi s-au izbit,
Cît să auzi un sunet, care lume a-ngrozit.
Şi, de fier tare făcute, pieptare de nu avea,
Într-acel ceas unul ş-altu-n horul iadului mergea.
Şi de strînşi ce le-au fost caii, în genuche au căzut,
Ei însă s-au ţinut tare şi pe şele au stătut.
În sus ca să se rîdice unul ş-altul să grăbesc,
Cu sălbatică mînie caii în burte lovesc.
Şi tocma ca nişte păsări cînd să pasc în vreun loc,
Să sperie de vrun sunet, şi zbor uimite pe loc,
Asfel caii lor dodată în picioare s-au sculat
Şi ca fulgerul la semnul cel dintîi s-au aşezat.
Alte suliţi mai vîrtoase într-o clipă au răpit
Şi ca sălbatece hiare unu-n alt s-au repezit.
Iarăşi trîmbiţile toate de luptă au răsunat,
Şi suliţile făcură un zgomot înfricoşat.
Care cu tărie mare în frunte cum s-au izbit,
Ochii li să-ntunecară şi auzul le-a-nsurzit.
Adromah lovi pe Protim atît de primejdios,
Încît prea puţin rămase să cază la pămînt jos.
De trei ori să plecă-n lături, neputînd a să ţinea,
Şi mîinile îşi deşchise, fiind gată a cădea.
Cu toate aceste însă, iar s-a împuternicit,
Stătu pe cal voiniceşte şi în fire ş-a venit.
Deşi creirii în capu-i i s-a fost lui turburat,
Dar foarte bine în urmă fără leac s-a vindecat.
Că pe Adromah îndată în frunte cum l-a izbit,
De vro trei stînjini departe după şa l-a azvîrlit.
Căzînd ameţit cu totul, alergară a-l vedea,
Şi de mort fieştecare privindu-l îl socotea.
Începură să-i căiască-nfloritele tinereţi,
Şi îi jelea cu plîngere trupeştile frumuseţi.
Dar după puţină vreme văzură că s-a sculat,
Îşi mai veni în simţire, fiind atît leşinat,
Îi curgea din urechi sînge şi din gură nencetat,
Cînd din acea ameţire în picioare s-a sculat.
Să ruşinase cu totul, şi cu pricini căuta
Al doilea să-i dea voie să iasă a se lupta.
Şi cerşutul lui mulţime i-l găsea cuviincios,
Dar răspunsul i să dete că mai mult e de prisos.

LUPTA A ŞASEA

PROTIM ŞI LICARET

Începură iar dodată din trîmbiţi a răsuna
Şi la locul cel de luptă altul să vie chema.
Deci cu multă smerenie pe loc Licaret veni,
Care-ncepu către Protim într-acest chip a vorbi:

LICARET CĂTRE PROTIM

Domnul meu, îi zice, mă prinde mirare,
Şi îţi laud foarte puterea cea mare.
Căci nu mai văz p-altul să semene ţie,
Atît în purtare, cît ş-în bărbăţie.
Dacă şi pe mine-ntîmplarea m-aduse
Ş-aici în teatru-ntre viteji mă puse
Şi m-a supus soarta să mă lupt cu tine,
Cu cel în putere mai presus de mine,
Carele ca leul are a sa faţă
Şi chiar de bălaur inimă-ndrăzneaţă,
Cum şi al său suflet viteaz cît să poate,
Şi cu statu-ntrece frumseţile toate,
Mă minunez foarte singur eu de mine,
Cum fără ştiinţă să mă lupt cu tine.
Deşi-mi simţ puterea, şi le văz aceste,
Să nu mă lupt însă prea ruşine-mi este.
De aceea dară îţi fac rugăciune
Ca pentru-ndrăzneala să-mi dai iertăciune.
Te mai poftesc încă, cu greu să nu-ţi vie,
Ca fără mînie lupta să ne fie.
Şi de voi cădea jos, biruit de tine,
Nu voi socoti-o nicidecum ruşine.
Căci şi alţi căzură nainte de mine,
Nu sînt eu întîiul, ştie fieşcine.
Şi cunosc d-acuma că-s sup biruinţă,
Dar rău nu-mi pare, îţi spui în credinţă.
Ci unde voi merge, cît voi avea viaţă,
Puterea-ţi voi spune cu multă dulceaţă.

Ca unui mai-mare o să-ţi dau slăvire,
Şi vitejii tale o s-aduc jertvire.
Iar acum loveşte cum ţ-o fi plăcerea,
Şi eu să lovesc iar cum îmi va fi vrerea.

POETUL

Protim nobila purtarea a lui Licaret privind
Şi acest fel de cuvinte prietineşti auzind,
Inima lui într-atîta de mult i s-a umilit,
Cît, făcîndu-i-să milă, într-acest chip i-a vorbit:

PROTIM CĂTRE LICARET

Iubitul meu! Eu pe cei răi cu totul îi vrăjmăşesc,
Iar pe cei buni, cu dulceaţă
Îi slăvesc într-a mea viaţă
şi prietini îi voiesc.
Cei doi carii mai-nainte de suliţa-mi a căzut
M-a defăimat foarte tare
Şi m-a dus la-nvierşunare,
precum singur ai văzut.
Dar cuvintele-ţi îndată m-au îndatorat prea mult,
D-aceea prietineşte,
Precum vei îmi porunceşte,
că-s supus să te ascult.
Şi să începem luptarea pentru cinstea-ne pe loc,
Că ne face datoria
Să ne-arătăm vitejia
fără zăbavă-ntr-ăst loc.

POETUL

Asfel cu compătimire amîndoi dac-au vorbit,
Să despărţiră îndată şi la semne s-au oprit.
Începînd şi deodată în trîmbiţi a răsuna.
Şi-au strîns suliţile tare, vrînd a să întîmpina.
Cu o iuţeală nespusă ca nişte lei s-au pornit,
Şi-într-o clipă cu tărie unul pe alt s-au izbit.
Încît d-ar fi fost şi-un munte între dînşii la mijloc,
Trebuia-n sus să sălteze şi să se mişte din loc.

În înfieratele piepturi s-au lovit foarte cumplit,
Din care focuri îndată ca fulgerul au ieşit.
Şi cu toate că numiţii fără pizmă să bătea,
Dar simţirea tutulora de dînşii să îngrozea.
Că atîtă cu tărie unul în altul au dat,
Încît amîndoi dodată din inimi au suspinat.
Lăuntrul lor din lovire să rănise foarte rău,
Şi din guri le curgea sînge, nencetat, ca un pîrău.
Atunci Protim zise-n sineşi că nu i s-a întîmplat
Cu mai viteaz decît dînsul cîndva să se fi luptat.
Care încă-i lăudase şi puterea la-nceput,
Fiindcă să-nfricoşase Licaret de el prea mult.
Dup-aceasta alte suliţi, şi mai tari, au apucat,
Ca să vază din ei cine trebuieşte-ncununat.
Ş-într-acel ceas unul ş-altul toată puterea-şi punea,
Silindu-se fiecare-nvingător a rămînea.
Dar în minutul acela care urmă-ntr-acel loc,
Pe toţi la o jale mare i-au adus răul noroc.
Că pe loc cum să porniră unul spre altul cu zor,
Şi tocma ca nişte vulturi alerga iute ca-n zbor,
Calul lui Licaret tare în cale s-a poticnit
Şi peste cap deodată primejdios s-a trîntit.
Încît lui Licaret mîna cea dreaptă i s-a frînt,
Care mult timp de durere nu putea scoate cuvînt.
A fost mare nedreptate să i să-ntîmple ast rău,
Din soarta lui cea vrăjmaşă şi din nenorocul său.
Pe un asemenea tînăr să voiască a-l sluti
Şi să-l lase cu o mînă, milă fără a-i mai fi.
Cu toate că lui în urmă mîna i s-a lecuit,
Dar cununa biruinţii s-o ia nu s-a-nvrednicit.
Alergară toţi dodată, îl scoaseră de supt cal,
Şi îi făcea mîngîiere, văzîndu-l la acest hal.
Îl jelea fieştecare, şi sa-ntrista pentru el,
Carele cu dulci cuvinte către toţi zise asfel:

LICARET

Preaiubiţi prietini! cîţi staţi ici de faţă,
Nu fiţi la-ntristare, vă rog, d-a mea viaţă.
Că nu-i la aceasta norocul de vină,
Nici nimenea altul este de pricină.

Ci eu numai însumi, ca un fără minte,
Fără să prejudec lucrul înainte,
Am avut plăcere să fac încercare,
Să mă lupt cu unul cel ca leul tare.
Fie, rău nu-mi pare (aş-a fost să fie),
Ci aceasta-mi este încă bucurie.
Că-ntîmplarea mînii, cine poate ştie,
De nu cumva este de vrun folos mie.
Ar fi urmat, poate, altă întîmplare,
Care să-mi aducă vreun rău mai mare,
Prin viteaza mînă ăstui bărbat tare,
Ce mi l-a dat soarta să întru-n luptare.
Şi pîn-acum dacă n-ar fi căzut calul,
Nu era să-mi fie asemenea halul:
Ci-n ceasul acesta d-a sa voinicie,
Mi-ar fi fost sufletul la iad în urgie.
De aceea dară-n toat-a mea viaţă
Voi da mulţămită cu multă dulceaţă,
Aceasta d-acuma bună întîmplare,
Care d-alte rele mi-a fost spre scăpare.

POETUL

Fiind şi Protim aproape între norodul cel strîns,
Auzind aceste vorbe, de mare jale a plîns.
Şi luîndu-şi din cap coiful, ochii-n sus a rădicat,
Şi cu inimă-nfocată planiţii a blestemat.
Apoi plecîndu-se-ncepe cu milă a-l săruta
Şi cu vorbe mîngîiose să silea a-l îmbuna.

PROTIM CĂTRE LICARET

O! prietinul meu, zice, cel preavrednic de iubit,
Cum să nu plîng cu-ntristare
Aceasta-ţi rea întîmplare
şi să n-o blestem cumplit?
Care a vrut să mă facă un nedrept biruitor
Peste aşa tinereţe,
Cu suflet plin de blîndeţe
şi de virtuţi purtător.
Că-ntr-adevăr, norocul de nu mijlocea să cazi,

Mîna să ţi să rănească,
Putea ea să mă lovească
şi să mă omoare azi.
Dacă dar nimic din suliţi n-am putut să săvîrşim,
Încai dragostea frăţească
Inima să ne unească,
în veac prietini să fim.
Şi cel ce prietişugul statornic îl va păzi,
Acela să se numească
În toată partea lumească
viteazul aceştii zi.
Iubire pentru iubire, cu rugăciune îţi cer,
Tu să urmezi după mine,
Precum şi eu după tine,
cît vom trăi supt ăst cer.

POETUL

Asfel cu compătimire aceşti amîndoi vorbea,
Dînd pildă cum să se poarte şi ceilalţi ce îi privea.
Împăratul ş-adunarea cîtă-n teatru şedea
Îl jelea pe acest tînăr şi foarte mult îl căia.
Mulţi îl întovaroşiră a-l duce la casa sa,
Chemînd şi îndată doftori mai în grab a-l vindeca.
Doftorii, dacă-l văzură, nădejde bună au dat
Că fără de-ntîrziere va fi însănătoşat.

LUPTA A ŞAPTEA

PROTIM CU PISTOFOR

Protim iar fără s-aştepte, pe loc, în acel minut,
Îşi aşeza în cap coiful, ş-îndată semn a făcut
Trîmbiţile să înceapă pentru luptă a cînta
Şi a chema pe acela ce urma a se lupta.
Deci cu mare strălucire, viind s-a apropiat
Şi Pistofor vizandeanul, feciorul de împărat.
Avea un alai cu sine, de călăreţi şi pe jos,
Care, cu regulă bună, mergea cu dînsul frumos.
Şi trecînd pe la teatru foarte încuviinţat,
S-au plecat la Împăratul ş-închinăciune i-au dat.

Şi într-atît el răpise inimile tutulor,
Încît toţi ruga norocul să-l facă biruitor.
Şi, trei ori pe dinainte dacă s-a-ntors, a stătut,
Judecînd că nu să cade să piarză vreme mai mult.
Apoi o suliţă mare, îndată cum apucă,
Ca o pană uşurică în mîna sa o jucă.
Iar cum porniră dodată din trîmbiţi a răsuna,
Şi trîmbiţile lui iarăşi glasul a-şi împreuna,
Atît s-a aprins îndată şi atît s-a-nvierşunat,
Încît i s-a-ndoit scara pe cal cînd s-a aruncat.
Să uita şi lua seama cum şi unde a-l izbi,
Ca nu cumva să greşască, suliţa-i a nu-l lovi.
Dopotrivă unul ş-altul în sine să necăjea
Şi amîndoi tot într-una cu mînie să privea.
Avînd aceeaşi idee, ş-aceeaşi dorinţă chiar,
Cum să se poată învinge, să cîştige acel dar.
Deci strănutîndu-se caii, împrotiva îşi pornesc
Şi cu suliţile-n coifuri nemiluit să lovesc.
Era de mare mirare, unul în alt cînd au dat,
Cum capetele în două nu li s-au dezghiocat,
Că într-atîtă de tare s-au izbit aceşti voinici,
Încît suliţile-ndată s-au rupt tot în bucăţi mici.
Deşi au stătut pe şele nemişcaţi, cînd s-au lovit,
Dar nu îşi tăgăduiră ameţeala ce-au simţit.
Creirii li să mişcară foarte-n capetele lor,
Ş-a-nceput să curgă sînge din urechi ca un izvor.
Sta-mprejurul lor mulţimea şi cu scumpete-i privea,
Şi cine e-nvingătorul să cunoască nu putea.
Cu toate aste, vitejii în sine iar ş-au venit,
Şi pe loc cu grabă mare a se lovi s-au pornit.
Apuc iarăşi alte suliţi, caii iarăşi le strănut,
Iarăşi s-au repezit iute amîndoi cît a putut.
Nu li să putea cunoaşte urechile cailor,
De să părea că sînt păsări şi în aer pe sus zbor.
Îşi strîng suliţile tare, a se lovi să întrec,
Ş-alături pe lîngă tîmple suliţile îşi petrec.
Azvîrlite fiind tare, să facă rău n-au putut,
Ci întregi cu zgomot mare jos pre pămînt au căzut.
Şi ca fulgerul dodată să-ntoarseră înapoi,
Îşi luară iar în grabă suliţile amîndoi;

Într-aceasta zmăcinare de loc nu să ostenesc,
Ci înviersunați ca leii pe mici și mari îngrozesc.
Însemnînd dar care unde a se izbi cu necaz,
Sulițile azvîrliră și s-au lovit în obraz.
Nici copacii cei mai groaznici, carii prin munții nalți sînt,
Nu fac așa sunet mare cînd să prăvălesc de vînt.
Atîtă de tare sunet sulițile au făcut
Și tot în mici bucățele s-au rupt în acel minut.
Pistofor atît puternic sulița ș-a azvîrlit
Ș-atît a lovit pe Protim în falcă nemiluit,
Încît, după șa, pe gîtul calului s-a pomenit.
Pierdu din picior o scară și frîul l-a slobozit,
Doi dinți din gură-i căzură și ceilalți i să mișca,
Îl luase un cutremur, sîngele șiroi pica.
A apucat de gît calul și de coama s-a ținut,
Însa-n aceeași minută iar în simțiri ș-a stătut.
Și aruncînd o dată a sa suliță în zbor,
Cu o iuțeală nespusă asupra lui Pistofor,
Cu atîtă greutate peste dînsul a căzut,
Încît în acel ceas ziua noapte chiar i s-a părut.
Își pierdu toată puterea, lumină nu mai vedea,
Și de multă amețeală nu vorbea, nu auzea;
Deși ședea el pe cal, dar să-l oprească nu putea,
Ci, ca un slobod, cu dînsul pe unde vrea să ducea.
Ș-în scurt, în cea după urmă, după cal jos s-a trîntit,
Care atunci jale mare la toți a pricinuit.
Împăratul pîn' la suflet de aceasta să-ntrista,
Căci avea de gînd să-l facă ginere cu fiica sa.
De aceea și trimise pe ministrii săi la el,
Să-l vază și să-l mîngîie, cu vorbe or în ce fel.
Să-i zică că cu tărie chiar ca un leu s-au luptat,
Și bărbăția cea mare i s-a cunoscut curat.
Dar aceasta nedreptate care i s-a întîmplat
De sus așa i-a fost scrisă și d-aceea s-a urmat.
Și mai vîrtos, norocirea de pizmă l-a îmbrîncit,
Iar nu puterea lui Protim pe dînsul l-a biruit.
Mulți dar nobili îl duseră la un osebit salaș,
Și acolo culcîndu-se a zăcut pe pat cîtvași.

LUPTA A OPTA

CRETEANUL HARIDIM CU DRACOMAH CORONEANUL

A sosit după aceasta şi ceasul lui Haridim,
Cu cei ce i-au venit parte, luptîndu-se să-l privim.
Să-şi descopere ştiinţa şi darul eroicesc,
Puterile să-şi arate şi corajul cel leiesc.
Ţinea o suliţă mare şi vîrtoasă-n mîna sa,
Care era zugrăvită cu negru, tristă văpsea.
Cum veni la locul luptei şi la mijloc a stătut,
Din cei trei inşi mai aproape s-a întîmplat d-a văzut
Pe Dracomah coroneanul carele era numit,
Fiiul bogatului prinţip, cel în putere vestit.
Dar avea un năravbarbar, de-i plăcea a se făli,
Cum şi începu îndată lui Haridim a vorbi:

DRACOMAH CĂTRE HARIDIM

O, cretene!
de gîndeşti să faci şi mie ceea ce ai făcut ieri,
ş-ai învins pe caramanul,
îţi spui că ţ-e greşit planul
ş-îţi ieşi din aste păreri.

Nu e vremea,
nici e ceasul de ieri astăzi, nici norocul ce-l avuşi,
ci de eşti voinic şi tare,
cu suliţa în luptare,
te vei cunoaşte acuşi.

Aveam poftă
şi doream de ieri cu totul amîndoi a ne lupta,
ca să te fac a pricepe,
lupta ce fel să începe
şi în ce chip sfîrşit ia.

Dacă nu ştii
cine sînt şi cum mă cheamă şi vei să afli, să ştii,
cercetează pentru mine
şi te-ncredinţează bine,
la-ndoială să nu fii.

Era el, drept, viteaz foarte, dar era şi prea tiran,
Pe eroi nu vrea să-i vază, le era în veac duşman.
Şi mai multă vrăjmăşie pe Haridim el avea,
Fiindcă pe caramanul l-a sfîrşit cu moartea rea.
D-aceea tot cu mînie îl privea şi îi vorbea,
Dar Haridim de-ngrozirea-i nicidecum nu să sfia,
Ci ca un lemn uscat tocma, care puindu-l pe foc,
Fără de întîrziere, să şi aprinde pe loc
Şi scoate flăcări mulţime, fără de a face fum,
Arde mereu, nu să stinge pînă-n sfîrşit nicidecum,
Asemenea întîmplare şi la Haridim a fost,
Dracomah cînd îi vorbea lui barbariceşte, şi prost.
Cu toate acestea însă necazul şi l-a ascuns,
Şi cu linişte începe să-i dea asfel de răspuns:

HARIDIM CĂTRE DRACOMAH

Eu laude nu voi, frate,
nici vrodată le-am urmat;
să mă mustri ai dreptate,
căci am învins nenvăţat.

Un agemiu, mi să pare,
să dea poveţi n-are dar,
ci profesorul e-n stare
să-nveţe pe un şcolar.

Dacă dar am avut parte,
aici la luptă să vii,
dă-mi povaţă, te rog foarte,
la toate cîte le ştii.

Dar dacă, din întîmplare,
şcolarul va birui,
atuncea să-i dai iertare,
fără de a-l dojeni.

Căci el datorie are
să-şi puie silinţa sa,

să facă dup-arătare,
orcum îl vei învăța.

Arată-mi dar, să iau seamă
în ce chip a mă purta,
căci iată sila mă cheamă
să încep a mă lupta.

POETUL

Își înfierbîntară caii, alergîndu-i în conjor,
Sulițile-și îndreptară înaintea frunții lor.
Și Haridim într-atîtă de tare s-a necăjit,
Încît de mînie mare puterea i s-a-ndoit.
Care strîngînd foarte tare sulița,-n două s-a frînt,
Și pînă să dea cu dînsa, a căzut jos pre pămînt.
Atuncea Dracomah iute sulița ș-a repezit,
Ș-în Haridim azvîrlind-o, tocma supt ochi l-a lovit.
Îl răni prea puțin însă și sulița lui s-a rupt,
Care lovire durere i-a pricinuit prea mult.
Cu toate aste, pe șaua-și nestrămutat a rămas
Și căuta să-și răzbune asupra-i într-acel ceas.
Într-aste Haridim foarte mult s-a turburat, văzînd
Că în zădar o să piară, sulița-n mîini neavînd.
Și ca un leu cu mînie, înfricoșat a răcnit,
Pe vrăjmașul său văzîndu-l că sta încă nelovit.
Altă sulițã apucă mai groasă în mîna sa
Și a început a zice către Dracomah așa:

HARIDIM CĂTRE DRACOMAH

Deși sulița mea, frate,
cum o apucai s-a frînt,
poci cu altă a mă bate,
că la mîna zdravăn sînt.
Și dac-a fost zăticnire
la întru întîiul pas,
să va face împlinire
acuma, într-acest ceas.

Îşi strîng suliţile-n braţe, caii în grab îşi pornesc,
Apăs cu scările-ntr-înşii şi îi însălbătăcesc.
Amîndoi totdeodată iute cum s-au repezit,
O jale nemărginită la toţi au pricinuit.
Că pe loc, tocma ca norii cînd repede să-ntîlnesc,
De-ndeşire ş-îmbrîncire fulger şi grozav trosnesc,
Asfel al acestor sunet s-a nălţat în aer sus
Şi pămîntul deodată s-a cutremurat nespus.
Dracomah cu necaz mare, tocma în frunte privind,
A întins suliţa tare, asupra-i nezăbovind,
Şi s-a cunoscut prea bine că mîna lui n-a greşit,
Căci cu mare răsunare drept în frunte l-a lovit.
Nu puţină ameţeală lui Haridim i-a venit,
Încît înaintea şelii au îngenucheat uimit.
A lăsat frîul din mînă, în scări nu călca de loc
Şi calul dup-a sa vrere îl purta din loc în loc.
I-a pricinuit vrăjmaşul, într-adevăr, mari dureri,
Ziua fiind, pe cer stele i sa arăta-n vederi.
Aşa lovitură tare nu i s-a fost întîmplat,
Nici că vrodată cercase aşa puternic bărbat.
Cu toate aceste însă s-a ţinut şi n-a căzut,
Dar pînă să-şi vie-n fire, ceva în loc a stătut.
Să vedem şi lovitura lui Haridim ce-au urmat,
Ce săvîrşire lucrează şi ce fel de rod au dat.
O, Dracomaşe! sa duse lauda-ţi aci, acum,
Că Haridim într-aceasta nu să teme nicidecum.
Ce nu ţ-a trecut prin minte ai păţit într-un minut,
Cu necinste şi ruşine la pămînt te-a aşternut.
Că într-atît de puternic în obraz el l-a lovit
Încît coifu-i tot fărîme a căzut, s-a răsipit.
La cap luă ameţeală, la buze s-a vătămat,
Îi părea că să-nvîrteşte locul cu el nencetat.
Lăsă şaua ş-îşi întinse picioarele sus în vînt,
Şi capu-ndărăt plecîndu-şi, s-a răsturnat la pămînt.
Atîtă cu greutate şi cu zgomot a căzut,
Cît socotea toţi că Haron sufletul i l-a răpit.
Dar învie mai pe urmă şi s-au sculat tot oftînd
Şi cu mînie nespusă a se lupta iar cerînd.
A judecat însă singur că cererea-i e-n zădar,

Ş-a plecat într-ale sale, necăjit, plin de amar.
Şi cu arma de departe pe Haridim îngrozea,
Cînd vrednic de toată mila la casa sa să ducea.
Care nici nu se întoarse la dînsul a să uita,
Ci ca să cîştige darul biruinţii căuta.

LUPTA A NOUA

NICOSTRAT MACEDONEANUL CU CRETEANUL HARIDIM

Altă suliţă apucă îndată, fără a sta,
Şi urma prin vitejie cinstea a-şi adăoga.
Laudele cele multe lui Haridim ce să da,
Nicostrat să le auză nicidecum nu suferea.
Ci în iubire de cinste atît s-a aprins de mult,
Încît jertvă să se facă era gată-ntr-un minut.
Care cum veni aproape de Haridim, a-nceput
Cu linişte să vorbească şi dulce cît s-a putut:

NICOSTRAT CĂTRE HARIDIM

O, tinere-ntalentate,
eroe îmbărbătate
ş-al virtuţilor izvor!
Altul asemenea ţie
nu au stătut din vecie
întru al lumii conjor.
Aveam mare dor în mine
l-asta-ntrecere cu tine
de a mă lupta şi eu.
Şi dau soartei mulţămire
că a făcut mijlocire
a împlini dorul meu.
Dar rog a ta bunătate
a nu-ţi fi cu greutate
multa îndrăzneala mea.
Fiindcă pentru cunună
doresc cu tine-mpreună
astăzi luptă a avea.
D-oi şi cădea-nvins de tine,

după cum procunosc bine,
necinste n-o socotesc.
Căci de un leu aşa tare
nu este nici o mirare
chiar să mă şi biruiesc.
Şi căzînd, zic, în luptare,
nu-mi va părea ruşinare,
pentru că m-am învins eu;
Ci încă or în ce parte
o să strig că avui parte
să mă lupt şi cu un leu.

POETUL

Haridim asfel de vorbe auzind, în acel ceas
Privindu-i şi frumuseţea, în uimire a rămas.
Prea cu luare aminte să uita ş-îl asculta,
Ş-îl îndrăgise pe dînsul din toată inima sa.
Să minuna de cuvîntu-i, smerenia-i lăuda
Şi începu cu dragoste asfel de răspuns a-i da:

HARIDIM CĂTRE NICOSTRAT

Frate! vorba-ţi, plecăciunea
mă fac să-ţi cunosc curat
puterea ş-înţelepciunea
ce natura ţi le-a dat.
Că acele ce eu ţie
să cădea să zic întîi,
toate mi le-ai zis tu mie,
ş-acum ruşinat rămîi.
Căci fieştecare ştie,
pe cineva cînd cinstesc
mai mult peste vrednicie,
ocară o socotesc.
Însă eu cunoscînd bine
că fără gînd viclenesc
le-ai zis aste către mine,
n-am decît să-ţi mulţămesc.
Tu-ntr-adevăr de neam mare
şi viţă de-mpărat eşti,

că te faci drag la orcare,
cu mijloace-nțelepțești.
D-aceea fă-mi acest bine,
cererea nu-mi depărta:
ca să nu te lupți cu mine,
îndrăznesc a te ruga.
Căci cu bună-ncredințare
simț că eu jos o să pic,
că mîna-mi nu e în stare
să-nvingă așa voinic.
Vezi dar cîtă-nspăimîntare
în inima-mi a venit,
fără să stăm în luptare,
din vorba-ți m-am biruit.

POETUL

Nicostrat dacă aude zicînd Haridim asfel,
A început cu dulceață să răspunză către el:

NICOSTRAT CĂTRE HARIDIM

O, frate neprețuite!
trebuiește, preaiubite,
să ne luptăm amîndoi.
Că puțin nu mi să pare
d-a nu întra în luptare,
ș-a mă-ntoarce înapoi.
Că aceasta adunare
care stă în așteptare
și privește nencetat,
Văzîndu-mă, o să zică
că nu m-am luptat de frică,
și o să fiu defăimat.
Nu știi după ce m-oi duce
lumea ce o să apuce
să vorbească între ei?
Fiștecare, firește,
binele nu-l pomenește,
ci la rău pune temei.
Ei nu o să socotească

că de dragoste frățească
a fost neluptarea mea,
Ci cum că de frică mare
m-am depărtat de luptare,
ș-îmi vatămă cinstea prea.
D-aceea, a da începe,
și eu iar cum m-oi pricepe
să dau, să nu zăbovim.
Pentru că suliță-ndată
pe cel viteaz îl arată,
să-l cunoaștem și să-l știm.

POETUL

Haridim dar, dacă vede că nicidecum n-a putut
De luptă să-l depărteze, asfel să-i zic-a-nceput:

HARIDIM CĂTRE NICOSTRAT

Dacă nu te lași de luptă,
n-am altă ce să-ți mai zic,
încai l-aceasta m-ascultă,
ce-o cer ca un har nu mic:
Îți cer adică-n luptare
ca vrăjmași să ne lovim,
ș-în urmă, după-ncetare,
iarăși prietini să fim.
Să mă iubești în viață,
din gîndu-ți să nu lipsesc,
precum și eu cu dulceață
din inimă să-ți jertvesc.

POETUL

Apuc suliți tari în mînă, prietișugul îl las
Și rog norocu-mpreună să le-ajute-ntr-acel ceas.
S-au turburat tot norodul și pămîntul s-a mișcat
Cînd cu sulițile-n piepturi cu grozăvie au dat.
A stătut însă pe șaua-și unul ș-altul nemișcat,
Și nu să putu cunoaște cine este mai bărbat.

D-al doilea alerg iarăşi, iute-ntocma ca un vînt,
Şi să silesc să s-arunce unul pe alt la pămînt.
Lovesc suliţile-ndată sub gîturi înfricoşat,
Însă nici o osebire iarăşi nu s-au arătat.
Al treilea să porniră cu necaz a se lupta,
Şi s-a întîmplat minune mare a se arăta.
Tocma ca piatra cînd vine urlînd tare şi cu vînt,
Care daramă copaciuri şi îi culcă la pămînt,
Umflă marea şi rîdică valuri grozave nespus
Şi pulberea de jos toată o nalţă ca noru-n sus,
Întunecă ziua-ndată ş-universul peste tot,
Oamenii alerg, să turbur, ş-ai sta-mprotivă nu pot,
Asfel au urmat atuncea, cînd ei s-au întîmpinat
Şi pentr-amîndoi norodul cu totul s-au spăimîntat.
C-atît cu putere mare Nicostrat a repezit
Şi în cap atît de tare pe Haridim a lovit,
Încît îi aruncă coiful fărămat la pămînt jos,
Care era de fier numai şi fără de seamă gros.
Deşi nu s-a rănit, însă au ameţit foarte mult,
Că prea i să turburase creirii-n acel minut.
A plecat capul la vale cu un suspin amărît
Ş-a strîns cu mîinile calul, îmbrăţişîndu-l de gît.
Dacă să dezmeţi însă ş-în grab cum s-a repezit,
Luptarea cea dintre dînşii îndată luă sfîrşit.
Că pe Nicostrat îndată cum l-a lovit desperat,
După şa-n jos atîrnîndu-l, peste cap l-a aruncat.
Nici el nu s-a rănit, însă foarte ameţit era
Şi, sculîndu-se îndată, să se lupte iar cerea.
Dar toţi dacă începură să zică că nu-i iertat,
S-au cam aşezat atuncea şi d-al său scop s-a lăsat.
Deci merge de-mbrăţişază pe al său biruitor,
Şi cu lacrămi sărutîndu-l îi vorbeşte cu amor:

NICOSTRAT CĂTRE HARIDIM

Cît voi avea-n lume viaţă,
ş-orund-oi fi, cu dulceaţă
o să zic c-am dobîndit

Un prietin cu credinţă,
tocma dup-a mea dorinţă,
pe care nu l-am gîndit.

Pururea o să-ţi dau nume
ş-o să te slăvesc în lume
prin puterea-mi cît va sta.

Virtuţile-ţi cele multe
şi talentele-ţi avute
la toţi le voi arăta.

Tat-al meu pîn' l-a sa moarte
spunea şi lăuda foarte
bărbăţia tată-tău,

Dar tu mai mult cît să poate
îl întreci pe el la toate,
măcar că eşti fiul său.

Minunata ta putere
m-a robit de bună vrere,
şi în supunere-ţi sînt.

Şi n-o am spre ruşinare,
căci adică în luptare
m-ai aruncat la pămînt.

Două cîştigi acu-mpreuna:
a biruinţii cununa
şi prietişugul meu.

Tot avutu-mi al tău fie,
şi din ăst ceas stăpîn mie
te numesc chiar însumi eu.

În sfîrşit, fără de tagă,
voi spune la lumea-ntreagă
ceea ce mi s-a-ntîmplat.

Voi arăta la orcine
că din luptarea cu tine
să critic m-am învăţat.

Ş-o să strig în gură mare
că erou ca tine tare
niciodată n-am văzut.

Cu aşa putere multă
şi cu practică la luptă
în lume alt n-a stătut.

POETUL

Haridim d-aceste vorbe părea că s-a ruşinat
Şi îndată-mbrăţişindu-l asfel de răspuns i-a dat:

HARIDIM CĂTRE NICOSTRAT

O, domnul meu! cel cu nume
şi cu talente bogat,
gîndesc c-alt ca tine-n lume
pîn-acum nu s-arătat.

Suflet virtos, bărbăţie,
frumseţi asupra-ţi ce sînt,
natura, văz, toate ţie
le-a dat mai mult pre pămînt.

Cînd văzui a ta cădere,
stînd în jos mă minunam:
cum mîna-mi avu putere
nădejde fără să am?

Din pizmă însă, norocul
te-a împins jos, negreşit;
dar eu, să ştii, în tot locul
îţi sînt rob desăvîrşit.

Pentru tine voi fi gată
viaţa a-mi primejdui

şi cu dragoste, îndată,
cu totul a mă jertvi.

Cînd îţi trebuiesc, trimite,
că pe loc ca în zbor viu,
şi ţine minte, iubite,
dragostea-mi cît vei fi viu.

POETUL

Cu acest fel de cuvinte unul altuia urînd,
Să despărţiră îndată, deopotrivă oftînd.
[.....]
Luptele dar încetară ş-au văzut mare şi mic,
Din cîţi viteji să luptară, cine este mai voinic.
Unul era Erotocrit, după el Protim celalt
Şi al treilea cernitul Haridim cel minunat.
Toţi trei împreuna-n sine cu nerăbdare dorea
Mai-nainte de-mpăratul chemat de a să vedea.
Fiindcă fieştecare să ţinea biruitor,
Ş-a rămas l-asta-mpăratul să fie judecător.
Dar însă pe Erotocrit grije mare-l apăsa
Şi frică nepovestită întrase-n inima sa.
Bănuind să nu se-ntîmple şi cununa să se dea
Cumva din cei doi la unul, ş-el lipsit a rămînea.
Că le-au cunoscut puterea la luptă cînd i-a văzut
Şi judeca c-a fost vrednici voinici, precum s-a căzut.
Vorbea întru al său cuget, şi întru sine zicea:
„Ah! de ar fi cu putinţă Împăratul de a vrea
Ca să dea poruncă iarăşi, fără să ne depărtăm,
Ca noi aşti trei cîte unul osebit să ne luptăm.
De a să cunoaşte cine să poate învrednici
Şi după dreptate-ndată să se-ncunune aci."
Mai întîi Împărăteasa lîngă sine a chemat
Pe Pistofor vizandeanul, feciorul de împărat,
Şi îi dărui îndată ramura cea de finic,
Zicîndu-i aste cuvinte, ce-l lăuda de voinic:

ÎMPĂRĂTEASA CĂTRE PISTOFOR

Tu, fiul meu, te-ai arătat astăzi cu vitejie,
Cum şi frumos împodobit, dup-a ta vrednicie.
D-aceea-ţi dau acest finic, din buna mea voinţă,
Şi te-ntoarce la patria-ţi, cinstit cu cuviinţă.

POETUL

Acea ramură preţoasă luîndu-o Pistofor,
A făcut o mulţămire c-un mijloc prea cinstitor.
Înaintea-mpărătesii îngenuchind s-a plecat,
Precum şi la Împăratul prea nobil s-a închinat.
După care şi îndată nemaizăbovind ceva,
Plecă cu toată parada la împărăţia sa.
Toţi atuncea judecară că bine a chipzuit
Şi cu cale-mpărăteasa pe Pistofor a cinstit.
Numa l-Areti aceasta neplăcut s-a arătat,
Ci totdodată şi jale şi mîhnire o-au aflat.
Dar avea şi nădejdi bune, că trebuie dar să ia
Şi iubitul ei cel dulce, care-n inima-l slăvea.
Şi fără prejudecare, să necăjea în zădar,
La-nţeleapta chipzuire a mumi-sii d-acel dar.
Aşa şi lui Erotocrit inima i s-a mîhnit,
Şi în suflet mare jale deodată i-a venit.
Cînd văzu pe-mpărăteasa că ramura dărui,
A socotit că îndată i-a răpit şi p-Areti.
Care de zulie mare, cu cuget bănuitor,
A prins urîciune-n sine asupra lui Pistofor.
Dar era înşelat foarte, că-n teatru Areti
Să uita numai la dînsul, din ochi fără a clipi.
Şi nicidecum la alţi tineri, cît a stătut, nu s-a-ntors,
Să vază dacă vreunul dintr-înşii a fost frumos.
Într-aceste-ncepu unul din porunc-a publica,
Cei trei viteji la-mpăratul pe loc a se-nfaţişa.

PUBLICAŢIE

Tînărul Erotocrit, Haridim creteanul,
Cu aceşti împreună şi Protim chipreanul
Să vie la Împăratul, să se-nfaţişeze,
Pentru că hotărîrea o să se urmeze.

POETUL

Merseră cu bucurie la-mpăratul cîteşitrei
Şi, cu cinste priimindu-i, zise asfel către ei.

ÎMPĂRATUL CĂTRE BIRUITORI

Prea iubiţii mei viteji! vă fac la toţi rugăciune
Să m-ascultaţi cîteşitrei ceea ce voi a vă spune.
Cununa, după cum ştiţi, e numai singură una,
Şi un biruitor dar pentru cinste să-ncununa.
Unul iarăşi cu doi inşi să s-apuce în luptare,
Cu nedreptate va fi, după cum mie îmi pare.
D-aceea am chipzuit şi am făcut judecată
Ca să vă aruncaţi sorţi, între voi acum îndată,
Şi cela ce va ieşi în urmă decît orcare,
Acel să plece pe loc, fără nici o supărare.
Iar carii vor ieşi-ntîi, să se lupte împreună,
Ş-atunci cel biruitor, de fiica mea să-ncununa.

POETUL

Deci dar aruncară sorţii precum li să porunci,
De faţă cu Împăratul, d-a nu să nedreptăţi.
Şi decît toţi mai-nainte Erotocrit a ieşit,
După el Protim, ş-în urmă Haridim cel de la Crit.
Care atît să-ntristase, lipsit văzînd c-a rămas,
Încît vrea de jale mare să moară într-acel ceas.
Ş-în grabnica sa plecare, de necaz şi mare foc,
N-au făcut închinăciune Împăratului de loc,
Ci luîndu-şi călăreţii cu sine ce i-a avut,
Amărît, plin de mînie, s-a dus într-acel minut.
Pe cît acestui venise necaz, jale şi nevoi,
Îndoită bucurie au dobîndit ceilalţi doi,
Căci ei peste toţi vitejii s-au făcut biruitori
Şi au rămas ca să fie cei din urmă luptători.
Amîndoi avea nădejde unul p-alt a birui,
Dar norocirea ajută celui ce ea va voi.

LUPTA A UNSPREZECEA ŞI CEA DIN URMĂ

EROTOCRIT CU PROTIM

Daca s-au ales dar care trebuie a se lupta,
A se găti începură şi a se îmbărbăta.
Să înarma cu întreceri amîndoi tot la un loc,
Rugînd pentru biruinţă unul ş-alt p-al său noroc.
Apuc şi îşi înching caii, armele îşi cercetez,
Şi coifurile îndată în capete îşi aşez.
Încalec caii-ntr-o clipă, trupurile-şi cumpănez,
Calc scările cu iuţime şi ca leii să răpez.
Strîng suliţile îndată, supsiori le potrivesc
Şi din puterile toate unul ş-altul să silesc
Dodată cu bărbăţia şi regula a uni,
Luînd seamă cu scumpete unde-ntîi a se lovi.
Pînă-a nu să porni însă tînărul amurezat,
La a sa stăpînă ochii îndată ş-au aruncat
Şi p-a ei întîmpinîndu-i, cu un mijloc prea ascuns,
Într-înşii a sa dorinţă a descris-o de ajuns.
Care prea uşor şi lesne a citit-o Areti,
Căci şi fără de scrisoare ştia ea bine citi.
Faţa ei cea preafrumoasă aci de tot să roşea,
Aci îngălbinea-ndată, ş-aci iar să aprindea.
Iar cum văzu că porniră puternicii luptători,
Deodată au cuprins-o năduşeli reci şi fiori.
Nu putea de bănuială inima a-şi linişti,
Neştiind care de care să va putea birui.
Deci strănutîndu-le caii, ca fulger să repezesc,
Ş-întorcîndu-se-n cîmpie, într-o clipă să-ntîlnesc.
Asfel la-ntîia-ntîlnire unul pe alt s-au lovit,
Încît s-a mişcat teatru de groaznic ce s-au izbit.
Şi suliţile cu totul sfărămîndu-se, au mers
Tot în bucăţi mărunţele, în nori, sus, prin univers.
Apucară alte suliţi şi mai tari, într-acel ceas,
Şi să se lovească iarăşi pe loc amîndoi s-au tras.
Numai Areti de frică în tăcere tremura,
Şi suliţa tot în pieptu-i i să părea că lovea.
De ar fi putut atuncea să o-ntrebe cineva,
Să-şi destăinuiască focul în inimă ce-l avea,
Crez c-ar fi fost bucuroasă d-ai săi ochi a se lipsi,

Numa să-nceteze lupta, de tot a să părăsi.
Cînd a plecat să se ducă Haridim la ţara sa,
Ca cel ce din sorţi ieşise de a nu să mai lupta,
Atunci Areti în sine foarte mult s-a bucurat,
Că avea frică nespusă de acest cretean bărbat.
Acum s-a turburat iarăşi şi inima-i s-a-ntristat
Văzînd pe Protim puternic şi la luptă regulat.
Numa Efrosina-n sine cu bucurie dorea
Ca să biruiască Protim şi cununa el s-o ia.
Alerg iarăşi a două-oară, ş-amîndoi să necăjesc,
Dodată cu bărbăţia, şi regulile păzesc.
Caii asemenea iarăşi iuţindu-să rencheza
Şi din gura lor mulţime de spume pe jos pica.
Dar repezindu-se Protim la Erotocrit pe loc,
Cum l-a ajuns, pînă să dea, calul i-a stătut în loc.
Pentru care într-atîtă necazu-n el s-aprindea,
Încît în acea minută era morţii să se dea.
Dac-a văzut Erotocrit făcînd calul acest pas,
Şi el pe al său opreşte dodată într-acel ceas.
Căci i să părea necinste atuncea a se lupta,
Daca s-a întîmplat calul a i să înfricoşa.
Ci stătu în loc cu calul, şi uitîndu-se la el,
Începu prietineşte să-i zică într-acest fel:

EROTOCRIT CĂTRE PROTIM

Calul tău, frate, precum văz, procunoştinţă are,
De să opreşte aşa-n loc şi nu-ţi dă ascultare.
Poate o fi simţit că azi tu o să pierzi cu mine,
Ş-îndată a stătut în loc, d-a te căi pe tine.
La semnul calului tău dar de vei să dai credinţă,
Cu mine nu te mai lupta, că-ţi va veni căinţă.
Ci, de voie, te sfătuiesc, să laşi cununa mie,
Iar de nu vei să mă asculţi, vei vedea ce-o să-ţi fie.

POETUL

De vorba lui Erotocrit, Protim prea s-a supărat,
Şi cu însălbătăcire asfel de răspuns i-a dat:

PROTIM CĂTRE EROTOCRIT

Acum vei vedea în faptă
cununa cui să va da
şi pe cine ea aşteaptă
prin învins a o lua.

De s-a speriat calu,-mi pare,
eu nu m-am înfricoşat,
că puterea-mi văz în stare
şi încă n-am asudat.

Ci ia stăi cu-ncorăjare
la luptă, voinic de eşti,
şi vei vedea prin urmare
vorbele-ţi cele prosteşti.

POETUL

Atît s-a necăjit Protim, şi atît s-a turburat,
Încît chiar ca o văpaie faţa i s-a-nflăcărat.
A descălecat îndată, a cerut alt cal să-i dea,
Încălecă într-o clipă şi a-şi izbîndi dorea.
De mult ce să necăjise amîndoi unul pe alt,
De groaza lor tot norodul foarte s-au înspăimîntat.
Ca un nor cînd să iveşte-nsălbăticit, furios,
Şi acopere pe soare, întunecînd totul jos,
Cu furtună-nfricoşată aruncă piatră de sus,
Turbură toate îndată şi le-nspăimîntă nespus,
Păstorii de pretutindeni cu turmele lor alerg,
Să ascund unii în peşteri şi alţii unde pot merg,
Pădurile, munţii urlă, rîpele adînci răsun,
Oamenii toţi fug de spaimă şi supt adăpos' să pun,
Aşa atunci în teatru dodată a răsunat,
Cînd cu lovire din suliţi şi glasuri a-mpreunat.
Li s-au părut tutulora că din cer a fulgerat
Şi s-a făcut acest tresnet, cu totul înfricoşat.
Dar, precum un munte mare stă fără de frică-n loc,
De furtună şi de tunet netemîndu-se de loc,
Asfel şi aceşti stătură, amîndoi cînd s-au lovit,
Nicidecum nu să mişcară, nici vreunul s-a rănit.

Osebire între dînşii de loc nu să cunoştea,
Nici s-arătat în ce parte biruinţa va cădea.
Suliţile de o palmă-n mîinile lor s-au scurtat,
Şi le ţinea sfărămate, uitîndu-se unul l-alt.
Caii lor li să muiase şi îngenuncheară jos,
Dar s-au sculat deodată, sforăind prea furios.
Într-aceste ş-Împăratul s-a socotit întru el,
Să-i despart-a nu să bate prea vrăjmăşeşte, asfel.
Şi trimise un ministru, cu chip blînd, cum va putea
A-i înduplica pe dînşii, răpaos vremii să dea:
Fiindcă-n ziua aceea foarte mult s-au ostenit,
Să-şi dea trupului odihnă, cu cale s-au socotit.
Numai pînă dimineaţa îi poftesc a înceta,
Ş-atunci, de vor voi iarăşi, au voie a se lupta
Şi vor vedea din ei cine biruit va rămînea
Şi, prin urmare, de faţă, cununa cui să va da.
În zădar însă ministrul cu dînşii s-a ostenit,
Că nu i-au dat ascultare l-aceste ce le-au vorbit,
Ci mai mult tot la mînie şi la luptă căuta
Decît ei împărăteasca poruncă a asculta.
Să-nvîrtiră deodată, nicidecum n-au zăbovit,
Au încurat caii iute şi cîmpul l-au împărţit.
Toată mulţimea la dînşii înspăimîntată privea
Şi mai mult lui Erotocrit biruinţă îi poftea.
Areti dureri nespuse în rărunchii ei simţea,
Aceasta luptă grozavă cînd sta ea şi o privea.
Vai! Şi cum putea să vază p-amoru naintea sa
În primejdie de moarte, fără lacrămi a vărsa?
Acea faţă strălucită, acel trup care-l slăvea,
Cum putea ea să se uite vrăjmaşul cînd îl lovea?
Carea pentru el în taină plîngînd rugăciuni făcea
Şi lacrămile, cu pază, din ochi adese ştergea.
Sosiră dar, zic, numiţii, amîndoi ca nişte lei,
Şi să loviră în suliţi cu mare ură-ntre ei.
Nespusă-nsălbătăcire şi necaz înfricoşat
Într-o parte şi într-altă dodată s-a arătat.
Azvîrlitura lui Protim atît de tare a mers,
Încît din coif zugrăveala lui Erotocrit s-a şters.
Tot norodul în teatru de mirare s-au cuprins,
Cum asfel de săpătură dodată toată s-a lins.
Într-asta şi Erotocrit foarte mult a ameţit

Şi la cap mare durere într-acel ceas a simţit.
Din care ş-a plecat capul pe gîtul calului său,
Că creirii să mişcase şi să turburase rău.
Ochii i să-ntunecase, urechile îi urla,
Puţin a lipsit să cază cu capu-n jos după şa.
Dar îi ajută norocul de s-a ţinut tare-n loc
Şi după puţină vreme iarăşi s-a-ndreptat pe loc.
La aceasta întîmplare, pătimaşa Areti
Durerea ce a simţit-o o puteţi toţi socoti.
Atunci la ea Erotocrit ochii cum ş-a aruncat,
Dodată-şi veni în sine, ş-a stătut încorăjat.
Văzînd pe a sa stăpînă, cu ruşine îi vinea,
Aci îi roşea obrazul şi aci îngălbinea.
S-a ruşinat, căci iubita-i l-a văzut pe cal culcat,
Ca un mort fără mişcare şi cu totul leşinat.
Carele apoi în Protim atît de grozav a dat,
Încît lovindu-l în frunte, puterile i-a tăiat.
Pierdu scările îndată, ameţeala l-a cuprins,
Lăsă frîu-n a sa voie şi mîinile ş-a întins.
Părăseşte şaua, cade, să întinde pre pămînt,
Şi într-acel ceas rămîne ca un mort fără cuvînt.
Cine poate acum spune şi să arate curat
Cîtă bucurie mare-n teatru s-a întîmplat?
Cîtă turburare multă, cît sunet vesel a fost,
Cîte plesnituri în palme şi strigări de bun şi prost?
Prin toate părţile glasul de trîmbiţi s-a răspîndit
Ş-a arătat cum că lupta cununii s-a isprăvit.
De care şi Împăratul foarte mult s-a bucurat,
Cu-mpărăteasa-mpreună şi cu tot al său palat.
Dar mai mult şi cu asupra s-a veselit Areti,
Inima-i de păreri bune sălta cît n-ai socoti.
Acum nu mai avea frică, turburarea i-a perit,
Ceea ce-n toată minuta îi rănea pieptul cumplit.
Frumuseţea[1] cea nespusă şi blîndele ei priviri
Îşi priimiră îndată viile lor străluciri.
Iarăşi încep să răsune din trîmbiţi şi a chema
Pe eroul Erotocrit, spre a să încununa.
Carele la Împăratul dacă s-a înfăţişat,
Înaintea-i cu sfială mare a îngenucheat.

[1] Tipărit: *frumseţea*.

I-a sărutat mîna dreaptă, prea nobil i s-a-nchinat,
Încît de a sa purtare privitorii s-au mirat.
Şi fiindcă era dată porunca toţi a o şti,
Că va fi biruitorul încununat d-Areti,
D-aceea şi Erotocrit capul spre ea ş-a plecat,
Carea cu dragoste mare luînd l-a încununat.
Trandafiria ei faţă îngălbinită era,
De frică şi bucurie mîinile îi tremura.
Atunci din multele semne fragedului lor amor,
Puţin lipsi să s-arate cele-ascunse tutulor.
Obrazul lui Erotocrit amorţit să arăta,
Cînd sta să-l încununeze Areti, iubita sa.
A uitat unde să află, buzele i s-au lipit,
I s-a întunecat ochii, lumina i s-a-nnegrit.
Inima-i s-a rănit foarte, mintea i s-a turburat,
Era pe loc să leşine şi tremura nencetat
Cînd iubita sa cununa compătimind a întins
Şi mîinile ei de capu-i cînd simţi că s-au atins.
A fost minune prea mare că cum într-acel minut
Amorul ce-l avea-n taină lumea nu l-au priceput.
S-a bucurat dar cetatea şi-a săltat norodul tot,
Pentru că biruitorul s-a întîmplat patriot.
Asemenea şi părinţii lui prea mult să bucura,
Privind l-al lor fiu în slava ş-în cinstea care era.
Tatăl său să mîndrea foarte că asfel de fiu avea,
Şi de păreri bune, daruri norodului împărţea.
După ce să-ncunună dar, Împăratul porunci
Curtezanii să-l petreacă pîn' la casa sa d-aci.
Care după cuviinţă frumos dacă s-a-nchinat,
Cu paradă-mpărătească încălecînd a plecat.
La aceasta pompă mare mulţi ostaşi nobili era
Şi norod fără de număr în cale-l încunjura.
Cu tîmpene şi cu trîmbiţi, cu sunet mare nespus
Şi cu laudele obştii a fost la casa sa dus.
S-a dat jos şi Împăratul din teatru d-unde sta,
Poruncind că fiecare să meargă la casa sa.
A urmat ş-Împărăteasa, cum şi Areti cu ea,
Carea pe doica de sine nelipsită o avea.
Pe drum avură destulă materie d-a vorbi,
De întîmplările-n lupte ce au fost într-acea zi.
Vitejia şi puterea fieşcărui povestea,

Darurile şi frumseţea a tutulora spunea.
Dar mai mult pe Erotocrit îl lăuda ş-îl slăvea,
De puterile lui care fire de om întrecea,
De talenturile sale, de frumseţea ce-o avea,
Cu Areti în persoană, făr-a bănui, vorbea.
Ale cărora cuvinte ca nişte săgeţi mergea
Ş-în inima-i în tot ceasul foarte adînc să-nfigea
Şi în scurt atîta pieptu-i să aprinsese de foc,
Încît nu era nădejde ca să-l mai stingă de loc.
De aceea hotărîse sicretul a-şi arăta,
P-ascuns către Erotocrit, spre a să mai uşura.

Sfîrşit tomului al doilea

DESLUŞIRE

Sulițile vitejilor care să povestesc în lupte nu era în vîrf cu sul de fier, nici foarte lungi; ci era tîmpe şi scurte, de putea să le azvîrle ca giretul.

DOMNILOR!

Ştiut e că aceasta istorie, greceşte este împărţită în două tomuri mari; eu avînd plăcere ca să o formez în mai mici tomuri purtătive, am împărţit-o în cinci, după cum am şi dat înştiinţare: dar nefiind cu putinţă a să potrivi după făgăduiala mea, am fost silit a o tipări în chipul care este; şi, spre mai bună mulţămire d. prenumeranţi, am socotit că la tomul al patrulea şi al cincilea să adaog pe la margini nişte poezii alese, au cîntece mai noauă, cu glasurile lor puse pe note. Iar dacă va avea norocire istoria ca să se tipărească a doua oară, atunci îşi va priimi altă formare.

A. P.

CARTEA A TREIA

[Erotoerit îl înduplecă pe tatăl său să se ducă la Împărat şi să ceară mîna Aretii. Împăratul însă se mînie grozav de asemenea cutezanţă şi îl osîndeşte pe Erotocrit la surghiun.]

POETUL

[.....]

Într-acestea ş-Erotocrit era foarte desperat,
Care ajungînd acasă în cugete cufundat,
Îşi puse pe pernă capul să odihnească puţin,
Dar i să părea că este într-al iadurilor chin.
Să ameţise cu totul de mîhnire şi necaz
Şi limba lui de foc mare să lipise de grumaz.
Ochii i să-ntunecase şi sta ca un înlemnit,
Trupul de tot îi răcise ca un mort nensufleţit.
A trimis ca să vestească d-aceasta pe Polidor,
Să-şi ia de la el adio, ca de la un frăţior.
După ce veni în grabă prietinul său iubit,
Începu să-i spuie toată-ntîmplarea pînă-n sfîrşit.
I-a arătat cîte una, cîte el nu le-a ştiut,
Făgăduieli, jurămînturi, care cu ea le-a făcut.
Ş-în ce chip să logodiră şi cum straşnic s-au legat,
Ca nici el să se însoare, nici ea să ia alt bărbat.
Dar cînd le spunea acestea, parcă fulger îl ardea
Şi mai pre urmă cu lacrămi asfel către el zicea:

EROTOCRIT

Iat-a sosit, prietine, ceasul ce ne desparte,
Tu rămîi dar şi eu mă duc în alte ţări, departe.
Ca dacă cu durere vei să-mi dai ajutorinţă,

Să faci aceasta negreşit, te rog cu umilinţă.
La părinţii mei rămîi tu în locul meu fiiu dulce,
Şi eu voi umbla und-o vrea ursita a mă duce.
Şi cînd vei auzi că sînt în vro parte de lume,
Scrie îndată pe ascuns pentru toate anume.
Să mă-nştiinţezi d-Areti ce face, cum trăieşte,
Şi preaiubiţii mei părinţi cum petrec mă vesteşte.
Cum şi la locul ce am zis, cu orce mijlocire,
Să spui că sînt eu sănătos, acolo-n izgonire.
Căci cum va merge la palat acest cuvînt, îndată
Îşi mai stinge iubita mea rana cea înfocată.

POETUL

Prietinul la aceste s-a silit a-l mîngîia,
Cum îl călca datoria şi după cum trebuia.

POLIDOR

N-aş fi vrut, prietinul meu, să te duci fără mine,
Să umbli încoci-încolo singur, prin ţări streine.
Ci să te întovaroşesc, să vărs cu tine lacrimi,
La necazuri să-ţi fiu părtaş şi la tristele patimi.
Dar fiindcă vei să rămîi în părţile aceste,
Să-ţi uşurez durerile cu scrisori dîndu-ţi veste,
Îţi făgăduiesc că de alt nu voi avea-ngrijire
Decît ce aflu şi ce văz îndată să-ţi dau ştire.
Măcar ce schimbări vor urma şi mişcări mititele,
Să vor cuprinde negreşit în scrisoarile mele.
Du-te dar şi nu te-ntrista, nu te amărî foarte,
D-a nu-ţi pricinui cumva fără de vreme moarte.
După aceste turburări, eu nădăjduiesc pace,
Şi sălbatecele, cu timp, prea blînde să vor face.
Căci multe dureri aducînd bucurii să văzură,
Cum şi vara vînt răcoros şi iarna cu clădură.

POETUL

Într-acestea să sculară şi părinţii lui pe loc,
Dar cine poate descrie marea lor jale şi foc!
Văzîndu-l că o să plece spre a se înstreina,

Se omora de plînsoare şi nencetat suspina.
Să stea nu avea picioare, buze spre a-l săruta,
Ochi spre a-l privi şi limbă spre a-l binecuvînta.
Dar grija lui Erotocrit altă nu era acum
Decît să plece, ca ziua să i să facă pe drum.
Deci la multele lui arme cu grabă mare a mers
Şi din toate cîte una mai frumoasă ş-a ales.
Îşi luă un coif, o plaşcă (pieptar de fier împletit),
O suliţă, o aspidă şi un paloş strălucit.
Un cal voinic îşi alese, cît să poate de frumos,
Şi din slugile lui unul, cel mai bun şi credincios.
Dacă s-a înarmat asfel şi frîul a apucat,
Către cer rîdicînd ochii, acestea a cuvîntat:

EROTOCRIT[1]

O, cer! o, soare şi lună!
o, stele! de sus priviţi,
şi patima mea,-mpreună,
pretutindenea vestiţi.
Trimiteţi şi daţi în ştire
zidirilor tutulor,
că auzind să se mire,
de-ntristare cum nu mor.
Ca la patima mea poate
cumva să vor îndura
şi să vor uni cu toate,
spre a mă ajutora.
C-acum pentru totdauna
de lumina-mi mă lipsesc,
ca carea altă nici una
supt univers nu zăresc.
Nădejdea-mi fiind la dînsa,
cu dulceaţă o slăveam
şi crezînd numai într-însa,
fericirea-mi aşteptam.
Ş-acum cu amară silă
de dînsa mă despărţesc,

[1] Cîntec (n. aut.).

soarta mea cea fără milă
nevrînd să mă veselesc.
Nu ştiu ce zodie este
care cu rău s-a pornit,
şi asupra mea aceste
deodată au venit.
Nu ştiu din care pricină
mă pizmuieşte atît,
că cu vrăjmăşie plină
să mă piarz-a hotărît.

POETUL

Tînărul zicînd aceste cu jale şi desperat,
Şi pe cele fără suflet ca să-l plîngă le-a plecat.
Dup-aceasta-ncredinţează pe părinţii săi pe loc
Iubitului său prietin, spre a fi într-al său loc.
Şi ca la un firesc frate, dintru o mumă născut,
Lăsînd toate ale sale, moştenitor l-a făcut.

EROTOCRIT CĂTRE PĂRINŢII SĂI

Iubiţii mei părinţi! Să ştiţi, de-mi voi pierde viaţa,
Undeva în streinătăţi, Cloto tăindu-mi aţa,
Las pe ăst prietin al meu în locu-mi să rămîie,
El să fie moştenitor, el să vă mîngîie.
Să rămîneţi dar sănătoşi, eu plec într-a mea cale,
Rugăciunile-vă avînd mîngîieri l-a mea jale.

POETUL

Părinţii carii vrodată în viaţă vor fi pierdut,
Or cu ce fel de-ntîmplare, p-al lor fiu unul născut,
Numai acei pot să simţă şi să cugete curat
Ce rană şi ce durere ş-aceşti părinţi a cercat.
Şi numai acei fii iarăşi ce să vor fi-nstreinat
Pot judeca cu ce jale pe părinţii ş-a lăsat.
Părinţii lui Erotocrit cînd auziră zicînd:
„Rămîneţi cu sănătate", mîinile lor sărutînd,
Rămaseră deodată amorţiţi de tot în loc,
Arzîndu-li-să ficaţii ca într-un vulcan de foc.

Dar fiindcă a fost scrisă de ursita lui asfel,
Ca să-l piarză fără veste şi să-l plîngă viu pe el,
Amîndoi îngenuncheară şi cu ochii către cer
Cu mii de blagoslovenii să rog, ajutor îi cer.
Să plec şi sărut pămîntul, să se scoale nu putea,
Să primejduia de moarte şi cu lacrămi să jelea.

JELIREA PĂRINŢILOR LUI EROTOCRIT[1]

O! rău purtător de moarte, o! nenădăjduit ceas!
O! rană înveninată, o! fugă, o, grabnic pas!
Lumina ochilor noştri fără de veste s-a dus,
Mîngîierea vieţii noastre deodată s-a răpus.
Zbură ca o păsărică rodul nostru cel frumos
Ş-osteneala ne rămase fără de nici un folos.
Ah! scumpa noastră odraslă, mai stăi, mai rămîi cu noi,
Unde te duci aşa grabnic şi ne laşi în mari nevoi?
O! vai! inimile noastre pîn' la adînc sa rănesc,
Cu mii de brice şi săbii să taie, să sfîşiesc.
Ticăloasele-ne piepturi de dureri mari nu mai pot,
Ard, să pedepsesc de moarte şi să prăpădesc de tot.
Ah! cînd iar, nădejdea noastră, vom putea să te vedem?
Că d-a mai trăi în lume putere nu mai avem.
O! noroc fără de milă! o! noroc vrăjmaş cumplit!
Pentru ce ne-ai lipsit, crude, de al nostru fiu iubit?
Să vede că aste rele pentru noi ursite sînt,
Ca să n-avem mîngîiere şi razim p-acest pămînt
D-acum lacrămile noastre vărsîndu-se nencetat,
Vor împlini-n locul ploii timpul cel însecetat.
Vom plînge pînă va-ncepe din ochi sînge a pica
Şi pînă cînd să vor scurge şi să vor întuneca.
Atunci va fi viaţa noastră greutate pre pămînt,
Lumea o să ni să pară un iad ş-un scîrbos mormînt.

POETUL

Pe cînd să jelea părinţii, fiul în acel minut
Cu grabă mare îndată s-a fost făcut nevăzut.
Carele îşi ţinea ochii pironiţi către palat,

[1] Cîntec (n. aut.).

Şi privindu-l cu-ntristare, ofta cu foc nencetat.
Luîndu-şi dar ziua bună şi de la oraş, cu dor,
Întîmpină-ntr-a sa cale un zefir lin, dulcişor,
Şi începu către dînsul să zică într-acest fel:
„O! element plin de viaţă, te jur să stai puţinţel."

EROTOCRIT CĂTRE ZEFIR

De vei întîlni, zefire, pe zeiţa ce-o slăvesc,
Din parte-mi cu plecăciune spune-i că călătoresc.
Şi dacă ea îţi va zice dă ce n-am mers s-o văz iar,
Spune-i cum că îi am chipul într-aceşti ochi ai mei chiar.
Şi d-o vei găsi mîhnită, cuprinsă de mare dor,
Cu vesela ta suflare mîngîie al ei trupşor.
Ah! ş-aruncă totdauna duhul tău cel preasfinţit
Preste pieptul ei cel fraged şi de oftări opărit.
Şi roua ta o răvarsă pe al ţiţelor sfîrcşor,
Ca căzînd să-i uşureze al inimii ei dogor.
Şi orcînd vezi auritul răsărit a s-arăta,
Suflă şi o răcoreşte cu multa blîndeţea ta.
Dă-ndemn şi la filomile să cînte cu mai mult dor,
Ca mai cu patimi să plîngă glasul lor cel rănitor.
Să spuie la toată lumea, să vestească cu strigări
Schimbarea nădejdii mele şi jalnicile-ntîmplări.
Cînd vezi însă pe zeiţa-mi la neputinţă cumva,
Te rog ca să-i dai povaţă pînă-n sfîrşit a răbda.

POETUL

Mărginindu-se aceste, zefirul iute zburînd,
S-a dus pe loc la palaturi, uşor şi dulce suflînd.
Iar tînăru-şi urma drumul cu totul în dor supus,
Călca cele neumblate cu gîndul aiurea dus.
D-ameţeală lăsînd frîul, nici nu ştia ce făcea,
Într-o parte şi într-altă calul cu el să ducea.
Trecea prin văi, prin prăpăstii şi nu simţea nicidecum,
Suia munţi, umbla prin crînguri, rătăcit de tot din drum.
Să ruga fără-ncetare niscai hiare a-i ieşi,
Ca să-l mănînce, să scape d-a nu se mai pedepsi.

Avea entusiasm mare cu ele a se lupta
Şi să-şi cerce reaua soartă inima îl învita.
Într-acea zi cîte rîpe, cîte dealuri a trecut,
Le veninase văzduhul cu suspinul netăcut.
Către munţi şi către crînguri nevoile îşi spunea,
Şi Eho la toate bine din peşteri îi răspundea.

ECHO-VORBIRE

O, cerule! Te rog ascultă-mi cuvîntul
Şi varsă foc s-arzi pămîntul.
Că sînt fără de dreptate
Gonit în streinătate,
Într-aste pustii amare,
Ca să vieţuiesc cu hiare,
Dar p-a mea Areti nu. „Nu."

O, tresnete! Căderi peste Împăratul
Şi îi prăpădiţi palatul;
Pentru asta nedreptate
Care sufletu-mi o pate,
Cutremuraţi lumea-ndată
Cu puterea-vă cea dată,
Dar p-a mea Areti nu. „Nu."

O, grindine! Nu staţi, ci cu vijelie,
Alergaţi cu grozăvie,
Vărsaţi-vă deodată
Preste nenduratul tată,
Şi-îl înecaţi fără jale
Înaintea fiicii sale,
Dar însă p-Areti nu. „Nu."

O, tu, Joe! Văzîndu-mă-ntr-astă silă,
Nu-ţi fie de tiran milă,
Pedepseşte-l cu cumplire
Pentr-aceasta izgonire,
Carele fără de vină
M-a lipsit d-a mea lumină,
Dar ei vătămare nu. „Nu."

O, Minervo! Tu, zeiţa mea slăvită,
Însuflă l-a mea iubită
Vecinică statornicie,
Ca răbdătoare să fie.
Şi te rog cu înfocare
Să nu cerce vătămare.
Fă-mi, zeiţă, acest dar. „Dar."

POETUL

Într-acestea sosind noaptea ş-o peşteră nimerind,
Intră să se odihnească, foarte obosit fiind.
Şi aci de multă jale a răului său noroc,
Cum şi de singurătatea a acelui grozav loc,
Şezînd într-un unghi doparte aromind a adormit,
Şi pînă la ziua albă de loc nu s-a pomenit.
Deci cînd strălucitul soare la răsărit s-arătat,
S-a sculat şi el îndată posomorît, turburat.
Şezînd începu să plîngă şi a să tîngui iar,
Încît răsuna pustia d-a sa jale cu amar.

PLÎNGERE[1]

Înspăimîntează-te, soare, suspină şi tu, pămînt,
Înduraţi-vă asupra-mi l-astă jale care sînt.
Cu adevărat, nu lesne, ci să înţeleg cu greu
Cîte din rea norocire le-am tras şi le trag mereu.
Pe cer nu e o stea dreaptă, ci toate rău-mi voiesc,
Cîte păsări zbor, îmi pare că toate mă vrăjmăşesc.
Cîte le socotesc alţii că peste fire pot fi,
La mine sînt putincioase în veac a le suferi.
Atît de vrăjmaş îmi este nemilostivul noroc,
Încît ce rău născoceşte, îl dă asupra-mi pe loc.
Ce zodie umbla oare pe orizonul ceresc
Într-acel ceas cînd în lume m-am născut să pătimesc?
Planitele-mi sînt vrăjmaşe, stelele-mprotivă-mi stau,
Nici cometii-ncai de mine milă vrodată nu au.
Cerul numai pentru mine s-arată-mprotivitor,
Iar pentru alţi totdauna e mare sprijinitor.

[1] Cîntec (n. aut.

O, noroc fără de saţiu! Cînd ai gînd să conteneşti?
Cînd o să te-nduri o dată, să nu mai mă pedepseşti?
Pînă cînd cu rea mînie o să te tot într-armezi?
Şi cînd ranele dasupra-mi o să le mai precurmezi?
Ce, tolba-ţi cu săgeţi încă tot nu s-a mai deşertat?
Or vei tot sîngele, crude, să-l sorbeşti ca un turbat?
La războaiele-ţi dasupra-mi încetare n-ai avut,
Ci vecinic pe toată ziua tot din nou le-ai început.
Elementurile toate să-ţi ajute le porneşti
Şi învitezi pe natura ca să mă tot tiraneşti.
P-a pămîntului surfaţă scăpare nu mai găsesc,
Orîncotro mă voi duce, tot cu tine mă-ntîlnesc.
Faţa-ţi cea posomorîtă şi ochii tăi cei pizmaşi
Îmi dăoche vremea vieţii, ş-aceasta să nu mi-o laşi.
Minutele vieţii mele, din ceasul ce m-am născut,
Adunînd cu socoteală ce bine am cunoscut,
Abia, abia să-ntocmeşte traiul meu numai un an,
Dar ş-acest să-mpărtăşeşte de răul tău cel tiran.
Sabia-ţi să aburează de ranele-mi nencetat
Şi văz că îmi pregăteşte alt chin mai înveninat.
Abia-ncetezi d-osteneală cu pietri să mă loveşti,
Şi cu praştia îndată azvîrli, capul îmi găureşti.
Abia săvîrşesc păharul cel nemilostiv al tău,
Pe loc mă adapi cu altul şi mă otrăveşti mai rău.
Nici al Tartarului Cerber, nici Erinele din iad
Nu muncesc pe cei răi asfel, în mîinile lor cînd cad.
Ticăloasa mea viaţă e lanţ de nenorociri
Şi un şir de grele patimi, şi de mari nefericiri.
Înot într-o adîncime şi mă căznesc să o trec,
Fără a avea un razim ş-ajutor, să nu mă-nec.
Tu ş-în limanul scăpării de m-ai vedea că sosesc,
Asupra mea sufli vînturi, de tot să mă prăpădesc.
Un grăunţ de bucurie în gură-mi de am băgat,
L-am simţit înecătură cu dulce amestecat.
Mincinoasă băutură! un balsam mîngîitor,
Potrivit cu aromate şi puţin vindecător!
Aşadar, milostivirea-ţi de să va şi arăta,
Mai mult e amestecată cu neîndurarea ta.
Da, bunătăţile tale le dai unor cu prisos,
Iar altor vremelniceşte le-mprumuţi fără folos.

Dar pe mine cînd vrodată m-ai mîngîiat la necaz?
Cînd am văzut să-mi zîmbească rău scorţosul tău obraz?
Adevărat, să cunoaşte că-mi eşti vrăjmaş nempăcat,
Căci de lumina-mi cea dulce cu ură m-ai depărtat.
Şi saturnicescul tău ochi, cel cu totul flăcăros,
Niciodată nu caută asupra mea bucuros.
Multe ori visez, în somnu-mi, că sînt foarte fericit,
Dar mă deştept deodată, ca să nu fiu amăgit.
Cu toate că în răbdare inima mea s-a dedat,
Dar necazu-mi d-acum este un paloş învederat.
Ah! zîna mea! din piept rana ai jipuit-o amar!
Oare mă voi mai întoarce să te văz pre pămînt iar?
Să ştii c-a ta despărţire moartea-mi va apropia,
Curînd mă va pune-n groapă, precum să va şi vedea.
Că ce mă mai ţine-n lume? Pentru cine să trăiesc?
Viaţa d-acu nainte de prisos o socotesc.
Supt ce planită, o, maică, supt care stea m-ai născut,
Că atît de mult în lume fără noroc am crescut?
Cum în pămîntul cel aspru de atunci nu m-ai mutat,
De cînd eram prunc mic încă, ş-în patimi nearuncat?
Fiindcă dar niciodată soarta nu-mi dă ajutor,
Rog cerul să-i fie milă, să-mi taie viaţa, să mor.
La inima mea cea ruptă vindecare neavînd,
Strig şi chem moartea să vie, să mă-ngroape mai curînd.
Aleargă, vino, noroace, fă d-acum ce vei pofti,
Arată-ţi posomorîrea pînă cînd vei osteni.
Jgheaburile mînii tale cei nesaţioase-n veci
Deşchide-le fără milă, îndată să mă îneci.
De ţ-e sete d-acest sînge, ce prea puţin a rămas,
Bea-l, mai curînd să te saturi, soarbe-l şi într-acest ceas.
M-am săturat de viaţă, nu-mi trebuie să trăiesc,
Mi-e scîrbă-n sfîrşit de lume, o las ş-o heretisesc.

POETUL

Abia putu să-nceteze de tînguiri şi de plîns,
S-a sculat plin de mîhnire, s-a gătit, toate ş-a strîns
Şi, plecînd, iarăşi începe să plîngă pe drum cu foc
Spuindu-şi ranele sale şi cumplitul său noroc.

PLÎNGERE[1]

Noroace tirane!
pînă cînd, duşmane, o să mă ureşti?
Cum de nu ai milă
şi cum nu ţ-e silă tot să m-amăreşti?
Dintr-a mea cruzime,
îmi dai cu asprime dureroase munci.
Fără încetare
săgeţi cu-nfocare asupra-mi arunci.
A ta răutate
la străinătate m-a împins să fiu.
Şi schimbîndu-mi faţa,
să-mi necăjesc viaţa, unde nu mă ştiu.
Abia scap d-o rană,
ş-altă mai tirană faci să pătimesc:
În oricare parte,
sînt tot fără parte, bine nu găsesc.
Cu a ta cumplire
m-ai scos din simţire şi din ce eram.
M-ai adus în stare
ca de întristare zi bună să n-am.
Nu mă-mbun în lume
nici rîsuri, nici glume, toate-mi sînt năluc.
Patimile mele,
pe unde vor ele, p-acolo mă duc.
Ah! noroc, noroace!
oare m-oi întoarce la patria mea?
Or gonit de tine
mor în părţi streine şi n-o voi vedea?
Ah! slăvită zînă,
Minervă stăpînă, nădejdea-mi tu eşti,
Că tu ai putere
să-mi dai mîngîiere şi să mă-ntăreşti.

POETUL

După aceste şi alte, s-a fost iar noapte făcut,
Şi într-o cîmpie verde, descălecînd, a stătut.
Într-acea cîmpie însă o rîpă mare era,

[1] Cîntec (n. aut.).

Şi prin mijlocul acelii un rîu limpede cura.
Noaptea fiind liniştită şi sus cerul luminos,
Luna cu toată-ntregimea strălucea foarte frumos.
Şi dulcile sale raze în acel rîu aruncînd,
Să vedea apa cea lină tocma ca aurul curgînd.
Tinărul văzînd aceasta, şi fiind cuprins d-amar,
A început cu durere să-şi plîngă necazul iar.

PLÎNGERE[1]

O! luniţă, fie-ţi milă, şi nu te mai arăta,
Că îmi pricinuieşti moarte cu înfăţişarea ta.
Îmi pricinuieşti cu raza-ţi necazul din căpătîi,
Mă faci să-mi aduc aminte de fericirea dintîi.
Şi cînd mai cu strălucire, o, luniţa mea! te vezi,
Mai mult îmi sfîşii ficaţii şi mai mult mă săgetezi.
Pentru că-mi aduc aminte astăzi în ce stare sînt,
Şi c-am fost şi eu odată luna lumii pre pămînt.
Dar strălucitul meu soare nu mai stă-n dreptu-mi acum,
Să-mi răsfrîng şi eu lumina nu-mi dă rază nicidecum,
Căci într-o adîncă ceaţă să află acoperit,
Şi nu-l mai lasă să iasă cum era obicinuit.
Cum dar l-asfel de-ntunerec voi putea să mai trăiesc,
Cînd nu mi-a rămas nădejde lumina-mi s-o mai zăresc?
Ah! nu. Nu e cu putinţă, trebuie să mor curînd,
Că sîngele meu prin lacrămi s-a isprăvit tot curgînd.

POETUL

Nici nu putea să mai vază, de mult ce era mîhnit,
I-a stăpînit ochii somnul ş-îndată a adormit.
A doua zi dimineaţă pe loc cum s-a deşteptat,
S-a sculat, ş-a gătit calul ş-încălecînd a plecat.
Dar ducîndu-se pe cale, nencetat lacrămi vărsa
Şi începu cu glas jalnic să-şi spuie patima sa.

[1] Cîntec (n. aut.).

PLÎNGERE[1]

Ah! a mea lumină, de cînd am plecat,
mă rănesc de doru-ţi şi strig nencetat:
Ah! nu poci răbda
despărţirea ta.
De cînd a ta faţă nu o mai zăresc,
suspinez cu jale şi tot glăsuiesc:
Ah! nu poci răbda
despărţirea ta.
Ochii mei de lacrămi nu să precurmez,
izvorăsc ca rîuri, nu să mai zvîntez,
căci nu poci răbda
despărţirea ta.
Nici nu aştept ceasul să te-ntîlnesc iar,
doresc să te vază şi plîng cu amar,
căci nu pot răbda
despărţirea ta.
Cînd ş-în ce zi oare m-oi învrednici
să te văz pe tine ş-a mă ferici?
că nu poci răbda
despărţirea ta.
De aş avea parte să te mai zăresc,
mi-aş potoli focul, să mă răcoresc,
şi aş mai răbda
despărţirea ta.
Dar nădejdea-mi zice să nu mă mîhnesc
şi mă-ncredinţează c-o să te-ntîlnesc
ş-îmi dă a răbda
despărţirea ta.
D-aceea şi sufer aceste dureri,
o să-mi fac dar d-astăzi singur mîngîieri,
ca să poci răbda
despărţirea ta.

POETUL

Cu acest fel de cuvinte, pustii şi crînguri trecea,
Călca locuri neumblate ş-înaintea să ducea,
Silindu-se ca să iasă cît mai curînd din hotar,

[1] Cîntec (n. aut.).

Ca cînd alerga să scape de chinuri şi de amar.
Grăbindu-se toată ziua, cu sufletul nempăcat,
Abia tocma către seară într-alt ţinut a întrat.
Pe unde ajungea însă, şi sta de să odihnea,
Pentru ca să nu-l cunoască, cine e nu se spunea.
Ş-asfel umbla or pe unde cu sluga-ntovarăşit,
Aşteptînd schimbarea soartei ş-a vedea bunul sfîrşit.

Sfîrşit tomului al treilea

CARTEA A PATRA

[Împăratul vrea să o mărite pe Areti; aceasta însă mărturiseşte că-l iubeşte pe Erotocrit şi că nu se va mărita decît cu dînsul. Cuprins de mînie, Împăratul porunceşte să fie aruncată în temniţă. Astfel, Erotocrit în surghiun şi Areti întemniţată îşi plîng amîndoi dorul şi o dragoste pe care încep să o creadă fără nădejde.]

POETUL

[.....]

Într-acestea totdodată, fără a nădăjdui,
S-a-ntîmplat un război grăbnic de a să publicui,
Cu un al Misiodachii împărat învecinat
(Acestui neam ce pe urmă cuţovlahi nume i-a dat),
Avînd pentr-un ţinut intrigi şi dişpute nencetat
Cu acesta al Atenii Eraclie împărat.
Strînsese oştire multă şi fără veste viind,
Supt zidurile Atenii s-aşezat, nezăbovind.
Vladistrat era anume, puternic desăvîrşit,
Care începu cetatea a o strîmtora cumplit.
A oştirilor mulţime, călări, pedestri umblînd,
Primprejur să întinsese, multe pagube făcînd.
Cîmpii, păduri, crîng şi sate pe unde călca ardea,
Şi oameni, întregi fămilii cu cîrdurile robea.
Avea însă ş-atenenii oaste pe cît trebuia,
Cu regulată putere împrotivă să le stea.
Şi afară din cetate atît ostaşii veniţi,
Cît şi toţi cei din Atena sta în parte rînduiţi.
Vrăjmaşii însă spre munte era aşezaţi frumos,
De unde putea să bată cu un chip prea lesnicios.
Iar atenenii ieşise pe unde era cîmpii,
Carii era toţi la număr ca la cinsprezece mii.

Armia vrăjmașă însă mai puternică era,
Că treizeci de mii de oaste peste toți să număra.
La o parte și la altă era ostași regulați,
Genarali aleși, polcovnici iscusiți și învățați.
Chiar amîndoi împărații era comanduitori,
Însuși era ai oștirii la război îndreptători.
Și împrejurul cetății pe lîngă ziduri umblînd,
Să bătea unii cu alții ziua, noaptea, nencetînd.
Dar în cursul aștii vreme, de cînd s-a fost publicat
Acest război al Atenii și pînă cînd s-a urmat,
Vinea mulți voinici de voie ș-a se război intra,
Și la o parte, și altă, pentru cinste a lua.
Din locuri mai depărtate bărbați vestiți alerga,
Ca prin a lor vitejie mărire a cîștiga.
Acest răsunet al armii și al războiului glas
Auzindu-l Erotocrit într-acel minut de ceas,
A intrat pe loc în gînduri ș-începu a socoti
Că îl învita amorul frumoasei lui Areti.
Și era silit a merge, una pentr-al ei amor,
Ș-altă să vedea că este Împăratului dator.
Ca un credincios al patrii ș-al ei fiu adevărat,
Să slujască și s-ajute pre sine s-a judecat.
Deși era-n izgonire de Împăratul trimis,
Dar în furia aceasta i să părea ca un vis.
Nu băga-n seamă necazul ș-al vieții sale chin,
Fiindcă iubitei sale era tată, nu strein.
Deci începu să-ngrijască de război a să găti,
Ca cu stăpînul său poate cumva să va-ndrăgosti.
S-a gîndit însă să meargă și deoparte să stea,
La oștirea atineană fără a se arăta.
Și cînd va ieși-mpăratul la război, și el pe loc,
Înarmat, să se repează și să intre în mijloc,
Și în furia bătăii sabia sa apucînd,
Să-și arate eroismul, sînge vrăjmășesc vărsînd.
Toată ziua să se bată, cu îndrăzneală mergînd,
Și noaptea să se întoarcă, răsplătire neluînd.
Ca doar cu chipul acesta să va face iar iubit,
Cînd va afla Împăratul că este cel izgonit,
Pe care de la o vreme ca un pierdut îl avea,
Nemaiputînd pentru dînsul a afla de undeva.

Chipzuindu-se acestea, să-şi schimbe faţa a vrut,
Ca să se facă pre sine cu totul necunoscut.
Era atunci o maghistă aci el unde şedea,
Carea cu vrăjiri şi fermeci pe mulţi oameni amăgea.
La aceasta Erotocrit s-a dus în acel minut,
Şi făgăduindu-i plată, să-i schimbe faţ-a cerut.
Fermecătoarea îi dete o apă de s-a spălat,
Şi ca un arap îndată a-nnegrit, s-a-ntunecat.
Atît de mult să schimbase la chip în acel minut,
Încît de muma lui însuşi nu putea fi cunoscut.
Osebit într-o sticluţă îi mai dărui ceva
Cu care din vreme-n vreme să aibă a se spăla.
Deci după ce la aceasta desăvîrşit s-a cercat,
Fără de nici o zăbavă încălecînd a plecat.
Şi apucînd drumul singur, să silea cît mai curînd
Să ajungă la Atena, a-şi împlini al său gînd.
Pe carea-n puţină vreme a putut a o vedea,
Şi oprindu-se în dreptu-i, de departe o privea.
Aci fiind un crîng mare, a rămas a lăcui,
De unde el totdauna putea prea frumos privi
Dar cum ş-au aruncat ochii şi Atena a văzut,
I s-a rupt inima-ndată şi să plîngă a-nceput.
Ştiind că a sa stăpînă înlăuntru lăcuia
Şi acum la închisoare pentru el să pedepsea.
Începu aiurea, singur, a vorbi cu mare dor:
„Ah! căci nu e cu putinţă să mă fac un puişor,
Să zbor drept l-a mea stăpînă peste zid într-acest ceas,
Să bat la uşa-nchisoarii, s-auz al ei dulce glas.
Acel glas ce mă mîngîie la jalnicul meu minut,
Ca o mumă cînd găseşte pre pruncul său cel pierdut,
Pe care ea îl jelise[1] şi-l plînsese cu amar,
Fără a avea nădejde să-l vază vrodată iar."
Gîndind acestea-ntru sine, le zicea singur în vînt,
Şi îşi aducea aminte d-a lor straşnic jurămînt.
Găsind dar crîngul acela, acolo mînca, dormea,
Şi sculîndu-se de noapte, să-narma şi să gătea.
Şi cum auzea că-ncepe în lagăr a răsuna,
Din tîmpene şi din trîmbiţi la război a îndemna,
Încăleca vitejaşte şi, ca un fulger, pe loc

[1] Tipărit: *înjelise.*

Să ducea-n cîmpul bătăii şi să afla în mijloc,
Unde o parte şi altă să se-ntîlnească vinea,
Ş-amîndouă-mpleticite înfricoşat să bătea.
Atuncea ca o furtună în bătaie cum intra,
Pe toţi vrăjmaşii îndată cu sabia turbura.
Apăra p-atineni foarte, învîrtind sabia sa,
Şi al vrăjmaşilor sînge fără milă îl vărsa.
Aducea tutulor groază, ca un bălaur şi zmeu
Şi dobora tot într-una, luptîndu-se ca un leu.
Ca de tresnetul lui Joe vrăjmaşii să fulgera
Şi înfricoşaţi de dînsul de departe tremura.
Tăia trupuri, mîini, picioare, junghia de rînd furios,
Şi amorţiţi cu grămada aşternea la pămînt jos.
Într-acest chip toată ziua voiniceşte să bătea
Şi, cum înnopta, îndată fugea şi să ascundea.
Şi cînd vedea răsăritul razele lui răvărsînd,
Ieşea iară din pădure, zăbavă nemaifăcînd.
Şi ca un lup, fără veste cînd intră în nişte miei,
Uimea pe vrăjmaşi îndată, stricînd mulţime din ei.
Pentru care amîndouă oştirile să mira
Şi vrea să ştie de unde şi ce fel de om era,
Că îl vedea dimineaţa despre pustie viind
Şi cînd soarele apune dodată numai perind,
Fără a vedea vro slugă sau un tovaroş cu el,
În toate zilele vine şi să-ntoarce singurel.
Veniră şi generalii la Eraclie-mpărat,
Şi de strein începură să spuie ce s-a urmat:
Zisără: „O, Împărate! Toţi zeii cu tine vor,
Că fără de drept să bate acest împrotivitor.
De aceea şi o fiară-nfricoşată au trimis,
Care mulţime nespusă de protivnici a ucis.
Parcă ar fi o menire, nu ştim cum s-o socotim,
Din ce parte de loc vine şi unde merge nu ştim.
Decît vedem că răsare fără veste din pustii,
Şi cîţi vrăjmaşi cad în mîna-i, îi taie, nu-i lasă vii.
Cum să face ziua, vine, şi seara fuge, cum stăm,
Fără să ceară vro leafă sau vreun tain să-i dăm."
Multe cugeta-mpăratul, cînd sta ei şi îi spunea,
Dar cît pentru Erotocrit de loc prin gînd nu-i trecea.
Chiar Polidor ş-alţi prieteni îl socotea de strein,
Cu un cuvînt toţi deobşte zicea că e sărăchin.

Aşa şi misiodacii între ei îl lăuda,
Şi mai vîrtos generalii cu un glas brăvuri îi da.
Pentru că numai de dînsul cînd pomenea or vorbea,
Să înfricoşa îndată şi fiori îi cuprindea.
Şi de faţă cu-mpăratul zicea un misiodac:
„Nu putem şti ce-o să fie, sau că e hiară, sau drac.
Căci, ca acesta doi încă at[en]enii d-ar avea,
Negreşit, oastea ta toată pîn-acum o prăpădea."
Vladistrat d-aceasta foarte s-a turburat şi gîndi
Ca cu mulţimea oştirii tot va putea izbîndi.
Dar văzînd că acea hiară oştirea îi prăpădea,
Şi din zi în zi din număr aleşii lui tot scădea,
A gîndit, fiindcă are ostaşi destui de prisos,
Cu toţi să se războiască, cu călăreţi şi pe jos.
Ş-a poruncit toţi deobşte frumos a se înarma,
Să fie la război gată pîn' la unul a urma.
Ş-aşa după miezul nopţii, pă la[1] răvărsat de zori,
Fără veste să lovească p-ai lor împrotivitori.
Acest plan într-al său cuget făcîndu-l desăvîrşit,
Era încredinţat bine că-i va bate negreşit.
Care-n lucrare puindu-l, a poruncit la soldaţi
Ca să fie de cu seară toţi deştepţi şi înarmaţi.
Aşadară, despre ziua, cu toată oastea plecînd,
Să duseră împrotivă vrăjmaşilor săi, tăcînd.
Şi cînd să apropiară ca la vreo cîţiva coţi,
Sărind, dodată-ncepură să strige: „Ura!" cu toţi.
Ş-aşa al toabelor urlet, ce să suia pîn' la cer,
Al săbiilor răsunet ş-al platoşelor de fier
Auzind, să deşteptară atenenii-nspăimîntaţi
Dintr-al zorilor somn dulce, aflîndu-se toţi culcaţi.
Şi pînă să se gătească, ş-armele pînă să-şi ia,
Îşi pierdură tot corajul şi regula ce-o ştia.
Alergară la-mpăratul, dîndu-i veste şi zicînd:
„Întîmpină cu oştirea cetăţeană mai curînd!"
Aflîndu-se Împăratul în aşternut adormit,
S-a sculat în turburare şi cu totul îngrozit.
Apucînd, să-narmă-ndată, luă pe toţi din palat,
Strînse şi de prin cetate cîţi a găsit, ş-a plecat.
Şi într-adevăr atuncea ca un tînăr s-arătat

[1] Tipărit: *pîla.*

Fără de frică de moarte, iar nu bătrîn îngheţat.
Ieşiră dar din cetate împreună înarmaţi,
Călăreţi şi pedestrime alerga încorăjaţi.
Să ducea prin întunerec unde moartea îi mîna
Şi acolo unde Haron să-i răpească îi chema.
După ce începu însă noaptea a se-mprăştia,
Ş-în război unii pe alţii puţin a se mai vedea,
Oştirile amîndouă s-au şi fost amestecat
Şi cu mare vrăjmăşie să bătea înfricoşat.
Toabele răsuna tare, trîmbiţele glăsuia,
Strigările tutulora pînă la cer să suia.
Şi de la al armii zgomot, care să făcea atît,
S-a deşteptat Erotocrit ş-a sărit numaidecît.
Nu putea să se aşeze, socotinţe l-au cuprins,
La Areti tot într-una avînd gîndul său întins.
Bănuind de acel urlet, cu grabă a-ncălecat
Şi la cîmpul războiului să se afle a plecat.
Şi precum în zi de vară, fiind timpul liniştit,
Iese furtună dodată, de unde n-ai socotit,
Şi cu mare turburare înalţă pulberea-n sus,
Umple de fum universul, ş-îl întunecă nespus,
Într-acest chip Erotocrit văzduhul a pulberat
Cînd s-a repezit cu calul şi pe drum a alergat.
Cu asemenea iuţime, necăjit, posomorît,
Ca-n zbor pe cîmpul Atenii s-a oprit numaidecît,
L-acel război de la care cîţi de moarte a scăpat
Povestea cu mare groază peirea ce s-a-ntîmplat.
Uitîndu-se Erotocrit, s-a mirat în gîndul său
Cînd văzu că atenenii să gonesc de vrăjmaşi rău.
Şi ca un leu l-a sa foame cînd simte vreun vînat,
Îndată îşi schimbă faţa, să uită înviersunat,
Cu-nflăcăraţi ochi aleargă către acel dobitoc,
Din nări fum mereu sloboade, ca dintr-un cuptor de foc,
Îşi umple gura de spume, tot hîrîieşte din gît,
Îşi ardică în sus coada ş-o trînteşte la pămînt,
Scîrşneşte grozav cu dinţii şi, cu tot părul zbîrlit,
Asupra vitei dodată să repede necăjit,
Asfel s-arătat atuncea şi acest erou ostaş
Cînd văzu pe atinenii că să înfrîng de vrăjmaş.
Cu o grozavă mînie, şi ca un fulger de foc,
În vrăjmaşi cum să repede, a fost îndată-n mijloc.

Şi cui s-a-ntîmpla să vază vreun potop oarecînd,
Sau marea de vînt umflată, ş-a să vărsa spumegînd,
Să înece sate, oameni, oară, hiare, oi şi vaci,
Şi să dezrădăcineze pomi şi feluri de copaci,
Toate să se-nspăimînteze, auzind apa urlînd
Şi tresnetele din ceruri fără-ncetare curgînd,
Să se cutremure lumea şi să alerge la munţi,
Să pice oameni de frică şi să moară pe loc mulţi,
Asemenea mistuire ş-atunci s-a pricinuit,
Cînd în vrăjmaşi Erotocrit cu sabia a sărit.
Unuia tăia piciorul, altuia mîna ciungea,
Altuia secera capul, p-altul în burtă-mpungea.
La unul sfîşia pieptul, l-altul trupul despica,
Pe altul coseşte-n două şi altui coasta seca.
Fiecare lovitură rănea, mîna-i nu greşa,
Tăia fără îndurare cîţi vinea naintea sa.
Ca lupul cel flămînd foarte în oi cînd să v-arunca,
Cum sugrumă şi sfîşie cîte poate apuca,
Asemenea şi acesta, lup turbat parcă era
Şi ca nişte oi de dînsul vrăjmaşii să omora.
Şi în dreapta, şi în stînga dobora trupuri mereu,
Îi gonea ca un bălaur ş-în ei sărea ca un leu.
Nu putea să-i stea-mprotivă, toţi de dînsul să-nfrîngea,
Tremura oastea de frică şi tot norodul plîngea.
Numai chipu-i, de departe, orcare cum îl vedea,
Lăsa frînele îndată şi armele le cădea.
Le lipsea toată puterea, inimile-şi amăra
Şi fugea cu mare grabă, viaţa a-şi apăra.
Atuncea şi atenenii puţin răpaos luînd,
Începură să se strîngă la regulă şi la rînd.
Cîţi spatele-şi arătase, şi s-au fost împrăştiat,
Îşi întoarseră obrazul şi iară s-a adunat.
Şi pe cît să vărsa sîngiuri, p-atît războiul sporea,
P-atît să făcea puternic şi p-atît să întărea.
Unul cădea mort dodată, altul sufletul îşi da
Şi altul rănit în sînge zăcea jos şi să vaita.
Atuncea acela care d-o lovitură pica,
Ş-îşi da sufletul îndată, dureri fără a cerca;
Ş-acela ce după calu-şi cădea şi murea pe loc,
Fără să se chinuiască, să socotea cu noroc.
Căci, de să-ntîmpla vreunul a trăi din cei răniţi,

De călăreţi şi pedestri să călca nemiluiţi.
Prietini unul pe altul să privèa cum murea rău,
Şi alăturea cu dînsul amorţind şi calul său.
Ostaş lîngă contovaroş murea ţipînd jos căzut,
Pămîntul avînd drept pernă şi sîngele aşternut.
Unii peste trupuri moarte, alţii peste vii răniţi,
Unii da suflet sup dînşii ş-alţii peste ei muriţi.
Biruitul împreună cu al său biruitor
Cad jos unul lîngă altul ş-în amare dureri mor.
Trupuri multe, schilăvite, pretutindinea striga,
Rîdicînd ochii la ceruri cu tînguiri să ruga
Ş-îşi chema moartea să vie mai-nainte c-un minut,
A le rîdica durerea, d-a nu se chinui mult.
Că după ce să bătură ca nişte voinici ostaşi,
Şi ei omoriţi căzură, loviţi de ai lor vrăjmaşi.
Prin tot cîmpul cai mulţime slobozi singuri alerga,
Şi înspăimîntaţi cu totul neîncetat rencheza.
Curgea pîraie de sînge în tot locul, ş-închegat
Peste mădulări şi trupuri care zăcea-n cîmpul lat.
Grămezi unul peste altul ca nişte snopi sta în munci,
Din carii şi Erotocrit mistuise mulţi atunci.
Atît el cu vitejie tăia şi sîngiuri vărsa,
Încît mîna-i era moartea şi Haron sabia sa.
Pămîntul pe acea vreme fiind cu iarbă-nverzit,
S-acoperise de sînge şi sta mohorît văpsit.
Pe cît însă trecea vreme, războiul tot s-aţîţa,
Biruind cînd de o parte, cînd d-alta, cum să-ntîmpla.
Şi precum cu grozăvie vînturi marea cînd o bat,
Să gonesc, să împing valuri şi să sfăram pe uscat,
Aci la marginea mării pe ţărmuri să răsipesc,
Ş-aci-întorcîndu-se iară, unul de alt să izbesc,
Asemenea şi aceştia foarte cumplit să bătea,
Cînd să repezea o parte şi cînd alta să trăgea.
Într-atît să vărsa sînge şi atît să secera,
Cît s-a-ngrozit Eraclie şi ca un prunc tremura,
Temîndu-se să nu piară toţi atenenii ostaşi
Şi să cază în robie, bătut de ai săi vrăjmaşi.
Căci mîna lui Erotocrit, carea mistuia aşa,
În tot loc[ul] deodată nu să putea-nfăţişa.
Cu toate acestea însă, el or pe unde era,
Sabia lui cea cumplită destui vrăjmaşi dobora.

Cînd pe stăpînul său însuşi, Eraclie împărat,
Văzu că să războieşte cu coraj, ca un soldat,
Nu-şi cruţa de loc viaţa, nu sta, nu mai zăbovea,
Sîngele i s-aprinsese ş-în vinele lui fierbea.
Inima-i cea-nvierşunată şi sălbatică atît
Pe toţi cu moarte amară îngrozea foarte urît.
Că cine ieşea-nainte-i cu viaţă nu scăpa,
Pînă să sosească Haron, sufletul lui şi zbura.
Trupuri multe fără număr pe cîmp mereu tot cădea,
Şi păsărilor spre hrană şi hiarelor să făcea.
Într-acestea cînd războiul s-a aţiţat mai cumplit,
Ş-oştirile amîndouă mai mult s-a împleticit,
Atunci Vladistrat îndată a poruncit hotărît,
Douăzeci de voinici vrednici s-alerge numaidecît
Şi tocma-n cendru să intre, cu suflet încorăjat,
La acesta al Atenii Eraclie împărat,
Pe care, sau să-l omoare, sau altfel să-l prinză viu,
Spre a lor cinste şi slavă să-l aducă orcum ştiu;
Cu carii şi chiar el însuşi împreună a urmat
Şi îndată în mijlocul războiului s-au aflat.
În sus şi în jos aleargă, ca vulturii zburători,
Îl găsesc fără zăbavă între ai săi păzitori,
Nestînd însă ca bătrînii, ci, întocma ca un leu,
Fără de frică de moarte vărsînd la sîngiuri mereu.
De învierşunare multă nu să putea stîmpăra,
Sabia lui cu mînie la trupuri tot dobora.
Polidor iar lîngă dînsul atît de cumplit tăia,
Cît în laturea aceea foarte mulţi să mistuia.
Vladistrat, dar, cum soseşte cu iuţeală lîngă el
Şi pe Eraclie vede războindu-se asfel,
Cu cei douăzeci şi însuşi îndată s-au repezit
Şi şapte suliţi dodată asupra-i au slobozit.
Care în capul lui toate făr-a-l vătăma s-au frînt,
Dar însă de ameţeală s-a întins jos la pămînt.
Atît s-a umplut de sînge şi atît s-a fost roşit,
Încît toţi cîţi îl văzură socotea că a murit.
Polidor ş-a pierdut calul, picînd mort lîngă el jos,
Şi să războia pedestru ca un ostaş credincios.
Apărîndu-şi pre stăpînul să nu se ia de vrăjmaşi,
Sta-mprotivă vitejeşte, făr-a se mişca cumvaşi.
S-a dezmeţit ş-Împăratul peste un puţin minut,

Şi sculîndu-se îndată, în picioare a stătut.
Strigă pe Polidor grabnic şi în paza lui s-a dat,
Apoi amîndoi cu săbii mistuia înfricoşat.
Hotărîse să se bată pîn-o cădea jos jertviţi,
Decît misiodacilor să se dea de vii robiţi.
Vrăjmaşi însă împrejuru-i atîţia de mulţi era,
Încît nu le rămăsese nădejdi de a mai scăpa.
Atuncea fără de veste s-a vătămat Polidor,
Rănindu-se-n două locuri, la mîna şi la picior.
Ş-asupra grozavei spaime, cînd s-a văzut ocoliţi,
Şi cînd sluga şi stăpînul socotea că sînt periţi,
Aud că din depărtare o turburare vinea,
Ş-alergînd în fugă mare, de ei să apropia.
După care totdodată Erotocrit s-a văzut,
Şi puţin mai răsuflară după ce l-a cunoscut.
Căci el cum văzu îndată pe-mpăratul în nevoi,
Cu Polidor împreună, împresuraţi amîndoi,
Cu scările-mboldind tare, sare în acel conjor,
Unde era trebuinţă de mai mare ajutor.
Aci întîi întîlneşte o rud-a lui Vladistrat
Şi, cu suliţa lovindu-l, mai mort jos l-a aruncat.
Pe al doilea omoară, p-al treilea iar aşa,
P-al patrulea pe loc sare ş-îl doboară după şa.
Atunci suliţa-i să frînge, dar de dînsa nu-i păsa,
Ci fără să zăbovească trage şi sabia sa,
Şi-într-acea zi de mîna-i atît de mulţi a perit,
Încît Moarte luptătoare şi Haron toţi l-a numit.
Şi ca pasărea erete cînd în zbor vede supt el
Pe baltă vrun cîrd de raţe, ori niscai păsări altfel,
D-acolo, din înălţime, să se repează pe loc,
Şi cu însălbătăcire să se lase în mijloc,
Iar ele înfricoşate să împrăştie de tot,
Să strîng şi apoi fug iară, să ascund pe unde pot,
Unele s-afundă-n apă, altele să nalţă-n zbor,
D-ale vrăjmaşului gheară să scape viaţa lor
Fug toate cît pot mai tare, depărtîndu-se de el
Şi eretele rămîne, ca şi întîi, singurel,
Asemenea ş-într-aceştia în acel ceas s-au făcut,
Cînd între ei fără veste Erotocrit s-a văzut.
Că zărind el pe-mpăratul şi pe prietenul său
De vrăjmaşi cuprinşi cu totul, s-a necăjit foarte rău.

Şi, cum zic, ca un erete în vrăjmaşi s-a aruncat,
Şi ei chiar ca nişte păsări cu fuga s-a-mprăştiat.
Pe-mpărat şi pe prieten din morţi dacă a scăpat,
Le găsi doi cai îndată şi cu toţi a-ncălecat.
Iar Vladistrat dacă vede schimbarea într-acest fel,
Fuge cu grabă îndată, ca să nu moară şi el.
Dar însă pe Erotocrit inima nu-l slobozea
Pe stăpînul său să lase, ci împrejur îl păzea.
Nu vrea să se depărteze un pas de picior măcar,
Umblînd tot pe lîngă dînsul, fierbea în necaz amar.
Polidor fiind atuncea la piept şi la cap rănit,
Şi neputînd de durere să stea aci odihnit,
Fără să mai zăbovească, numaidecît a plecat,
Ş-întorcîndu-se-n cetate, la zăcere s-a culcat.
În toată ziua aceea tot într-una s-au bătut,
Nu s-a precurmat războiul, pînă seara a ţinut.
Atît să împleticise şi să făcea mereu morţi,
Încît să părea că este o turbare peste toţi.
Învinşii ş-învingătorii a fost tot amestecaţi,
Nu s-alegea biruinţa nici la unii, nici la alţi.
Deci fiindcă înserase şi era al nopţii ceas,
Au făcut semn de-ncetare prin al trîmbiţilor glas.
Cu mare nevoie însă s-alegea unii din alţi,
Abia d-o parte şi d-altă să văzură adunaţi.
Şi aşa-ncetă războiul şi cîmpul s-a liniştit,
Cei vii să astîmpărară şi cei morţi s-au odihnit.
Oştirile îşi traseră la loc mai întunecat,
Dar însă armele sale toată noaptea le-au purtat.
Atunci dar pe Erotocrit Eraclie a poftit,
Ş-într-acest chip către dînsul cu dragoste a vorbit:

ÎMPĂRATUL CĂTRE EROTOCRIT

Tu astăzi, fiul meu iubit, m-ai izbăvit de moarte,
Ţie pentru viaţa mea ţ-am rămas dator foarte.
Şi de la tine cunoscînd această bunătate,
Voi din ceea ce stăpînesc să-ţi dau prin jumătate.
Orcît voi avea să trăiesc, să fii pe lîngă mine,
Şi după moarte-mi să te las moştenitor pe tine.

EROTOCRIT CĂTRE ÎMPĂRATUL

Domnul meu! Stăpînirea ta sup puterea-ţi să fie,
Eu cu nimic nu ţ-am slujit, nici ai vro datorie.
Deşi pentru tine aici am venit a mă bate,
Nu pentru ca să iau vrun dar, ci pentru-a ta dreptate.
De cînd mîna-mi a învăţat arma să învîrtească,
Orşiunde voi auzi război să se vestească,
Fără de zăbavă alerg unde cunosc dreptate,
Şi nicăiri n-am vrut, nici voi s-o numeri bunătate.
Nedreptatea lui Vladistrat e mare atît foarte,
Încît doresc, de voi putea, să-l săvîrşesc prin moarte.
Viaţa-mi în cumpănă pui, alerg orunde fie,
Pentru dreptate priimesc moarte cu bucurie.

POETUL

Luă Eraclie-n braţe pe al său mîntuitor,
Să uită lung în obrazu-i ş-îl sărută cu amor.
Dar luarea lui de seamă era de tot în zădar,
Că nu putea să-l cunoască cît de puţintel măcar.
Într-acea noapte ostaşii oarece s-au odihnit
De multa lor osteneală a războiului cumplit.
Sosiră dar şi răporturi acolea la împăraţi,
Cîţi soldaţi să omorîră şi cîţi din cei însemnaţi.
Ateneni să mistuise ca la opt mii de ostaşi,
Iar misiodaci perise zece mii şi vro cîţivaşi.
Cîmpii, crînguri, văi d-a rîndul, ori pe unde te uitai,
Era aşternut cu trupuri, unde mergeai ş-unde stai.
La amîndoi împăraţii osebire nu era,
Avea jale de mulţimea oastei ce să omora.
Trimit soli să se-nvoiască pentru a mai înceta,
Cer douăsprezece zile pace-ntre ei a lega,
Ca ostaşii d-osteneală să stea puţin odihniţi
Şi osebit dintr-aceasta să vază de cei răniţi,
Pe morţi după legea firii s-acopere cu pămînt;
Aşa era obiceiul ş-îl cerea cu drept cuvînt.
Pentru care împăraţii amîndoi să înţeleg
Şi douăsprezece zile pace între dînşii leg.
Atunci dar şi Erotocrit a apucat al său drum,
Şi în acel crîng să duce, unde era pîn-acum.

Să dezarmează îndată, răpaos a mai gusta,
Şi el să se odihnească, războiul pe cît va sta.
Dar însă mulţămea foarte bunei sale norociri,
Celii ce a fost pricină a aceştii răzvrătiri,
Ca să mîntuiască viaţa Împăratului asfel,
Şi prin război să se facă prieten vecinic cu el.
Căci avea nădejde mare, cu vreme a izbîndi,
Şi pîn' nu-l va răpi Haron dorinţa a-şi dobîndi.
Să mira de Erotocrit Eraclie foarte mult,
Zicînd că viteaz ca dînsul nici un bărbat n-a văzut.
Deş-îi lua seamă bine şi tot să uita la el,
Dar nu era cu putinţă să-l cunoască nici un fel.
Sta şi să minuna iară, cum să poate un strein
Să vie de a sa voie spre ajutorul elin.
Dar în zilele odihnii, pe cînd să afla toţi stînd,
Să auzi fără veste o trîmbiţă răsunînd.
Şi au început dodată în tabăra de vrăjmaşi
Zgomot şi vesele glasuri a să striga de ostaşi.
Pricina a fost aceasta, că ei atunci priimea
Un bărbat din depărtare, ce-n tabara lor vinea.
Fiind lui Vladistrat rudă, despre un frate nepot,
Care era viteaz foarte şi la chip frumos de tot.
Sabia lui în războaie ca a lui Haron tăia,
Privirea-i la toată lumea rea moarte făgăduia.
El fusese-n Italie numai pentru preumblat,
Ş-auzind că la Atena este război aţîţat,
Alergă ca să dea şi el unchiului său ajutor,
Cu eroismul său care era ştiut tutulor.
Şi toţi de a lui venire, şi unchiul său mai vîrtos,
S-au umplut de bucurie că l-a văzut sănătos.
După sosirea acestui, Vladistrat s-a socotit
Să isprăvească războiul cu un alt fel de sfîrşit,
Adică: să înceteze între ei ş-între vrăjmaşi
Vărsările mari de sîngiuri şi peirea de ostaşi.
Să propuie un articol numai, a prejudecat,
De va vrea să-l priimească Eraclie-împărat.
Cum că un bărbat s-aleagă mai puternic ş-învăţat,
A căruia vitejie să nu o mai aibă alt.
Să iasă înarmat bine cu sabia ori altfel
Şi cu nepotul său Arist să se bată în duel.
Ş-într-aceste două trupuri toată osebirea stînd,

Tot războiul între dînşii să ia sfîrşit mai curînd.
Să nu se mai prăpădească atîţi ostaşi cu tăieri,
Că destul era pămîntul înecat de junghieri.
Întîi însă către Arist a propus acest duel,
Şi cu un mijloc să-l cerce, să vază de va şi el.
Că această hotărîre la altă nu semăna,
Ci în scumpa sa viaţă ş-în trupul său atîrna.
Arist auzind aceasta foarte mult s-a bucurat,
Şi unchiului său îndată asfel de răspuns i-a dat:

ARIST CĂTRE VLADISTRAT

Unchiul meu şi împărate!
Pentru a ta bunătate
Am grăbit din ţări streine
Să mă aflu lîngă tine,
Nu ca să şez la o parte
Şi să privesc de departe.
Nici n-am venit la ospeţe,
Or să stau de frumuseţe,
Ci am venit la bătaie,
Ca să vărs sîngiuri pîraie,
Să dau în vrăjmaşi peire
Şi să-ţi aduc izbîndire.
D-aceea şi dinainte
Aveam dorinţă fierbinte
Acest duel a-mi propune
Şi în urechi să-mi răsune.
Că cunosc şi simţ prea bine
Ce putere am în mine.
Ştiu sabia-mi a petrece
Şi să las pe vrăjmaş rece.
O voi, dar, aceasta luptă,
Fără de zăbavă multă.
S-arăt sulița-mi ce poate
Şi ce daruri din ea scoate.
Inima lui Arist n-are
Scînteie de-nfricoşare,
Şi bărbăţia lui nu e
De care să se supuie.
În acest minut dar scrie

Ca acest duel să fie,
Cere-l acum cu-ndrăzneală
Şi nu fii la îndoială.
Doresc astăzi să nu treacă
Şi duelul să se facă.
Îl aştept cu nerăbdare
Să se puie în lucrare.
Şi porunceşte îndată,
Că eu să-ţi slujesc sînt gată.

POETUL

Foarte mult i-a părut bine lui Vladistrat-împărat
Văzînd că Arist l-aceasta bucuros s-a arătat.
Şi fără să zăbovească, sau să chipzuiască alt,
A trimis soli ca să spuie lui Eraclie-mpărat
Dacă şi el priimeşte să se facă ast duel,
Voinţa să-şi hotărască, să dea răspuns într-un fel.
Eraclie la aceasta începu a se mira
Şi le-au zis că aşa-ndată nu poate răspunsul da.
„Să pui, zice, în cumpănă toată-mpărăţia mea,
Coroana ei şi respectul în pradă a rămînea
Este primejdios lucru şi îmi pare foarte greu,
La care trebuie bine să mă chipzuiesc şi eu."
Şi aşa pe soli întoarce, după cum a şi venit,
Zicînd că îi va răspunde a doua zi, negreşit.
Atuncea strînge îndată pe ministri la palat,
Ca să vază la aceasta părerea unui şi alt.

ÎMPĂRATUL CĂTRE MINISTRI

Astăzi, zice, domnilor, mă aflu-n turburare,
Niciodată n-am fost c-acum în mare strîmtorare.
Misiodacul împărat un condei îmi propune,
Care e prea primejdios în faptă a se pune.
Îmi cere ca să dezlegăm astă pricinuire
Prin război numai de doi inşi, ş-îmi face siluire.
Cu un bărbat din partea sa prea mult să semeţeşte
Şi din parte-mi cu unul iar să se cerce voieşte,
Cu suliţa şi cu sabia în duel să se bată
Ş-al celui ce va birui să ia dreptul îndată.

Pentru care mă chipzuiesc şi sînt la bănuială
C-o fi venit nepotul său Arist, fără-ndoială.
Mă tem că îl va fi chemat chiar Vladistrat să vie,
Într-adins pentru acest punt, ca un viteaz ce-l ştie.
Acest, auz, că de mulţi ani în Italie şade,
Şi negreşit o fi-nvăţat regula cumsăcade.
Pentru venirea-i, poate, ieri avea ei bucurie,
Ş-auzeam în tabăra lor strigări de veselie.
Toţi zic că este minunat ş-îl laudă orcare,
L-e frică şi tremur de el numai dintr-o cătare.
Mulţi mi-au spus şi m-a-ncredinţat de tăria-i cea multă,
Cum că de la treisprece ani cu eroism să luptă.
Şi acum douăzeci şi doi de ani, zic, împlineşte;
Judecaţi dar aşa erou la noi de să găseşte.
Lui Vladistrat el o fi dat aceasta îndrăzneală,
Ca să-mi propuie de duel, fără nici o sfială,
Să zică că nu va cu toţi să se mai războiască,
Ci toată pricina-ntre noi doi inşi s-o isprăvească
Şi al cărui va birui din doi unul pe altul,
Să-i rămîie desăvîrşit supus şi Împăratul.
În scurt, va ca să-mi spînzur eu numa-ntr-un fir de aţă
Toată împărăţia mea supt voia-i cea semeaţă.
Nădejdea lui, precum vedeţi, în nepotul său este,
Şi cu bărbăţia-i ne dă-ngrozirile aceste,
Dar noi într-al cui eroism razimul să ne punem?
În cine să nădăjduim pe dînşii să-i supunem?
Eu alaltăieri am văzut fugind toţi în bătaie
Cînd vrăjmaşii au năvălit ş-au început să-i taie.
Cu cine dar s-avem coraj? În a cui bărbăţie
Putem să ne încredinţăm a nu cădea-n robie?
Cu Polidor aş fi putut a avea îndrăzneală,
Dar şi cu dînsul nu atît, ci cu mare sfială,
Că-n două locuri e rănit ş-atît boleşte foarte,
Încît doftorii n-au nădejdi că va scăpa de moarte.
Chiar şi sănătos d-ar fi fost, să-ndrăznesc mi-e frică
A lăsa toată slava mea în puterea-i cea mică.
Că eroismul lui Arist e ştiut de orcare,
Între dînsul şi Polidor e osebire mare.
Şi mă mir; ce să hotărăsc nici într-un fel nu-mi vine,

Ce să răspunz[1] lui Vladistrat şi cum să fac mai bine.
Frica acum mi s-a-nmulţit şi-am ameţit mai tare,
Asta e hotărîrea mea decît toate mai mare.

POETUL

La această a lui vorbă toţi în tăcere şedea,
Şi nimenea din ministri ce să zică nu-ndrăznea.
Dar un bătrîn mai la urmă, Sofoclu ce să numea,
Să sculă şi-începu-ndată asfel părerea să-şi dea:

SOFOCLU

Ziua de azi, Împărate,
e cu raze luminate
decît soarele pe cer.
C-a duelului luptare
a se pune în lucrare
nu noi, ci vrăjmaşii-l cer.
Aceasta ei ce o zice,
că alţi fără să se strice,
să se bată numai doi,
Nu este peste putinţă,
ci cu veselă voinţă
să o priimim şi noi.
Şi, mă iartă, ai greşală
dacă ai în socoteală
că n-avem viteaz aşa.
Ar fi foarte de ruşine,
şi cu necinste ne vine,
de ne vom înfricoşa.
Eşti asemenea ca mine,
care să teme pe sine
să nu se-nece-n liman,
Sau ca cel ce să dogoară
de sete lîngă izvoară
şi aproape de ocean.
Dar cine e ca streinul,
ce îi zicem sărăchinul,

[1] Tipărit: *răspuns*.

voinic şi viteaz ostaş,
Care pentr-a ta cetate
ca un leu tare să bate
ş-îngrozeşte pe vrăjmaş?
Precum ai şi văzut bine,
că el numai pentru tine
a venit apărător
Şi cu a lui războire
a pricinuit uimire
vrăjmaşilor tutulor.
Înfăţişarea-i grozavă
e vrăjmaşilor otravă
şi Haron desăvîrşit.
El a izbîndi voieşte
şi să însălbătăceşte
cît să poate mai cumplit.
Dacă dar ai acest vrednic,
acest, zic, viteaz puternic,
pentru ce te mai sfieşti?
Cînd el de bunăvoinţă
ţ-a şi dat făgăduinţă,
dă ce vreme prelungeşti?
Eu dară găsesc cu cale,
spre folosul cinstei tale,
să n-aibi frică nicidecum.
Ci l-acel voinic aleargă,
ş-împreună toţi să meargă,
în lagăr la el acum.

POETUL

Cuvintele lui Sofoclu Eraclie auzind,
Către dînsul să întoarce cu acest mijloc vorbind:

ÎMPĂRATUL

Asupra dreptului privind, eu părerile tale
Nu-mi vine, Sofocle, de loc să le găsesc cu cale.
Şi nu este nouă destul atîta bunătate
C-acest voinic, de voia sa, fără leafă să bate?
Nu ajunge că mi-a scăpat alaltăieri viaţa?

Că de n-ar fi fost el aci nu-mi vedeaţi astăzi faţa.
Nu ne este destul atît că el să războieşte
Şi nici daruri, nici interes de la noi priimeşte?
Ci încă mă mai sfătuieşti ş-îmi dai povăţuire
Să-i pomenesc acest cuvînt şi să-i aduc mîhnire.
Să cer să-şi bage sufletul în primejdie mare
Pentru a ta sau şi a mea ş-a altuia scăpare.
Ce limbă oare ar putea această să-i vorbească?
Cu ce coraj pierderea lui şi moartea să-i vestească?
Şi mai vîrtos fiind strein, care ne părtineşte,
Să bate, ne dă ajutor şi cu al său trăieşte.
Mai bine să mor decît eu să fac o bărbărie
Ş-în astă vîrstă care sînt s-ajung în nerozie.
Ci aideţi să ne pogorîm în lagăr, la oştire,
Să ne trezim şi să venim puţintel în simţire.
Ş-acolo chibzuindu-ne, ne vom socoti iară,
Ca nu greşind s-alunecăm în robie amară.

POETUL

Dodată cu adunarea Eraclie a plecat
Şi îndată la oştire mergînd, a descălecat,
Unde pe toţi genaralii i-a strîns spre a-i întreba,
Să vază fieştecare părerea cum îşi va da.
Dar tocma cînd s-adunase ş-împreună sfătuia,
Cum şi în ce chip să facă, să-ntreba şi chipzuia,
Pe cînd Împăratul foarte simţirile-şi turbura,
Şi de cele următoare la mare grije era,
Se auzi fără veste renchezătură de cal,
În fugă viind spre dînşii din cîmpie pe supt mal.
Acest-a fost Erotocrit, care venea înarmat
La oştirea ateneană, să vază ce s-a urmat.
Fiindcă-ntr-acele zile, războiul cît a stătut,
La locul său să dusese ş-aci ascuns a şezut.
Care ajungînd în ceasul chibzuirii de duel,
S-a[1] arătat totdodată la Împăratul şi el.
Şi cu supunerea toată înaintea-i s-a-nchinat,
Întrebînd ce e pricina şi ce este a lor sfat.

[1] Tipărit: *Să*.

Şi înţelegînd îndată, într-atît se bucura,
Încît de părere bună inima în el zbura.
Care şi la Împăratul pe loc a îngenucheat,
Cu smerenie întreagă, ca un supus şi plecat.
Uitînd patima, necazul şi urgia-n acel ceas,
Începu asfel să zică cu un umilincios glas:

EROTOCRIT CĂTRE ÎMPĂRATUL

Împărate şi domnul meu! Nu avea grije mare,
Nu te teme, nu te sfii, nu fii în turburare
Şi nu te amăgi atît cu gînduri ca aceste,
Că problema vrăjmaşului mult spre bine îţi este.
Din parte-ţi ar fi trebuit aceasta să se ceară,
Iar nu el cerînd, să nu vei şi greu să ţi să pară.
Căci, ca împărăţia ta cine altul mai are
Atîţia mulţi viteji, cum văz, şi vrednici de mirare?
Oştirea atenenilor e în lume vestită,
Că-n regula războiului s-află desăvîrşită,
Pe cel mai simplu atenean îl socotesc mai vrednic
Decît un de frunte vrăjmaş şi viteaz mai puternic.
I-am văzut pe toţi în război, cunosc care ce poate,
Eroismul le-am judecat şi regulile toate.
Ai un ostaş foarte viteaz, cu mare îndrăzneală,
Poţi pe el să-l scoţi la duel, fără nici o sfială.
Deşi-l văzui alaltăieri rană să priimească,
Dar nădăjduiesc prea curînd să se tămăduiască.
Şi de va fi rănit uşor, după cum mie-mi pare,
Pune-l, şi nu vei fi căit, cu bună-ncredinţare.

POETUL

Pentru Polidor acestea Erotocrit le-a vorbit
Cu tot dinadinsul, însă cu mijloc acoperit.
Pentru care avea foarte mare mîhnire în el,
Şi cum e, dorind să afle, cerceta în acest fel.
Acestea cu mulţămire Eraclie ascultînd,
Îl ia îndată de mînă şi îl aşază zicînd:

ÎMPĂRATUL CĂTRE EROTOCRIT

Fiul meu iubit! Astăzi eu de a avea plăcere
La problema vrăjmaşului, după cum el îmi cere,
Să hotăresc numa-n doi inşi, care să va înfrînge,
Fără să se facă atît vărsări multe de sînge,
Foarte mă tem a nu cădea Atena în robie
L-acest nelegiuit vrăjmaş, care e supus mie.
Căci în toată oştirea mea nu e cum să cuvine
Măcar un viteaz dintre toţi duelul a-l şti bine.
Iar acel ostaş îndrăzneţ şi viteaz al meu vrednic,
Ce l-ai văzut alaltăieri bătîndu-se puternic,
Pe care îl lauzi atît în talentele sale,
Şi la acest duel pe el îl prejudeci cu cale,
Acela să află la cap c-o rană mare foarte,
Şi nu putem să ştim curat de va scăpa de moarte.
Că aseara am priimit de la doftori rea veste,
Zicînd cum că viaţa lui în cumpănire este
Şi nici că mai nădăjduiesc să se-nsănătoşeze,
Sau d-aici înainte el să se mai înarmeze.
Pentru aceasta, fătul meu, mă aflu-ngrijat tare,
Şi problema vrăjmaşului foarte grea mi să pare.
Aceasta e cea dintîi şi toată zăticnirea,
Şi prejudec ca să mă bat iar cu toată oştirea.

POETUL

Inima lui Erotocrit pe ascuns a lăcrămat,
Să turburase cu totul şi faţa i s-a schimbat
Cînd a auzit că este prietenul său iubit
Bolnav, în cumpăna morţii şi aproape de sfîrşit.
Se întrista atît încă că putinţă nu era
Să se arate pre sine durerea a-i uşura.
Şi aşa cu-nţelepciune sicretul său ascunzînd,
Pe loc către Împăratul răspunse iară zicînd:

EROTOCRIT

Nu jindui,-mpăratul meu, şi nu fii la-ndoială,
Nu te socoti într-atît, ci fii cu-ndrăzneală.
Şi vesteşte numaidecît pe vrăjmaşul, să ştie
Că duelul l-ai hotărît şi îl voieşti să fie.

De am cinste eu, sluga ta, alege-mă pe mine,
Dă asupra-mi acest duel şi îţi va fi spre bine.
Cu toate că greşesc şi zic, îndrăznind mai-nainte
De aceşti ostaşi mai viteji, înţelepţi şi cu minte,
Cari sînt vrednici a-mplini duelul ce să cere,
Dar însă ca să-ţi slujesc eu doresc şi am plăcere.
Asta mă face să-ndrăznesc la a ta-nţelepciune,
Şi pentru greşala ce-o fac, mă rog de iertăciune.
Dacă dar, Împăratul meu, te-ncredinţezi pe mine,
Lasă grija asupra mea şi fii odihnit bine.
În puterea zeilor tăi am nădejdi că voi bate,
Şi să izbîndesc negreşit pentru a ta dreptate.

ÎMPĂRATUL

Fiul meu, zice, astăzi tu, cu aceste cuvinte,
Şi pe cele ce au trecut mi le aduci aminte.
Tu-ntr-adevăr alaltăieri mi-ai fost mîntuitorul,
Că eram să caz negreşit rob la-mprotivitorul.
Această oştire a mea carea fugea dodată,
I-ai dat coraj de s-a întors să vie să se bată,
Tu, o, preascumpul meu erou! Şi viaţă mi-ai dat mie,
Nelipsind a-mi da ajutor cu a ta bărbăţie.
Dar astăzi încă pe atît mi-ai adaos iubire,
D-aceea să ştii c-al meu fiu eşti cu desăvîrşire.
De acum dar tată firesc să mă cunoşti pe mine,
Precum şi eu din inimă fiu să te am pre tine.
Şi cîştigînd dorinţa mea, prin a ta vitejie,
Tu, fiul meu, vei moşteni toat-a mea-mpărăţie.
Alege-ţi dar din armele mele şi te-narmează,
Că prea cu puternic bărbat a te lupta urmează.
Cu toate din cîte am văzut, sînt la încredinţare,
Prejudec puterea ce-o ai şi am nădejde mare.

EROTOCRIT

Împărate! Iară îţi zic, nicidecum nu te teme,
Ci vesteşte pe Vladistrat să ştie mai din vreme.
Că la asfel de lucruri mari zăbavă nu trebuieşte,
Dacă ţ-e voia să cîştigi, cît mai curînd grăbeşte.

Dă veste Împăratului ca să mai ghimnasească
Pe orînduitul viteaz şi să se progătească.
Cum şi ziua duelului hotărîţi să se ştie,
Că să află la-ndoieli mari, cum mi să pare mie.
Nespusă bucurie simţ d-aceasta ce să cere,
În trupul meu încă mai mult s-adaogă putere.
Parcă mă văz biruitor chiar într-această clipă,
Cetatea şi ţinutul tău le mîntuiesc în pripă.

ABATERE

Ticăloasă Areti,
d-ar fi cine a-ţi vesti,
acolo la închisoare,
ce zi şi ce frumos soare
ţie îţi va străluci!

Tu la întunerec şezi,
de război nu cercetezi,
ci pururea cu-ntristare
şi cu mare-nflăcărare
din inimă suspinezi.

Nu ştii că al tău iubit
cu tatăl tău s-a-ndrăgit,
şi va să şi mijlocească
curînd să te slobozească
d-unde te-au arestuit.

Pezostrate, unde eşti?
să vii fiul să-ţi zăreşti
pentru care ai plîns foarte,
ca după rănit de moarte,
şi încă tot îl jeleşti.

Aleargă curînd să-l vezi,
să-l iei, să-l îmbrăţişezi
şi, cu bucurie mare,
să-i dai dulce sărutare,
dorul să-ţi mai alinezi.

Polidore! cum zaci jos,
te-ai scula-n grab sănătos
d-ai şti că-mpăratul are
atît în iubire mare
pe amicu-ţi credincios.

Dar cerul de va voi
s-ajute a birui,
îndată îl vei cunoaşte
ş-împreună toţi deobşte
cu el vă veţi veseli.

URMARE

De o parte şi de altă s-a şi hotărît pe loc,
Vitejii să se gătească, trei zile puind soroc.
Ş-a patra zi dimineaţă, la orînduitul ceas,
La duel să se arate prin al organelor glas.
Ajunse dară şi ziua ceea ce să aştepta,
Ca să iasă rînduiţii amîndoi a se lupta.
Unul ş-altul de cu seară armele ş-au apucat,
Şi cu bucurie mare la duel s-au încercat.
Eraclie dă povaţă lui Erotocrit cîtvaşi,
Cum şi ce fel să ia seamă a se păzi de vrăjmaş.
Îl învaţă toată noaptea în ce chip a se găti,
Platoşa cum să îmbrace şi arma cum a-nvîrti.
Ce mijloace-nfricoşază, care întorsuri înşel,
Ce mişcări şi care pasuri sînt vrednice la duel.
Dacă însă Împăratul într-un fel îi arăta,
El ştia nenumărate şi în gînd le cugeta.
Şi Vladistrat aşa iară pe Arist povăţuia,
Spuindu-i cu amăruntul toate cîte trebuia.
Deci, pe loc, cum aurora la răsărit s-a ivit,
Amîndoi vitejii veseli s-au sculat şi s-au gătit.
Oştirile cu mirare la corajul lor privea
Şi chiar singuri împăraţii cu arme îi încingea.
Fiecare cu scumpete p-al său viteaz cerceta,
Avînd nădejdea într-însul, ca la geniu să uita.
În trupul acestor doi inşi totul lor să compunea,
Împărăţia, mărirea şi cinstea în ei privea.
În cumpăn-a două săbii tot bunul lor atîrna,

Printr-însele a lor soartă a se judeca urma.
Eraclie se sculase de entusiasm aprins
Şi singur pe Erotocrit cu sabia a încins.
Îi drese platoşa singur, jur împrejur s-a uitat,
Ca nu cumva să rămîie la vreun loc descheiat.
(Ce schimbări şi ce prefaceri cu vreme în lume sînt!
Ce întîmplări minunate vede omul pre pămînt!)
Îi dă şi sulița singur, tot cu binecuvîntări,
Aşa şi pavaza-i dete cu destule grătulări.
Polcovnicii, genaralii, ministrii împrejur sta,
Şi cu luare aminte asupra lui să uita.
Unul îi apuca calul, altul de frîu îl ţinea,
Altul îi îndrepta şaua şi altul îl încingea.
Fieştecare dintr-înşii însluja cîte ceva,
Ca ceia ce toţi la dînsul nădejdile îşi avea.
Asemenea şi vrăjmaşii cu toţi iar a pregătit
Pre Arist preaminunatul şi viteazul cel vestit.
Unchiul său Vladistrat însuşi plotoşa i-a îmbrăcat,
I-a încins sabia singur, cu mîna lui l-a-narmat,
Avînd prea mare nădejde că va cîştiga prin el
O slăvită biruinţă, cînd va ieşi la duel.
Aleseră dar şi locul cel pentru luptă plăcut
Şi a rămas să se scrie-nvoirea ce s-a făcut.
Deci amîndoi împăraţii jos la cîmpie pogor,
Dimpreună cu ministrii şi cu toţi aleşii lor.
Oştirile unul ş-altul două colone făcînd,
Îndestul le depărtară, aşezîndu-le în rînd.
Nu ca să se războiască, ci să fie privitori,
Şi stînd numai să se uite la aceşti doi luptători.
După ce să aşezară toate acestea frumos,
Condracturile-ntre dînşii a se iscăli le-au scos.
Cu care atunci se scoală un rînduit în mijloc,
Ş-în auzul tutulora le-au publicuit pe loc.

CONDRACTURILE

Ascultaţi, popor, limbi, neamuri, ai Atenii cetăţeni,
Generali, ostaşi, polcovnici ş-ai Eladii pămînteni.
Cum că astăzi amîndoi, noi, legiuiţii împăraţi,
Împreună şi cu sfatul boierilor adunaţi,
Am găsit cu cuviinţă de războiul dintre noi,

Care ne pricinuieşte străcăciuni mari şi nevoi,
Cu atît vărsări de sîngiuri, cu atît omor cumplit,
Cu cheltuieli la oştire şi zgomot necontenit,
Mai bine toate acestea să se sfîrşască un fel
Şi să se stătornicească pace-ntre noi prin duel.
Numa în suliţi ş-în săbii doi au a se război,
Şi or al căruia unul din ei să va birui,
Împăratul său să aibă de război a se lăsa,
Şi supus să se numească celuilalt în viaţa sa.
Cum şi să dea pe tot anul dajdie (bir) la soroc,
Atît el, cît şi urmaşii, cei ce vor rămînea-n loc.
Şi dacă biruitorul vrun război cu alţi v-avea,
Atunci supusul să fie gată ajutor să dea.
Cînd însă unul şi altul cu oştirile vor fi,
Biruitorul să aibă mai-mare a se numi.
Ş-învoirile aceste acum le adeverim,
Cu jurămînt după lege şi singuri le iscălim.

POETUL

Articolile aceste după ce s-au publicat,
Ca să jure, împăraţii pe loc au îngenucheat.

JURĂMÎNTUL ÎMPĂRAŢILOR

Jurăm pe mai-marii cereşti şi întru tot puternici
nemuritori zei vecinici.
Jurăm pe preaînaltul cer, pe stele, pe planite
şi lucinde comite.
Jurăm şi pe pămînt, pe mări, pe izvoare, pe rîuri,
pe ape şi pîrîuri.
Pe raza soarelui, pe foc, pe luminoasa lună,
ne jurăm împreună:
Niciodată să nu călcăm aceasta legătură,
cum dăm iscălitură.
Ci ca o sfîntă s-o păzim cît vom avea suflare,
fără de strămutare.
Aşa şi ai noştri urmaşi, măcar orcare fie,
statornică s-o ţie.

Dac-au făcut împăraţii jurămîntu-nfricoşat,
Cu îndestulă mîhnire amîndoi s-au sărutat.
Apoi fără de zăbavă au dat voie la eroi
Ca să iasă la cîmpie, să se lupte amîndoi.
Oştirile amîndouă chipzuia-n cugetul lor
Dintru a cui parte oare va fi cel biruitor.
Şi împăraţilor iară inimile tremura,
Fiindcă ale lor toate-n două trupuri spînzura.
Arist avea supt el un cal viteaz şi înfricoşat,
Ca care-n toată oştirea nu puteai să mai vezi alt.
Şi acela era însuşi al unchiu-său Vladistrat,
Să părea că e o hiară, la război preaînvăţat.
A lui Erotocrit însă era al său cel ştiut,
Care i-a fost la necazuri tovaroş dintru-nceput.
Eraclie îi aduse alţi cai destui fel de fel,
Dar lui nu-i plăcu să-l schimbe, ci s-a mulţămit cu el.
Amîndoi arme-ndoite şi haine de fier avea,
Ş-aştepta cu nerăbdare semnul de duel să dea.
Supt aceşti bărbaţi puternici cîmpiile tremura,
Şi de renchezatul cailor crîngul să scutura.
Astăzi o să se conlupte doi preaînfricoşaţi lei,
Astăzi o să suspineze şi pămîntul de supt ei.
Cînd dar trîmbiţa întîia din porunc-a răsunat,
Alergînd pe loc stătură împotriva unui alt.
Armele lor lucea foarte, caii mereu rencheza
Şi tot bătea din picioare, în loc nu se aşeza.
Ardica praful ca norii şi nencetat spumega,
Să-nsălbătăcea cu totul şi vrea tot a alerga,
Îşi juca limba în gură, zabalele rumegînd,
Răcnea ca nişte lei tocma ş-îngrozea pe toţi de rînd.
Din nări tot slobozea fumuri, jucînd urechile lor,
Cu care da să-nţeleagă că a zăbovi nu vor.
Răsună trîmbiţ-a două oară pe viteji poftind,
Dar să părea că s-aude Haron din iad glăsuind.
Era melodia morţii ş-al sîngelui jalnic glas,
Care a pornit mulţimea la lacrămi în acel ceas.
Într-acestea ca jigănii cu mînie au pornit,
Ş-într-o clipă pe cîmpie amîndoi s-au întîlnit,

Oştirile începuse de jale a lăcrăma
Şi amîndoi împăraţii inimile-şi sfărîma.
Neştiind nimeni sfîrşitul în ce chip va rămînea,
Nădejdile fiecare într-al său viteaz punea.
De o parte şi de altă din guri toţi hălălăia,
Strigările cele multe pîna la cer să suia.
Văzînd pe aceşti doi tineri minunaţi desăvîrşit,
Şi prevăzînd c-o să moară unul din ei negreşit,
Fieştecare oştire să ruga zeilor lor
Ca în parte-le să fie norocul ajutător.

RĂZBOIUL CEL DIN URMA AL DUELULUI

Întocma ca două vînturi cînd dodată să ivesc,
Şi cu grozăvie mare în ocean să întîlnesc,
Scot din valuri în sus spume, ca d-o fierbere de foc,
Ardică băşici, ca norii zvîrcolindu-se în loc,
Unul de la apus suflă, altul de la răsărit,
Şi să bat, să izbesc tare,-nvăluindu-se cumplit,
Asemenea ş-într-aceştia pe cîmpie s-a urmat
Cînd amîndoi deodată la duel s-a-ntîmpinat.
Munţii să cutremurară, universul s-a mişcat,
Cu suliţile în piepturi cînd s-au izbit unul p-alt.
Şi vîrtoasele lor suliţi s-au sfărămat supsiori,
A cărora bucăţele s-au împrăştiat în nori.
Au tras săbiile-ndată, nicidecum nu zăbovesc,
Puterea unul şi altul să-şi arate să silesc.
Şi precum din înălţime vine tresnet fulgerînd
Şi cade cu grozăvie pre pămînt venind vărsînd,
Tună, prăpădeşte, arde, despică copaciuri mari,
Sfărămă şi mistuieşte pietri şi bolovani tari,
Asfel tocma şi atuncea săbiile lor făcea,
Fulger slobozea cu tunet ş-învăpăiat strălucea.
Să războiesc fără milă, cu mînie să izbesc,
Şi vrăjmăşeşte cu caii unu-n alt să repezesc.
Erotocrit îşi ardică sabia-n sus furios,
Drept peste cap o întinde şi iar o lasă în jos.
Arist iară, care foarte era-nvăţat la duel,
Văzînd că sabia vine, pogorîndu-se spre el,
Întinde pavaza-ndată, voind a se apăra,

Dar de tot să se păzească cu putinţă nu era,
Căci pavaza lui în două s-a tăiat în acel ceas,
Şi de atingerea săbii s-a rănit puţin la nas,
De care i s-a părut că sus în cer a fulgerat
Şi în capu lui dodată tresnet cumplit a picat.
Erotocrit însă iară şi mai cu tărie vrînd
Al doilea să-l lovească, sabia sa ardicînd,
Arist fără de zăbavă, cu totu-nsălbătăcit,
Cu sabia-şi cea tăioasă asupra-i s-a repezit
Şi, găsind pe lîngă coastă la platoşe deschis loc,
A vîrît tocma supt ţiţă sabia toată pe loc.
Dar din bună norocire s-a fost rănit puţintel,
Aşadar şi Erotocrit acum s-a rănit şi el.
Împăraţii şi ostaşii tremurînd lacrămi vărsa,
Ca nu cumva să se-nvingă fiecare partea sa.
Şi caii săi în bătaie îi alerga la soroc,
Da-mprejur cîte o voltă şi iară vinea la loc.
Şi să arăta cînd unul mai puternic luptător,
Cînd altul, totdeodată, să părea biruitor.
Şi cum să întîmplă vînturi, de carii în pămînt sînt,
Cînd să silesc să răzbească şi să iasă pre pămînt,
Şi pămîntu-i zăticneşte cu tăria-şi în drept stînd,
Ş-acelea mai cu mînie suflă nainte urmînd,
Căznindu-se să-l despice ca să iasă mai curînd,
Şi fac cutremure, zgomot, munţi şi copaci scuturînd,
Asemenea şi aceştia, în necazul furios,
Cînd să căznea cu mînie unul p-alt s-arunce jos,
Pămîntul cu grozăvie sup dînşii se clătina
Şi împrejur universul înfricoşat răsuna.
Pe cît însă trecea vremea, p-atît mai mult s-aprindea,
P-atît să-ntărea-n putere, p-atît coraj dobîndea.
Mişcarea lui Erotocrit mai domoală s-arăta,
Dar prevedea foarte bine şi cu temei să lupta.
Iar Arist peste măsură în iuţimea lui era,
Pe dînsul însă şi calul prea mult îl ajutora,
Pentru că era puternic şi ca pasărea uşor
Şi să pornea cu lesnire, de părea că merge-n zbor.
A lui Erotocrit iară, deşi cam greu alerga,
Dar stăpînul său cel ager coraju-i adăoga.
Într-acestea, unul p-altul adese să sîngera,

Fără să simţă durere sau a se înfiora.
Cînd să bătea împreună şi vrăjmăşeşte cînd da,
Unul p-alt prieteneşte de puteri să lăuda.
Şi nu putea să cunoască nimenea din privitori
Cine este mai puternic din aceşti doi luptători.
Arist zicea întru sine, rugîndu-se-ncetişor:
„Mîntuieşte-mă, noroace, şi nu mă lăsa să mor.
Ajută-mi şi dă-mi putere pe acest vrăjmaş să bat,
Că cu Haron şi cu moartea azi mă lupt învederat."
Aşa iar şi Erotocrit chema întru ajutor,
Rugînd zeii şi norocul să-l facă biruitor.
Cu toate că fără frică să arăta la luptat,
Avea însă dopotrivă sfială unul de alt.
Toţi asupra lor cu grije privea cu ochi neclipiţi,
Fără să-i ia de la dînşii, îi ţinea tot pironiţi.
Lupta lor cea-nfricoşată vreme nimului nu da
Să se-ntoarcă l-altă parte a se uita undeva.
Că asemenea bătaie cumplită nu s-a văzut,
Nici de cînd este pămîntul vreodată a stătut.
Arist dar, dorind să vază al războiului sfîrşit,
Care-ntr-acest chip să fie de loc n-a nădăjduit,
Suliţa ce-i era-n mînă o azvîrle-ndată jos,
Şi cu două mîini apucă sabia sa mînios,
O ardică să lovească către cap drept prin mijloc.
Erotocrit îşi întinse pavaza-n dreptu-i pe loc,
Şi într-atît cu putere sabia lui a picat,
Încît ş-un trup de fier tare-n două l-ar fi despicat.
Dar Erotocrit cu grabă s-a ferit un micşor pas,
Ş-îi tăie pavaza-n două, în acel prea-grozav ceas.
Şi ca cînd a fost de ceară acel fier tare şi gros,
Asfel a căzut din mîna-i şi s-a-mprăştiat pe jos.
Tot atunci sabia cade pe cal iute ca un vînt,
Îi retează capu-ndată ş-îl aşterne la pămînt.
Iar Erotocrit cu calul totdeodată căzînd,
Sculîndu-se sta-n picioare şi pe Arist aşteptînd.
Atunci Arist, dacă vede pre vrăjmaşul său umblînd,
S-a dat şi el jos îndată, calul doparte lăsînd.
Şi cu mînie nespusă, tocma ca un leu răcnind,
Începu asfel să zică, p-Erotocrit îngrozind:

ARIST CĂTRE EROTOCRIT

Eroe! Ziua să duce,
Noaptea o să ne apuce.
Ş-îmi este foarte ruşine
A nu săvîrşi cu tine.
Văz că destul rău îmi şade
Şi cinstea mult mi să scade
Să mă lupt atît timp mare,
Să nu biruiesc mai tare.
Dar acum să isprăveşte,
Numai ia seamă, priveşte,
C-o să te lovesc îndată
Cu această a mea spată.

EROTOCRIT

Nu te grăbi, prietine, că pîna nu înserează
Să va jertvi unul din noi, ş-un împărat o să piarză.
Soarele este încă sus şi pîna el să sfinţească,
A ta sabie, or a mea duelul o să sfîrşască.

POETUL

Zicînd vorbele aceste, într-acelaşi minut chiar,
Întind săbiile iute către unul altul iar.
Sălbatica lor mînie groază mare aducea
La cei ce sta să privească, şi să plîngă îi făcea.
Din gurile lor suflarea cu văpăi de foc ieşa,
Şi din ochi vărsa scînteie, care firea-nfricoşa.
De i-ar fi văzut atuncea un om simţitor, fricos,
Trebuia, de groază mare, tremurînd să cază jos.
Strălucitele lor săbii în sus şi în jos zbura,
Le ardica tot într-una ş-asupra-şi le cobora.
Din loviturile dese hainele cele de fier
Scotea foc fără-ncetare, ca cînd fulgera pe cer.
Armele în toată clipa în mîinile lor lucea.
Săbiile scotea glasuri, răsuna, zgomot făcea,
Să auzea de departe cînd să lovea-nfricoşat,
Şi ca să dea-n grab sfîrşitul, să silea neîncetat.
Deşi să rănea adese, să-mpungea şi să tăia,

Dar ei, fără să mai simţă, nicidecum nu să sfia.
Săbiile către faţă şi către ochi le pornesc,
Şi de multă-nvierşunare ca orbii dau, să lovesc.
Să tăia fără de milă, trupurile-şi găurea,
Îndărăt şi înainte ca nişte vulturi sărea.
Armele cumplit lovindu-şi, le sfărăma, le strica,
Cuie şi bucăţi din ele zbura şi pe jos pica.
Pe cît să umplea de sînge, p-atît mai mult să părea
Că ghiganta lor putere s-adăoga şi spurea.
Săbiile una-ntr-altă scotea glas înfiorat,
Şi dasupra lor văzduhul gemea foarte-nfricoşat.
Cînd în dreapta, cînd în stînga sar, cu iuţime pîşesc,
Arunc ochii la picioare ş-în capete să lovesc.
Îşi muia armele-n sînge şi peste tot le văpsea,
Le rupea, cădea fărîme, şi ei tot nu obosea.
Să uita oastea la dînşii şi nu putea hotărî
Din aceşti doi preaputernici care să va doborî.
Picioarele ca furtuna şi mîinile îşi zbura,
Loviturile cumplite prin univers şuiera.
Atenenii d-Erotocrit foarte milă le era,
Ca nu cumva el să moară, şi de frică tremura.
Căci, tot cela ce iubeşte să teme de întîmplări,
Fiindcă oricînd norocul bucură şi dă-ntristări.
Şi Vladistrat era foarte trist pentru al său nepot,
Văzîndu-l muiat în sînge şi văpsit trupul lui tot.
Multe femei adunate la o parte-ntr-un loc sta
Şi cu inimi tremurînde la luptători să uita.
Să sfia, le era frică ş-între ele să jelea
Văzînd că fără de milă unul p-altul să lovea.
Chiar ca nişte porumbiţe, cînd văd cerul înnorînd,
Şi marea-nsălbătăcită valuri mari sus înălţînd,
Să negrească răsăritul de nori groşi numaidecît,
Să întunece apusul şi să stea posomorît,
Totdodată să înceapă să fulgere nencetat,
Să tune, să cază piatră, să urle înfricoşat
Şi puternica furtună tot într-acelaşi minut
Să le gonească din cuiburi şi de unde au stătut,
Care pe urmă să umble în tot locul, fără rost,
Şi tremurînd să s-ascunză unde găsesc adăpost,
Aşa şi ele atuncea să afla acolo stînd,
Şi la lupta cea grozavă privea toate tremurînd.

Să apropiase însă unul sfîrşitul să-şi dea,
Şi să părea că pămîntul şi universul plîngea.
Văzînd ei că să lăsase soarele către apus,
Amîndoi totdeodată săbiile jos au pus.
Şi luîndu-se în braţe cu chipul cel mai voinic,
Scoaseră din buzunare cîte un cuţitaş mic.
Şi nu s-apropia nimeni să-i desparţă nicidecum,
Fiindcă era-nvoirea să moară unul orcum.
În mîinile cele drepte acele bricegi ţinea,
Ş-în mădulările toate să-mpungea şi să rănea.
Fiecare, cu mînie, loc lesnicios căutînd,
În obraz, în piept, în coaste şi pe la gît da de rînd.
Să trăgea cu necaz mare, îşi da ghesuri, îmbrînciri,
O, fir-ar blestemat rodul al aceştii norociri!
Erotocrit, găsind vreme, repezi numaidecît,
Şi în Arist drept sup ţiţă cuţitaşul a vîrît.
Dar a nimerit p-alături, rău nu i-a pricinuit,
Pe supt platoşe, prin zale, în sec numai a găurit.
Arist însă, voiniceşte, pe loc cum a repezit,
A lovit în supsioară pe Erotocrit cumplit.
Ş-atît i s-a prins cuţitul acolo-n acel minut,
Încît să părea că este cu cuie de fier bătut.
Îşi punea toată puterea şi trăgea, să ostenea,
Şi mîna-şi cea prinsă tare s-o sloboază să căznea.
Cu piciorul drept proptindu-l către sine, nu-l lăsa,
Şi cu cel stîng îl călcase pe picior ş-îl apăsa.
Iar cu mîna cea slobodă îl îmbrîncea nencetat,
Şi aşa cu muncă mare abia mîna ş-a scăpat.
Apoi iară cu mînie cuţitele îşi împlînt,
Şi să căznea unul p-altul să arunce la pămînt.
Să taie, să găuresc iară, trupurile îşi strujea,
Ş-împăraţii, de departe, privindu-i, mereu plîngea.
Erotocrit trase iute pe vrăjmaş asupra sa
Ş-acela însuşi de voie către dînsul să lăsa.
Dar cum să ţinea în braţe, luptîndu-se amîndoi,
Şi din ranele lor sînge curgea pre pămînt şiroi,
S-a-mpiedecat Erotocrit de o piatră cînd s-a tras,
Şi amîndoi, strînşi, dodată au căzut în acel ceas.
Erotocrit, cu-ntîmplare, dedesupt era trîntit,
Şi Arist fiind dasupra, îl răneа foarte cumplit.
Inima lui Erotocrit atunci i s-a fost tăiat,

Cu toate acestea, însă, corajul nu şi-a muiat.
Ci în minutul acela, cum s-a văzut răsturnat,
Toate puterile sale îndată le-a adunat,
Şi într-atît cu tărie p-acel Arist a împuns,
Încît pentru totdauna i-a fost destul, de ajuns.
Că tocma pe supt sprînceană în ochiul drept cum a dat,
Cuţitaşul său cu totul într-însul l-a împlîntat.
Coiful cel de fier găurindu-i, îi trecuse pîna-n gît,
I-a pătruns creirii-ndată şi amar l-a omorît.
Dar aceasta lovitură cu putinţă n-a stătut
Să nu fie răsplătită chiar în cela şi minut.
Că totdodată şi Arist dînd prea deznădăjduit,
A lovit pe Erotocrit şi platoşa i-a găurit.
Îi băgă pîna-n plăsele supt ţiţă acel cuţit,
Şi îl lăsă lîngă sine asemenea jos lăţit.
Cu toate că-n puntul morţii Erotocrit s-arătat,
Dar pe urmă cu-ngrijire prin doftori s-a vindecat.
Alergară împăraţii amîndoi numaidecît,
Cu spaimă şi cu cutremur plîngînd foarte amărît.
Îi dezbrăcară în grabă, armele toate le scot,
Să vază care mai suflă şi care e mort de tot.
Şi precum floarea frumoasă, primăvară răsărind,
Stă veselă pe cîmpie, cu dulceaţă mirosind,
Şi plugul fără de milă răsturnînd-o la pămînt,
Să veştejeşte îndată şi să usucă de vînt,
De a fost roşie, albă, albastră, or în alt fel,
Să înnegreşte cu totul chipul ei cel frumuşel,
Cu vreme de tot să arde şi rămîne un pai prost,
Putrezeşte şi să pierde, ca cînd de loc n-a mai fost,
Asemenea şi pe Arist, moartea cum l-a doborît,
L-a şi veştejit îndată şi l-a înnegrit urît.
Frumuseţile cu totul din obrajii lui le-a stins
Şi i-a lăsat trupul rece, îngheţat, pe cîmp întins.
Cînd ajunseră la dînsul, trăia, puţintel suflînd,
Ş-arunca ochii cu jale la unchiul său cînd şi cînd.
Vedea bine pre-mpăratul, dar limbă n-avea şi glas,
Pentru ca să-şi ia adio în cel mai din urmă ceas.
Ardica mîinile sale a-l îmbrăţişa voind
Şi, pe cît avea putere, suspina, la el privind.
Iar unchiul său dacă vede un nepot aşa frumos,
Înjunghiat ca un miel tînăr, tăvălîndu-se pe jos,

Îl ia-n braţe, îl sărută, plînge, să vaită amar,
Dorind de la el s-auză un cuvînt micşor măcar.
Dar nu mai putea răspunde l-al unchiului său cuvînt,
Pentru că-i venise ceasul să plece către mormînt.
Deci, cu o lină privire la unchiul său căutînd,
Abia a zis: „Ah!... iată!... mor!..." şi a rămas
nesuflînd.
I să închiseră ochii şi buzele i s-a strîns,
S-a-ntins amorţit cu totul şi toţi deobşte l-au plîns.
S-a auzit la nălţime un tunet înfricoşat,
Şi peste mort totdodată căzu nor întunecat.
Oştirea misiodacă să turbură-n acel ceas,
Să-ntristează, să sfăramă şi îl jeleşte cu glas.
Dar mai vîrtos Împăratul simţea dureri pentru el
Şi cu pîraie de lacrămi îl tînguia acest fel:

TÎNGUIREA ÎMPĂRATULUI

De unde, nepoate, o! zile amare,
Să încep a plînge aceasta-ntîmplare?
O, fiul meu dulce! Cum astăzi cu jale
Să povestesc toate talentele tale?
Vai! eu, ticălosul, cel mult amărît,
Sînt însumi pricina de te-au omorît.
Scumpa mea comoară! Ce stai în tăcere?
Cum nu-mi auzi jalea şi greaua durere?
Nu-mi vorbeşti nimica? Nu îmi priveşti faţa?
Ah, ce curînd moartea ţ-a răpit viaţa!
Vai! d-acu nainte sînt pierdut de tot,
Mi s-a dus nădejdea, scumpul meu nepot.
D-aveam cunoştinţă şi de ştiam bine
Că voi pierde asfel fiu viteaz ca tine,
Mă lipseam de toate, fără rău să-mi pară,
Dam chiar şi coroana, d-ar fi vrut s-o ceară,
Numa tu-n bătaie să nu fi perit,
Că îmi era cinste de ai fi trăit.
Ah! dar acum cine să m-ajutoreze?
De cine vrăjmaşii să se-nfricoşeze?
Într-adevăr altul în toată zidirea

Asemenea ţie n-a mai făcut firea.
Răsărite, Apuse, plîngeţi, lăcrămaţi,
Criveţe, austre, şi voi suspinaţi.

POETUL

Văzîndu-i buzele albe, ochii-nchişi, posomorît,
Mădulările recite şi chipul lui stînd urît,
Părul cel galbin de aur plin de sînge pre pămînt,
Şi gura lui amuţită fără glas, fără cuvînt,
Îşi smulgea părul şi barba şi începu pe loc iar
Să-l jelească cu durere şi să-l plîngă cu amar.
Nu-i părea rău că Atenii la dajdie s-a supus,
Ci era întristat numai că nepotul ş-a răpus.
Pe care îl şi aduse la cortul împărătesc,
Unde era altă jalea de plîns şi de glas obştesc.
Deci şi pentru îngropare un sicriu d-argint făcînd,
Îi puseră în el trupul, lacrămi nencetat vărsînd.
Şi l-acel sicriu dasupra să scrie a poruncit
O epigramă în versuri, ş-îndată s-a isprăvit.

EPIGRAMA

Aici e-ngropat, cu jale obştească,
Arist cel vestit, odrasla-mpărătească.
Cel ce cu a sa preavitează persoană
La misiodaci era ca o coroană.
Care a murit, rănit fiind de altul,
Cînd venii să iau Atena cu asaltul.
Nu din meşteşug, nici din eroism mare
L-a doborît mort vrăjmaşu-n conluptare,
Ci din soarta lui, cea preanemilostivă,
Ce îl pizmuia şi îi sta împrotivă.
Ani doizeci şi doi, trăind viteaz ca leii,
Tînăr s-a mutat în Cîmpul Eliseii.

POETUL

După aceasta, sicriul în care era cel mort
C-un veşmînt negru de jale îl acoper peste tot.
Dasupra arme de aur pun şi le încrucişez

Şi către cap o coroană preastrălucită aşez.
Deci dacă-l împodobiră precum să cădea, frumos,
Cu mare cinste şi jale îl rîdicară de jos.
Toată oştirea-mpreună în rînd după el mergea
Şi cu mîhnire nespusă vărsa lacrămi şi plîngea.
Suliţile tot întoarse le tîra jos pre pămînt,
Spre semn şi spre arătare că la întristare sînt.
Cîţi cai avea împăratul era cu negru-nveliţi,
Şi îi trăgea de căpăstre tot cîte doi rînduiţi.
Armele mortului iară pe calul său spînzura,
Şi le ducea înainte, sîngerate cum era.
De o parte şi de altă, cu regulă, opt bărbaţi
Urma mîhniţi, plini de jale, tot în negru îmbrăcaţi.
Pe mortul îl ţinea iară douăzeci mai mari ostaşi,
Şi cu plînsete ducîndu-l, mergea cu regulaţi paşi.
Alăturea lîngă dînşii alţi atîţi jalnici umbla,
Şi ca să ducă pe mortul tot adese să schimba.
Cu Împăratu-mpreună peste două mii mergea,
Tot de cei aleşi ai curţii, şi dopotrivă plîngea.
Ca şi ceilalţi, şi aceştia fiind tot cu negru port,
Urma cu regulă bună încet, încet, după mort.
Naintea lor Împăratul mergea jalnic îmbrăcat,
În cap fără de coroană, şi plîngea neîncetat.
Într-o trăsură frumoasă, ce patru cai o trăgea,
Şedea doi bărbaţi într-însa şi încet la rînd mergea.
Acoperiţi fiind caii cu negru pîna-n pămînt,
Şi oamenii avînd iară cîte un jalnic veşmînt,
Cu glasuri de tînguire eroismul îi cînta,
Minunatele talente şi virtutea-i arăta.
Cu jalnicile lor glasuri şi cu cîte le zicea,
Chiar pietrile să-l jelească şi să-l plîngă le făcea.
P-a războiului cîmpie întorc de trei ori pe mort,
Cu trîmbiţi şi toabe sparte, tăcînde, mute de tot.
Îl fericea fiecare, făcînd pentru el cuvînt,
Cînd vedea de al său sînge şiroi vărsat pre pămînt.
Dar acela era foarte în adînc somn cufundat,
Fără a simţi, să doarmă dus, în veci nedeşteptat.
Şi vrăjmaşii dopotrivă l-a jelit, cîţi s-au fost strîns;
În scurt, cerul şi pămîntul l-a tînguit şi l-a plîns.
Iar unchiul său cu asupra simţea-n inimă dureri,
Şi cu jalnice cuvinte plîngea fără mîngîieri.

Scoală, fiul meu, porneşte,
Şi să mă ajuţi grăbeşte
L-această jale a mea.
Sabie, suliţ-alege
Şi moartea cea fără lege
Loveşte-o, să nu te ia.
Cum lăsaşi să te supuie
Şi asfel să te răpuie
Haron cel învierşunat?
De frageda-ţi tinereţe
Şi de multa-ţi frumuseţe
Cum el nu s-a îndurat?
Ah! Ariste, mă rog ţie,
Sufletul tău să nu fie
Pentr-acest duel mîhnit.
A mea este toată vina
Şi singur eu sînt pricina
Să te văz astăzi jertvit.
Credeam într-a mea părere
Că tu cu a ta putere
Poţi ş-o mie să supui.
Nu nădăjduiam vrodată
C-ar fi putut să te bată
Şi viaţa să-ţi răpui.
Dacă însă dinainte
Îmi trecea mie prin minte
Că voi bea acest păhar,
În lupta cea pentru mine
Să pierz un voinic ca tine
Şi să te plîng în zădar,
Şi slavă şi bogăţie,
Ş-aceasta împărăţie,
Toate le-aş fi dăruit,
Numai trupul tău, iubite,
Aste rane otrăvite
Să nu le fi pătimit.
La frumuseţea-ţi cea mare

Şi la putere-ţi cea tare
Eram foarte-ncredinţat
Că îţi vei dobîndi ţie
Mărire şi bogăţie,
Să fii de toţi lăudat.
Dar soarta cea mult vrăjmaşă
Ş-al binelui meu pizmaşă
Te-a adus la acest grad;
De aceea mă rog iară
Pe mine rău să nu-ţi pară,
Căci eu te-am trimis în iad.
Blestemat să fie ceasul
Întru care făcui pasul
La Atena să o bat,
Să apuc cu lacomie
Mărire şi bogăţie,
Să fac ţinutul meu lat.
Şi după ce-n războire
Nu am făcut izbutire,
În sfîrşit am şi pierdut
Şi m-am supus de duşmanul
Ca să-i plătesc pe tot anul
Dajdie şi să-l ascult.
Dar pentru aceste toate
De loc nu-mi pasă, nepoate,
Nici că la ele gîndesc,
Căci vremea iar le va-ntoarce
Şi pe vrăjmaşul va stoarce
De cele ce-l veselesc.
Ah! Însă a ta jertvire
Şi vecinica despărţire,
Preaiubitul meu nepot,
Cu amar mă otrăveşte,
Mă arde, mă prăpădeşte
Şi mă topeşte de tot.
Ah, moarte nendurătoare!
De oameni prăpăditoare,
Secerătoare din zbor,

Leoică înviersunată,
Vai! Scorpie veninată,
Şi tigru sfîşiitor,
Numai pe tine nici anii,
Nici vremile, nici tiranii
Nu te prăpădesc să seci.
Şi în iad cîţi duci cu tine,
Nici unu-n lume nu vine,
Ci rămîn acolo-n veci.
Cum dar, vai de mine!
Voi fi fără tine?
Cum să uit, nepoate,
Talentele-ţi toate?
Cine la durere
Îmi va da putere
Să nu plîng în lume
Eroul tău nume?
Cum să nu duc jale
Virtuţilor tale?
Nu-mi vor ieşi din minte
Dulcile-ţi cuvinte.
Îmi va fi de faţă,
Într-a mea viaţă,
A ta isteciune
Şi înţelepciune,
Cu care natura
Şi pronia vrura
Să te dăruiască,
Să te-mpodobească.
Iar amara moarte
Şi cumplită foarte
Te-a rănit cu toate,
Scumpul meu nepoate.
Ah! ci ia ascultă
Jalea mea cea multă!
Deşchide-ţi vederea
Şi îmi vezi durerea.
Ah! nu mişti? Ţ-e silă?
N-ai de mine milă?
Amar! N-ai simţire,
Eşti în amorţire.

Vladistrat plîngînd pe Arist asfel fără mîngîieri,
Tutulor aducea jale şi în inimă dureri.
După ce dar îi făcură acest împompat alei
Şi după ce îl cîntară precum era obicei,
Maţele îi îngropară la locul ce s-a jungheat
Iar trupul balsamuindu-l, precum la ostaşi e dat,
La patria lui să-l ducă cu sine a hotărît
Şi acolo iar plîngîndu-l să-l aşeze în mormînt.
În sfîrşit dar Împăratul oştirilor porunci
Ca fără nici o zăbavă să pornească de aci,
Carii şi pe loc plecară la ţara lor amărîţi,
Jalnici, întristaţi cu totul şi foarte posomorîţi.

Sfîrşit tomului al patrulea

CARTEA A CINCEA

[Streinul se vindecă de rănile primite în luptă. Împăratul îi oferă stăpînirea împărăţiei, dar viteazul îi întîmpină că nu voieşte altă răsplată decît mîna fiicei lui. Împăratul răspunde că i-ar da-o bucuros, însă Areti se împotriveşte la orice căsătorie, avînd inima robită altcuiva. Streinul stăruie să fie înfăţişaţi unul altuia, ceea ce Împăratul îngăduie.]

POETUL

[.....]

Atuncea dar şi Streinul prilej de cuvînt găsind,
A început să se roage, la Împăratul grăind
Să poruncească să vie şi bătrînul Pezostrat
Cu soţia sa la nuntă, ca şi norodul celalt.
Dar pentru ce e chemarea pricina nu să ştia,
De aceea Împăratul şi alţii cam bănuia,
Fiindcă-ntîiul ministru al palatului a fost
Şi din pricina fiu-său să urgisise din post.
Acum dar acea pricină, cu nunta a Aretii,
Urma de tot să se şteargă, a nu să mai socoti;
Vrînd să-i dea şi iertăciune, fuse voios a-l pofti
Şi pentr-a lui bătrîneţe iar ca întîi a-l cinsti.
N-ar fi putut crede nimeni, înger să fi arătat,
Că numitul Strein este fecioru lui Pezostrat,
Care în casa sa şade de cinci ani arestuit
Şi varsă nencetat lacrămi pentru fiul său iubit.
Ajungînd dară trimişii la casa lui Pezostrat
Şi arătîndu-i poftirea cea de către Împărat,
S-a mîhnit pînă la suflet, socotind în sine el
A fi lucru de ruşine chemarea cea-ntr-acest fel;
A se afla el la nuntă cinste nu i să părea,

Ci ca o în rîs luare şi ca o pedeapsă grea.
A plîns fără mîngîiere şi cu durere a spus
Ticăloasei lui soţie ceea ce i s-a propus.
Şi neavînd de aceasta puteri a se apăra,
Negreşit după poruncă să meargă siliţi era.
Amîndoi iau alte haine, cele jalnice dezbrac,
Ca să nu se socotească că cu ele semn rău fac.
Deci, cu inimi săgetate şi cu feţe gălbinind,
Ajunseră la palaturi din picioare şovoind.
Îşi plecară totdodată genuchele bătrîneşti
Şi cu respect sărutară picioare[le]-mpărăteşti.
De jos dacă să sculară cu ochii către pămînt,
Să traseră deoparte, fără să scoaţă cuvînt.
Streinul cînd a văzut că părinţii săi au venit,
Inima i să pătrunse şi sufletu-i s-a mîhnit.
A socotit dar atuncea că e vreme şi minut
Să se facă Erotocrit mirele necunoscut.
Şi ieşind pe loc afară sticluţa din sîn a scos
Cu meşteşugita apă ş-îşi spălă faţa frumos.
Cum îşi curăţi negreala, chipul i s-a luminat
Şi firească lui frumseţe s-a arătat minunat.
Intră iară înlăuntru, dodată în acel ceas,
Dar cum l-a văzut mulţimea, uimită-n loc a rămas.
Viind lîngă Împăratul, în genuche a căzut,
Şi cu smerenie multă să vorbească a-nceput:

MĂRTURISIREA LUI EROTOCRIT

Împărate şi domnul meu cel cu multă-ndurare!
Iată supusa sluga ta să roagă de iertare.
Erotocrit cel urgisit eu sînt, o, Împărate!
Care d-aici m-ai izgonit fără nici o dreptate.
Pentru cîte ai bănuit n-am avut înclinare
Ca dodată să te mînii asupra-mi aşa tare.
Mă rog a asculta puţin cu a ta-nţelepciune
Mărturisirea mea, ce voi de faţă a o spune.
La curtea ta,-mpăratul meu, aveam părere bună
Cu tatăl meu de mic copil a veni împreună,
Cum şi la tine să mă-nchin viind mai totdauna,
Vedeam alăturea-ţi şezînd p-a ta născută una.
Cu toate că cu dînsa eu n-am avut cuvîntare,

Dar cu vreme nălţîndu-mă şi făcîndu-mă mare,
Fără de a-mi trece prin gînd, mă pomenii dodată
Pătruns şi cu totul rănit d-Amorului săgeată.
Deşi prea bine cunoşteam fiinţa-mi slugărească
Şi, prejudecînd, măsuram treapta-ţi împărătească,
Dar nici într-un chip n-am putut a-i sta cu-mprotivire,
Şi lecuire să găsesc la cumplita-mi rănire.
Mă sfiam, mă cutremuram de frică şi ruşine
Şi nu-ndrăzneam să spui cuiva, ci o tăceam în mine.
Dă ce pătimeam, nimenea nu mă putea cunoaşte,
Fiind viu, mă plîngea părinţi şi cunoscuţi, deobşte.
Pentru că, fără să bolesc, la faţă veştejisem,
Ţiind-o în mine sicret, cu totul mă sfîrşisem.
Într-acestea hotărînd eu a depărta Amorul,
Am socotit prin cîntece să-mi mai potolesc dorul.
D-aceea, organul luînd, mă duceam la plimbare
Şi noaptea departe umblam cîntînd a mea-nfocare.
Amorul însă a-nvitat tirana-mi norocire
D-a nu mă lăsa să petrec nici aşa-n liniştire.
Că-ntr-o noapte pe cînd cîntam, unii vrînd să mă prinză,
Dodată m-au încunjurat, aci să mă cuprinză.
Eu, văzîndu-i, scoţ sabia spre a mea apărare,
Lovesc, rănesc şi fug, scăpînd făr-a-mi da vătămare.
Dar şi aşa Amorul tot n-a vrut să se oprească,
Ci s-a-ntrărmat asupra mea ca să mă prăpădească.
Dup-aceea fug în Eurip cu inima-nfocată,
Fără să am gînd să mă-ntorc d-acolo vreodată.
Amorul însă ş-acolo pe soarta-mi învitează,
Bolnăveşte pe tatăl meu şi mă înăpoiază.
Scriindu-mi, mă întoarseră cu mare turburare,
Viind, găsii pe tatăl meu întru-nsănătoşare.
Mă sileam să mă-mprotivesc la durerile mele,
Ca doar de mă voi mîntui de patimile grele.
Frică mare mă turbura cineva să nu simţă
Ş-alerg[înd] să descopere proasta mea socotinţă,
Or către-mpărăţia ta, or către-a ta născută,
Şi de mînia-ţi să mă fac jertvă-n acea minută.
D-aceea vremea-mi petreceam cu frică şi ruşine,
Fără să ştie cineva ce dor purtam în mine.
Şi numai aceasta atunci mi-a fost dat îndemnare
Cu atîţi feciori de-mpăraţi să intru în luptare.

Nu că cunoşteam sau simţeam că voi avea putere,
Ci numai să mă prăpădesc şi să scap de durere.
După ce însă biruii, fără de a socoti,
Ş-îmi puse cununa în cap chiar fiica ta Areti,
Atuncea cu adevărat cunoscui ameţeală,
Şi flacara Amorului o simţii cu iuţeală.
Îmi vinea să mă omor sau să fug în ţări streine,
Dar mă durea pentru părinţi că n-au decît pe mine.
Şi de multe gînduri viind în deznădăjduire,
Cu hotărîre într-o zi luai îndrăznire
Ca să propui tatălui meu, cu vorbe rugătoare,
Să plîng, să-i sărut mîinile şi să-i caz la picioare,
Pînă îl voi îndupleca să va să priimească,
Şi către înălţimea-ta viind, să mijlocească.
În multe chipuri judecînd d-aceasta mai-nainte
Ş-îndemnîndu-mă, m-am pornit după cruda mea minte,
Gîndind unde pe tatăl meu îl aveai iubire,
Ai fi putut să priimeşti aceasta mijlocire.
Eu nu am socotit de loc că e nelegiuire,
Şi că la naltu-ţi caracter aduce necinstire,
Ci-mi năluceam că-s atenean ş-o aveam lucru mare
C-am biruit atîţi viteji cu suliţa-n luptare.
Către acestea mă ţineam că sînt nobil, tînăr, vrednic,
Văzînd pe tatăl meu ales de-ntîi boier şi sfetnic.
Dacă iar nu o priimeai, nu credeam niciodată
Că în urgia-ţi va cădea ticălosul meu tată.
Alt de nimic nu mă temeam, d-o sta să-ţi pomenească,
Decît că, poate, Areti n-o vrea să priimească.
Deşi ea într-atît de mult îmi era în iubire
Şi pentru dînsa sufeream dureri cu osebire,
D-aceasta însă nu avea ştiinţă cît de mică
Şi, după-ntîmplare, putea „voi", or „nu voi" să zică.
Asta numai mă turbura, ş-îmi era grija toată
Nu cumva să zică „nu voi" şi să nu mi să poată...
Dar cînd văzui asupra-ne straşnica ta mînie,
Pe tatăl meu arestuit şi eu în siurghiunie,
Am amorţit, nu mi-a rămas putere de furnică;
Amorul însă a stătut pururea fără frică.
În curgerea astor cinci ani, într-a mea izgonire
Am alergat tot prin pustii cu dor şi cu mîhnire,
Călcînd munţi, prăpăstii, păduri, locuri tot neumblate,

Şi cu hiare sălbatece căutam a mă bate.
Ca să mă sfîşie, să scap de aşa dureri grele
Şi d-Amorul ce să ţinea tot pe urmele mele.
Într-acestea aflîndu-mă, am auzit îndată
Că misiodaci au venit l-Atena să se bată;
Ş-într-a Împăratului meu datorie-n oştire,
Într-a mea dulce patrie ş-într-Aretii iubire,
Pe loc încălecînd, făcui calul să-şi zboare paşii
Şi, viind înaintea ta, m-am bătut cu vrăjmaşii.
Iar cele ce s-au mai urmat dup-aceasta de mine
E de prisos să le mai spui, că-ţi sînt ştiute bine.
Iată dar, Împăratul meu, a mea mărturisire,
Ţ-am spus neamul şi patria, fără nici o sfiire.
De aceea ori iartă-mă ş-îmi dăruieşte viaţă,
Or, d-am greşit, jertveşte-mă acum, aici de faţă.

POETUL

Cum a precurmat cuvîntul, pre care l-a zis cu plîns,
Îndată şi Împăratul luînd în braţe[1] l-a strîns.
Şi cu bucurie mare pornind lacrămi a vărsa,
A început să-şi arate bunavoinţă a sa.

ÎMPĂRATUL CĂTRE EROTOCRIT

Fiul meu! Cele ce-au trecut să rămîie uitate,
Şi de am greşit eu sau tu, fie acum iertate.
Dacă anii ticnite vremi au voit a ne face,
Şi noi toate să le iertăm, să avem bună pace.
Fiindcă Areti a fost dinainte ursită,
Ca hotărît cu tine ea să fie însoţită,
Din tot sufletul hotărît fie şi de la mine.
Dodată şi pe tronul meu te-ncoronez pe tine,
Astăzi te fac moştenitor pe a mea bogăţie,
Te las desăvîrşit stăpîn l-această-mpărăţie.
Dac-ai mîntuit de vrăjmaşi cu a ta tinereţe
Schiptrul, diadima, cum şi aceste bătrîneţe,
Tu dar să le şi cîrmuieşti cîte sînt ale mele,
Să-mpărăţeşti în locul meu şi să-ngrijeşti de ele.
Că d-acum înainte eu nu poci ca-n tinereţe;
Voi cu tine să odihnesc slaba mea bătrîneţe.

[1] Tipărit: *braţa*.

Să aveţi dar, precum doriţi, benediţia noastră,
Cu norocire să trăiţi, să vedem roada voastră.

POETUL

După ce către-Erotocrit a contenit d-a vorbi,
Chemă p-Areti la sine pe loc, făr-a zăbovi.

ÎMPĂRATUL CĂTRE ARETI

Iată, iubită fiica mea, cu cinste şi cu cale
De către zei s-a hotărît sfîrşitul nunţii tale.
Precum să vede, negreşit de stele eşti ursită
Ca cu Erotocrit acest să fii tu însoţită.
Atîţia feciori de-mpăraţi frumoşi cu osebire
N-a putut să te-nduplece nicidecum la-nsoţire.
Nesupusă te-ai arătat la mînia-mi fierbîntă,
Ş-în neştiinţă ai făcut hotărîrea cea sfîntă.
P-acest îl aveam de Strein, din altă-mpărăţie,
Dar el Erotocrit a fost, cel plin de bărbăţie.
Dacă ţ-a plăcut dar întîi, cu acele negreţe,
Acum, precum s-a făcut alb, cu veselă frumseţe,
Socotesc că îl vei privi şi mai cu bucurie
Şi dragostea vă va lega întru căsătorie.
Îţi dau dar cu tot sufletul buna mea cuvîntare,
Că supusă te-ai arătat şi mi-ai dat ascultare.
Pedepsile ce ţi le-am dat cînd stai cu-mprotivire
Prefacă-se astăzi de zei toate în norocire.
Că cu nenduplecarea ta cu alţii la-nsoţire,
La rănita inima mea ai dat tămăduire.
Talentele soţului tău nici o limbă nu poate
Să le socotească de rînd şi să le spuie toate.
Înţelepciunea mai vîrtos şi a sa bărbăţie
S-a lipit de inima mea cu mare bucurie.
Nici nu este alt împărat, fiica mea preaiubită,
Precum astăzi ne aflăm noi cu slavă strălucită.
Căci el pe toţi, într-adevăr, îi întrece la toate,
Mai înţelept şi mai viteaz altul nu să mai poate.
Mulţămesc foarte c-a făcut buna mea norocire
Atîţi tineri să depărtezi cu a ta-mprotivire.
D-aceea din suflet îţi iert cea d-atunci neascultare
Şi la supunerea-ţi d-acum dau binecuvîntare.

Că toată-mpărăţia mea, slava şi bogăţia,
Astăzi ca un dar mi le-a dat acest cu bărbăţia.
El însuşi cu sudoarea sa la odihnă ne strînge,
Cu primejdia vieţii şi vărsare de sînge.
Mulţămesc dar norocului că ţ-a dat în gînd ţie
Să te-mprotiveşti şi să zici „nu voi căsătorie".
Şi te-au păstrat ca pe un dar, aşteptînd pîn' să vie
Acest mîntuitor al meu, să te dau lui soţie.
Bucură-te dar, fiica mea, fii veselă, săltează,
După cum şi inima mea astăzi să desfătează.
Niciodată nu am simţit asfel de bucurie
Ca această carea o am l-a ta căsătorie.
Priimeşte darul şi tu, ce ţi-l dă norocirea,
Cu care-mpreună să aibi şi toată fericirea.
Dragoste şi pace s-aveţi amîndoi în viaţă
Şi, unindu-vă într-un glas, să trăiţi cu dulceaţă.

POETUL

Dar viclenia cea mare ce-o arăta Areti
Era făr-asemănare, cît nu puteai socoti.
S-a prefăcut că nu-l ştie şi nu-l cunoaşte de loc
Şi să apăra de dînsul cu meşteşugit mijloc.
Sprîncenele înălţîndu-şi, sta, să mira, să gîndea
Şi îşi încăleca buza de aceea ce vedea.
Deci cu puţine cuvinte voinţă a arătat
Că a tată-său poruncă o face neapărat.
Cu smerit chip plecînd capul, îndată s-a închinat,
Şi cu aceste mijloace fiecare s-a-nşelat;
Şi Polidor într-acestea să îndoia, nu credea
De este al său prieten pe care el îl vedea,
Şi atît era de mare mirarea-i într-acel ceas,
Încît cu gura căscată încremenit a rămas.
Aşadar, precum şi alţii, abia şi el a crezut,
Şi de multă bucurie, căci de mult nu l-a văzut,
Plîngînd l-a luat în braţe, cu de bine a-i ura,
Şi a-l privi sărutîndu-l nu să putea sătura.
În acea zi strălucită ce bucurii mari a fost,
Va putea fieştecare a le socoti de rost.
De strigări mulţămitoare tot oraşul răsuna,
Şi de-ntîmplarea cea nuouă mari şi mici să minuna.

Unul zicea că vis este, altul basnu-l socotea,
Şi pe altu-l lua groaza cînd cineva-i povestea.
Atunci şi mult pătimaşul Pezostrat lacrămi vărsînd
Începu către-mpăratul a vorbi asfel zicînd:

PEZOSTRAT CĂTRE ÎMPĂRATUL

Preaputernice Împărat! De ţ-am făcut greşală,
Cînd ţ-am propus pe fiica ta, ca mare a.mea-ndrăzneală,
Pentru care pe fiul meu l-ai gonit cu urgie
Şi pe mine ai poruncit în arest să mă ţie,
Mă rog iertăciune să-mi dai; dar să iei seamă bine
Şi nu mai pedepsi pe alţi cu ură ca pe mine.
Îmi pare că de vorba mea acum ţ-aduci aminte,
Şi socotesc că te căieşti văzînd aste nainte.
Cînd ţ-am zis pentru fiul meu şi l-am lăudat foarte,
Mînia şi urgia ta m-adusese la moarte.
Orce tată pe fiul său doreşte să-l slăvească,
Să-l ajute cît va putea şi să-l îmbogăţească.
Dac-am dorit şi eu ca alţi cum vor fiii să-şi vază,
Atît nu am greşit, încît ameţeală să-mi cază.
De cînd nu am văzut fiu sînt acum cinci ani îmi pare,
Corajul bătrîneţelor şi nădejdea-mi cea mare.
Dar acestea să le uităm, ca pe nişte trecute,
Că mîhnirile-n bucurii sînt astăzi prefăcute.
Războiul este isprăvit, vrajba e-mpăciuită,
Şi amarul ne-a adus iar dulceaţa cea dorită.
Aşadar, dacă am greşit la cele-ntîi urmate,
Eu ori împărăţia-ta, fie toate iertate,
Şi fiii noştri s-aibă-n veac benedităi neşterse
Şi cele bune preste ei cerurile să verse.

POETUL

Atunci Pezostrat s-aruncă peste fiul său iubit
Şi îi sărută grumazii cu lacrămi şi cu zîmbit.
Aşa şi muma sa iară îl ia în braţe cu dor,
Şi să mîndrea împreună de Areti, nora lor.
Nu putea să se oprească de plîngere-n acel ceas,
De multa lor bucurie a uitat cîte le-au tras.
Necazurile trecute nici nu să mai pomenesc,

Pentru cele viitoare inimile-şi veselesc.
Sala cea împărătească plină de nobili era,
Boieri mari, mici ş-alţi deobşte nu să putea număra.
Împreună cu aceştia şi dame au fost venit,
Mume, fragede fecioare, frumoase deosebit.
În sfîrşit, dar, sosi ceasul şi minutul ce-l dorea,
Să ia nunta săvîrşire cu cîte legea cerea.
Cămara cea de mireasă numaidecît s-a gătit
Şi sala cea împărătească frumos s-a împodobit.
Ale palatului toate mobilile cît-era,
Ferestrele şi pereţii de flori să încunjura.
Aşa iar şi toată curtea o-mpodobise deplin
Cu cununi multe de dafin şi cu ramuri de maslin.
Mesele cu mîncări scumpe în rînd aşezate sta,
Unde boierii de frunte urma a se ospăta.
Pretutindenea mirosuri, pretutindenea cîntări,
Pretutindenea-n palaturi să-nfăţişa desfătări.
Imeneu acum ş-Amorul amîndoi să bucura,
Şi torţele însoţirii ţiind aprinse, zbura.
Pentru-nchinăciune însă şi mulţămiri către zei,
Trei altare înălţase ca să jertvească viţei.
Cel dintîi sfinţit lui Joe, iar cele două-mprejur,
Unul în cinstea Minervii, ş-altu-nchinat lui Mercur.
Care fiind toate gată le-au dat deodată foc
Şi organele-ncepură să cînte ode pe loc.
Jertvesc către Joe tauri, către Minerva junici,
Către Mercur aşa iară, tot viţei de un an mici.
Deci şi pe tineri îndată, după lege cununînd,
A început fiecare a-i binecuvînta-n rînd.

ÎMPĂRATUL

Preaiubiţii mei copii!
vă binecuvînt pe voi,
să petreceţi amîndoi
ani veseli şi fericiţi.
C-al-Eliseii cîmpii
să înfloriţi neîncetat
şi cu amor înfocat
unul p-alt să vă iubiţi.
În norocire trăind,

zile multe să aveţi,
şi fii din fii să vedeţi,
cu talente-mpodobiţi.
Amîndoi îmbătrînind
cu ani mulţi nenumăraţi,
vecinic să vă bucuraţi
cu toate cîte doriţi.

TOŢI MINISTRII

Fie, fie, să trăiţi,
Cu noroc să căsniciţi
curs de ani nenumăraţi.
Toţi într-un glas ne rugăm
Şi acestea vă urăm,
d-a fi şi noi bucuraţi.

ÎMPĂRĂTEASA

Şi eu, fiii mei iubiţi,
vă preabinecuvîntez
şi din suflet vă urez
să norociţi pre pămînt.
Să trăiţi, să vă slăviţi
în depline fericiri,
ş-amîndoi s-aveţi uniri
în pasuri şi în cuvînt.
Şi ca o mumă nălţînd
aceste mîini către zei,
fierbinte mă rog la ei
să privească preste voi.
Ca să vă fie orcînd
la toate ajutători,
de rele apărători,
umbrindu-vă p-amîndoi.

TOŢI DODATĂ

Toţi zeilor ne rugăm
Şi împreună strigăm
Vivat! vivat! să trăiţi
Ani veseli şi fericiţi.

PEZOSTRAT

Copiii mei, şi de mine
să fiţi binecuvîntaţi,
să aveţi zile senine,
trăind să vă desfătaţi.
Bucuria cea simţită
astăzi de inima mea
fie cu voi însoţită
cîte zile veţi avea.
Şi petrecînd în unire,
amîndoi să vă iubiţi,
cu pace şi fericire
prunci din voi să odrăsliţi.

TOŢI DODATĂ

Trăiţi, trăiţi fericiţi,
Amîndoi vă veseliţi,
Fiţi norociţi şi săltaţi,
De noi binecuvîntaţi.

SOŢIA LUI PEZOSTRAT

Fiii mei! Deopotrivă
vă binecuvînt şi eu,
să n-aveţi zile-mprotivă
rog din tot sufletul meu.
Să trăiţi în fericire
amîndoi să vă iubiţi,
veseli şi cu norocire
odrasle să dobîndiţi.

TOŢI DODATĂ

Fie, facă-se deplin,
S-ajute zeii, amin.

EFROSINA DOICA

Fiişorii mei iubiţi!
Rog şi eu zeii slăviţi
Ca trăind să-mbătrîniţi,
De amor să vă-ndulciţi,
În veci să fiţi fericiţi
Şi de mine să doriţi.

TOŢI DODATĂ

Mîngîierea d-înălţime
Fie-vă spre ajutor,
Facă-se cu întregime
Al inimii voastre dor.

POLIDOR

S-aveţi zile-ndelungate
dintr-adînc binecuvînt,
să trăiţi cu sănătate
şi norociţi pre pămînt.

TOŢI DEOBŞTE

S-aveţi zile fericite,
ca stelele strălucite,
să nu-ncercaţi vro minută
cu-ntîmplare neplăcută.
În viaţă cu cuvîntul
să cutremuraţi pămîntul,
să se-ngrozească vrăjmaşi
şi să li să taie paşii,
cei ce vă vor gîndi rele
să cază singuri în ele.

POETUL

Deci după ce toţi deobşte au dat binecuvîntări
Şi au luat săvîrşire cele de nuntă urări,
Din tronul său Împăratul la tineri s-a coborît

Şi, din capul său corona ardicînd numaidecît,
Pe ginere-său de faţă cu dînsa a-ncoronat;
Dîndu-i şi schiptrul dodată, l-a numit de Împărat.
Aşa iar ş-Împărăteasa încoronă p-Areti
Cu a capului său stema ş-în locul său o vesti.
Apoi şi pe tron suindu-i, toţi la dînşii să-nchina,
A început iar palatul de urări a răsuna.

TOATĂ CEATA CELOR ALEŞI

Să trăiască, să trăiască
Bunii noştri suverani,
Zeii să le dăruiască
Ai lui Saturn vecinici ani
Şi tronul lor să-l păzească
Nebîntuit de duşmani.

TOATĂ CEATA NUMAI CĂTRE EROTOCRIT

Cîntaţi, muze din Elicon,
Astăzi rugăciuni zeieşti
Pentru al nostru egemon,
Cel cu puteri vitejeşti,
Ziceţi: Fie păzit pe tron
De năvăliri vrăjmăşeşti.

CEATA DOAMNELOR CĂTRE ARETI

Cete de graţii, mulţime, însoţite lăudaţi
pe doamna noastră aleasă
la-ntrare de-mpărătească;
vivat! veacuri, aplaudaţi!

CEATA A HORII CĂTRE ARETI

Na! iată Mars şi Minerva nemijlocit să lovesc
şi războindu-se-ndată
cu mijlocire-mpăcată
împreună lăcuiesc.

PARTEA A HORII CĂTRE ARETI

Stă Paris să nu greşească,
Măru-şi să nu păgubească,
  I-alegere de frumseţi;
De virtuţi daruri zăreşte,
Asta, zice,-mpărăţeşte
  vecinice delicăteţi.

TOATĂ HORA CĂTRE AMÎNDOI

Înălţime cu nălţime
pre întinse să zăresc,
livezi de virtuţi mulţime,
flori de graţii înfloresc
  ş-în dăinuire de ani
  mărturisesc suverani.

PARTEA A HORII CĂTRE EROTOCRIT

Neptun din mare cu spaimă pe cal dă spre-nceput,
  Iar Minerva-nfăţişază,
  Şi triumful însemnează,
    Maslinu-n mînă ţinut.

ALTUL CĂTRE EL IAR

Nu Joe cu băsnuire
Şi greţoasă plăsmuire
  pe Minerva a născut,
Ci-n cuvînt d-adeverire
Zeiască preîngrijire
  strălucind s-a cunoscut.[1]

PARTEA A HORII CĂTRE ARETI

A graţiilor frumseţe să arată luminînd,
  Şi dănţuind împreună,
  Suverană te cunună,
    Talentele-ţi lăudînd.

[1] Înţeles obscur.

ALTA CĂTRE DÎNSA

O, tu, muza Caliopa,
Avînd şi pe Penelopa
conlucrătoarea-u virtuţi,
De flori laude-mpleteşte,
Zi, strălucit vecuieşte
în ani veseli şi plăcuţi.

TOATĂ HORA

Na! Norocul cît să poate
Bunătăţile lui toate
cu bucurie le-a dat,
La asemenea-nclinare
Peste fire de mirare,
fie, fie lăudat.

PARTEA A HORII CĂTRE EROTOCRIT

Ai lui Matusala ani şi viaţă
către-al nostru protector
să poftesc astăzi de faţă
prin rugile tutulor.
Vino, Ercul, jos te lasă,
îndată l-acest palat,
fă-te relativă casă
al celui nou luminat.

PARTEA A HORII CĂTRE ARETI

Din părinteştile braţe
Joe a vrut să te nalţe
la cereştile suiri;
Prealăudată Europa,
O vesteşte Caliopa
la oceane de gîndiri.

TOATĂ HORA

Tu pre Bresaida lasă,
Hrisa, nădejde aleasă,
dimprotivă nu-ndrăzni,
Soarta a rînduit bine,
Că Ahil pe dînsa ţine,
n-ai de ce a te mîhni.

ALT

Nu dănţuiţi, poeţi, zee,
naşteri de iaduri cîntînd,
ci întoarceţi din condeie
materii multe avînd
a compune viersuiri
de cel-eroice firi.

POETUL

Oraţiile aceste şi laudele-ncetînd,
La mese să aşezară a se ospăta de rînd.
Atunci apoi toţi deobşte, mare şi mic veselit,
Rostea cu Bah, să trăiască suveranul cel slăvit.
Răsuna sus atmosfera şi pămîntul jos sălta
D-a muzicilor organe, d-a gurilor ce cînta.
Şi totdeodată slobod începură-n acel ceas
În deosebite hore cîntece toţi într-un glas.

HORUL DE BOIERI

A sosit veacul plăcut,
Orce rele au trecut,
Sa renceapă s-a ivit,
Ş-a ne-mbia a venit.
Strălucit s-a arătat,
Cu fulger înfricoşat,
La a nostru emisfer,
Cu vrerea naltului cer.
Pentru obştescul favor,
Bucuria tutulor,

Că luceafărul s-a pus
În creştetul sferii sus,
Peste noi a răvărsa
Prealucindă raza sa
Şi nestrămutat să stea,
Preaslăvita noastră stea.

HORUL DE DAME

Minerva cu Mars în rînd,
Graţiile-mpreunînd
Încondrare lui Saturn
A nălţat pe tron ca-n turn,
D-o asemenea-ncliniri,
Compătimitoare firi
Care ne făgăduiesc
Veacul aurit zeiesc.
Toate dar aplaudăm
Şi deobşte lăudăm
Doimea de suverani,
Să dăinuiască mulţi ani
Cu-nsutite norociri
Ş-înmiite fericiri,
Să vază din fiii toţi
Nepoţi buni şi strănepoţi.

TOT HORUL

Toţi dar să ne bucurăm,
Să dănţuim, să săltăm,
Bătrîni, vîrsnici şi voinici,
Fete, tinere, prunci mici.
Deobşte astăzi săltaţi,
Sirmani, flămînzi, scăpătaţi.
Jucaţi, sfere şi planiţi,
Şi voi, stele, consăriţi,
Săltaţi, apşoare şi munţi,
Cu copaci mari şi mărunţi,
Săltaţi toate, c-un cuvînt,
Cîte sînteţi pre pămînt.

ADAOSURI LA NOUL EROTOCRIT

ADAOS

LA TOMUL AL PATRULEA

CÎNTUL I

Bucuria cînd răsună,
Orce inimă îmbună
Şi sufletele răsfaţă
Cu nespusa ei dulceaţă.

Iar mîhnirea cînd apucă
Trupul, oasele usucă,
Sîngele învenineză.
Şi viaţa-n grab scurtează.

Bucuria mea în lume
O avusei pe un nume,
Ce îl priveam ca o floare
Şi îl iubeam cu dogoare.

Dar tirana norocirea,
Ce-mi pizmuia fericirea,
Mi l-a răpit fără veste,
Ş-acum nicăiri nu este.

Zbură ca o păsărică,
În aripi cînd să ardică,
Şi să duce sus în sfere,
Pîna o pierzi din vedere.

Aşa zbură şi se duse,
Ca cînd de loc nu mai fuse,
Ş-îşi lăsă braţele sale
Pătrunse de tristă jale.

Eu mă uit, strig după dînsul,
S-a dus, nu-mi aude plînsul,
Întristarea ochii-mi stoarce,
Dar în zădar, nu să-ntoarce.

CÎNTUL II[1]

Ah, ce rană! ce durere!
Ce cumplit şi groaznic chin!
Jale fără mîngîiere
Şi necontenit suspin!

O, amară despărţire!
O, minut neaşteptat!
O, ceas plin de tînguire!
Ah, ce foc greu m-a călcat!

Nu nădăjduiam în viaţă,
Nici că puteam să gîndesc,
Într-acest fel a ta faţă
Vrodată să o privesc.

Unde-ţi este frumuseţea,
Sufleţelul meu iubit?
Unde-ţi este rumeneţea
Şi drăgăstosul zîmbit?

Unde ţ-e cătarea blînda
Asupra mea s-o arunci?
Să-mi vezi jalea netăcînda
Şi dureroasele munci.

Unde-s dulcile-ţi cuvinte
Ş-întru tot mierosul glas,
Cu care p-al tău părinte
Veseleai în orice ceas?

Te-am pierdut, ah! vai de mine!
Te-am răpus, soarele meu,

[1] Scris cu prilejul morţii fiului său Gheorghe, în vîrstă de 3 ani (vezi Ion Manole, *Anton Pann*, E. S. P. L. A. [1954], p. 47, nota 3).

Am rămas fără de tine,
Nenorocitul de eu.

De acum dar tè voi plînge
Şi ţărîna-ţi voi uda,
Pîna moartea ne va strînge,
Sufletul cînd îmi voi da.

CÎNTUL III

O, norocire tirană!
Cînd o să scap d-a ta rană
Şi de grelele-ţi dureri?
Cînd o să te-ntoarci spre bine,
Să văz şi eu de la tine
Vreodată mîngîieri?

Vrăjmaşă, nemilostivă,
La toate-mi stai împrotivă
Or la cîte ţ-am cerut.
Că de cînd sînt în viaţă,
N-am simţit nici o dulceaţă
Pîna într-acest minut.

De m-ai bucurat vrodată,
Iar m-ai amărît îndată
Şi m-ai lăsat întristat.
În amăgitoarea-ţi miere
Îndoit ai băgat fiere
Şi aşa m-ai adăpat.

Ah, norocire amară!
Tu, crudă, cumplită hiară!
Unde, -n ce părţi lăcuieşti?
Să alerg, să viu la tine
Şi cu ast braţ de la mine
Să te trîntesc să plesneşti.

Să te prăpădeşti din lume,
Să se şteargă al tău nume,
Să nu te mai pomeneşti.

Să-şi tragă nădăjduirea
De la tine omenirea,
Cînd va şti că nu mai eşti.

CÎNTUL VII

*A*nii[1] ca zilele trec
Şi minutele ca clipa,
Nu simţim cum să petrec
Tinereţile cu pripa.

*N*oi din zi în zi murim
Şi ne pierdem din viaţă,
Ca musca ne amăgim
Şi ne-necăm în dulceaţă.

*I*nteresuri căutînd,
Trăim tot în neodihnă,
Şi ne hrănim griji păscînd,
N-avem un minut în ticnă.

*C*u nădejdi ne mîngîiem
Şi ne îndulcim amarul,
Ne îmbătăm şi iar bem
Pînă la drojdii păharul.

*A*m vrea pe plac să trăim
Şi să fim în fericire,
Dar orcît să dobîndim,
Murim în nemulţămire.

CÎNTUL VIII

Tinereţea-mi să petrece
Tot cu amar şi cu chin,
Că nici un minut nu trece
Dintr-adînc să nu suspin.

[1] În acrostih: *Anica*.

Crez că mai sînt ş-alţi ca mine
În lume nenorociţi,
Dar însă trăiesc mai bine,
Nu-s atît nefericiţi.

Numai eu avui în viaţă
Triste zile d-a purta,
Şi tot în loc de dulceaţă
Amaruri de a gusta.

Nici nu-mi trece o-ntristare,
Alte mă cuprind pe loc,
Şi de-mi trece oarecare,
Alte s-aprind mai cu foc.

Ah! mi-a urît şi viaţa
Cu asfel de trai amar,
Dacă nu e cu dulceaţă,
Ce mai trăiesc în zădar!

CÎNTUL XI

*A*morul[1] cînd să-ntăreşte
Între cei ce să-nsoţesc,
Unul ş-altul pătimeşte
Osebiţi cînd vieţuiesc.

*N*u pot ei cînd să desparte
Să petreacă mulţămiţi,
Şi o parte, ş-alta parte
Umblu şi şed tot mîhniţi.

*N*imic nu-i mai veseleşte
Din cîte sînt pre pămînt,
Toată lumea le negreşte
Amîndoi dacă nu sînt.

*I*nima lor ia plăcere
Ochi în ochi cînd să privesc,

[1] În acrostih: *Annica*.

Atuncea simt mîngîiere
Ş-atuncea veseli trăiesc.

Că amorul unde este
Deopotrivă la doi,
Totdauna sînt aceste,
Ş-alte mai multe nevoi.

Auzi, Nina[1] mea iubită?
Ale Amorului legi
N-au critică osebită,
Lesne poţi să le-nţelegi.

CÎNTUL XII

Ah[2], cu ce dor, cu ce jale
De tine m-am depărtat!
Că-n toat-a mea lungă cale
Nencetat am suspinat.

Nu voi da în veac uitării,
Nici îmi vor ieşi din gînd
Cîte-n minutul plecării
Mi le ziceai lăcrămînd.

Inima arzînd în mine
Ţ-am zis: Adio, rămîi,
Şi peste zile puţine
Iară viu să te mîngîi.

Că sînt silit a mă duce
Ş-în mîhnire să te las,
Dar amorul tău cel dulce
Îl voi dori-n orice ceas.

Al meu suflet niciodată
Dragostea nu-şi va-nceta,
Ci fii pe parola-ţi dată
Şi te rog nu mă uita.

[1] Tipărit iniţial: *Nica*. Corectat *Nina* în erată.
[2] În acrostih: *Anica*.

CÎNTUL XIII

*A*r[1] fi fost cu mult mai bine
De nu te mai întîlneam,
Că acest dor pentru tine
În inima-mi nu-l aveam.

*N*u era să am pornire
Într-atît să te iubesc,
Ci trăind în liniştire
Era să mă odihnesc.

*I*ar acum îmi turbur viaţa,
Mintea nu poci să-mi împac,
Că tot doresc să-ţi văz faţa
Şi stau, mă mir ce să fac.

*C*ă eu umblu după tine
Ş-îţi arăt că te iubesc,
Iar tu te fereşti de mine,
Să nu te mai întîlnesc.

*A*h! nu fugi, ci-mĭ arată,
Spune, pe plac de nu-ţi sînt,
Să stricăm parola dată
Şi făcutul jurămînt.

*A*r fi fost cu mult mai bine
Vederea să-mi fi perit
Cînd te-am întîlnit pe tine,
Decît să te fi zărit.

CÎNTUL XIV[2]

O, zeitate slăvită!
Cine eşti? Cum te numeşti?
Cum pe sluga-ţi cea smerită
S-o vizitezi priimeşti?

---

[1] În acrostih: *Anicaa*.
[2] Fandasie (n. aut.).

Aievea eşti? O, stăpînă!
Or mă-nşel în somnul meu?
O, cum am putut d-o zînă
Să mă înnorocesc eu!

Sînt ameţit de mirare,
Şi nu-mi vine să mă-ncrez,
Că eşti năluc' mi să pare
Şi mă tem să nu te pierz.

Spune-mi, o, înfăţişare!
Făptură or înger eşti?
De unde vii în zbor mare?
În ce planit lăcuieşti?

De eşti în somn nălucire,
Lipită de al meu piept,
Fă cu a ta mijlocire
Că să nu mă mai deştept.

Iar de eşti fiinţă vie,
Rămîi dintr-acest minut...
Dar ce? Fugi? Eşti fandasie?
Ah, ce curînd te-am pierdut!!!

CÎNTUL XV

*S*uspin[1] cu durere şi în chinuri pier,
Şi n-am mîngîiere la cine să cer.
*U*d faţa-mi cu lacrămi, nencetat oftez,
Şi n-am unde dorul să-mi încredinţez.
L-a cui îndurare stînd să năzuiesc,
D-această mîhnire să mă mîntuiesc?
*T*oat-a mea nădejde e la un noroc,
Or să mă ajute, or să mor în foc.
*A*h, dar, o, noroace! nu te îndura,
Fă vro mijlocire, a mă bucura.
*N*u-ţi cer bogăţie, să-ţi vie cu greu,
Ci să-mi dai aceea care doresc eu.

[1] În acrostih: *Sultana*.

*A*rată-ţi dar mila, nu mă pedepsi,
Şi d-a mea dorinţă, ah! nu mă lipsi.

CÎNTUL XVIII

*S*tăpîna[1] mea, care vină,
Ce greşală, ce pricină,
Sufletul ţ-a amărît,
Şi atît fără-ndurare,
Chiar ca pe un vrăjmaş mare,
Din inimă m-ai urît?

*U*milit fac rugăciune,
De ţ-am făcut vrun rău, spune,
Nu-l tăcea-n inima ta.
Şi de vei avea dreptate,
După multa-ţi bunătate,
Priimesc a mă certa.

*L*a tine singură una
M-am închinat totdauna
Şi în pieptu-mi te-am slăvit.
Nici l-a soarelui lumină,
Nici la persoană streină
Cu plăcere am privit.

*T*u mi-ai fost, ş-îmi eşti stăpînă,
Tu eşti cerească mea zînă
Şi pentru tine trăiesc.
Din cîte-s mai scumpe-n lume,
Mai mult cinstesc al tău nume,
Pentru dînsul mă jertvesc.

*A*h! dar care mi-e greşala?
Descopere-ţi bănuiala!
Spune, aşa să trăieşti,
Poate vro vicleană fire
A umblat cu clevetire
De pizmă, să mă ureşti.

---

[1] În acrostih: *Sultana*.

*N*u aş avea nici o jale,
Dacă mă urai cu cale,
Arătîndu-mi pentru ce;
Ci această mă omoară
Şi în mormînt mă pogoară,
Că nu poci să ştiu de ce.

*A*h, iată iubirea mare
Ce fel de răsplătiri are
Şi ce cîştigi de la ea:
Sfădiri, mîhniri, urîciune,
Depărtări ş-amărăciune,
În loc a te mîngîia!

CÎNTUL XIX

*E*ste[1] lucru de mirare,
Eu atît să te iubesc,
Şi inima-ţi spre-ndurare
Să nu poci să o pornesc.

*L*egea firii porunceşte:
Cîţi ne iubesc să-i iubim,
Iar nu cumplit, vrăjmăşeşte,
Cu ură să-i pedepsim.

*E*u că te iubesc pe tine
E de prisos să-ţi mai spui,
Cînd cu ochii vezi prea bine
Că din pricina-ţi răpui.

*N*u mai am cu ce cuvinte
Spre-ndurare să te-aduc,
Nici ştiu cu ce rugăminte
Iară să mă mai apuc.

*C*ă ce mi-a venit prin minte
Le-am zis şi le-am isprăvit,

[1] În acrostih: *Elenca*.

De dragostea-mi jurăminte
Destule ai auzit.

*A*jungă dar, contenește
A fi-n aceste păreri,
Ci caută-mi creștinește,
După atîtea dureri.

CÎNTUL XX

*E*u[1] însumi mă mir de mine
Dă ce atît te iubesc,
Că orcînd te văz pe tine,
M-aprinz, inima-mi rănesc.

*L*umea mi să-ntunecează,
Toate în ochi îmi negresc,
Num-a feții tale rază
Tot doresc să o privesc.

*E*ști, cum văz, spre-a mea peire
Născută p-acest pămînt,
Căci te iubesc peste fire
Și tu nu-mi dai crezămînt.

*N*u mă mai munci în silă
Și nu-mi da nădejdi în vînt,
Ci te întoarce spre milă,
Hotărăște-mi un cuvînt.

*C*ă eu sînt gată la toate
Să fac pentr-al tău amor,
Poruncește, că să poate
Pentru tine să și mor.

*A*m plăcere la un nume
Ce în pieptu-mi îl slăvesc,
În orce parte de lume
Să mă-nchin și să-i jertvesc.

[1] În acrostih: *Elenca*.

CÎNTUL XXI

*A*ni[1] carii îi trăiai
Împreună cu mine,
Nu crez şi acum să-i ai
Tot cu acelaşi bine.

*N*u zic că şedeai pe bani
Şi umblai cu căleaşcă,
Sau te slujeai de ţigani,
Muştele să-ţi gonească:

*N*u. Căci eu singur am fost
Cu dragoste la toate,
Barbat, slugă, şi rob prost,
Slujindu-ţi cît să poate.

*I*ar tu doamnă te numeai
Ş-a casii stăpîna,
Orce doreai şi pofteai,
Îţi era şi în mîna.

*C*are dar alt neajuns,
O, nemulţămitoare!
Te-a rănit şi te-a pătruns,
Să te faci vînzătoare?

*A*h! Iudo! Dalila!
De interes orbită,
Vai! amar seamă vei da,
Aspidă otrăvită!

CÎNTUL XXII

Nu crede, iubită, minciuni pentru mine,
Că trăiesc în lume numai pentru tine.
Duşmanii de pizmă într-ale lor şoapte
Născocesc defaime în zi şi în noapte,

[1] În acrostih: *Annica*.

Să mîr cu ce pîre să mă clevetească,
Să te depărteze şi să mă recească.
Cu ochii vezi bine cu cîtă dulceaţă
În toată minuta te privesc în faţă.
Nu mă uit la soare cum mă uit la tine,
Că tu mi să pare străluceşti mai bine.
Mi-aş desface pieptul, d-ar fi cu putinţă,
Să-mi vezi inimioara cum poartă credinţă,
Cum are în sine nefăţărnicie,
Dragoste curată şi stătornicie,
Care pîn' la moarte va fi neclintită
A ţinea dreptate, crede-mă, iubită.

DOMNILOR,

Ştiu că osebit dintr-aceste[1] veţi găsi multe greşeli în stil, în cuvinte şi mai vîrtos în pontuaţie, care şi în tomul al cincilea să vor vedea: fiind unele de mine, altele de jeţar adăogate, a rămas neîndreptate. Pentru că din ceasul care am pus supt tipar acest Erotocrit, pînă în minutul acesta, nu mi-am văzut sănătatea (din pricină a multor întîmplări nenorocite, care poate vă sînt cunoscute) şi de aceea nici n-am putut să prescriu cioarnele şi să le mai îndreptez precum să cădea, ci le-am trimis să se tipărească cum le scrisesem întîi, cu grabă şi fără băgare de seamă.

Sînt mulţămit că d. Gheorghie de Clozius a ştiut romîneşte bine şi a putut descurca cioarnele, urmînd cu tiparul foarte frumos, fără a arăta supărare, crezîndu-mi la boală. Acestui dar bărbat bun urmînd şi dumneavoastră, vă rog a mă ierta cînd veţi critica lucrul meu.

A. PANN

[1] Lista cu „greşalele tiparului".

ADAOS

LA TOMUL AL CINCILEA

CÎNTUL I

O, luniţă! stea frumoasă,
Prea dulce şi drăgăstoasă,
Tu eşti toarţă luminoasă
Celor răniţi de amor.

Tu cu raza ta cea lină
Slobozi o dulce lumină
La orce inimă plină
De dureri şi de dogor.

Ochii săi fieştecine
În sus pironiţi îi ţine,
Ca să te vază pe tine
Răsărită în senin.

Toţi aştept a ta ivire
Cu mare neodihnire,
Ca să facă vro pornire,
Să mai răsufle de chin.

Şi lumina-ţi cum s-arată,
Ies supt orizon îndată
Şi cu inimă-nfocată
Cînt şi patimile-şi spun.

Şi dacă să întîmplează,
Pe supt a ta lină rază,
Amurezele să-şi vază,
Îndată doru-şi răpun.

Apoi d-a ta luminare
Ajungînd la-nvierşunare,
Frumoşi, urîţi, d-or ce stare,
Merg de rînd amestecaţi.

Atunci un electrism mare
Să-ntîmplă la fiecare,
Şi de dulcea-ţi luminare
Rămîn toţi îndestulaţi.

CÎNTUL II

De ar fi fost mijloc şi ar fi putinţă
De a mă preface dup-a mea voinţă,
M-aş face oglindă să te uiţi în mine
Şi eu totdauna să privesc la tine.
Pieptene m-aş face, şi, orcînd vei cere,
Să-ţi netezesc părul fără de durere.
Zefir m-aş preface şi în zbor m-aş duce,
Ca să caz pre pieptu-ţi şi să-l suflu dulce.
Şi somn m-aş preface, d-ar fi mijloc iară,
Ca să-ţi închiz ochii din seară în seară
M-aş preface-n multe, de ar fi putinţă
Natura să-şi schimbe avuta fiinţă.

CÎNTUL III

La[1] doi ochi ce îi iubesc
Am hotărît şi voiesc
Să le fiu rob cît trăiesc.

*I*nima-mi ca un odor
O dau şi o închin lor,
Să-i fie stăpîni cum vor.

[1] În acrostih: *Linţa*.

Numai lor asta o fac,
Pentru că prea mult îmi plac,
Să-mi fie stăpîni mă-mpac,

Ţiindu-mă fericit
Să le fiu supus, robit,
Statornic pînă-n sfîrşit.

Ah, dar, stăpîni ochişori!
Cum sînteţi de dulcişori,
Priviţi-mi şi blîndişori.

CÎNTUL IV

De cînd te iubesc pe tine
Şi de cînd mă arz în foc,
Ştii, suflete al meu, bine
Că sînt zile la mijloc.

Şi d-atunci cine mă vede
M-asupreşte cu ponos,
Şi, să jur, nimeni nu crede
Că n-am de tine folos:

Iar eu într-a ta osîndă
Mă frig şi mă pedepsesc
Şi nici o căture blîndă
Asupra-mi nu dobîndesc.

Ci tot cu aspră privire
Şi cu un cuvînt semeţ
Te-ntorci şi-mi zici cu-mpietrire:
„Du-te, tînăr îndrăzneţ."

Ajung-atîtă urgie,
Destul de cînd mă mîhneşti,
Dă-mi cuvînt de bucurie,
Zi-mi că şi tu mă iubeşti.

*U*ită-te[1] mai bine,
Suflete, la mine,
Că rău nu-ţi voiesc,
Ci bine-ţi gîndesc.
Văz atîtea rînduri
Că tot stai pe gînduri,
Te făgăduieşti
Ş-apoi te-ndoieşti.
Ţ-am zis ş-altă dată,
Fii încredinţată
Că eu te iubesc
Ş-în piept te slăvesc:
Nu vremelniceşte,
Nici făţărniceşte,
Ci cu jurămînt
Pîn' l-al meu mormînt.
*I*nima din mine
Cu cea de la tine
Voi să le unim
Şi un trup să fim:
Ca cît avem viaţă,
Trăind cu dulceaţă,
Lipiţi să şedem,
Să ne mîngîiem.
C-amorul nu cere
Nici neam, nici avere,
Ci un trup ş-un gînd
De la toţi de rînd.
Dacă prin vedere
Îţi sînt la plăcere,
El intră-n mijloc
Ş-îi strînge-ntr-un loc.
*A*h! dar prea iubită,
De mine slăvită,
Vino l-acest piept,
Pînă te aştept.
Iată a mea mînă,

[1] În acrostih: *Uţica*.

Vino, fii stăpînă
Pe tot trupul meu,
Ce ţi-l jertvesc eu.

CÎNTUL XVIII

A[1] sta la mirare,
cu nencredinţare,
la al meu cuvînt,
*N*u-i cu cuviinţă,
cînd d-a mea voinţă
îţi fac jurămînt.
*I*ată, îţi zic iară,
din suflet cu pară,
că eu te iubesc.
*C*um sînt mă vezi bine,
cum şi eu pe tine
zînă te numesc.
O fi poate-n lume
alţi să-ţi zică glume,
numai aşa,-n vînt,
*S*ufletul meu însă
îţi dă mînă strînsă
pînă la mormînt.
*U*nul cînd iubeşte
ş-altul iar pofteşte,
lesne să-nvoiesc.
*F*ac să se-ntîlnească
şi să se unească
după cum doresc.
*L*asă dar fereala,
leapădă-ndoiala
şi dă-mi un cuvînt.
*E*u nu voi cu sila
să-ţi dobîndesc mila,
ci, la gust de-ţi sînt,
*T*ot ce ai răspunde,
nimic nu ascunde,
tăcîndă nu sta.

[1] În acrostih: *Anico, sufletul meu.*

*U*rît de-ţi sînt iară,
fără rău să-mi pară,
mă voi depărta.
*L*a un cu simţire
silita iubire
este de prisos.
*M*ulte, din natură,
mor, iubesc din gură,
pentru vrun folos.
*E*şti dar înţeleaptă,
judecă deşteaptă
cîte ţi le zic,
*U*ită-te la tine
şi mă vezi pe mine,
nu-ţi mai zic nimic.

CÎNTUL XXIII

N-a mai rămas, frăţioare,
Cineva să se însoare,
Că precum cîştig nu este,
De vom lua şi neveste,
Pas apoi de mai trăieşte
Or în lume pribegeşte.
Că ele nu te întreabă
D-ai negustorie slabă,
Ci dă-mi, ado, cheltuieşte,
La mode mereu croieşte.
Dă bani pe gălăndărie,
De n-ai, ia în datorie.
Ele privesc la cocoane
Şi la alte mari persoane,
Ce în toată săptămîna
Să-şi croiască le dă mîna,
Asfel şi ele să-mbracă,
Nu lasă modă să treacă.
Tot îţi cer, tot te frămîntă
Pînă văd că cucu-ţi cîntă,
Apoi atunci or te lasă,
Or de tine nu-i mai pasă.

Cît trăieşti, nu mai vezi pace,
Casa-n iad ţi să preface.
De ocări şi de blesteme
Îmbătrîneşti fără vreme.
Perii în cap îţi albeşte
Şi obrazu-ţi încreţeşte.
Ureşti lumea, ureşti viaţa
Şi nu-ţi mai veseleşti faţa.
Amărît îţi priveşti groapa
Şi mîngîierea ţ-e poapa.

De un păţit

CÎNTUL XXIV

Tinere, toate-mpreună
Faceţi-vă voie bună,
Trageţi hora, daţi din coate,
C-o să vă măritaţi toate.
Noi flăcăii ne vorbirăm
Şi cu toţi ne sfătuirăm
Ca să nu mai ducem jîndul,
Ci să ne-nsurăm d-a rîndul.
O s-alegem fiecare
Cui la gust carea să pare
Ş-îndată după plăcere
O să pornim a vă cere.
Cîte una, cîte una,
Pîn' n-oţi rămînea nici una.
Acu-n vîrsta tinerească
Vrem viaţa să ne-nflorească,
Petrecînd veseli în lume,
Cu dezmierdări şi cu glume.
Bucuraţi-vă dar toate,
Întoarceţi horele roate.
Jucaţi şi voi, măritate,
Săriţi mai îmbărbătate.
Dănţuiţi şi voi, bătrîne,
Apucîndu-vă de brîne.
Săltaţi şi voi, mititele,

Pîn' veţi creşte măricele.
Spargeţi pantofii în grabă,
Că meşterii nu au treabă.

DOMNILOR CITITORI!

Bine ştiţi că-ntr-o grădină
Cu tot felul de flori plină,
Pe lîngă cele frumoase,
Sînt şi une puturoase.
Carii cu a lor figură
Cresc singure din natură
Şi ne dau să înţelegem
Răul din bun să alegem.
Aşa şi în astă carte
Sînt cîteva la o parte
Care-s cam aşa părute,
Puindu-se tot cerute.
Cînd veţi citi dar la ele,
Ca pe nişte băgătele
Treceţi-le cu blîndeţe
Şi credeţi la tinereţe.
Nu mă defăimaţi pe mine
Pîn' nu veţi critica bine.
Căci un muzic nu lui cîntă,
Ci celui ce îi descîntă.
De-i zice: „Cîntă de jale",
Face pe voile sale.
De-i zice de veselie,
El şi aceasta o ştie.
De îi va porunci danţul,
El îl cîntă şi ia sfanţul.
Cheful la toţi împlineşte,
Pe nimenea nu scîrbeşte.
Aşa-i este meşteşugul,
Nu strică prieteşugul:
Că la tot omul fireşte
Gustul să deosibeşte.
Unui să rîză îi place

Şi tot la glume a face.
Altul să melancoleşte
Şi smeritele iubeşte.
Altul iar iubeşte jocul
Ş-îl vezi sărind prin tot locul.
Nimenea nu poate scrie
Or cîntec, or istorie,
Or şi alceva să facă,
Fiecăruia să placă.
Aşa şi această carte
Ce în lume să împarte,
Nu va putea, cum îmi pare,
Să placă la fiecare.
D-aceea cu rugăciune
Cer de la toţi iertăciune.

A.F.

FABULE ŞI ISTORIOARE

CARTEA ÎNTÎI

CĂTRE CITITORI[1]

Domnilor!

Aceste fabule şi istorioare nu sînt decît numai auzite. De vor fi vreunele tipărite în alte limbi, nu ştiu, că n-am învăţat nici o limbă din cele poleite. În anii cruzimei mele de ar fi fost şcoli ca acum şi de învăţam vreo limbă din cele lăudate, nu era să mă joc cu astfel de lucruri mici, ci era să traduc osebite cărţi, care să mă folosească şi pe mine, şi pe alţii. Cu toate acestea, crez că şi istorioarele aceste nu vor fi spre vătămare, deşi multe din ele puteţi să le ştiţi şi multe să nu le ştiţi. Eu mă mulţumesc că am putut face şi atîtă în ceasurile mele cele vacante, decît să le petrec nimica făcînd. De veţi găsi vreun cusur în stil, nu aveţi drept să mă osîndiţi, fiindcă m-am dezvinovăţit, spuindu-vă că eu altele n-am învăţat, decît din mica copilăria mea mi-am bătut capul ca să ajung desăvîrşit în meşteşugul muzicii bisericeşti, în care am şi izbutit. După ce am învăţat canoanele şi ortografia acestui meşteşug, n-am zăbovit a romîni şi a lucra pe note cărţile cele mai trebuincioase. Care sînt: *Anastasimatarul serdarului Dionisie Fotino*[2], *Doxastarul* dimpreună cu *Triodul* şi *Pendicostarul*, *Heruvico-Chinonicarul*, *Catavasierul*

[1] Această prefaţă nu figurează decît în ediţia 1841.

[2] Literator de origine greacă, autorul, între altele, al prelucrării romanului *Erotocrit* (Viena, 1818), tradus din greceşte în versuri de A. Pann.

şi altele multe. Care nedîndu-mi mîna să le tipăresc, şed pe fundul lăzii de vreo douăzeci de ani. Şi nu vor ieşi la lumină pînă nu să va găsi un patriot care să ştie preţul asemenea osteneli şi să jertfească un ce pentru tipărirea lor.[1]

Aceasta am învăţat, domnilor, şi de poate cineva să găsească vreun cusur asupra acestui meşteşug, ruşinea mea va fi (după cuvîntul ce am zis că din mica mea copilărie mi-am bătut capul la dînsul), că de a mă lăuda singur, nu-mi este de folos. Iar după ce am isprăvit cărţile de mai sus numite şi văzînd că osteneala îmi stă zadarnică, m-am apucat a aduna şi a face cîte o carte din cele politiceşti, încet-încet, învăţîndu-mă singur, una ca să-mi treacă de urît şi al doilea socotind ca să trăiesc. Precum am şi tipărit întîi *Calendarul lui Bonifatie Setosul*, al 2-lea *Cîntările de stea*, al 3-lea *Cîntecile de lume*, al 4-lea *Îndreptătorul beţivilor*, al 5-lea *Hristoitia*, al 6-lea *Erotocritul* şi al 7-lea aceste *Fabule şi istorioare*. Într-aceste cărţi, domnilor, puteţi găsi destule cusururi, căci, după cum am zis, dascăl mi-am fost singur, pentru care nu mă sfiesc de dumneavoastră, carii cunoaşteţi şi ştiţi poezie ce va să zică, ştiind că cei înţelepţi niciodată nu defaimă, ci mă tem de aceia ce măsoară rîndurile cu compasul sau cu beţişorul şi zic că un rînd este mai lung decît altul, că asemenea oameni nu sînt nicidecum iertători: împutez, defaimă cum le vin la gură. Cu toate aceste, eu tot nu mă opresc a tipări şi a nu le da în critică şi altele, pentru că m-am obicinuit a nu şedea fără lucru, ci scriind cîte ceva, mi se pare că-mi petrec vremea foarte dulce. Şi pentru ca să fac şi dumneavoastră asemenea petrecere cu critica lucrului meu, cu toată dragostea vi-l pui înainte, şi citiţi sănătoşi.

---

[1] În urmă, **A. Pann** le-a tipărit el însuşi în propria lui tipografie.

CARUL FRÎNT

NEVOIA ÎNVAŢĂ PE OM

Un om la lemne mergînd
Şi carul în drum frîngînd,
Ca şi alte dăţi l-a dres
Şi la casa sa a mers.
Copilul său alergînd
Şi carul frînt dres văzînd,
Îl întrebă: — Taică! dar
Cine-ţi drese carul iar?
Tatăl său răspuns i-a dat:
— Eu, fătul meu, cine alt?
— Apoi cine te-a-nvăţat?
Copilul iar a-ntrebat.
— Nevoia, copilul meu,
Ea ştie ce nu ştiu eu.
— D-apoi unde şade ea?
Copilul să ştie vrea.
— În pădure, i-a răspuns,
Şi la treaba lui s-a dus.
Deci copilul mai crescînd
Şi la pădure mergînd,
Peste loc rău cum a dat,
Frînse carul încărcat
Şi, să-l dreagă neştiind,
Fluiera, la el privind.
Apoi aminte ş-adus
Tatăl său cum i-a fost spus.
Ş-începu a alerga
În sus, în jos ş-a striga:
— Nevoie! nevoie, fă!
Vin', mă-nvaţă, ori îl fă.

După ce a văzut dar
Că strigă într-un zădar,
Să apucă singurel,
Căzneşte destul la el,
Potrivit, nepotrivit,
Bine, rău, a isprăvit.
Acasă daca a mers
Ş-îl văzu tatăl său dres,
Îi zise: — Ei, fătul meu!
Nu e cum îţi ziceam eu?
— Nu, îi zise supărat,
Nimenea nu m-a-nvăţat.
Iar tatăl său cam rîzînd
Îi dete răspuns zicînd:
— Ba chiar nevoia a fost,
Carea-nvaţă p-orce prost;
Că ea de n-ar fi venit,
Tu atît n-ai fi căznit.
Ea arată să începi
La orce nu te pricepi,
Apoi bine, rău, munceşti
Şi tu-n lume să trăieşti.

COŢOFANA ŞI PREPELIŢA

Coţofana zburătoare
Să lasă jos pe picioare
Şi umblînd ca o găină
Cu pîşire rară, lină,
Pe prepeliţa priveşte
Cum des şi frumos pîşeşte.
Rîvnind şi ea să înveţe
Umblet cu delicateţe,
Către prepeliţă zice:
— Soro! am pîşiri mojice,
Şi am prea mare plăcere
Să pîşesc des din picere,
D-aceea te rog fă bine
Şi mă învaţă ca tine.
Prepeliţa îi vorbeşte

Şi zicînd o sfătuieşte:
— Soro! nu e lucru mare,
Dar nu o să poţi, îmi pare,
Daca nu ai din natură
Delicată pîşitură.
— Ba, ba, zise, ia-mi arată,
Ştiu că n-o să poci dodată,
Ci azi rău, mîine mai bine,
Pînă voi putea ca tine.
Şi nu-ţi fie d-osteneală,
Că-ţi plătesc fără tocmeală.
Prepeliţa zise: — Bine,
Priveşte dară la mine.
Şi începu să pîşească,
Iute, fără să greşască.
Coţofana, cum o vede,
Pe loc şi ea să repede,
Dar să încurcă, nu poate
Dese pîşirile toate:
Ci aci cum îi arată
Ş-aci cu două dodată,
Prepeliţa să opreşte
Şi o mai povăţuieşte,
Pînă-o face de pricepe
Ş-apoi iar să umble începe.
Dar ea neputînd ca dînsa,
Să necăjea, crăpa-ntr-însa.
Deci învăţînd vara toată
Şi văzînd că n-o să poată,
În sfîrşit, de tot să lasă
Şi să duce l-a sa casă.
Dar umblarea-i cea ticnită
A rămas de tot smintită,
Pas nici rar, nici iute are,
În două picioare sare.

*

De-ţi vine greu la o treabă,
Nu-ţi pierde vreme degeabă,
Pe cît îţi poate natura,
Urmează învăţătura,

Nu te prea sili cu pana,
Că rămîi ca coţofana.

MUSCA ŞI ŢÎNŢARUL

Musca vara zbîrnăind
Şi pe ţînţar întîlnind,
Oprindu-se, l-a-ntrebat:
Dă ce e el cocoşat?
Ţînţarul l-acest cuvînt
I-a zis: — Iacă de ce sînt.
Eu, cînd mîn boii la plug,
Fac şi pe coastă de fug.
Că „nene, nene" le strig
Şi botu-n ei cînd înfig,
Din putere opintesc
Pînă cînd mă cocoşesc.
Şi din acest meşteşug
Am rămas cu beteşug.
Dar tu cu ce capu-ţi baţi
De eşti cu ochii umflaţi?
— Eu, a zis musca pe loc,
Nu lucrez decît mă joc.
Îmi place tot să glumesc
Şi pe om să necăjesc.
Cînd voi mai mult să fac haz,
Merg ş-îl gîdel pe obraz,
El atunci necăjit foc
Îşi trage palmă pe loc,
Iar eu îndată zburînd
Şi departe de el stînd,
Rîz, rîz cu ochi lăcrămaţi,
Pînă cînd rămîn umflaţi.
Şi de vei să te încrezi,
Uite-te acum să vezi.
Zicînd acestea, s-a dus
Ş-în fruntea unui s-a pus.
Dar el cum o pălmui,
Îndată o ghemui.
Ţînţarul privind la ea
Pe jos cînd să tăvălea,

I-a zis: — Ce strigi „bîzi, bîzi, bîzi"?
Cum ziceai, de ce nu rîzi?
O, ce nărăvire rea!
Aşa glumă n-aş mai vrea!

COPACIUL ŞI DOVLEACUL

Pe lîngă un copaci mare
Un dovleac, din întîmplare,
Primăvară răsărise
Şi pe dînsul să suise,
Care într-atît crescuse,
Încît vîrfu-i întrecuse,
În lung ş-în lat să-ntinsese,
Ramurile-i cuprinsese,
Şi pretutindeni umpluse
De dovleci care făcuse.
Deci cu această iestime
Văzîndu-se la nălţime,
Începu să se mîndrească
Şi zicînd să se fălească:
— Vezi, eu numa-ntr-o vară
Cît crescui şi tot cresc iară,
Şi tu copaci din vechime,
În sumă de ani mulţime,
D-ai fi crescut voiniceşte,
Precum şi vrejul meu creşte,
Mai, mai ajungeai la stele,
După părelele mele.
Iar copaciul cel cu minte
I-a răspuns aste cuvinte:
— Ei! te lauzi tu acuma,
Că încă n-ai văzut bruma,
Dar cînd va da şi zăpadă,
Atuncea eşti jos grămadă!

*

Gîndeşte la viitoare
Şi la cele-ntîmplătoare.
Nu te înălţa cu firea
Pîn' nu cerci nenorocirea.

URSUL ŞI ADAM

D-aie n-are ursul coadă

Cînd ziditorul cel sfînt
Făcu toate pre pămînt,
Ursul povestesc cei vechi
C-avea coadă şi urechi.
Şi ca un mieluşel blînd
Pe lîngă Eva şezînd,
Adam într-o zi l-a dus
Ş-a mînca miere l-a pus.
Dar el ca unul ce-a fost
Atunci un dobitoc prost,
Lîngă ea stînd să uita
Şi nici măcar nu gusta.
Adam aceasta văzînd,
S-a dus la dînsul rîzînd
Ş-apucîndu-l de urechi,
Precum povestesc cei vechi,
Către miere l-a tîrît
Şi cu botul l-a vîrît,
Pînă cînd din acel tras
Smuls de urechi a rămas.
Apoi de dulceaţă dînd,
Mînca nebun îmbucînd.
Adam dacă a văzut
Că mănîncă aşa mult,
De coadă l-a apucat
Şi tîrîş l-a depărtat,
Pînă cînd sirmanul urs
Rămase de coadă smuls.

LUPUL POCĂIT

Lupul părul îşi leapădă,
dar năravul nu-şi lasă

Un lup dac-a-mbătrînit,
Într-o zi ce i-a venit,
A vrut a să pocăi

Şi faptele a-şi căi.
Deci cu acest al său gînd,
Numele-n cîine schimbînd,
S-a smerit ca un bătrîn
Şi s-a băgat la stăpîn,
Să slujească într-un an
La oi, pe lîngă cioban.
Într-acest chip dar slujind
Şi oile-n cîmp păzind,
Într-o zi fiind lungit,
O oaie l-a mirosit.
El îndată ş-a uitat
Că e în cîine schimbat
Ş-apucînd oaia de trup
O jertvi-n grab ca un lup.
Ciobanul peste el dînd
Ş-această faptă văzînd:
— Ce-ai făcut, l-a întrebat,
Cîine bătrîn şi spurcat?
Iar el smerit să uita
Ş-într-acest chip să-ndrepta:
— Eu, zise, fiind culcat,
M-apucasem de visat.
Oaia cum păştea-mprejur,
Viind tocma ca un fur,
Pe la spate mă muşca
Şi coada îmi îmbuca.
Eu i-am zis o dată „mîr",
I-am zis ş-altă dată „bîr",
Dar ea tot mă supăra
Şi nu să astîmpăra.
Atunci şi eu, necăjit,
Cum o trîntii, a murit.
Şi de frică să n-o vezi
Şi să mă-nvinovăţezi,
Apucai de o mîncai
Şi în burtă o băgai.
Dar ciobanul nu glumi,
Dîndu-i una,-l adormi.

PĂDUCHELE ŞI PURECELE

Năravul din fire n-are lecuire

Păduchele îmbuibat
Trăia frumos încuibat
În sînul unui cioban,
Mai aproape la un an.
Purecile săritor
Şi cu botu-nghimpător,
Plecînd după vizitat,
Peste păduche a dat,
Ş-aci cum l-a întîlnit,
Pe loc s-a-mprietenit.
După ce-i vorbi cevaşi,
Îl rugă pentru sălaş.
Păduchele s-a-ndoit,
Ştiindu-l rău năravit,
Şi zicînd i-a dat răspuns:
— Frate, n-am loc de ajuns,
Că abia singur încap
Să mă răstorn peste cap.
Purecile-l rugă iar,
Zicînd: — În ăst colţ măcar
Lasă să mă odihnesc,
Fă-mi hatîr prietenesc.
Păduchele s-a gîndit
Ş-apoi iară i-a vorbit:
— Frate, eu te priimesc,
Dar, să-ţi spui drept, mă sfiesc,
De potcă să nu mă dai
Cu năravul care-l ai.
Iar straşnic de vei jura
Că te vei astîmpăra,
Să stai în loc, să nu mişci,
Nici să ciupeşti, nici să pişci,
Atunci voia-ţi împlinesc
Ş-în sălaş te priimesc.
Deci el făcînd jurămînt
Cu cel mai straşnic cuvînt,
În acel loc a rămas
Şi împreună a mas.

Dar năravul tot năravˌ
Din fire este grozav,
Precum povestesc din veac,
Că nicidecum n-are leac.
Păduchele cînd dormea,
Purecile să gîndea:
„Adică, căci am jurat,
Să şez acum nemîncat!
Ba asta nu o fac eu;
Păduchele doarme greu
Şi nu aude nimic
Gustînd un fluştucel mic."
Aste zicînd el în gînd
Şi botul său înfigînd,
Cum înţepă pe cioban,
Să făcu luişi duşman:
Căci ciobanu-ntr-acel ceas
Nu i-a dat de fugă pas,
Ci pe loc cum îl găsi,
În striviri îl pedepsi.
Şi păduchele-ndopat
Pe lîngă el n-a scăpat,
Că-mpreună fiind prins,
Cu tot neamul său fu stins:
Dar cînd la moarte-l ducea,
Cît putea strigînd zicea:
— Omului rău năravit
Şi la-nşelăciuni pornit
Să nu-i daţi, zic, crezămînt
Nici cînd face jurămînt.

CĂLĂTORUL ŞI STEJARUL

Un călător ostenind
Şi la un stejar sosind,
Subt umbra lui a şezut,
Să răsufle un minut.
Aci un bostan fiind
Şi în el pepeni zărind,
Mergînd, unul a luat
Şi supt copaci l-a mîncat.

Deci ochii-n sus ardicînd,
Gîndea-ntru sine zicînd:
„Ce lucru nepotrivit
Dumnezeu a rînduit!
Că la un copaci asfel
Să facă rod mititel,
Iar la un vrej slab pe jos,
Aşa rod mare şi gros!"
Pe cînd aceste gîndea
Şi cu ochii-n sus privea,
O ghindă s-a slobozit
Şi toma-n nas l-a izbit.
Atunci el nasul suflînd,
Zise iar într-al său gînd:
„Ce nesocotit sînt eu!
Bine-a făcut Dumnezeu.
Dar de nu era rod mic
Ş-era pepene, cum zic,
Aşa-n cap de mă lovea,
Aci-n loc mă adormea.
Iar de era vrun dovleac,
Apoi nu-mi mai dam de leac."

*

Multe un fel să gîndesc
Şi altfel să potrivesc.

CĂRĂUŞUL ŞI FUNIA

Unul printr-un rîu trecînd
Şi caru-n apă frîngînd,
De alţi făr-a să ruga
Vru oiştea a-şi lega.
Aşa în apă intrînd
Şi o funie luînd,
S-apucă, scuipă pe ea,
Vrînd ceva a o muia.
Ş-înjura, să necăjea
Că scuipat nu-i ajungea.
Un alt om ce aci sta

Şi la dînsul să uita:
— Mă! îi zise, nebun eşti?
Ce scuipi şi te necăjeşti?
Moaie funia în rîu,
Că ţ-e apa pîn' la brîu.
— Da, a zis, mai ştiu şi eu
Ce fac la necazul meu!

*

Unii de necaz cînd dau,
Pierd mintea cîtă o au,
Iar alţii de el nu mai scap
Şi tot au simţiri în cap.

ALDĂMAŞUL

— Măi badeo! unde-ai plecat?
Un cunoscut l-a-ntrebat.
— Merg, a zis, să-mi cumpăr boi;
De vei, aideţi amîndoi.
— Bine dar, iar l-a-ntrebat,
Funie ţ-ai cumpărat?
— Cum nu, acesta a zis,
Nu vezi că-s cu ea încins?
— Aşadar, zise, haidem,
Aldămaşul ei să bem.
— Să bem, da, a răspuns el,
Pîn-om hodini niţel.
Deci în cîrciumă intrînd
Şi la rachiu începînd,
Să-mbătară amîndoi
Şi îşi uitară de boi.
Cînd s-au trezit a văzut
Că toţi banii i-au băut.

*

Vinul ieftin cînd era
Şi vindea ori cumpăra,
Numai pentru o liulea
Căciula din cap îşi bea.

Dar de cînd s-a cam scumpit,
Oamenii s-au mai cîrpit.

BEŢIVUL ŞI FIUL SĂU

Un tînăr neguţător
Avea tată băutor,
Care măcar într-o zi
Nu-i plăcea a se trezi.
Ci umbla pe drum zbierînd
Şi prin noroaie căzînd,
Oameni, prunci să grămădea
Şi, stînd, de dînsul rîdea.
Fiul său fiind cinstit
Şi de oameni socotit,
Destule ruşini purta
De cîte ori să-mbăta.
Deci, unii, alţii i-a zis
Cum că să-l ţie închis
Şi în odaie să-i dea
Pe cît va putea să bea.
Tînărul a ascultat
Ş-a făcut dup-a lor sfat,
Puindu-i în casă vin
Un butoiaş mare plin.
Dar el cînd să văzu-nchis
De fiul său, cum am zis,
Nu putea ca-ntîi să bea,
Cu acel gust nu-l sorbea,
Deşi bea, chef nu făcea,
Ci stînd pe gînduri, tăcea.
Într-acestea s-a-ntîmplat
Să treacă pe drum un beat,
Care în noroi cădea
Şi lumea de el rîdea.
Atunci tînărul flăcău,
Văzînd treaz pe tatăl său,
Merge, îl cheamă curînd
Şi i-l arată zicînd:
— Bine e, taică, asfel?
Vezi cum îşi rîd toţi de el?

Iar tatăl său, lung oftînd,
Îi dete răspuns zicînd:
— Of! fătul meu! fătul meu!
O să mor jinduit eu!
Că în vîrstă m-am trecut
Ş-aşa un chef n-am făcut.

STĂPÎNUL ŞI SLUGA

Unul să ţinea-n oraş
Ca-n chip de boierinaş,
Avînd slugă băiat mic
Şi în casă alt nimic.
Trăind, cum zisei, asfel,
Veni un vecin la el,
Cînd tocma la prînz şedea
Ş-aştepta ciorba să-i dea.
El fiind politicos,
Îl priimi bucuros
Ş-îl rugă zicînd: — Poftim
Din ce avem se prînzim;
Pe loc şi slugii strigînd:
Ado un tacîm curînd.
Băiatul dac-a adus,
I-a zis: — Şervet căci n-ai pus?
— Căci nu avem, a răspuns.
— Ba minţi, zise, flecar tuns,
Dă ce n-ai mers să le ceri
La spălătoreasă ieri?
Vecinul dac-a plecat,
Să-l judece s-apucat,
Zicînd: — Dar nerod ai fost!
Să-mi răspunzi asfel de prost.
Eu ştiu că n-avem nimic,
Dar aşa am vrut să zic.
Tu iar trebuia să zici
Că nu le avem aici.
Or ziceai cu scurt cuvînt
Că la spălătoreasă sînt.
Iar tu încai nici nu taci,
Ci de ruşine mă faci.

Vezi, acuma, te-am iertat,
Dar altă dată te bat.
După ce-l certă asfel,
Veni un altul la el
Și, fiind cam înserat,
A poruncit la băiat
Și a adus lumînări,
Cu sfeșnice și mucări.
Stăpînul cum s-a uitat,
Răstit la el a strigat:
— Ce mi-ai adus de pămînt!
Cele d-argint unde sînt?
El fu gată cu cuvînt:
— La spălătoreasa sînt.
— Dar nu sînt la argintar?
El răspunse: — N-am habar.
Streinul daca s-a dus,
Asupra lui iar s-a pus,
Zicînd că e dobitoc
Și n-are minte de loc
Și că: — Geaba mă căznesc,
N-ai cap să te procopsesc.
Acum puteai să zici iar
Că le-am dat la argintar,
Că nu-s șervete, ca ieri,
Să se spele de muieri.

*

Procopseală cine va,
Să nu meargă undeva,
Decît la așa stăpîn,
Și va ieși cu plin sîn.

MINCIUNA ȘI ADEVĂRUL

Un boier sluga-și bătuse
Pentru vina ce-i făcuse.
(Că-ntr-un loc îl trimesese
Ș-învățîndu-l îi zisese
Adevărul să nu spuie,
Ci o minciună să puie,

Iar el mergînd a spus dreptul
Ş-a descoperit sicretul.)
Aşa el plîngînd afară,
Vine un boier de ţară,
Ş': — Aci e coconu?-ntreabă,
Că am puţintică treabă.
— Ce ai, i-a zis, spune-mi mie?
— Voiesc să-i cer o moşie.
— Ai vorbit cu el vrodată?
Îl mai întrebă o dată.
— Ba, nici nu-l cunosc, răspunde,
Că nu am avut de unde.
— Este un surd, sluga spuse.
Urechile îi sînt duse,
Şi trebuie să-i strigi tare,
Că de încet habar n-are.
Dar stăi aici să-i dau veste,
C-aşa porunca lui este.
Înlăuntru cînd să duse,
Către stăpînul său spuse
Că: — Un arendaş de ţară
Viind, aşteaptă afară,
Vrînd nu ştiu ce să-ţi vorbească,
Care să te folosească.
Dar trebuie să-i strigi bine,
Că e surd cum să cuvine.
După ce sluga îl lasă
Şi intră la dînsu-n casă,
Începu în gură mare
Să-i aducă închinare.
Acestlalt iar răcneşte
Şi la toate-i mulţumeşte.
Aceasta a lor strigare
Ţiind o zăbavă mare,
Începu a sa cocoană
A să-nchina la icoană
Zicînd: — O, Doamne fereşte
De omul cînd însurzeşte!
Ci mai încet, frăţioare,
Că parcă capul mă doare

De atîta-vă strigare
Care sfîrşit nu mai are.
— Ce să fac, zise bărbatul,
Dacă m-a adus păcatul
Să am cu surzii a face?
Lasă-mă puţin în pace.
Atunci surdul ce venise,
Auzind vorba, îi zise:
— Dar, mă rog pentru iertare,
Dă ce îmi strigi aşa tare?
— Şi ce? nu eşti surd? îi spune.
O, Doamne, mare minune!
Sluga îmi spuse de tine
Cum că nu auzi prea bine.
— Ce fel? a zis cel de ţară.
El m-a învăţat afară
Să-ţi vorbesc în gură mare,
Că eşti de urechi cam tare.
Atunci chemă sluga: — Stane!
Vino în casă, duşmane!
D-aceea eu, păr-de-cîine,
Te îmbrac şi îţi dau pîine,
Să-ţi rîzi, să-ţi baţi joc de mine
Şi să mă faci de ruşine?
— O, vai de mine, săracul!
A zis scărpinîndu-şi capul,
Or a mea este iar vina?
Nu eşti dumnata pricina?
Nu mă baţi mai totdauna
Căci nu potrivesc minciuna?
Acu-n loc să-mi dai brăvură,
Văz că alte-mi zici din gură;
Aceasta minciună mare
O făcui pentru cercare:
Să văz, face ea vro treabă,
Or mă baţi aşa, degeabă.
Atuncea rîzînd stăpînul
Îşi lăudă pe romînul
Zicînd: Bravo, păr-de-cîine!
Eşti vrednic să mănînci pîine.

BOUL BĂTRÎN

Un bou slab, odinioară,
De bătrîn, trăgea să moară.
Stăpînul său vrînd să-l scoale,
Îi da leacuri pentru boale.
Dar el cum zăcea-n noroaie,
Văzînd pe o tăuroaie,
Ce cu mugetele sale
Trecea atuncea pe cale,
Abia capul îşi ardică
Ş-începu asfel să zică:
— Ia nu-mi daţi leacuri degeabă,
Ci mă jupuiţi în grabă
Ş-îmi[1] puneţi pielea mai tare
L-acea vacă în spinare.

*

Omul, deş-îmbătrîneşte,
Dar ce vede, tot poftеşte.

BABA ŞI FATA MARE

Unul plecînd din oraş
A tras în sat la sălaş,
Unde văzu o mătuşe
Ş-o fată mare la uşe.
Baba pe tînăr văzînd
Îl cercetă întrebînd:
— Mamă! la oraş ce este?
Ai să ne spui vreo veste?
Iar el cam bufon fiind
Îi răspunse ei glumind:
— S-a dat poruncă domnească
Ca să se căsătorească
Fetele luînd uncheaş.
Şi babele flăcăiaş.
Cum auzi fata mare:
— Dec! a răspuns cu mirare.

[1] Tipărit: *Ş'mi.*

— Ba nici un dec, fata mea,
Zise baba către ea.
Că domnia ce vrea face,
Nu te întreabă de-ţi place.

ZULUFII NETEZIŢI

Una plîngîndu-şi bărbatul
Vine şi o-ntreabă altul
Că de ce ea cînd jeleşte
Zulufii îşi netezeşte?
— Dar ce? n-ai gîcit, voinice?
Eu arăt cu dînşii, zice
Că bărbaţi ca d-alde tine
Sînt cîţi peri în cap la mine.

BĂRBATUL ÎNSURAT DE TREI ORI

— Bărbate, oar-aşa este
Că tu cam vinzi la neveste?
— Dar cine a spus-o ţie?
Zise către-a sa soţie.
— Am aflat, ea îi răspunde,
Că-ntr-un oraş oareunde
Te-ai fi însurat odată,
Cununîndu-te c-o fată,
Şi, nepurtîndu-se bine,
Ai simţit-o c-oarecine,
Şi pîndind, ai prins-o-n casă
Cu el seara după masă,
La care sărind cu zorul,
I-ai zis, arătînd toporul:
„Nevasta mea de îţi place,
Te las cu dînsa în pace,
Numa-ntoarce-mi de la nuntă
Cheltuiala mea cea multă."
Şi cu această tocmeală
Ai vîndut-o cu-nvoială,
Lăsînd el bărbat să-i fie
Cu înscris şi cu tărie.
Deci, mergînd în altă ţară,

Spun că te-ai însurat iară
Şi pe dînsa-n aşa treabă
Văzînd şi prinzînd-o-n grabă,
Ai silit iar pe amorul
D-a cumpărat-o cu zorul.
Şi aşa eu acum ţie
Îţi sînt a treia soţie.
Bărbatul ei nu ascunde,
Ci îndată îi răspunde:
— Dară, dară, aşa este,
Am vîndut două neveste,
Şi de nu vei fi de treabă,
Te vînd şi pă tine-n grabă.

D-UNDE ŞTII CĂ SÎNT HAGIU?

Odată un negustor
Fiind pe drum călător,
Patru hoţi îl întîlnesc,
Îl dezbrac, îl jefuiesc
Şi într-un minut de ceas
Numa-n cămaşă îl las.
După ce l-au dezbrăcat,
Unul din ei s-a uitat,
Şi cămaşa nouă văzînd,
Striga celorlalţi zicînd:
— Nici cămaşa nu-i lăsaţi
Şi de dînsa-l dezbrăcaţi!
Iar bietul om să ruga
Hoţului care striga:
— Jupîn hagiu! fă-mi ăst dar,
Lasă-mi cămaşa măcar.
Hoţul, auzind asfel,
S-a răstit, privind la el;
— Spune-mi, că nu te las viu,
D-unde cunoşti că-s hagiu?
Omul răspunse pe loc:
— Ba nu te cunosc de loc,
Decît, jupînelul meu,
Auz de la alţi şi eu
Că hagiii aşa fac,

Adică: de tot dezbrac.
Hoţul rîzînd l-a iertat
Şi lăsîndu-l a plecat.

CERŞETORII CĂLĂTORI

Trei cerşetori au plecat
Să se ducă la un sat.
Unul era orb de tot,
Altul surd, cu el nepot;
Ş-al treilea era gol,
Despuiat, făcut pistol.
Deci printr-un crîng trecînd toţi,
Vorbea pe drum pentru hoţi.
Surdul, ce i s-a părut,
— Staţi! să zică a-nceput,
Că nu ştiu ce auzii
Cînd acum cu voi vorbii.
Orbul zise: — Bre, haideţi,
Şi în drum nu mai şedeţi,
Că ce o fi, vom vedea,
Noi să cerem să ne dea.
Golanul a zis: — Ba, fraţi,
Aici locului să staţi,
Că d-o fi niscaiva hoţi,
Zău ne dăzbracă pe toţi.

CINE ŞTIE CARTE ARE PATRU OCHI

Un ţăran tot auzind
Pe unii, alţii vorbind:
„Cîţi ştiu carte şi citesc
Cu patru ochi să numesc",
A plecat la tîrg şi el.
În desagă cu un miel.
Vîndu mielu, luă bani
Şi merse prin lipscani
De ochi de om întrebînd
La ce negustori să vînd,
Cu care poate citi,
A scrie ş-a socoti.
Un boltaş l-a auzit

Şi după ce l-a poftit,
I-a dat nişte ochelari
Ca să vază toate mari.
El dacă i-au aşezat
Ş-într-o carte s-a uitat,
A zis: — Apoi mă căznesc
Ş-uite, nu poci să citesc.
Neguţătorul, ş-alţi avînd,
I le arătă zicînd:
— Vezi, ăştia sînt boiereşti,
Doar vei putea să citeşti.
El prin ei cum s-a uitat
A zis: — Geabă mi le-ai dat,
Că nu poci citi de loc;
Să vede că n-am noroc.
Boltaşul, privind la el,
I-a zis: — Eu mai am un fel
Şi crez c-o să poţi cu ei,
Dar sînt prea scumpi şi nu iei.
El zise: — Adu-i încoci,
Fie scumpi, numai să poci.
Dacă i-a dat, a zis iar:
— Şi cu aceşti în zădar,
Că, uite, ochii-mi bleojdesc
Şi tot nu poci să citesc.
Of! şi ce poftă aveam,
Acasă cînd mă gîndeam!
Vînzătorul l-a-ntrebat:
— Cum te văz, n-ai învăţat,
Şi acum te căzneşti
Pentru întîi să citeşti?
— Vezi bine, a răspuns el,
D-aceea venii c-un miel,
Că d-aş şti eu să citesc,
De aştea ce-mi trebuiesc?

OASPEŢILE ŞI GAZDA

Un grec din sate plugar
Plecînd cu al său magar,
A ajuns la un oraş

Ş-a tras seara la sălaş.
Gazda fiind om bogat,
Loc deosebit i-a dat,
Puind în grajd pe magar
Lîngă al său armăsar.
Bietul călător, flămînd
Şi parale neavînd,
Cu nădejde aştepta
Gazda de a-l ospăta:
Dar văzînd că a mîncat
Şi pe dînsul l-a uitat,
S-a apucat cu un par
Să bată bietul magar,
Înjurînd şi ocărînd
Şi destul zgomot făcînd.
Gazda ieşind l-a-ntrebat:
Măgarul ce i-a stricat?
Iar el, stînd, s-a jeluit
Cum că l-ar fi jefuit,
Zicînd: — Ascultă-mă, kir,
Aveam pîine-ntr-un peşchir
Ş-o atîrnasem d-oblînc,
Gîndind şi eu să mănînc.
Dar spurcatul dobitoc
A doborît-o din loc
Şi mîncînd-o m-a lăsat
Să n-am ce pentru cinat.
Gazda aste ascultînd
Şi crezînd, şi necrezînd,
A zis: — O, bietul magar!
Nu-l mai bate în zadar,
Lasă, că-ţi dăm pîine noi,
Vă săturăm p-amîndoi.
Iar el „pîine" auzind,
Îi răspunse cam zîmbind:
— Ştiu eu că nu mă uitaţi,
Poate şi brînză să-mi daţi,
Dar acest magar trîndav
Să învaţă cu năravi.
Ş-aşa el cu vicleşug,

Făcînd acest meşteşug,
De la gazda cel bogat
Şi brînză a cîştigat.

PANTALONII ROŞII

Un ţigan răvnise foarte
Pantaloni roşii să poarte,
Şi mergînd cu plocon mare
La un ungur oarecare,
Ce-l văzuse mai-nainte
Cu asfel de-mbrăcăminte,
Îl roagă zicînd: — Stăpîne!
Boierule şi jupîne,
Să nu te superi pe mine
Că nu ştiu să-ţi vorbesc bine.
Aşa să te ţie Sfîntul,
Mă rog, ascultă-mi cuvîntul,
Avere-ai noroc cu carul,
Să-ţi trăiască armăsarul,
Dă-mi niscaiva rupturi roşii,
Nu-ţi cer să-mi dai pe frumoşii.
Ungurul rîzînd îi spune:
— Eu n-am rupturi, ci am bune.
El zise: — Îţi dau parale
Orcît vei găsi cu cale.
Ungurul iar rîzînd tare
A zis: — Eu n-am de vînzare,
Iar de ceri pantaloni roşii,
Eu îţi dau chiar pe frumoşii,
Dar nu pe bani, ci pe beţe,
Puţintel să te răsfeţe.
— Eu rabd, a răspuns, şi bîte,
Numai spune-mi să ştiu cîte?
— Douăzeci şi cinci, îi zise.
De rechite or de tise.
— Haida, a răspuns ţiganul,
Trimite s-aducă scaunul.
Şi dezbrăcîndu-se-ndată
S-a pus, ş-a-nceput să-l bată.
Îi dete o nuia, două.

Numără pînă la nouă,
Cînd îl mai lovi o dată,
Nerăbdînd, să sculă-ndată
Şi a început sirmanul
Să se vaite ca ţiganul,
Zicînd: — Ajunge, jupîne,
Avere-ai trişte în stîne,
Că mult doare, vai de mine!
Şi să mă ierţi ar fi bine.
— Ba, ba, i-a zis, nu să poate,
Trebuie să le rabzi toate,
Iar de nu, fugi, mergi acasă,
Nu mă supăra, mă lasă!
Dacă vede că-l goneşte
Şi vorbe nu priimeşte,
Mergînd acasă, să puse
Şi nevestii sale spuse
Că i-a dat zece nuiele
Şi i s-a părut prea grele.
Nevasta lui să porneşte,
Îl spurcă, îl porcăieşte,
Zicînd: — Destulă ruşine,
Să mai trăiesc eu cu tine.
O să rîză fieşcare
Povestind: iacă, cutare
A mîncat la cur nuiele
Ş-a rămas numai cu ele.
Dar nu era tu mai bine,
O, ticălos vai de tine!
Să fi răbdat şi cusurul
Şi să-ţi fi îmbrăcat turul?
Du-te, lua-mi-te-ar ciuma,
Să vii cu nădragi acuma,
Că-ţi închiz[1] uşa deseară
Şi te las să dormi afară!
A plecat ţiganu-ndată
Şi să duse iar să-l bată.
Îşi ia căciula, să pleacă,
Porni rugăciuni să facă,

Tipărit: *închis*.

Zicînd: — Mă rog, coconele,
Mai dă-mi cinsprezece nuiele,
Ca să se-mplinească toate,
Şi acei nădragi îmi scoate.
Ungurul, luînd bastonul,
I-a zis: — Eu nu stric rezonul,
Eu numărul totdauna
Ştiu să-l încep de la una,
Şi fugi, lasă-mă în pace,
Că vorbă lungă nu-mi place.
Bietul ţigan atunci tace
Ş-începe să se dezbrace,
Pe scaun iar să aşază
Şi mijeşte să nu vază.
Dacă-ncepură să-l frece,
Cum auzi cinsprezece,
Strigînd, începu să saie:
— Lăsaţi, că mor în bătaie!
Ş-apucînd pe poart-afară,
S-a dus la nevastă iară.
Ea, cum îl văzu, îndată
Era să sară să-l bată
Strigîndu-i: — Du-te la orbii,
Mînca-te-ar cîinii şi corbii!
Unde-ţi sînt nădragii roşii,
De-mi vii iară cu trenţoşii?
Ş-închizîndu-se în casă,
Ocărît afară-l lasă.
El, văzînd că n-are pace,
Şi alt neavînd ce face,
S-a dus la ungurul iară
Şi să rugă de afară
Acum să-i dea numai zece,
Că ş-aşa din număr trece.
— Ba, i-a zis ungurul iară,
Cum văz, nu înţelegi dară;
Fugi, du-te, ia-ţi şi ploconul,
Ţ-am spus că nu stric rezonul.
Noi tot de la cap începem,
Ca tine nu ne pricepem.
Dacă auzi ţiganul,

Să dezbrăcă iar, sirmanul,
Şi să rugă pentru sine
Să-l lege de scaun bine
Ca nu cumva ş-acum iară
Ca adineaură să sară.
Şi dup-a sa învăţătură
Ţinut, abia îl bătură.
Aşa el luînd nădragii
Şi puindu-i ca desagii,
Bucuros acasă pleacă
Şi cu nevasta să-mpacă.
Deci atuncea fiind ajunul
Şi a doua zi Crăciunul,
Întîi ş-întîi cum îi puse,
La biserică să duse.
Aci alţi ţigani zărindu-l,
Îşi făcea semne privindu-l,
Cum că de unde îi are?
Or a ajuns vrun domn mare?
Şi şoptind unul dintr-înşii
L-a-ntrebat: — Ce-ai dat pe dînşii?
Iar el răspunzînd în grabă,
— Pe turul meu, zise,-ntreabă.
— Dec! ce atîtă mîndrie?
Zise cestlalt cu mînie,
Vezi, mă! acum, căci roşeşte,
Cu turul său ne cinsteşte.

FOSTUL LA ŢARIGRAD

— Vladule! de unde vii?
Ei fi fost poate la vii?
— Ba am fost la Ţarigrad,
Unde e zid, iar nu gard.
Zise Neacşu: — Aoleo!
Spune-mi ceva d-acolo:
Ce ai mîncat? ce-ai băut?
Corăbii ai văzut?
Răspunse el îngîmfat:
— Ce? să văz? B-am şi mîncat.
— Auzi, zise, om nerod!

Ce? Corabia e rod?
Gîndeşti că e portoca,
Ca să se poată mînca?
— Ba! a răspuns cînd vorbea,
Bine zici, să bea, să bea.
— Mă Vladule! n-ai fi fost,
Că te văz tot ca-ntîi, prost.
Spune-mi dar, iar l-a-ntrebat,
Turceşte ai învăţat?
— O! zise el, nu-ţi glumesc,
Farsi-farsi să-ţi vorbesc.
— Să te-ntreb dar lucru mic,
La ou turceşte cum zic?
— N-am vrut să-nvăţ lucruri mici;
Gîndeam altceva să-mi zici.
— Dacă nu ştii dar la ou,
Să te-ntreb cum zic la bou?
— L-aşa lucru-ncornorat
Nici nu am mai cercetat.
— Ei bine dar, a zis el,
Să te întreb în alt fel:
La pîine caldă cum zic?
Or ş-asta e lucru mic?
Răspunse Vladu ăl sec:
— Îi zice *sîgeac ekmek*.
— Aferim, zise, voinic,
Dar la a rece cum zic?
— Aş! o lasă cineva
Să se răcească ceva?
Că cum o scotea din foc,
O mînca caldă pe loc.
— Aşadar vorba îmi stric;
Cum te văz, nu ştii nimic.
Zise el necăjit: — Ba;
Nu ştii tu a mă-ntreba.

TÎNĂRUL ŞI BABA

Un tînăr găsind o babă
Bătrînă de tot şi slabă,
Pentru multa bogăţie

Vrea să o ia de soţie,
Şi avînd el în cetate
Un prieten ca un frate,
Merge la dînsul ş-îi spune
Cum că va să se cunune.
Prietenul îl opreşte
Ş-într-acest chip îi vorbeşte:
— Îmi pare rău, frăţioare,
Pentru a ta-nsurătoare,
Că puteai să iei o zînă,
Iar nu asfel de bătrînă,
Să trăieşti fără dulceaţă
Şi să nu simţi de viaţă,
Cînd vei vedea tinerele,
Să priveşti cu jind la ele.
— Aşa este, zise, frate,
La cîte zici ai dreptate.
Dar tînăra, frumuşica,
Nu mi-ar da zestre nimica,
Iar asta babă bătrînă
Mi-a pus cam groşcior în mînă.
Adică, pricepi: îmi dete
Să am pe urmă de fete.
Că ea, cum zice cuvîntul,
Ca mîine o s-o ia sfîntul,
Şi precum rude nu are,
Sînt stăpîn pe miraz mare,
Apoi cu a ei avere
Iau altă după plăcere.
Prietenul zise iară:
— Ba prea bine să nu-ţi pară,
Că aste bătrîne foarte
Trăiesc uitate de moarte,
Şi vorbesc l-ale lor glume
Tot cu duşii după lume.
— Aş! tînărul îi răspunde,
Pleopile ei sînt afunde,
Buzele în jos lăsate,
Gîrbovă de tot la spate.
I s-a supţiat şi nasul,
Ca cînd îşi aşteaptă ceasul.

Şi crez că mult nu o duce,
Curînd din lume să duce.
Să zic chiar şi să trăiască,
Mult doi ani o să tîrască."
Prietenul îl priveşte,
Îi zice şi isprăveşte:
— Dacă ar fi aşa, bine;
Iar de nu, păcat de tine.
Aşadar, el luă banii
Ş-îşi închise cu ea anii.
Baba acu-n loc să moară,
Învie a doua oară
Şi trăind douăzeci încă,
Muri-n bătrîneţ-adîncă.
Atunci iar îl întîlneşte
Prietenul ş-îi vorbeşte:
— E! frate, cum a fost treaba?
Am zis că nu moare baba?
— Ştiam eu, zise săracul,
Că o să-şi bată joc dracul?
Eu pusei pe doi din gură
Şi după ei o puntură,
Dar el găurind cu o sulă,
Puntura o făcu nulă.

*

Asfel de minuni fac banii,
Ei sînt pricina, duşmanii.
Ei mărită şi însoară,
Ochii după dînşii zboară.
Ei cînd vor sta înainte,
Pe nebuni îi fac cu minte.
Pe-nţelepţi îi scot din fire,
Ei sînt la toţi prilostire.

FRUMOASA ŞI URÎTA

Doi flăcăi vrînd să se-nsoare,
Şezînd odată la soare,
Ca prieteni împreună
Sfătuia cu vorbă bună.

Unul începu să zică:
— Eu o să iau frumușică,
Fie și de tot săracă,
Numai, cum zisei, să-mi placă.
Celalt zise: — Ba, frăție,
Eu voi s-aibă bogăție.
Apoi cît de slută fie,
Și urîtă ca stăfie,
Că cu banii eu poci face
În lume orce îmi place.
Și fiind, cum zic, urîtă,
N-o să am grije atîtă
Că alți o să o-ndrăgească,
Și s-o tem să nu iubească.
Dar nevasta cea frumoasă
E ca boala lipicioasă:
Orcine cum o zărește,
Pe loc de ea să rănește,
Și bărbatul ei, firește,
Tot cu frica-n sîn trăiește.
Și de o muscă o teme,
N-are ticnă nici o vreme.
Căci, d-ar fi cît de cinstită,
Curînd dă peste ispită,
Că tinerii nu au treabă,
Umblă pe drumuri degeabă,
Și orunde văd frumoase,
Cu nurițe, drăgăstoase,
Încep curte să le facă,
Mai des pe aci să treacă.
Dau bani, pun cîte o babă
Meșteră la așa treabă
Ș-o momește cu cuvinte
Pînă o scoate din minte,
Apoi atuncea trăiește,
Or mergi de te prăpădește.
Celalt îi tăie cuvîntul:
— Ba dacă e rău pămîntul,
Să fac pe dînsul scăieții
Și să încurcă băieții.
Dar cînd e bun din natură,

Dă rod pe semănătură,
Cum am zice bunioară
După vorba tutuloară:
Poama nu cade-n grădină
Departe d-a ei tulpină.
Aşadar ei să-nsurară
Şi precum au zis luară:
Unul grasă şi lăptoasă,
Iar celalt, numai frumoasă.
Deci să întovărăşiră
Şi după negoţ ieşiră.
Umblară mai mult d-o lună
Şi să-ntoarseră-mpreună.
Dar mergînd l-ale lor case,
Precum bine înserase,
Cel cu nevasta frumoasă
O găsi cu alt la masă.
— Aşa! aşa, nevestică!
A început el să-i zică,
Streinul fugind îndată,
El începu să o bată
Şi să o ispovedească,
După legea mojicească.
Iar ea să îndrepta: — Frate!
Stăi să-ţi spui, nu mă mai bate.
Că la această pricină
Mama Vişa e de vină,
Ea nişte bani îmi aduse
Şi în capul meu să puse
Cu vorbe şi cu momire
Pînă mă scoase din fire,
Zicînd: „Dă ce eşti neroadă?
A iubi acum e moadă,
Bărbatul tău îl ştii bine
Că e sărac ca şi tine,
Munciţi de azi pînă mîine
Să trăiţi, numai c-o pîine,
Că mai mult nu puteţi scoate,
Să-mpliniţi lipsele toate.
Ia fă numai socoteală
Cu a casii cheltuială,

Aceşti bani, cu muncă bună,
Nu-i cîştigaţi într-o lună,
Şi de ce să-i laşi din mînă?
Că nu eşti vro bătrînă.
Şi mai vîrtos d-o culcare
Bărbatul pagubă n-are,
Ci aduci dobîndă-n casă
Ca să aveţi cînd vă pasă."
Şi cu asfel de cuvinte,
Cum zic, mă scoase din minte.
După ce să mai certară,
În sfîrşit să împăcară.
Cel cu cea urîtă iară,
Mergînd tot într-acea seară,
Cu alt în pat o găseşte,
După cum nu trebuieşte.
Degrab la uşă apucă
Şi nu-l lasă să se ducă,
Îi dă una, îl pălmuieşte
Ş-îl întreabă[1] omeneşte:
— Bine, zice, mă băiete,
Nu mai sînt în lume fete,
Şi umbli după neveste?
Spune-mi, bune sînt aceste?
Streinul cade îndată
Şi să roagă să nu-l bată,
C-adevărul îi va spune,
Numai să-i dea iertăciune.
— Eu, îi zise, jupînele,
Vai de păcatele mele!
Nu m-aş fi-ncurcat cu dînsa,
Dar pricina e dintr-însa:
Că o cămaşe-mi trimise
Şi că îmi dă bani îmi zise;
Mi s-a pus în ochi ca zgaiba,
Lua-o-r să o ia naiba!
Pînă cînd iată acuma
Că s-a-nfundat toată gluma.
El iar îl mai pălmuieşte

[1] Tipărit: *întrebă.*

Şi afară-l îmbrînceşte.
Apoi să puse cu bîta
A judeca pe urîta.
Şi isprăvind astă treabă,
Merge la celalt, întreabă
Zicînd: — Frate, mie-mi pasă,
Dar tu cum găsişi acasă?
— Ei! zice, a mea cîştigă,
Scoate bani de mamaligă.
Celalt zise: — Nu e bine,
Rău să aude de mine.
Că a mea precum plăteşte
Crez că-n grab mă sărăceşte.

NEPOTUL AJUTAT

Unui bătrîn prea bogat
De afară dintr-un sat,
Rudă-i rămăsese tot
Singur numai un nepot,
Dar sărac, neprocopsit,
Şi prin şcoli nepedepsit.
Unchiul său fiind asfel,
L-a luat pe lîngă el,
Şi vrînd a-l ajutora,
Pungile îşi scutura,
Împărţind bani la moşii,
Să facă negustorii.
Dar el făcea ce făcea,
Totdauna păgubea.
Unchiul aceste văzînd,
S-a luat foarte de gînd.
„Ce-o fi pricina, zicea,
Nainte el să nu dea?
Că cu cărţi nu-l văz jucînd,
Nici peste măsură bînd,
Pe la blestemaţii iar
Nu-l văz o dată măcar;
Poate că o fi ursit
S-aibă noroc din găsit,
Că în mîini orcîţi îi dau,

Îi zbor, ca cînd aripi au
Dar ş-aceasta o s-o fac,
Să văz, tot va fi sărac?"
Deci să scoală într-o zi
Cu ceea ce-n gînd urzi
Ş-aproape de casa sa,
Unde un rîu să vărsa,
O punte de lemn era,
Şi supt ea apă cura.
L-aceasta dar el s-a dus
Şi dasupra bani i-a pus.
Apoi s-a întors curînd,
Nepotului său zicînd:
— Du-te în grab peste rîu,
La magazia de grîu,
Şi vezi de este închis,
Că m-am turburat d-un vis,
Nu cumva ieri am uitat
Lacătul ei descuiat?
Plecînd dar nepotul său
Ca un sec şi nătărău,
Unchiul p-ascuns să uita,
Să vază de-i va lua.
Nepotul neprocopsit
La punte dac-a sosit,
Ce îi veni lui prin gînd,
Zise întru sine stînd:
„Astă punte pîn-acum,
Fiind tot în al meu drum,
S-a ros pe dînsa trecînd
Cu ochii deşchişi căutînd,
Dar astăzi o să mă cerc
Să văz mijind o s-o trec."
Şi ca un fără noroc
Trecu lăsînd banii-n loc.
Unchiul său aste văzînd,
A luat punga zicînd:
— Dacă eşti neprocopsit,
N-ai parte nici de găsit.

NEPOTUL ÎMPRUMUTAT

Unul avînd un nepot
Sărac şi lipsit de tot,
Vine într-o zi la el
Şi să roagă-ntr-acest fel:
— Unchiule, bine mă ştii
Că n-am coprins, nici moşii,
Bani nu mi-a dat Dumnezeu,
Să negustoresc şi eu.
La multe mă cam pricep,
Dar n-am cu ce să încep,
Nădejdi a m-ajuta
N-am decît la dumneata;
De aceea, unchiul meu,
Mă rog ca la Dumnezeu,
Să-mi dai cinci sute de lei,
Ca să fac negoţ cu ei,
Ş-în jumătate de an
Ţ-îi răspunz pîn' la un ban.
Unchiul său s-a îndurat
La vorba ce l-a rugat
Şi mîna sa ardicînd
Îi arată sus, zicînd:
— Vezi acea oală din cui?
Eu ce am acolo pui.
Caută, şi cîţi găseşti,
Număraţi să-i priimeşti.
Nepotul său, bucuros,
A dat pe loc oala jos
Şi numărînd a găsit
Tocma cîţi i-a trebuit.
Deci, luîndu-i, a plecat,
De unchiul său ajutat,
Şi umblînd în sus, în jos,
Să negustorea frumos.
Dar la numitul soroc
Nu s-a dus să-i dea la loc.
Nici unchiul său nu-i cerea,
Lăsînd să-i dea cînd va vrea.
Multă vreme a trecut,

Unchiul său tot a tăcut.
Deci nepotul socotind
C-a uitat, nepomenind,
Să duse la dînsul iar,
Cu aceleaşi vorbe chiar,
Văitîndu-se şi plîngînd,
Multe nevoi arătînd,
Cu rugăciuni pîn' la cer,
Ca şi alţi săraci cum cer.
Unchiul său cel înşelat
Şi d-al doilea rugat
N-a zis nimic, a tăcut,
C-a uitat s-a prefăcut
Şi, iar spre cui căutînd,
Arată oala, zicînd:
— Acolo orcîţi găseşti,
Ia-i şi să negustoreşti.
Nepotul iar bucuros
A dat oala pe loc jos.
Dar dacă a căutat,
Nimic în ea n-a aflat.
Şi cu părere de rău
A zis către unchiul său:
— Unchiule, iar o ardic,
Că nu e în ea nimic.
Deci unchiul său n-a ascuns,
Ci-îi dete acest răspuns:
— Apoi de cînd ai luat
Într-însa ai mai băgat,
Şi ai venit iar să cei
Ca să găseşti şi să iei?

PLUGARUL ŞI CĂRĂMIDARUL

Un sătean copii crescînd
Şi două fete avînd,
Pe una o au măritat
După un plugar din sat.
P-a doua a dat-o iar
După un cărămidar.
Deci a plugarului, (zi),

Viind la el într-o zi,
O întrebă: ce mai fac?
Cum trăiesc şi cum să-mpac?
Ea răspunse: — Prea frumos,
Că am bărbat inimos
Şi mereu a semănat
De cînd s-a primăvărat.
Numai, tăicuşorul meu,
Ploi de ar da Dumnezeu,
Apoi nu avem habar,
Punem destul în hambar.
Alta ce a dat-o iar
La bărbat cărămidar,
Într-o zi şi ea viind,
Între altele vorbind,
O întrebă: cum trăiesc?
Cum să ţin? cum să hrănesc?
— Prea bine, taică, a zis,
Cîţi bani aveam, i-am închis,
La oameni lucrători dînd
Şi cărămidă făcînd,
Numai Dumnezeu acum
De n-ar ploua nicidecum,
Apoi, cum nădăjduim,
Avem cu ce să trăim.
Tatăl aste ascultînd
S-a uitat la ea zicînd:
— Nu ştiu ce să zic şi eu,
Cum va voi Dumnezeu,
Dar or tu, or soru-ta
Va fluiera or cînta.

TEMEREA

Unul, temîndu-şi muierea,
Tot îi zicea lui părerea
Că ea din drum să abate
Şi nu ţine în dreptate.
Muncit fiind d-aşa gînduri,
Îi zicea în multe rînduri:
— Nevastă! ce o să fie

De-mi tot zice gîndul mie
Că mai ai pe oarecine?
Nu ţii dreptate cu mine?
Iar ea zicea: — Vai de mine!
Nu cobi, că nu e bine.
Cu aste vorbe adese
Glumea, fără să le pese.
Dar nu trece multă vreme
Şi bărbatul ce o teme
Cu alt în pat o găseşte
Ş-într-acest chip îi vorbeşte:
— Ce este această, dragă?
Ai pus moaşă să te tragă?
Nevasta-ncepu la dînsul,
De frică trecînd-o plînsul:
— Nu-ţi ziceam eu, vai de mine!
Nu cobi, că nu e bine?
Acum ce sînt eu de vină?
Gura ta e de pricină,
C-aşa faptă blestemată
Nu-mi pocnea-n gînd niciodată!

MORTUL ÎNECAT

P-un ţigan mort cu paradă
Cum îl ducea toţi grămadă
Ş-a vrut să treacă o punte,
Să meargă la schit pe munte,
Purtătorii cînd pîşiră,
Picioarele îşi greşiră
Şi cu mort cu tot îndată
Căzură în rîu dodată.
Cei vii sta să se cufunde
Şi mortul sălta prin unde.
Iar cei din apă afară
La vii nici nu să uitară,
Ci-ncepură guri să facă:
— Săriţi, că mortul să-neacă!
Toţi după mort alergară
Şi pe cei vii îi lăsară,

Carii ca glonţul căzură
Şi nici nu să mai văzură.

*

Cîţi săraci sînt ce n-au pîine,
Cît să dea nici la un cîine,
Şi vînd sculele din casă
Să facă pentru morţi masă,
Las pe cei vii să postească,
Ca pentru morţi să-mpărţească.

SCUMPUL

Peste un rîu foarte mare
Şi repede curgător
Vrînd să treacă oarecare
Scump, de argint iubitor,
Mergînd pe pod, cum să pare,
Und-a călcat n-a văzut,
C-atît s-a-mpiedicat tare,
Cît drept în rîu a căzut.
Ş-începu să strige-n apă:
— Aoleo! mă înec! mor!
Vino, lume, de mă scapă,
Dă-mi mînă de ajutor.
Un pescar, din întîmplare,
Care aci s-a aflat
Spre a acestui scăpare
Degrab în rîu s-aruncat,
Şi cu multă osteneală
Spre el tare înotînd,
L-a ajuns ca-ntr-o clipeală,
Coraj dîndu-i şi strigînd:
— Dă-mi mîna încoci mai tare,
Întinde-o mai în grab,
Să te scap de înecare.
Fii cu coraj, nu fii slab.
Pe „dă-mi" auzind prin unde,
Scumpul mult s-a supărat:
— Nu-ţi dau nimic, îi răspunde
Ş-în adînc s-a cufundat.

DOFTORIA DE PĂDUCHI

Un leneş şiret odată
Ia cărămidă pisată,
O pune într-o cutie
Ş-o numeşte doftorie.
Deci cu dînsa la tîrg pleacă,
Negustorie să facă.
Ş-începu să strige tare:
— Aide! la leac de vînzare!
Auzind un prost, în grabă
Vine la el ş-îl întreabă:
— Ia ascultă, mă jupîne!
(Îi zicea şi mînca pîine)
Leac mie îmi trebuieşte,
Dar ce boală lecuieşte?
— Tu dă ce îl vei să fie?
De dicoft or d-alifie?
Cumpărătorul îi zise:
— Eu nu-nţeleg d-aşa vise,
Mie-mi trebuie unsoare
Care păduchi să omoare.
— Bravo! zise vînzătorul,
Pentru asta mi-e prăfşorul.
Dar de cîte-ţi trebuieşte?
Ai, mai curînd porunceşte!
— Dă-mi, cu voia dumitale,
Aicea de cinci parale.
După ce-i dă puţintică,
Prostu începu să zică:
— Acum, jupînele, spune:
La păduchi cum îl[1] poci pune?
— Prinde-l, zise vînzătorul,
Şi, căscîndu-i botişorul,
Cum îi vei presăra-n gură,
Moare ca de lovitură.
Prostul cu gura căscată
Îl mai întreabă o dată:
— Dar, jupîne, cînd îl prindem
Nu-i mai bine să-l ucidem?

[1] Tipărit: *îi*

— O! zise, atît mai bine,
C-atunci faci cum să cuvine.

*

Şiretul, fără greşală,
Pe prost lesne-l înşală.

PLANUL SIMIGIULUI

Un simigiu oarecînd
Covrigi, simiţi încărcînd,
A umblat din sat în sat
Şi schimbînd, pe oau i-au dat:
Deci tabla-n cap dacă ia
Cu acele oau pe ea,
Să întorcea la oraş
Ca şi un negustoraş.
Dar pe drum cînd să ducea,
Să gîndea şi plan făcea:
„Cum sînt, zise, aste oau,
Tot bune, proaspete, nuoau,
Care-s cinci sute, să zic,
De vor prisosi, nu stric,
D-oi sta la cloşci să le pui,
Tot oul o să-mi dea pui.
Să zic acum c-a crescut
Şi găini mari s-au făcut,
Aste-ntr-o zi peste tot
Cinci sute de oau îmi scot.
Să le vînz ca un sărac,
Ceva părăluţe fac.
Cinci sute de găini dar,
Clocind o să-mi dea pui iar,
Fiecare douăzeci.
Ho! ho! Stane, unde pleci?
Stăi să vedem cîte fac,
Apoi cum o să mă-mbrac!
Socoteală prea nu au,
Cinci sute de cloşci îmi dau
O sută de sute-n cap,
Hait! de sărăcie scap."

Cînd zise „hait", bucurat,
Îşi uită că e-ncărcat.
Şi sărind sus ca un ţap,
Dete tabla peste cap,
Oule pe jos turti
Şi planul îşi izbuti.

*

Mulţi mari lucruri socotesc
Şi nici mici nu isprăvesc.

VÎNĂTORUL

Un vînător în pădure
Văzînd pe urs mîncînd mure,
Puşca la dînsul întinse,
Dar bine nu i să prinse;
Aşa făcu judecată
Ca să vie altă dată,
Fiindcă, cum trebuieşte,
Văzu unde lăcuieşte.
Asfel gîndind, aci-l lasă
Şi să duce trist acasă.
Deci într-o zi să-ntîlneşte
C-un cojocar ce cîrpeşte
Şi fără nici o-ndoială
Să apucă la tocmeală,
Zicînd: — Frate cojocare!
Am o piele de vînzare
Bună de tot, nestricată,
Tocma prin şale-mpuşcată.
Cojocarul îi vorbeşte:
— Dară, frate, trebuieşte.
De lup e, or de ce treabă?
— E de urs, răspunse-n grabă.
— Aici o ai, or acasă?
— Ba, zise,-n pădurea deasă,
Că-i ştiu vizuina bine;
De vei, poţi merge cu mine.
— Ce ceri pe ea? Este mare?
Îi făcu iar întrebare,

Este ca cea de berbece?
— Ba, zice, d-un stînjin trece.
Ursul în pădure şade,
Ei să tocmesc cum să cade.
După ce i-a dat arvună,
Şi bea-ldamaşu-mpreună,
Să apucă vînătorul,
Vrînd să-şi împlinească dorul,
Umple puşca, o găteşte,
Cu glonţuri o-nţepeneşte,
Cînd pe umăr s-o ardice,
Atunci cîrpaciului zice:
— Ai, frate, acum cu mine,
Să vezi cum ţi-l culc de bine.
Necăjit, cu creaţă-n frunte,
Pleacă către urs la munte,
Ş-ajungînd pădurea deasă,
Ursul unde vrea să iasă,
Cojocarul îl opreşte
Şi, stînd, cu el să-nvoieşte,
Că el aci să s-ascunză
La vreun copaci în frunză,
Şi d-acolo să privească
Pe urs cînd o să-l lovească.
Deci vînătorul pîndeşte,
Gîndeşte, să socoteşte
Cum şi unde să-l lovească,
Pielea rău să nu-i găurească.
Tocma cînd îşi făcea planul,
Iacă şi ursul, duşmanul,
Ieşea trosnind din pădure
Şi să ducea după mure.
Puşcaşul, cum îl zăreşte,
Să spăimîntă, înlemneşte,
Stă şi tremură de frică,
Perii-n cap i să ardică,
Să dea fugă e ruşine,
Că cîrpaciul vedea bine.
Slobozi puşca în grabă,
Dar nu făcu nici o treabă,
Că nu căzu ursu-ndată

Cu o puşcătură dată.
Să mai umple vreme n-are,
Ursul venea spre el tare.
Neavînd altă ce face,
Cade jos, ca un mort zace.
Ursul, după ce sosește,
Peste dînsul să trîntește
Şi să pune de ascultă
La urechea-i vreme multă,
Ca să vază dacă suflă.
Iar el săracul se umflă,
Era moartea să-l apuce,
Ursul pînă a se duce.
Şi văzîndu-l că nu mişcă,
Nici nu-l muşcă, nici nu-l pişcă,
Ci să pune de-l împute
Şi merge-n pădure iute.
Apoi puşcaşul să scoală
Galben, ca zăcut de boală.
Iar cîrpaciul vine-n grabă
Şi începe de-l întreabă:
— Măi nene! măi frăţioare!
Spune-mi drept, te jur pe soare,
Ursul ce vorbă îţi spuse
La urechea-ţi cînd se puse?
Iar puşcaşul zise: — Frate!
Îmi spuse lucruri ciudate:
Cum că de azi înainte
Ţine, zise, bine minte
Şi nici un lucru nu vinde
În mîini pînă nu-l vei prinde,
Nici bea cu tocmeală bună
Aldămaşu împreună.

TALERUL CU DOUĂ FEŢE

Oarecare meşteraş
A trimis un băieţaş
Cu un taler rudăresc,
Cu două feţe, prostesc,
Ca să ia de la băcan

Icre roşii de un ban.
Îi mai dete şi alţi doi,
Să ia icre negre moi.
Băiatul, cam prosticel,
Cerînd icre de un fel,
Le-a pus pe taler aci
Şi altele porunci.
Băcanul daca i-a dat,
— Unde le pui? l-a-ntrebat.
El talerul întorcînd
Şi icrele răsturnînd,
— Pune-le aici, a zis,
Ş-a mers d-unde l-a trimis.
Acolo cînd s-arătat,
Stăpînul său l-a-ntrebat:
— Celelalte unde sînt?
Or nu-nţelegi de cuvînt?
Copilul iar întorcînd,
Şi „iacătă-le" zicînd,
Căzură ş-acele jos,
Nimica fiind din dos.
Stăpînul său necăjit
Îndată l-a pălmuit,
Zicînd: — Vezi minte să ţii
Şi păzeşte să nu fii
Cu două feţe şi tu,
C-as' taler ce te bătu.

TOPORUL ŞI VĂCŞOARA

Un ţigan meşter fierar,
Vecin fiind c-un plugar,
Şi certîndu-se în vînt
Pentru un colţ de pămînt,
Face-ndată un topor
Plocon la judecător
Şi ducîndu-l la piept strîns,
De acel plugar s-a plîns,
Zicînd: — Cocoane, fă-mi drept,
Dumneata eşti înţelept,
Pravila o ştii de rost,

Nu eşti ca d-alde noi, prost.
Un rumîn azi a venit
Şi şatra mi-a necinstit.
Ce mi-a zis d-aş înşira,
Mă tem că te-oi înjura,
Mi-a zis: „Mă! tu eşti un hoţ
De n-ai de potrivă-ţi soţ.
Eşti un ţigan răpitor,
Şiret şi înşelător,
N-a rămas un om în sat
Care să nu-l fi pişcat."
— Mă! mă! n-auzi tu, mişel,
Zapciul strigă la el,
Aste cîte mi le spui
Mie le-a zis el, or cui?
— Ba, ba, coconaşul meu,
Zicea el cum că sînt eu.
— Cînd dar bîrfeşti „lo, lo, lo",
Să zici „mie acolo".
— Aşa, cocoane, făcea,
Mie acolo zicea.
— Mergi dar, nu te necăji,
Cum ştiu eu voi îngriji.
Ţiganul dac-a ieşit,
Rumînul n-a zăbovit.
Pe loc o văcşoară ia,
Merge la zapciu cu ea,
Jalbă pentru ţigan dînd
Şi dreptate iar cerînd.
Zapciul, vaca văzînd,
Porunci cît mai curînd
Ca s-aducă pe ţigan
Să stea faţă la divan.
Deci daca s-a-nfăţişat,
Ş-amîndoi s-a judecat,
Cel cu vaca ieşi drept
Ş-a zis că-n zădar să cert.
Ţiganul, dac-a văzut
Că judecat-a pierdut,
Şi socotind c-a uitat
De toporul ce l-a dat,

Zise:—Cocoane! apoi,
Fie-ţi milă şi de noi.
Şi ia un topor încai
Dreptatea-n două să tai.
Judecătorul, rîzînd,
Îi dete răspuns zicînd:
— Aşa e, ţigane, dar
Toporul este murdar,
Că o vacă l-a călcat
Şi coada i-a băligat,
De nu poci nici într-un fel
Să mai pui mîna pe el.

CIOBANUL ŞI MĂGARUL

Cum dormea un biet cioban
La umbra unui tufan,
Măgarul îşi păşuna
Şi de căpăstru-l ţinea.
Doi hoţi vin cu vicleşug
Şi fac acest meşteşug:
Unul zise: — Să iau eu
Căpăstrul în capul meu,
Precum şi al său samar
Şi să mă prefac măgar,
Iar tu, măgarul luînd,
Mergi undeva mai curînd,
Că eu lesne poci scăpa
Cînd el să va deştepta.
Precum a zis făcînd dar,
Şi hoţul stînd drept măgar,
Omul cînd s-a deşteptat
Şi asupra-i s-a uitat,
Începu a să cruci,
Zicînd: — Fugi, drace, d-aci.
Iar hoţul privind la el
Îi zise într-acest fel:
— Stăpîne, eu drac nu sînt,
Să mă păzească cel sfînt,
Ci sînt chiar al tău măgar,
Poţi să cunoşti pe samar.
— Lucru ciudat, zise el,

Eu nu mă pricep ce fel!
Zise hoțul către prost:
— Stăpîne, eu om am fost,
Și la părinți cînd eram,
Totdauna supăram,
Așa într-o zi pe loc,
Cum m-a blestemat cu foc,
În măgar m-am prefăcut
Ș-am plecat după păscut.
Umblînd pe cîmpul întins,
Unul îndată m-a prins
Și ca un măgar pierdut
La dumneata m-a vîndut.
Acum, precum văz curat,
Părinții mei m-au iertat
Și iar m-am schimbat în om,
Cum pășteam supt acest pom.
Omul zise: — Fătul meu!
Dac-așa vru Dumnezeu,
Și de mine slobod ești,
Dar vezi să nu mai greșești.
Deci ceva vreme trecînd,
Ciobanul la bîlci mergînd,
Și fiind cumpărător,
Văzu măgaru-n obor,
Îl cunoscu că e el
Și îi zise acest fel:
— Sărace, ce-ai greșit iar
De ai ajuns tot măgar!

HOTĂRÎTUL DE MOARTE

Mai demult, în alte veacuri,
Doftorii, deși da leacuri,
Dar n-avea c-acum știință
Pentru orce neputință.
Atuncea dar oarecare
Doftor cu diplomă mare
Pe un tînăr bolnav foarte
L-a fost hotărît de moarte
Și, părăsindu-l îndată,

Nu s-a mai dus altă dată.
Dar tînărul d-acea boală
Însănătoşat să scoală
Ş-în tîrg, mergînd voiniceşte,
Doftorul îl întîlneşte.
Să uită la dînsul bine
Şi să-l întrebe nu-i vine;
Zise întru sine: „Oare,
Să scoală omul cînd moare?
C-acest prea seamănă foarte
Cu cel hotărît de moarte."
Şi prins fiind de mirare,
Zicînd, îi făcu-ntrebare:
— E! domnule, ce mai veste?
P-ailalta lume ce este?
Iar el: — O, domnule! zise,
Sînt lucruri mari, iar nu vise.
La iad văzui nişte rele,
Vai de păcatele mele!
Că să certa dracul mare
Cu moartea şi striga tare
Zicînd: dă ce nu grăbeşte?
Ce face de zăboveşte
Şi nu omoară, să care,
Să umple iadul mai tare?
Iar moartea-ncepu să zică:
„Eu nu stric, doftorii strică,
Că omul cum cade în boală,
Ei merg ş-îndată îl scoală."
Aceasta auzind dracul,
Mult s-a necăjit, săracul,
Ş-începu să se gîndească
În ce chip să-şi izbîndească.
Alt drac ce-i sta înainte,
Zicînd, i-a adus aminte
Cum că întîi să omoare
Pe toţi doftorii sup soare,
Ş-atunci, din necăutare,
Lesne moare fiecare.
Aşa dracul să împacă
Şi porunceşte să facă

Catagrafie anume
De cîţi doftori sînt în lume.
Ş-apucînd cu d-amăruntul,
Însemna pe toţi cu puntul.
Cînd unul, cînd altul zise,
Logofătul mereu scrise,
Dar cînd am auzit bine
Că a pomenit de tine,
Strigai vorbele aceste:
„Nu, nu, el doftor nu este.
Eu dau pentru el dovadă,
Cu marturi buni o grămadă."
Apoi dînd iscălitură,
Te-a lăsat, nu te trecură.

CÎNTĂREŢUL ŞI BABA

Oarecînd un cîntăreţ
Atît să ţinea măreţ,
Cît gîndea de sine el
Că-ntrece pe Cucuzel.
În biserici cînd cînta,
La toţi de rînd să uita,
Să vază care obraz
Mai mult îl va face haz.
Asfel cum şi el cîntînd
Şi gura la toţi căscînd,
Zărea p-o babă plîngînd
Ş-adesea ochii ştergînd;
Şi fiind capriţios,
Gîndi căci cîntă frumos,
Inima babii rănea
Şi spre jale o pornea.
D-acest gînd să-nfomura
Ş-încă mai tare zbiera,
Cît celor ce-l auzea
Urechile însurzea.
Şi vrînd a-şi încredinţa
Părerea ce-l înălţa,
Într-adins el într-o zi
Mătuşii vreme păzi

La un loc mai singurel
Şi o-ntrebă acest fel:
— Mamă! te jur pe cel sfînt
Să-mi spui, dă ce eu cînd cînt,
Tu începi să lăcrămezi
Şi de plîns nu încetezi?
Baba nimic n-a ascuns,
Ci oftînd i-a dat răspuns:
— Of! of, dragul maichii pui!
Fiindcă mă-ntrebi, să-ţi spui:
Am avut un măgărel,
De ne hrăneam, biet, cu el,
Şi de cînd s-a întîmplat
De lupii ni l-a mîncat,
Orcînd te auz cîntînd,
Plîng cu jale ascultînd,
Că parcă-l auz pe el,
Cu glasul cel frumuşel.

FECIORUL MOŞTENITOR

Unul avînd opt feciori,
Tot mari, ajunşi negustori,
În pat bolnav cum şedea
Şi sufletul vrea să-şi dea,
Fără să lase înscris,
Numai atîta a zis:
— Al meu mult-puţin rămas
La un fecior tot îl las.
Dar n-a numit, la Coman, Vîlcan,
La Stan, la Bran, or la Nan.
După ce dar l-a-ngropat,
De ceartă s-a apucat,
Vrînd fiecare fecior
Să fie moştenitor;
Trăgea tot în partea sa
Ş-altor nimic nu lăsa.
Daca văd că nu să-mpac,
Ci mai mult gîlceavă fac,
La judecată să duc
Şi să arate apuc

Că de către răposat
Diată nu s-a lăsat.
Ci-a zis: „Tot al meu rămas
La unul din voi îl las."
Judecata a răspuns:
— Aici e sicret ascuns,
Ci mergeţi de odihniţi
Şi dimineaţă veniţi
Toţi cu cîte un ciomag
(Să vază cui a fost drag).
Deci a doua zi viind
Şi în mîini bîte ţiind,
Judeţul cum i-a văzut
Să ardică din şezut
Şi îşi dă al său cuvînt,
Zicînd: — Aideţi la mormînt.
Dacă au ajuns aci,
Să-l dezgroape porunci,
Şi dînd cu bîtele-n el,
Să-l întrebe-ntr-acest fel:
„Taică! pe care fecior
Ai lăsat moştenitor?"
Ei porunca ascultînd
Şi precum a zis făcînd,
Unul privea şi plîngea
Ceilalţi cînd îl ciomăgea.
Judecătorul văzînd
S-a răstit la el zicînd:
— Pentru ce şi tu nu dai?
Ce te uiţi aşa şi stai?
El răspunse: — Ce fel eu
Poci să bat pe tatăl meu?
Nu dau în el d-aş şti chiar
Că nu iau nimic măcar.
Judeţul strigă atunci:
— Ajunge, nu-i mai daţi munci.
Iată, mortul a vorbit
Ş-a spus cin' l-a fost iubit,
Acest dar al său fecior
Va fi şi moştenitor.

Cîinile pe gerul tare,
Cînd ningea zăpada mare,
Să-ncovrigase cu totul,
Vîrîndu-şi sup coadă botul,
Ş-într-a lui tremurătură,
Clănţănindu-i dinţii-n gură
Zicea: „O, cît e de bine vara!
Că doarme omul afară
Şi de nici un frig nu-i pasă,
Fuge de purici din casă.
Dar acum casă-i e dragă,
Aleargă-ntr-însa să bagă,
Şi pe mine-n vînt mă scoate,
Să-i păzesc din curte toate.
Dar vezi cap sec şi la mine!
C-astă-vara fuse bine,
Şi era destule oase
Prin curte de mine roase.
N-am strîns să le fac grămadă,
Ci au rămas sup zăpadă.
Numai cu ce-mi da din masă
Puteam să-mi zidesc o casă,
Că după cum mi să pare
Nu trebuie aşa mare,
Uite-mi capul, uite-mi coada,
Mai să-mpreună cu noada.
Dar lasă, d-acu nainte
Patima mă-nvăţă minte,
Cum va sosi vara-ndată,
Precum a mai fost odată,
S-apuc să strîng oase goale,
Tot ciolane de rasoale.
Şi cînd le roz, să-mi zic mie:
Mă! vezi, fă iconomie,
Nu roade peste măsură,
Mai opreşte de la gură
Şi îţi fă şi tu o casă,
Ştii că la iarnă îţi pasă.
Apoi după ce-mi voi face,

Vie gerul cît îi place."
Aşa cîinele sirmanul
Făcîndu-şi, cum am zis, planul,
Dacă sosi primăvara,
După aceea şi vara,
Începe oase s-adune,
Merge, la un loc le pune,
Nu le roade aşa tare,
Le ţine supt pază mare,
P-alţi cîini să le ia nu lasă,
Că-i trebui să-şi facă casă.
După ce-a strîns puţintele,
S-a întins pe lîngă ele,
Ş-începu să se privească
Ca s-apuce să zidească.
Dar uitîndu-se-n lungime,
La toat-a lui întregime,
Şi năduşindu-l căldura,
Zise: „U! a! căscînd gura,
Und-aşa oase mulţime
După toat-a mea-ntregime?
Aş! o să-mi mai fac eu casă,
Să-ncep să zidesc, or lasă,
Că iarna trecută-mi pare
Nu era frig aşa tare.
Cum va fi fost nu ţiu minte,
Voi vedea d-acu nainte."
Ş-aceasta zicînd în sine,
S-a pus să le roază bine.

*

Mulţi cînd dau peste nevoie
Să frîng şi să încovoie
Zicînd: „De azi înainte,
Asta mă învaţă minte".
Apoi răul dacă trece
Ş-în ceva bine petrece,
La trecut nu mai gîndeşte,
D-următor nu să fereşte.

CÎINELE LĂTRĂTOR

Un filosof pe un cîine
L-a întrebat, dîndu-i pîine,
Dă ce latră totdauna
Aiurea-n vînt şi la luna?
El zise: — Eu latr-aiure
Ca să sperii lupii-n pădure.
— Bine, îl întrebă iară,
Cînd latri, căci pîrţăi dară?
Cîinele-ncepu să zică:
— Vezi că şi mie mi-e frică.

*

Cîinele spuse tot dreptul
Cînd l-a-ntrebat înţeleptul.
Mulţi sînt cînd zic: „Eu n-am frică",
Tot trupul li să furnică.
La o armie odată
Începînd toaba să bată,
Un ostaş tremurînd tare,
Îi zise alt oarecare:
— Tu văz că tremuri de frică.
— Ba! începu el să zică,
Inima război îmi cere
De nu poci sta pă picere.

CÎINELE BĂTUT

Un filosof oarecare
Întîlnind p-un cîine mare
I-a zis: — Jupîn latră-gură,
Astăzi cîţi inşi te bătură?
El a răspuns: — Mă loviră
Cîţi nebuni mă întîlniră,
De eşti şi tu din ei unul,
Bate-mă ş-îmi taie drumul.

RĂZBOIUL CÎINILOR CU LUPII

După potopul lui Noe,
Şi după acea nevoie,

Hiarele cîte scăpară
Ş-în pustii să-mpră̦ştiară
Iară multe să făcură
Şi tot pămîntul umplură;
Mai vîrtos cîinii şi lupii,
Carii să prăsesc ca stupii,
Să-nmulţise-n aşa sume
Încît nu-ncăpea în lume,
Nu le mai ajungea poame,
Murea mulţime de foame.
Şi dintr-această pricină
(Cum povestea o vecină)
S-a aţîţat o gîlceavă
Între cîini şi lupi grozavă,
Unii ş-alţii vrea să fie
Singuri numai în pustie,
Să lătra, să muşca foarte
Şi să bătea pîn' la moarte.
Trăind dar ei în nepace,
Gîndiră război a face,
Ca or cîinii să rămîie
Înfigînd triumf mămîie,
Or lupii să stăpînească,
Şi ei să se prăpădească.
Aşa cîinii-ntr-a lor parte
Traşi fiind de lupi departe
Au pus pristav, s-adunară,
Să gătiră, să-narmară.
Întîi însă-n rînd şezură
Ş-între dînşii sfat făcură,
Ca ce fel să-i împresoare
Şi mai lesne să-i omoare.
Dezlegîndu-şi dar tăcerea,
Începur-a-şi da părerea,
Unulună, altul altă,
Făcea chipzuire naltă.
Hotărîră-ntr-o clipeală
Ca, dînd cu toţii năvală,
În deal la lupi să se urce
Şi regula să le-ncurce,
Apoi mereu să trîntească,

Tăind oştire lupească.
Dar un dulău fără coadă,
Ce fusese şi iscoadă,
Arătîndu-se în faţă,
Zicînd le dete povaţă:
— Planul dumneavoastră-mi place
Şi lesne să poate face,
Dar însă îmi este frică
Că oastea noastră e mică,
Şi de le vom cădea-n gheară,
Pe toţi ne face papară;
Ci fiindcă nu să ştie
Învins cine o să fie,
Să lăsăm, găsesc cu cale,
Supt-coadele-n astă vale,
Şi d-om vedea în bătaie
Că ei ne-nving şi ne taie,
Să fim uşurei la fugă,
Să nu poată să ne-ajungă,
Că fuga e ruşinoasă,
Dar este şi sănătoasă.
Deci toţi planu-i lăudară
Şi aşa făcînd plecară,
Cu cozile ardicate
Ş-încovrigate pe spate,
C-urlet, cu lătrătură,
Strigînd „ura!" toţi din gură,
Îndată în deal suiră
Şi peste lupi năvăliră.
Lupii nu s-au putut teme,
Că s-au fost gătit din vreme,
Ci, clănţăind dinţi la dînşii,
Săriră pe loc într-înşii
Ş-asupră-le puind mîna,
Le vîntura pe sus lîna.
Cîinii corajul pierdură,
Mai mult nici nu să bătură,
Ci îndărăt apucară,
Lupii la goană-i luară.
Fugă grămadă în vale
Să-şi ia sub-coadele sale,

Toți cîte unul repede,
Al său, strein, nu îl vede,
N-au pas cînd să le aleagă,
Lupii după ei aleargă.
Ș-așa de mult îi goniră,
Pînă-ncît îi răsipiră,
Băgînd pe unii-n cetate,
Pe alți afară prin sate.
Bieții cîini dacă scăpară,
La supt-coadă să uitară
Ș-au văzut fiștecare
Că supt-coada nu și-o are,
Ci le-au luat tot schimbate
Unul l-altul strămutate.
Necăjiți foc pleacă-n grabă,
Să întîlnesc, să întreabă,
În alt chip nu să încrede,
Cu ochii pînă nu vede.
Și d-atunci au luat modă
Să se caute supt coadă.

ȚIGANUL ȘI CĂLĂTORUL

Țiganul supt cort șezînd
Și tutun nemaiavînd,
Văzînd pe un călător
Care era trecător,
Începu a alerga
Și după el a striga:
— Jupîne, jupîne! stăi!
Mînca-ț-aș nădragii tăi.
Călătorul, auzind,
A stătut la el privind,
Să vază ce s-a-ntîmplat,
Ce are de arătat.
Țiganul dac-a venit,
Îi zise bun-întîlnit.
Și calul supt el privind,
Îl întrebă cam zîmbind:
— Asta e iapa de an
Ce-a murit în Bărăgan?

Iar călătorul, rîzînd,
Scuipă asupră-i zicînd:
— Ce spui, cioară de ţigan?
Trăieşte ce-a murit an?
Ţiganul îi zise: — Ba.
D-aceea vrui a-ntreba,
Vorbă să fie; eşti bun,
Dă-mi o liulea de tutun.

*

E un proverb ce îl zic:
„Aideţi să vorbim nimic."
Mulţi la nimicuri vorbesc
Cînd în folosu-şi privesc,
Căci unii trăiesc muncind
Şi-alţi cu vorbe potrivind.

ŢIGANUL POCĂIT

— Vedeţi, zise un ţigan,
Ăl gard după ăl curcan?
D-acolo nici să-l luaţi,
Dar nici iară să-l lăsaţi.
Eu nu voi să am păcat
Să ziceţi c-am îndemnat.
Dar împărţind ca-ntre fraţi,
Partea mea tot să o daţi,
Şi fiindcă sînt jurat
Să nu mănînc de furat,
Să mergeţi să o schimbaţi
Şi pe peşte să o daţi,
Că sînt bătrîn, mă păzesc,
Şi voi să mă pocăiesc.

*

Cîţi sînt aşa pocăiţi
Şi de rele părăsiţi,
Ei ca de foc să păzesc,
Dar pe alţi povăţuiesc
A face rău nencetat,

Gîndînd că nu e păcat,
Dar, vai! cînd să dovedesc,
Dopotrivă pătimesc.

MAȘTERA

O văduvă oarecînd
Un mic copilaș avînd,
A luat iarăși bărbat,
Văduv și el c-un băiat,
Crescînd ea p-acești copii
Tocma ca pe niște fii.
Și-într-o zi pîine tăind,
La amîndoi împărțind,
Întinse la al său, dînd
Un codru bun și zicînd:
— Na, mojic și mascara,
Doar te vei sătura,
Aoleo! mult ești urît!
Mucos și posomorît!
Apoi celuilalt a-ntins
O felioară ș-a zis:
— Na, ție, dragul meu fiu,
Să-ți dea mama, cilibiu,
Pupa-te-aș, mult ești frumos,
Curățel și drăgăstos.
Iar el a zis către ea,
Pe cînd așa-l mîngîia:
— Mamă! aș fi vrut și eu
Să fiu ca și frate-meu,
Mojic, urît, cum ziceai,
Și codru mare să-mi dai.

SLUGA OSÎNDIT

L-alt cinci sute de nuiele,
Lesne cînd nu guști din ele.

Un aga se necăjise
Pe sluga-și ce îi greșise
Și a poruncit îndată
Aci naintea-i să-l bată,

Strigînd: — Puneţi-l jos iute
Şi îi daţi la tălpi cinci sute.
— Aman, aga! zise sluga,
Ascultă-mi puţintel ruga.
Judecata dumitale
Este prea foarte cu cale,
Dar eu sînt la îndoială
Şi am mare bănuială
Că or n-ai mîncat bătaie,
Să ştii durerea cum taie,
Sau nu ştii număra bine
Şi porunceşti cum îţi vine;
Sute-s ale de nuiele,
Nu-s ceva mai puţintele!
Agaua, făcînd haz mare,
Îi dete, atunci, iertare.

DE CÎND PLOAIA CU CÎRNAŢII

Demult, în vremea uitată,
O muiere cînd dregea,
De bărbatul ajutată,
Cele de lipsă-n argea,
Săpînd ei din întîmplare
La iepe să facă loc,
Au dat peste o căldare
Plină cu gălbinet foc.
O scot d-acolo îndată,
În casă sup pat o duc;
Fiind şi o groapă gată,
Aici iară o astrunc,
Zicînd bărbatul muierii:
— Să taci, nevastă, cît poţi,
Că de vor afla boierii,
Ni-i ia îndată pe toţi.
Ea fiind ca într-o parte,
Fără de creieri în cap,
Că tot aşa seci au parte,
Alţi mai cu minte nu sap,
Să tacă mijloc nu fuse,
Taina inima-i rodea,

Ş-apucînd, sori-sei spuse;
Că ea o tăcea gîndea.
Soru-sa şi ea îndată
La bărbatul său a spus,
Şi el, fără judecată,
De frate-său n-au ascuns.
Frate-său la altul iară
Să o spuie au putut
Şi aşa mai toţi aflară
Şi tot satul au ştiut.
Deci cel ce găseşte banii,
Trăgînd c-urechea prin sat,
Văzînd că ştiu şi duşmanii
De ceea ce s-a-ntîmplat,
Pricepu că vestea asta
De la altul n-a ieşit,
Ci chiar proasta lui nevastă
Ar fi spus-o negreşit.
Şi atuncea cum fusese
La un bîlci cu alţi bărbaţi
Şi cu sine adusese
În traistă nişte cîrnaţi,
Vine în grabă acasă,
Să face speriat nespus,
Strigă nevastă să iasă,
Îi arată un nor sus,
Zicînd: — Luai la tîrg veste
De la oameni învăţaţi
Că norul ce vine este
Plin de ploaie cu cîrnaţi.
Şi cum că vin le e teamă
Nişte păsări după el,
Cu aripile d-aramă
Şi cu ciocul de oţel,
Şi dau toţi cu socoteală
Că de mulţime ce sînt,
Viind într-a lor iuţeală,
Vor face rău pre pămînt.
Nevasta-ncepu să zică:
— Ce spui? aşa să trăieşti!
Aoleo! eu mor de frică,

Tu, frate, să mă păzeşti.
El necăjit îi răspunde:
— Ce să păzesc mai întîi?
Tu mai bine te ascunde
Şi eu singur să rămîi.
— Unde? unde, frăţioare?
Zicea ţiindu-l de brîu.
El zicea să se pogoare
Aci-ntr-o groapă cu grîu.
Aceasta ea o şi face.
Puind o scară curînd,
Intră-nlăuntru şi tace,
Speriată, tot tremurînd.
Bărbatul său c-o prăjină
Gura gropii-ncrucişind,
Aruncă o rogojină,
Peste ea mei presărînd.
Găini, curcani năvăliră
La meiul cel răsipit,
Ciocăniră, bocăniră,
Pînă cînd s-a isprăvit,
Făcînd pe biata muiere
Să crează că au plouat.
Începu el să şi zbere,
Ca cînd ceva l-a muşcat,
Ş-alergînd cu grabă mare,
Scoase căldarea pe loc
Ş-îngropînd-o-n depărtare,
Lipi pămîntul la loc.
Deci după ce trecu norul,
Mergînd, groapa a deşchis
Şi în mînă cu toporul
Către nevasta a zis:
—Ai, acuma ieşi afară,
Că eu făcui ce făcui,
Mă luptai pînă zburară
Şi apucai ce putui.
Ea, ieşind îngălbinită,
L-a-ntrebat că l-a muşcat?
El i-a zis: — Fii odihnită,
Cu securea am scăpat.

Îl mai întrebă ea iară:
— Dar vrun cîrnat ai răpit?
El i-a răspuns: — Dară, dară,
Vro cinci am căpătuit.
— Unde-s, neică? mai sînt încă?
Veselă îl întreba.
Dar ce-o să-i faci? să mănîncă?
Să frig vreunul, au ba?
— Frige, frige, zise, puică,
Sînt buni ca orce cîrnaţi,
D-am avea să bem şi ţuică,
Ar fi şi mai minunaţi.
Mai scoase el din desagă
Şi o lipie pe loc,
Zicînd: — Şezi, nevastă dragă,
Să mîncăm pe lîngă foc.
Ea mîncînd întrebă: — Neică!
Dar şi lipii a plouat?
El îi zise: — Ba nu, leică,
Altă potcă s-a-ntîmplat,
Ispravnicii azi bătură
Pe zapciu pentr-o belea
Tot cu lipii peste gură
Şi înapoi le-azvîrlea.
Eu văzînd că toţi luară
Care-n mînă le cădea,
Abia şi într-a mea gheară
Asta o putui vedea.
După ce făcu el asta
Bazagonie atunci
Şi îşi fermecă nevasta,
Cum momim şi noi pe prunci,
Trecu vro cîtăva vreme
Şi la zapciu fu chemat.
El iar fără a se teme
Îndată s-a-nfăţişat,
Căruia-ncepu să-i zică
Cu un ton foarte răstit:
— Cum tu de n-ai nici o frică
Să ţii ceea ce-ai găsit?
Nu ştii că de stăpînire

Avem straşnice porunci
Pentru aşa tăinuire
Ca să pedepsim cu munci?
De aceea nu ascunde,
Ci scoate tot la maidan,
C-apoi de nu, vei răspunde
În cazne pîn' la un ban.
Iar el de aste cuvinte
Fără a se-nfricoşa,
Cu coraj stînd înainte,
Urmează a zice-aşa:
— Boierule! mie năpaste,
Poţi să-mi faci orice urît,
Eu pentru vorbele aste
Cu greşală sînt pîrît.
Că de găseam vro comoară,
Era altfel să mă port,
Iar eu nu am nici de moară,
Umblu de foame mai mort,
Cine m-a văzut în viaţă
Vrodată să găsesc bani?
Să vie să stea de faţă,
Să văz, care-mi sînt duşmani?
Pîra cere şi dovadă,
Oameni buni de crezămînt,
Că aşa pot o grămadă
Să vorbească numa-n vînt.
Atuncea zapciul pune
Pe pîrîşul la mijloc
Şi către el zise: — Spune,
Cum l-ai văzut ş-în ce loc?
— Eu nu-l văzui, el răspunse,
Ci numai am auzit.
Vecinul Ion îmi spuse
Cum că el l-ar fi zărit.
El dar să vie în pripă
La slujitori porunci,
Pe care numa-ntr-o clipă
Îl aduseră aci.
I s-a făcut întrebare,
Şi el iară a răspuns

Că l-a văzut i să pare
Alde nea Stan pe ascuns.
Viind Stan, spuse pe altul,
Altul p-altul arătă,
Pînă cînd strînse tot satul,
Şi pe toţi îi cercetă.
În sfîrşit dar vorba asta
Din om în om s-a-nfundat,
Şi află că chiar nevasta
Sori-sii au arătat.
Deci pe ea dac-o aduse,
Afară pe toţi a dat,
Şi la-ntrebare o puse
Cu un mijloc delicat,
Zicînd: — Eu aflai prea bine
De banii ce i-aţi săpat,
Dar voi ca şi de la tine
Să auz cuvînt curat.
Bărbatul tău o căldare
Arată c-ar fi găsit
Şi alţii fac arătare
Că două sînt negreşit.
Tu dar spune adevărul
Şi nimica nu feri,
C-apoi te trîntesc ca mărul,
De nu vei descoperi.
Nevasta, de spaimă mare,
Cu gînd a se apăra,
Începu cu tremurare
Înaintea-i a jura
Cum că numai o căldare
Au fost scos ei din pămînt;
De mai mult ea ştire n-are
Şi să nu dea crezămînt.
Zapciul îi zise: — Bine,
Şi el tot aşa mi-a spus,
Eu mă-ncredinţez pe tine.
Dar acum unde i-aţi pus?
— La noi supt pat, ea răspunse.
Şi zapciul trimeţînd,

Peste tot locul străpunse,
Cu sapele căutînd.
Şi negăsind, chemă iară
Pe bărbatul ei aci,
Zicînd: — Te voi pune-n fiară
Şi aşa te voi munci;
Nevasta ta dreptu-mi spuse
Şi tu tot tăgăduieşti?
Omul zicînd îi răspunse:
— Coconule, să trăieşti,
Muierea mea e nebună
Şi rău cu ea te-nţelegi,
Că măcar o vorbă bună
Vrodată ei nu-i alegi.
Ea noaptea orce visează
Ziua spune c-a văzut,
Şi face pe om să crează
La ce nu e de crezut.
Fiind ea aci afară,
Fără să aibă habar,
De faţă-n grab-o chemară
Ca să o întrebe iar.
— Dragă! i-a zis, nu te teme,
Tu nu încapi în nevoi,
Numai spune în ce vreme
Aţi găsit aceşti bani voi?
Ea gîndindu-se în sine
Îi dete răspuns zicînd:
—Nu ţiu minte aşa bine
Ca pe ce vreme şi cînd...
Cînd cu norii... şi cîrnaţii,
Parcă era... da, da, da,
De cînd ploaia cu cîrnaţii
Mai-nainte cu ceva.
Se umflă de rîs îndată
Zapciul cînd auzi
Ş-începu-n palme să bată
Întrebînd: — Cînd? cînd? mai zi.
Ea poftori vorba iară
Cu un chip nerod şi prost,

Alt fără să i să pară,
Zicea cum c-așa a fost.
— Neroado! zapciul zise,
Gîndești că sînt fermecat?
Ce-mi spui tu mie de vise,
Cîrnați cînd zici c-au plouat?
Zise ea: — Cînd te bătură
Ispravnicii cu lipii
Pentr-o vină peste gură
Și le-arunca la copii.
În sfîrșit el rîzînd iară
Și prostia-i ocărînd,
O dete pe loc afară
Că e nebună crezînd.

*

Nu știu aceasta poveste
Adevărată de este,
Dar în vremile aceste
Nu găsești așa neveste.

SUPĂRAREA LUI MUȘAT

— Bună ziua, măi gușate!
— Foarte îți mulțumesc, frate.
— Ce ai în sîn? îl întreabă.
— Pere, îi răspunse-n grabă.
Ia-ngădui să-ți dau o pară
Și te rog rău să nu-ți pară,
D-un' știi că Mușat mă cheamă?
L-a-ntrebat luîndu-i seamă.
— Eu nu îți zisei *Mușate*.
— D-apoi cum? — Ț-am zis *gușate*.
Îi smulse din mînă para,
Zicînd: — Fire-ai de ocară!
Dă ce cu vorbele tale
Poroclești pe omu-n cale?
Iar cellalt biet o sfeclise
Și stînd în loc, „Mă! își zise,

Bine-mi este şi atîtă,
De nu-mi trînti şi vro bîtă."

*

Nicidecum nu să cuvine
A porocli pe oarecine
După cusurul ce-l are,
Căci supără pe om tare.
Ci de este, zic, neştine
Făcut întru toate bine,
Cerului să mulţămească
Şi pe alţi să nu mîhnească,
Dar om orcum întru toate
Fără cusur nu să poate.

CARTEA A DOUA

NOROCUL ŞI MINTEA

Să pricea odată Norocu-n cuvinte
Cu prealăudata şi-nţeleapta Minte,
Zicînd că el este ce pricinuieşte
Binele şi răul la cine voieşte.
Mintea zicea iară că: — Fără de mine
Nu să poate omul să aibă vrun bine;
Cînd sînt eu cu dînsul, d-ar avea şi rele,
Le trece-n răbdare, nu i să par grele.
Norocu-mprotivă-ncepe iar să zică,
Mintea, d-altă parte, nu să lasă mică,
Din vorbă în vorbă Norocul îndată
De necaz şi ciudă vru Mintea să bată.
Dacă văzu Mintea că nu să-nţelege
Ş-o s-ajungă treaba pînă la ciomege,
Zise: — O, Noroace! ce trebuie ceartă
S-avem ca nebunii şi vorbă deşartă?
Noi un om s-alegem şi, intrînd într-însul,
Vrednicia-n faptă s-arătăm cu dînsul.
Aşadar d-această amîndoi voiră
Ş-un om să găsească să călătoriră.
Mergînd împreună, întîlnesc în cale
Un om păzind capre în jos pe o vale.
Văzîndu-l, Norocul stă în loc, vorbeşte:
— Să mergem departe ce ne trebuieşte?
Iată domnişorul care mă aşteaptă
Să-mi arăt cu dînsul vrednicia-n faptă.
Şi te uită numai că nu-n vreme lungă

Îl voi face însumi ş-împărat s-ajungă.
Şi zicînd aceasta, Norocul s-apucă
Cu mijloace-n stare pe cioban s-aducă,
Iar Mintea să trase, lăsînd pe Norocul,
Şi rămase prostul mai ca dobitocul.
Dobitocul însă, deşi nu vorbeşte,
Dar are în sine simţire fireşte,
Îşi cunoaşte slujba la care se pune,
Simte ş-înţelege stăpînul ce-i spune.
Iar omul, zic, care e lipsit de minte
Este ca o piatră ce de loc nu simte.
Aşadar ciobanul cu caprele sale
Mergînd mai-nainte pe această vale,
O pivniţă vede, veche, dărîmată,
Curgînd înaintea-i o apă curată,
Stă în loc, să uită, în păreri îi vine
Că aci să-şi facă colibă e bine.
Ş-începu să sape, vrînd cu el Norocul,
Să mai îndrepteze în pivniţă loçul.
Săpînd dar, găseşte o lespedă rasă,
Lucrată în colţuri tocma ca o masă.
Hotărî îndată, nu lăsă de mîine,
Acum vru pe dînsa să mănînce pîine.
După ce cu caznă şi cu silă mare
O scoase din locu-i, ca un ghigant tare,
S-a deşchis sup dînsa o gaură adîncă,
Ca de vro doi stînjini şi mai ceva încă.
Care avînd scară ca de pivnicioară,
Pe trepte-nlăuntru pe loc cum coboară,
Vede, grijit bine, ce nu mai văzuse,
Şi patruzeci chiupuri frumos în rînd puse.
Ardică la toate capacele grele,
Să uită şi vede nişte pietricele,
Adică: într-unul era diamanturi,
Într-altul robinuri, ş-într-altul zmaranturi,
Cu un cuvînt toate era, cum am zice,
Pline cu tot felul de pietri antice.
L-aceste ciobanul ochii cum aruncă
— Pfiu-iu! păcat, zise, de atîtă muncă!
Barem nici într-unul nu-i de băutură,
Măcar rachiu numai să-mi arunc în gură.

Apoi ia-n căciulă din mărgăritare
Ş-înşirînd ca-n aţă pe iarbă d-a mare.
Le puse la capre ca nişte mărgele
Şi, lăsînd comoara, a plecat cu ele.
Iar Norocul care silinţa-şi pusese
Pe nebun să-l facă precum să prinsese,
Aduce îndată prin aceasta vale
Negustori să treacă cu marfă pe cale,
Ce venea atuncea c-o sută cămile
Dintr-o depărtare d-o lună de zile,
Şi fiind cam seară, au vrut să rămîie
Aci cu ciobanu-mpreună[1] să mîie.
Aşa descărcară cămilele sale,
Dînd drumul să pască p-acea lungă vale.
Dup-aceea merse din negustori unul,
Vrînd ca să vorbească ceva cu nebunul.
Şi, vorbind cu dînsul, la capre zăreşte
Un osebit lucru, care cam luceşte.
Vine mai aproape, mărgăritar vede,
Îi pare că este, dar nu să încrede,
Aleargă îndată, domnului său spune,
Vine şi-el, priveşte ca la o minune.
După care-ncepe cu el să vorbească
Cam pe de departe, ca să-l ispitească,
Zicînd: ce sînt ale? De unde le are?
Şi întrebă dacă îi sînt de vînzare,
Iar nebunul zise: — Pietri de aceste
O pivniţă plină aci-ntr-un loc este.
De-mi veţi da din ploscă să cinstesc o dată,
Eu vă duc la dînsa acuma îndată.
Văzînd negustorii că e prost în formă,
Nu caut mîncare, nu vor să mai doarmă,
Preţuiesc comoara fără să o vază,
De părere bună nu putea să şează.
Dau să bea ciobanul, alerg la comoară,
Ajungînd cu toţii, într-însa coboară,
Ş-acea bogăţie dacă ei văzură
Fără socoteală şi peste măsură,
Avuta lor marfă pe loc lepădară

[1] Tipărit: *ciobanul'npreună.*

Şi d-acele pietri scumpe încărcară,
Alegînd ei numai cele mai frumoase,
Care socotiră că sînt mai preţioase.
Nici nu aşteptară să se lumineze,
Ci plecară-ndată să se depărteze,
Lăsînd pe ciobanul cu plosca în mînă
Şi privind la dînşii răzimat p-o rînă.
Iar Norocul care să necăjea tare
De a lui cu totul neghiobie mare,
Cînd domnul cu marfa puţin ochii-nchise,
Să arată-ndată în vis şi îi zise:
— Întoarce-te şi ia pe ciobanul cu tine.
Ce zic mă ascultă, că nu-ţi va fi bine,
Fiindcă această multă bogăţie
Prostului aceluia e dată, nu ţie.
Atunci negustorul opreşte chervanul,
Să întoarce-n grabă să ia pe ciobanul,
Îi zice, îl roagă cu dînsul să vie,
Dar el de aceasta nici nu vrea să ştie.
În zadar mult bine îi făgăduieşte,
El caprele sale nu le părăseşte.
Văzînd că cu bine nu-l poate supune,
Îl ia cam cu sila şi cu-nşelăciune,
Zicîndu-i că drumul dintr-un loc abate
Şi să nu greşască el să le arate.
Mergînd dar cu toţii într-o depărtare,
La prînz conăciră la un oraş mare,
Unde negustorul a croit îndată
Ciobanului haine scumpe din bucată,
O giubea frumoasă cu samur de moscă
(De putea mojicul ce e să cunoască!).
O scurteică lungă cu cacom blănită
(Tocma pe[1] nerodul bine nimerită).
Anterii de stofă, cămăşi ca tulpanul
(De ştie ciobanul ce este şofranul).
Scumpă-mbrăcăminte îi făcu destulă,
Păpuci în picioare şi în cap căciulă.
Apoi fiu de suflet dacă îl numeşte,
Apucă-l învaţă şi îl sfătuieşte:

[1] Tipărit: *de*.

În ce chip în lume trebui să trăiască,
Ce fel să se poarte și cum să vorbească.
Îi da-nvățătură în zilele toate,
Dar să-l mai cioplească vedea că nu poate,
Ca cînd oarecine ar lua bușteanul
Să-l împodobească, să-i puie caftanul.
Deci d-acolo dacă să călătorir㎛,
La marginea mării în scurt timp sosiră.
Aci iar găsiră corabie gată
Și-încărcînd avutul plecară îndată.
La Constandinopoli cum ei dezbărcară,
Și vameșii iată, viind întrebară:
D-unde l-e venirea? ce au de vînzare?
Și văzînd avutul, i-au coprins mirare.
Privesc în tăcere, din umeri ardică,
Și în urma unul începu să zică:
— Domnule! ascultă, eu nu sînt în stare
A-ți prețui marfa ce-o ai de vînzare,
Nici mîna-mi pe dînsa îndrăznesc a pune,
Ci la împăratul mergînd îi voi spune,
Ca, viind el singur, să vază ce face
Și s-o vămuiască după cum îi place.
Atunci negustorul o bătistă scoate
Și puind într-însa din pietrile toate,
Zise către vameș: — De vreme ce este
Să mergi la-mpăratul, îi vei da ș-aceste.
Vameșul îndată, tot cu alergatul
Ducîndu-se, zise către împăratul:
— Slăvite stăpîne! azi veni pe mare
Marfă d-acest fel o corabie mare.
Văzînd împăratul pietrile acele
Ca care văzuse foarte puțintele,
Ocărî pe vameș, zicîndu-i: — Nebune!
Visuri d-ale tale ai venit a-mi spune?
Tu nu-ți ești în fire, vorbești din beție,
Să poate o asfel de marfă să vie?
Și mai vîrtos, cum zici, corabie plină,
Bine zice vorba: de nebun te-nchină!
Vameșul răspunse: — Slăvite-mpărate!
Lasă aste vorbe nencuviințate
Și scoală să mergem acum mai în grabă,

Să nu pierdem vreme la asfel de treabă.
Atunci împăratul, cu simţirea dusă,
Alergă în grabă la corabia spusă,
Deşchide toţi sacii, precum i-a spus vede,
Şi abia atuncea ochilor săi crede.
Începu să-ntrebe: de unde veniră?
Ş-asta bogăţie unde o găsiră?
Negustorul zise: — Înălţimea-voastră!
America Noua e patria noastră,
Neam de-mpărat sîntem, venim spre primblare,
Luînd docamdată aste spre vînzare,
Şi de să vor vinde cu bun preţ aceste,
Ş-aducem mai bune scoposul ne este.
Împăratul zise: — Dragul meu prieten!
Un asfel de lucru nu poate fi ieften,
Şi crez că nici sfertul d-a ta bogăţie
Nu să poate vinde l-a mea-mpărăţie.
Cu toate acestea, daţi-mi cît vă place,
Ş-în urmă, cu dînsa ce veţi vrea veţi face.
Iar ei i-a dat voie, zicînd: — Nu ne cere,
Ci poftim alege singur pe plăcere.
Luînd împăratul şi, cînd vru să plece,
Pe lîngă ciobanul cu-ntîmplare trece.
Şi lungit îl vede unde-i era patul,
Făr-a băga-n seamă de loc pe-mpăratul.
Întrebîndu-i zise: — Dar acest ce are
De şade-n pat asfel lungit pe spinare?
Răspunse îndată, zicînd negustorul:
— Acesta,-mpărate, îmi este feciorul,
Ci daţi iertăciune pentru c-aşa şade
Nedîndu-vă cinste după cum să cade,
Căci la noi el unde creşterea îşi are
Nu cunoaşte p-altul decît el mai mare.
Eu tot fiind iară în călătorie
Şi umblînd prin lume cu negustorie,
C-obiceiuri bune nu l-am putut creşte
Să se poarte-n lume precum trebuieşte.
Acu-ntîiaşi dată l-am luat cu mine,
Ca să-l port să vază cum e-n ţări streine
Ş-am nădejde bună, după a sa minte,
A-l învăţa toate d-acum înainte.

N-am vrut să-l las prea mult să înveţe carte,
Numai să dea cerul s-am de dînsul parte,
C-atît am în lume, după bogăţie,
Ca să moştenească a mea avuţie.
Pe cînd d-alde aste vorbea negustorul
Ş-îşi lăuda asfel pe moştenitorul,
În gînd împăratul îşi făcu şi planul
Cum că d-a sa fiică este bun ciobanul.
Că avea o fată foarte înţeleaptă
Şi ca ea frumoasă nu să putea altă.
Plecînd dar îndată, la palat să duse
Şi împărătesii despre toate spuse,
Îşi arătă încă gîndul său şi dorul
Pentru încuscrirea cea cu negustorul.
Şi împărăteasa n-a fost mai cu minte,
A găsit cu cale aceste cuvinte,
Şi mai vîrtos zise că această treabă
Fără-ntîrziere să se facă-n grabă,
Ca nu cumva asta mare norocire
S-o scape din mînă cu vro prelungire.
Deci la prînz poftiră pe neguţătorul
Ca să-l ospeteze şi să-şi spuie dorul.
Mîncînd dar la masă cu toţi împreună,
Păzi împăratul vremea cea mai bună,
Ş-începu îndată, după cuviinţă,
Scoposul să-şi spuie şi a sa voinţă.
Iar neguţătorul, l-acea veselie,
— Bucuros, îi zise, poate şi să fie,
Numai să am voie pînă mă voi duce
Să-ntreb de voieşte şi fiu-mi cel dulce.
Ş-în prînzul acesta după ce cinstiră
Pe neguţătorul şi îl omeniră,
Cînd vru să se ducă, îl petrec grămadă
Şi-l duce la mare cu mîndră paradă.
Aci cum soseşte, la fiul său spune
De va să se-nsoare şi să se cunune.
El, nerodul, fuse la vorba lui gată
Ca să se însoare, să ia aşa fată.
Deci dar negustorul, văzînd că voieşte,
Şade lîngă dînsul şi îl sfătuieşte:
Ce fel să se poarte către împăratul,

Cum cu a sa fiică, cum cu tot palatul.
Le zice o dată, iar le poftoreşte,
Din prînz pînă seara tot îl prociteşte.
Iar el, bleojdind ochii cu buze deşchise,
Asculta la toate ca la nişte vise:
Era lui acestea ca cînd pui să scrie
Pe dasupra apei vreo istorie.
Cu toate acestea, după cuviinţă,
Răspunsul să-l ducă făcea trebuinţă.
Nici nu se făcuse ziua încă bine
Şi de la-mpăratul văzură că vine
Cu aceeaşi cinste iară să-l poftească,
Ca să bea cafeaua-n sala-mpărătească,
Şi vrînd-nevrînd merse la palat în grabă
Cu toată parada, ca un om de treabă.
Unde împăratul ca şi mai-nainte
Îl priimi iară cu pompoasă cinste,
Apoi şezînd zise către dînsu-ndată:
— E! ce mai zici, cuscre? că noi sîntem gată.
Şi de vei vrea, încă bine o să-mi pară
Să săvîrşim nunta chiar şi astă-seară.
Văzînd negustorul că-mpăratul are
Pentru acest lucru pornire prea mare,
Nu-i stătu-mprotivă, şi el zise iară:
— Fie, împărate, măcar ş-astă-seară.
Trimit dar la mire să-l aducă gloate,
Viind îl dezbracă de hainele toate,
Care era pline, peste tot pătate,
De noroi şi seuri de jos pîn' la spate,
Ca cel ce şezuse şi să tăvălise
Chiar ca dobitocul pe unde-i venise.
Aduc haine scumpe, îl îmbrac cu ele,
Îi pun şi în deşte galante inele.
Iar cînd îl băgară şi văzu palatul,
Nici nu-şi plecă capul către împăratul,
Ci şuierînd numai sta în nemişcare,
Precum fac toţi proştii la vreo mirare.
Dar avutul care face între unii
Să se socotească înţelepţi nebunii,
Le închise ochii şi nici nu văzură
Lipsirea-i de minte cea peste măsură;

Ci într-acea seară îi şi cununară
Şi, şezînd la masă, cu toţi ospătară.
După veselie şi scularea mesii,
Duseră pe mire-n iatacul miresii.
El în cap cu vinul şi lipsit de minte,
În loc să dea fetii cuvenita cinste,
Îi dă două palme şi trei pumni pe spate,
Gîndind c-o mîngîie aşa cînd o bate.
Iar mireasa, cării nu i să-ntîmplase
Aşa mîngîiere cu pumni şi palmi trase,
Începu cu ţipet a răsuna casa,
Cît sări-mpăratul şi împărăteasa.
Alerg într-un suflet şi intrînd îndată
Găsesc pe mireasa de tot leşinată.
Pe ginere-ntreabă: ce este pricina?
Pentru ce o bate? să-i arate vina.
El răspuns le dete, cu obrăznicie,
Nişte vorbe proaste ca din mojicie,
De care-mpăratul, năsprindu-se foarte,
A jurat că îl va pedepsi cu moarte,
Atîtă pe dînsul, cît şi p-al său tată,
Cum ş-a dat poruncă să-i închiză-ndată.
Dimineaţa dară după ce porneşte
Şi marfa lor toată o pecetluieşte,
P-amîndoi scoţîndu-i de la închisoare,
Legaţi îi trimise la spînzurătoare.
Cînd însă pe dînşii îi ducea la moarte,
Mintea, care este milostivă foarte,
Privind cu durere reaua lor osîndă,
Către Noroc zise cu vorbire blîndă:
— E! vezi tu, Noroace, în ce fel de stare
Aduseşi p-aceştia prin a ta purtare?
Unde sînt acuma laudele tale?
Nu simţi ceva milă? nu-i priveşti cu jale?
Nu era mai bine să fi fost ciobanul
Într-a sa colibă unde sta, sirmanul,
Şi cu al său fluier umblînd p-acea vale
Să se veselească cu caprele sale?
Cum şi negustorul asemenea iară,
Decît acum asfel amîndoi să piară?
— O, soru-mea Minte! răspunse Norocul,

Mai mult ce poci face şi-eu cu dobitocul?
Dacă nu au creieri, aşa să le fie,
Că destul ciudă îmi este şi mie.
Iar Mintea îi zise: — Te ştiu eu, Noroace,
C-ai nemilostive şi rele mijloace,
Multe ori te bucuri, ca de nişte glume,
Să pierzi, să dărapeni pe oameni în lume.
Dar eu pe aceştia ce îi duc la moarte,
Nu-i las niciodată relei tale soarte.
Ci te uită numai acuma la mine
Şi vezi ce plătesc eu cînd sînt cu orcine!
Zicînd ea aceasta, îndată se duse
Ş-întrînd în ciobanul, în capu-i să puse.
Atuncea ciobanul să deşteptă-ndată
Ca dintr-un somn de vreme-ndelungată.
Ş-întortîndu-şi ochii către cel mai mare,
Care îl ducea la locul de pierzare:
— Urîtule, zise, şi om făr' de lege!
Tu ai dat poruncă asfel să ne lege?
De unde ai voie ş-atîta-ndrăzneală
De-mpărătesc sînge să nu ai sfială?
Nu ştii că-mpăraţii şi a lor neam mare
Nu să osîndeşte la aşa pierzare?
De ar avea încă şi vină de moarte,
Tot e-n cinste neamul cel strălucit foarte.
Cît mai vîrtos unul fără de pricină,
Ce nu să cunoaşte c-a făcut vro vină.
Aveţi voi în ştire că pe urmă noastră
Vin oştiri milioane împrotivă voastră?
Dezleagă-ne, nu sta, gîdeo, spurcăciune,
Şi cazi în genuche, să-ţi dăm iertăciune.
Tremurînd, gelatul îi dezlegă-ndată
Şi ceru să-l ierte cu vorbă rugată.
Şi vestind aceasta pe loc la-mpăratul
A luat îndată poruncă gelatul:
Să nu săvîrşască hotărîrea dată,
Ci să se întoarcă cu dînşii îndată.
Carii cum veniră ş-au suit palatul,
S-a-ntrebat ciobanul de către-mpăratul:
— Fiul meu! ne spune şi dreptul arată,
Nu te mai preface, dă-mi vorbă curată,

Eu taina-vă nu poci de loc înțelege,
Că este un lucru ce nu să alege.
— Cu vreme,-mpărate, ciobanul răspunse,
Ne vei înțelege tainele ascunse.
Iar deocamdată vă spui num-atîtă
C-ați avut asupra-mi purtare urîtă.
Ieri mă cununarăți cu o grabă mare
Ș-azi nejudecat m-ați trimis la pierzare.
Împăratul zise: — Da! fără-ndoială,
Eu cunosc prea bine c-am făcut greșală.
Dar și înălțimea-ți nu să cădea iară
Să te porți cu fiica-mi așa rău aseară.
— Negreșit, el zise, făcea trebuință
Să mă port cu dînsa după cuviință,
Dar e o vorbă foarte înțeleaptă,
Cum că „după cinste, cinste să așteaptă".
Înălțimea-voastră, precum să cunoaște,
V-ați purtat cu mine ca c-un om de obște.
Precum mă ținurăți, așa și eu iară,
Ca c-o fată proastă m-am purtat aseară.
Și ascultați numai să vă spui pricina,
Ca să vedeți bine a cui este vina.
Aici cum vă țineți înălțimea-voastră,
Așa și noi sîntem în patria noastră.
Cînd doi împărați dar într-un loc s-adună,
Spuneți, așa-nsoară și asfel cunună?
Nu să cădea nouă cel puțin o lună
Să fi ținut nunta cu regulă bună?
Nu era cu cale l-astă veselie
Ca să se poftească ș-alți domni mari să vie?
Am avut noi muzici? au fost luminații,
Cum e obiceiul să facă-mpărații?
Unde s-au dat tunuri? Unde s-au dat focuri?
Und-a fost teatruri, comedii și jocuri?
Unde vă e zestrea? Unde mi-ați dat foaie?
Ce mi-ați dat supt mînă? la ce mi-ați dat voie?
Cum dar socotirăți persoanele noastre,
Așa și eu fiica înălțimei-voastre.
D-o aveați pe dînsa-n dragoste fiească,
Urma ca să-i faceți nuntă-mpărătească.
Ci rău vă purtarăți chiar înșivă dară,

Şi eu de aceea făcui mai rău iară.
Atunci împăratul îl îmbrăţişază,
Cere iertăciune, din ochi lăcrămează,
Zicînd către dînsul aceste cuvinte:
— Eu, iubitul meu fiu, de azi înainte
Cu toat-a mea voie îţi dau tronul ţie,
Tu ocîrmuieşte a mea-mpărăţie.
Iată îţi dau schiptrul, stăpîneşte-n pace
Şi fă-ţi acum nunta după cum îţi place.
După ce dar multe de bine-i urează,
Pe ciobanu-n locu-şi îl încoronează.

LEUL ŞI OMUL

Leul, împăratu-ntre vieţuitoare,
De carele tremur toate de supt soare,
Odată-n plimbare mergînd p-o livede,
Pentru-ntîia dată un armăsar vede,
Adică: cu şaua pe spatele sale,
La oblînc cu frîul atîrnînd la vale,
Pofilul supt coadă, închingat strîns tare,
Legat de căpăstru la un copaci mare.
Picioarele toate băgate-chiostece,
Şi abia să pască putea să se plece.
Privindu-l dar leul foarte cu mirare,
Au început asfel să-i facă-ntrebare:
— Prietine, zise, care vrăjmaş mare
Te-au adus pe tine-n astă tristă stare?
Ce sînt aste lucruri ce le văz pe tine?
De ce streangul ăla de capu-ţi să ţine?
Ce piele e aia ce-o porţi în spinare?
Care o grămadă de legături are?
Ia te uit-acuma! dar asta prinsoare
Ce e încurcată la tine-n picioare?
Tu ai intrat singur în toate aceste,
Or cel ce te puse altcineva este?
Atunci armăsarul cu lungă oftare:
— O, stăpîne! zise, nu-ţi fie mirare,
Ci Dumnezeu sfîntul zi să te ferească
Să nu-ncapi vrodată-n mîna omenească.
Dar ce-ai văzut încă? aste-s uşurele,

Pe lîng-alte multe ce-mi face mai grele:
Ia numai atuncea să te uiţi la mine
Cînd omului cheful dodată îi vine,
Că îmi pune frîul, mă strînge-n zăbale,
Încît de durere curg din gură-mi bale.
Apoi să aruncă-n spinare-mi îndată
Ş-apucînd, cu biciu[1]-ncepe să mă bată,
Să joc, să dau fuga, din scări mă-mboldeşte,
La deal şi vale tot mă răsuceşte.
Ş-atît mă frămîntă, atît mă munceşte,
Încît năduşala ca apa-mi porneşte.
Iar leul răspunse: — O, vai, ticăloase!
Îmi stai ş-îmi spui mie lucruri fabuloase!
Asfel să supuie este omul vrednic
Un armăsar mare ca tine puternic?
Ce fel este omul? făcu întrebare.
Cu ce îl asemeni? este la trup mare?
Că-ntîi de la tine aud acest nume,
Nici nu ştiu de este undeva în lume.
— Stăpîne! el zise, omul nu e mare,
Îi este mic statul şi putere n-are,
Dar drăcii mari are, de să duce veste,
Şi la meşteşuguri alt ca el nu este.
Şi să te ferească Dumnezeu de dînsul,
Ei vedea atuncea ce scoate dintr-însul.
Cînd ei cădea-n mîna-i, ca un miel te face,
Ş-apucînd te joacă după cum îi place.
Măcar că-mpărat eşti şi ne-nchinăm ţie,
Dar el de aceasta nici nu va să ştie.
Leul dac-aude aceste cuvinte,
P-armăsar îl face prost şi fără minte,
Zicînd că bîrfeşte şi nimicuri spune
Şi că nu e vrednic, d-aceea-l supune.
De acolo pleacă să meargă la vale
Şi către pădure văzu-ntr-a sa cale
O pasăre prinsă în laţ de picioare,
Carea plîngea jalnic, dînd din aripioare.
Şi privind cu milă îi făcu-ntrebare,
Pentru ce să vaită? ce pricină are?

[1] Tipărit: *piciu*.

— Stăpîne! ea zise, bine era dacă
Nu sta Dumnezeu om în lume să facă.
Că noi, biete păsări, rău fără a-i face,
Nu avem de dînsul niciodată pace.
Mii de meşteşuguri născoceşte,-ntinde
Ş-în feluri de chipuri umblă şi ne prinde.
Apoi or ne ţine cîte una vie,
Pe toată viaţa pusă-n colivie,
Or pe loc ne taie fără îndurare
Şi prînzul îşi face cu plăcere mare.
Precum şi eu iată, cătînd semincioare,
Mă pomenii prinsă în laţ de picioare.
Leul cu mirare începu să zică:
— O, vai, sărăcuţă zburătoare mică!
Dar tu, ticăloasă, n-ai nici o dreptate
Să te plîngi că-ţi face omul răutate!
Că precum de dînsul am înţeles bine,
N-are de loc aripi, ci umblă ca mine.
Cum dar putu prinde de jos, din picioare,
Pasăre ca tine, pe sus zburătoare?
Eu că sînt leu mare şi fiarele toate
Tremură de mine, ş-orce mi să poate,
Şi măcar o dată nu m-am putut tinde
Dintre zburătoare un flutur a prinde.
Ci aceasta-ţi este, cum îmi pare mie,
Din prostie mare şi din lăcomie.
De aceea dară, pătimeşti cu cale,
Dacă eşti nebună-n umbletele tale.
Pasărea răspunse, lăcrămînd cu jale:
— Stăpîne! stăpîne! nu judeci cu cale.
Dacă dar n-ai milă de trista mea stare
Şi mă defaimi încă dîndu-mi imputare,
Nu te blestem altfel decît dar-ar Domnul
Să cazi şi tu-n mîna-i, să vezi ce e omul,
Să cunoşti atuncea că eşti în greşală
La acestea care le-ai în socoteală.
— Amin! zicînd leul, plecă mai nainte,
Supărat cu totul, socotind în minte:
„Cum ar putea omul pe sus să se-ntinză
Şi o zburătoare pasăre să prinză!"
Mergînd mai departe pe acea livede,

La un copaci mare un urs legat vede,
Cărui era nara cu fierul împunsă
Şi petrecut lanţul prin gaura pătrunsă.
Aceasta cu totul streină vedere
De necaz pe leul a umplut de fiere.
Şi luîndu-i seama d-aproape la toate,
Începu să-i zică: — Acum şi tu poate
Vei zice că omul ţ-a sfrederit nara
Şi te-au legat asfel, mai mare ocara!
Iar ursul cu lacrămi răspunzîndu-i, zise:
— Dumnezeu, stăpîne, poate te trimise,
Că am, vai de mine! să mă plîng de multe,
Dacă ar sta numai urechea-ţi s-asculte,
Să ţi le-nşir toate de rînd cîte una,
De la om ce patimi sufer totdauna[1].
Dar uite-l că doarme dup-ăst copaci mare
Şi să nu se scoale mă tem foarte tare,
Ci-ţi dau sfătuire să te duci mai bine,
Să nu dai de potcă zăbovind cu mine.
Leul însă tare necăjit venise
Şi om nu văzuse, nici nu pătimise,
Fiind şi firește viteaz cu mîndrie
Să umple îndată de multă mînie,
Să repede-n grabă a-ncunjura pomul,
Ca să vază unde este culcat omul.
Ş-începe din gură să răcnească tare,
Cît răsuna locul de a sa strigare.
De aceasta omul din somn să ridică
Plin de ameţeală şi coprins de frică.
Cum vede pe leul, căciula îşi scoate,
Şi i să închină smerit cît să poate,
După cuviinţă îl hiretiseşte
Şi cu toată cinstea asfel îi vorbeşte:
— Mă-nchin la picioare-ţi, slăvite-mpărate,
Şi rog să-ţi dea cerul zile-ndelungate,
Fie bucuroasă astăzi astă vale
De bună-venirea strălucirii-tale.
Leul la acestea nevrînd să asculte
Şi la-nchinăciunea-i fără să se uite

[1] Tipărit: *totduna.*

Cu-nfruntarea-i zise: — Tu eşti acea hiară
D-a căruia mînă toată firea zbiară?
Tu eşti acel tiran ce-i zic om anume?
Tu atîtea rele faci la toate-n lume,
De nu pot nici vite, nici peştii în ape,
Nici păsări în aer de rău-ţi să scape?
Iar omul răspunse: — Mult mă ia mirare,
Căci eu auzisem că leul e tare
Şi viteaz ca dînsul nu este sup soare,
Dintre toate cîte sînt vieţuitoare,
Şi ştiu că vitejii iubesc să se poarte
Cu toţi totdauna politicoşi foarte:
Iar dumnata-ndată mi-ai dat înfruntare
Făr-a băga-n seamă data-mi salutare.
Dar de ai plăcere să-nveţi de la mine
Politică-n lume precum să cuvine,
Poftim pe verdeaţă, şezi ca cei cu minte,
Să vorbim aicea amîndoi cu cinste.
La toată-ntrebarea eu îţi voi răspunde,
Ce-mi va fi la ştire nu îţi voi ascunde.
Auzind acestea, s-au mai muiat leul,
Şezu lîngă dînsul blîndişor ca mielul,
Începu să-ntrebe pe om pentru multe,
Şi sta pentru toate răspunsuri s-asculte.
Îi răspundea omul însă preacuminte
Şi cu mare frică la orce cuvinte.
După ce dar asfel ceva ei vorbiră,
Şi amîndoi bine să-mprieteniră,
Urmînd zise leul: — Prietene! pace,
Nu mai am cu tine vro ceartă a face,
Deşi vremea este să mă duc acasă,
S-apropiat ceasul să-ngrijesc de masă,
Dar întîi cu tine să mă lupt îmi place,
Şi nu plec d-aicea pînă n-o voi face.
Iar omul răspunse: — Bucuros, prea bine,
Şi eu am dorinţă să mă lupt cu tine,
Dar nu poci acuma, căci sînt fără coadă,
O lăsai acasă, fiindcă să-nnoadă;
Dumneata cu coadă şi eu fără coadă
Să m-apuc la luptă nici nu este moadă.

L-acest cuvînt, leul uită prînzul, somnul,
Vrînd să ştie ce fel poartă coadă omul.
Şi să rugă foarte, ca d-un lucru mare,
Mergînd, să-şi aducă coada ce o are.
Omul zise: — Bine, pe loc mă voi duce
Şi acum îndată o voi şi aduce,
Dar îmi este teamă c-ai fugi în grabă,
Nu mă aştepti poate, ş-o aduc degeabă.
Leul totdodată l-aceste cuvinte
Cum că îl aşteaptă făcu jurăminte.
Iar omul îi zise: — E! e! frăţioare!
Nu-ţi crez jurămîntul, să-l faci chiar pe soare;
Dar de vei vrea coada să-mi aduc d-acasă,
D-ăst copaci aicea să te leg te lasă.
Aşadară leul să lăsă, mişelul,
Ca de gît să-l lege, cum leg mieluşelul.
Care şi legîndu-l lîngă urs strîns tare,
Plecă după coadă tot în alergare.
Nici nu trecu sfertul, ş-omul veni-ndată
În mînă c-o bîtă groasă, măciucată.
Iar leul, văzîndu-l, i-a zis cu mirare:
— Asta a ta coadă prea ciudată-mi pare!
Dar ce-o porţi în mînă şi n-o ai la noadă,
După cum sînt toate cele ce au coadă?
Iar el cu ciomagul, fără să-i vorbească,
Porni după lege să-l ispovedească.

LEUL AMUREZAT

Un leu oarecare într-o zi umblînd
La o parte ş-altă, vînat căutînd,
Zări deodată aproape d-un sat
O fată frumoasă cu chip minunat,
Îşi răni îndată simţirea de ea
Şi luişi nevastă hotărî s-o ia.
Merse după dînsa cu totul robit
Şi la tatăl fetii asfel a vorbit:
— Omule, eu astăzi, cum mi s-a-ntîmplat,
Ieşind la plimbare pe lîngă ăst sat,
Ţ-am zărit copila pe cît am putut,
Ş-îţi spui adevărul că prea mi-a plăcut.

D-aceea la tine pe loc am venit,
S-o cer de nevastă ca un om cinstit.
Tu mă vezi prea bine că nu sînt vrun prost,
Poate-mi ştii şi neamul cine ce au fost.
Mulţămeşte dară înaltului cer
Că ai avut parte eu să viu s-o cer.
Căci, fiind cu mine, va fi al ei trai
Prea cu mulţămire, ca în sîn de rai.
Să va numi doamnă, toţi o vor cinsti,
Slava ei în lume să va povesti.
Tu asemeni iară vei fi-ndestulat
De orşice bunuri dintr-al meu palat.
Gîndiţi-vă dară şi vă socotiţi
Şi a-mi da răspunsul mult nu zăboviţi.
Eu aş putea lesne să o iau pe loc
Cu a mea putere şi prin alt mijloc.
Dar e mult mai bine cu cinste s-o daţi,
Decît în necazuri să vă cufundaţi.
M-aş mulţumi foarte cînd ar voi ea
Cu toată iubirea de soţ să mă ia.
De ce? O nevastă luată cu zor,
Fără să pornească de bărbat amor,
Nu este dulceaţă, ce venin amar,
Cînd unul iubeşte ş-alt n-are habar.
Dar tu, ca un tată, pe fata s-o iei
Cu cuvinte blînde, binele de-i vei,
S-o sfătuieşti dulce, cine sînt să-i spui,
Fericiri şi alte multe să-i propui,
S-o faci să voiască chiar de sine ea
Cu dragoste-ntreagă de soţ să mă ia.
Iată dimineaţă la tine iar viu,
Ca să-mi dai răspunsul, ce să fac să ştiu.
Dacă pleacă leul, el stătu-nlemnit,
Rămase-n mirare chiar ca un uimit.
Spuse şi nevestii, gîndesc amîndoi,
Să tem să nu-ncapă în niscai nevoi.
Nu dorm noapte-ntreagă, tot să socotesc
Ş-abia pîn' la ziua un plan născocesc;
Atuncea şi leul pe loc au ajuns,
Precum le zisese, să ceară răspuns.
Cum îl văzu omul că-n curtea-i veni,

Ieşi înainte ş-îi să pocloni,
Îl pofti să şază pe prispă aci
Ş-o pernă să-i puie fetii porunci.
Atuncea şi omul lîngă el şezînd
Îşi începu planul în asfel zicînd:
— Noi am spus copilii, precum ne-ai vorbit,
Ş-ai face-ntrebare nu am zăbovit.
Ea ne spuse dară că îi eşti plăcut
Şi că te iubeşte de cînd te-a văzut.
Dar un lucru-ţi cere, foarte bagatel,
Şi de ţi-l voi spune, vei rîde de el,
Căci prea cu lesnire vei putea să-l faci
Şi, făcînd aceasta, mai mult o să-i placi.
Adică, ea zice că, de o iubeşti,
A-ţi reteza colţii să binevoieşti,
Ca la sărutare, cînd va fi să-ncepi,
Nu cumva cu dînşii faţa să-i înţepi.
Şi ghearele iarăşi să ţi le retezi,
Ca să nu o zgîrii cînd o-mbrăţişezi.
Cum şi acea coadă de prisos o ai,
Ţ-ar sta mult mai bine de tot să o tai,
Mai vîrtos la nuntă, cînd vei vrea să joci,
Rău o să te-ncurce valsul cînd întorci.
Astea ea te roagă acum să le faci
Şi nu cumva, zice, hatîrul să-i calci.
Leul pus pe gînduri sta şi să uita,
Acestea propuneri cînd le asculta,
Ciudate-i părură, dar fiind rănit
Şi asupra fetii foarte planisit,
Hotărî îndată voia a-i plini,
Într-atît amorul îl înnebuni.
— Ei bine, el zise, dacă aşa-i plac,
Iată-mă, sînt gata toate să le fac.
Apucă-te dară, taie-mi cu ce poţi
Unghiile, coada, cum şi dinţii toţi.
Deci văzîndu-l omul supus l-al său plan,
Aduce îndată un brici ş-un ciocan,
Întîi îl apucă de la mai uşor,
Ghearele îi taie, fiindcă nu dor,
Apoi cu ciocanul ia dinţii de rînd,
Pe leu la răbdare tot încurăjînd,

În sfîrşit şi coada i s-a retezat,
Ş-aşa-şi pierdu toate cel amurezat.
Atunci mergînd omul şi numaidecît
Aduse o zgardă ş-îi puse de gît.
—.Dar ce e aceasta? leul l-a-ntrebat.
Omul îi răspunse: — Obicei de sat.
Nu e alt nimica decît o gevrea,
Poţi şi sangulie să-i zici de vei vrea.
Ginerii la nuntă d-a fi osebiţi
Lumea îi cunoaşte aşa-mpodobiţi.
Deci de leu în asfel bătîndu-şi el joc,
Îl puse la slujbă ca p-un dobitoc.

*

Iată cum amorul fermecă pe om
Şi cum îl preface-n nesimţitor pom.
Leul, cel mai tare între cele vii,
Care cu putere biruieşte mii,
Au ajuns să-l facă mai blînd decît miel,
Ş-asfel joc să-şi bată amorul de el.
Cînd îşi veni-n minte prea tîrziu i-au fost,
C-atunci rămăsese un dobitoc prost.
Unghiile, coada i s-au fost tăiat
Şi dinţii din gură i s-au fost muiat.
Nu avea putere de a mai scăpa,
Decît de căinţă inima-i crăpa.
Nu vă răniţi dară, tinerei băieţi;
Cînd vedeţi vrodată niscai frumuseţi,
Nu vă pierdeţi mintea în deşert ş-în vînt,
Căci fără de vreme veţi cădea-n mormînt.

ŞOARECILE

Un şoarece mare, anume Gherlan,
Peste toată gloată fiind căpitan,
Atît să mîndrise, precum povestesc,
Încît îşi uitase neamul şoricesc.
Şi vrînd să se-nsoare, el nu gîndea alt
Decît să ia fată de neam mai înalt.
Cugetînd aceasta şi tot cercetînd,
Pe bătrînii şoareci mereu întrebînd,

Află că mai mare dintre cîte sînt
E soarele singur slăvit pre pămînt.
Şi precum să vede frumos, strălucit,
Şi fată întocmai are negreşit.
Auzind, Gherlanul nu stă nicidecum,
Ci cît mai în grabă s-au gătit de drum,
Luă oaste multă, întocmi alai,
Poruncind să poarte zaherea malai.
Plecă către soare, împompat asfel,
Şoareci ca lăcuste zbura după el.
Mergînd zi şi noapte, sfera au pătruns,
Şi la naltul soare s-au văzut ajuns.
Soarele îndată pe mîndrul Gherlan
L-au priimit tocma ca p-un capitan.
I-a vorbit cu cinste şi l-a întrebat:
Să vie la dînsul cum s-a întîmplat?
Gherlanul atuncea compliment făcînd,
Către el răspunse în asfel zicînd:
— Luminate soare al naltului cer,
De-ţi fac supărare, iertăciune-mi cer.
Eu sînt, cum ştii bine, marele Gherlan,
Care peste şoareci sînt azi capitan,
Şi am bogăţie, trăiesc fericit,
Numai despre una sînt nemulţămit.
Că nu găsesc fată după placul meu,
Cu neam de potrivă-mi să mă-nsor şi eu,
Doresc să am socru de neam mai de sus,
Puternic în lume, la alţi nesupus.
D-aceea la tine dintr-atît loc viu,
Că toţi de mai mare pe tine te ştiu.
Soarele răspunse la al său cuvînt:
— O, mare Gherlane! precum ziseşi, sînt
Înalt şi puternic, de toţi mă slăvesc,
De nimeni n-am frică, precum voi trăiesc,
Dar cum să iveşte un nor cît de mic,
Eu atunci îndată tot cheful îmi stric.
Căci să pune-n dreptu-mi, fără a-i păsa,
Şi mă-ntunecează cu puterea sa.
Mă face să nu poci vedea pre pămînt,
Lui fără de voie-mi ca un supus sînt.
Auzind Gherlanul pe soare asfel

Cum că să supune de un nuor şi el,
De a-i cere fata nici nu pomeni,
Ci-ndată să-ntoarse şi la nuor veni.
Pe carele nuorul dacă l-a văzut
Şi îi făcu cinste cum i s-a căzut,
L-a-ntrebat zicîndu-i: cum s-a întîmplat
Să vie la dînsul din loc depărtat?
Gherlanul îi zise: — O, slăvite nuor!
Am venit la tine că voi să mă-nsor,
Şi caut copilă de neam mai de sus,
Să nu fie-n lume nimunui supus.
Tu dar mai puternic decît alţii eşti,
Că şi chiar pe soare poţi să-l biruieşti.
Cum te pui în dreptu-i, îl întunecezi,
Pe loc îl acoperi şi-îl nimicnicezi.
— O, mare Gherlane! norul a răspuns,
Ceea ce se vede nu e de ascuns.
Drept, eu sînt puternic, după cum ziseşi,
De sting şi pe soare cu aburii-mi deşi,
Dar cum să iveşte un cît de mic vînt,
Eu trebuie-ndată să fug d-unde sînt.
Suflă, mă goneşte să nu-i stau în drum,
Şi mă răsipeşte tocma ca p-un fum.
Auzind Gherlanul şi că nuorul chiar
Altuia mai mare este supus iar,
Să pogorî-ndată la marele vînt,
Care atunci groaznic sufla pe pămînt.
Priimindu-l vîntul într-al său palat
Şi d-a lui venire fiind întrebat,
Începu Gherlanul şi la dînsul iar
Să-i zică întocma ca şi la nuor chiar,
Îl făcu că este puternic în duh,
Încît răsipeşte nuorii din văzduh.
Vîntul îi răspunse: — Aşa este, sînt
Tare şi puternic, dup-al tău cuvînt.
Eu răsipesc nuorii în aer cînd zbor,
Cutremur pămîntul, copaciuri dobor:
Dar e o cetate, lîngă ea c-un plop,
Ce este zidită mai de la potop,
Fiind pustiită de nişte tirani,
O bat şi eu de sînt două mii de ani,

Şi nu am ce-i face, nu o poci da jos
Puterea-mi supune, deşi sînt vîrtos.
Auzind Gherlanul şi pe vînt asfel,
Fără de zăbavă plecă de la el,
Zicînd întru sine mai bine să ia
Pe fata cetăţii, că-i mai tare ea.
Mergînd dar la dînsa, fu iar priimit
Ca şi pîn-acuma, întocma cinstit,
Apoi între vorbe la-ntrebări fu pus:
Ce vînt? ce-ntîmplare aci l-au adus?
El cu plecăciune pe loc a răspuns
Şi ş-a spus tot dorul, nimic n-a ascuns.
Mai zicînd cetăţii că ea, c-un cuvînt,
Este care n-are habar nici de vînt.
Căruia cetate răspunzînd a zis:
— Într-adevăr, vîntul de loc nu m-a-nvins,
Şi d-acu nainte nu-mi pasă de el,
Că pe lîngă mine e mult mititel,
Dar să încuibară pe supt temelii
O groază de şoareci, vro cîteva mii,
Ş-atît mă găuriră tot săpînd de rînd,
Încît dintr-aceasta crez că caz curînd.
Auzind, Gherlanul zise: — Aşadar
Toat-a mea umblare a fost în zadar.
Cum văz eu, şoarecii într-adevăr sînt
Neamul cel puternic pre acest pămînt..
O, cît făr' de minte şi prost am fost eu!
Să nu iau eu fată chiar din neamul meu!
Ci mă duc la soare, la nuor şi la vînt,
Şi la cetăţi slabe, pe toţi să-i descînt!

CREŞTINUL BUN

Un om într-o vreme prea evlavios,
Ce să purta-n lume foarte cuvios,
El nu ştia carte, un buche măcar,
De vreo scriptură nu avea habar,
Dar pe la biserici orce auzea,
Foarte cu scumpete toate le păzea:
Aşa el odată-n biserică stînd
Şi evangheliia plecat ascultînd,

Auzi cuvîntul domnului Hristos
Preotul rostindu-l cu glas mîngîios:
— Nu-ngrijiţi de mîine, ce o să mîncaţi,
Şi comoară vouă nu vă adunaţi.
Vă uitaţi la păsări, că ele nu ar,
Nu secer, nu treier, nici pun în hambar,
Cu toate acestea tatăl cel ceresc
Le dă-n toată vremea cîte trebuiesc.
Aşa şi de haine grijă nu purtaţi,
Ca de să vor rupe ce o să-mbrăcaţi,
Vedeţi că-n cîmp crinii nici torc, nici urzesc,
Şi de-mbrăcăminte nu să jeluiesc.
Acestea săracul cum le auzi,
Hotărî îndată a le şi păzi.
El şedea în capul unuia oraş
Unde îşi făcuse un mic bordeiaş,
Şi ziua în pieţe cîrpea vechituri,
Cizme, imineie şi alte rupturi.
Cînd să ducea seara la nevasta sa,
Cheltuia toţi banii, nimic nu lăsa.
Dacă vedea încă că îi prisosea
Din ceea ce ziua el agonisea,
Lua cu prisosul lumînări de seu
Şi pe toată noaptea le ardea mereu.
Punea cu copiii şi să ospăta
Şi laude sfinte cu toţii cînta.
Asfel totdauna seara el făcînd
Şi p-aci-mpăratul tiptil des trecînd,
Auzind cîntare, mirare i-au fost
D-aşa veselie într-un bordei prost;
Şi într-al său cuget multe judecînd,
Hotărî să vază-nlăuntru intrînd.
Cătînd dar la uşe şi dac-a deşchis,
Urmînd împăratul în asfel i-a zis:
— Dragul meu jupîne, eu sînt negustor
Ş-întîrziind noaptea ca un călător,
Nu ştiu bine seama într-acest oraş
În ce loc sînt hanuri să trag în sălaş,
Ci îţi fă pomană, pentru Dumnezeu,
Şi mă găzduieşte cu un om al mieu;
Pentru multă vreme nu te supărăm,

Des-de-dimineaţă în oraş intrăm.
Răspunse cîrpaciul: — Dară, bucuros,
Poftiţi înlăuntru, e loc de prisos,
Numai mulţămire de puteţi s-aveţi,
Şi mai multă vreme puteţi să şedeţi
Intră împăratul, bună vreme dînd,
Ş-aci cu vizirul doparte şezînd,
Să mira d-atîtea multe lumînări
Şi de ale mesii bogate mîncări.
Simplul om în alt fel făr-a socoti,
Să şază la masă-ncepu a-i pofti.
Căruia-mpăratul ascultare dînd
Şi în rînd cu dînsul la masă şezînd,
Începură vorba, s-a-ntins la poveşti,
Spuind multe lucruri neguţătoreşti,
Pînă veni rîndul vorba a schimba
Şi cum să hrăneşte de a-l întreba.
Începînd cîrpaciul, pre rînd tot a spus,
Că-n sfînta scriptură credinţa ş-a pus,
Şi vede că bine i-a mers pîn-acum,
Vreo-mprotivire n-are nicidecum.
Cîrpeşte, cîştigă, cheltuieşte tot,
Ca el să trăiască nici domnii nu pot.
Împăratul zise: — Că crezi, bine faci,
Iar de celelalte, drept să-ţi spui, nu-mi placi.
Ca să crează legii e dator un om,
Dar însă să fie şi bun econom,
Căci, cum vezi, cîştigul nu e tot un fel,
Astăzi mult de-ţi vine, mîine puţintel.
Şi vremea te face ca să pătimeşti
Lipsă şi nevoie cînd nu socoteşti.
— Ba, el îi răspunse,-mprotivă nu fac,
Eu sfînta scriptură de loc nu o calc.
Crez că-mi va da Domnul pîinea ce o cer
Citind: „Tatăl nostru care eşti în cer".
— Bine, bine, zise împăratul iar,
El ne dă nouă, dar prin muncă-ne chiar.
Cînd apucăm lucrul şi lui ne rugăm,
Atunci ne dă pîine, atunci cîştigăm;
Dar dacă, spre pildă, să va porunci
De către-mpăratul prin oraş aci

Să nu şază-n pieţuri nicidecum cîrpaci,
Zi Doamne fereşte, atunci ce-o să faci?
— Atunci, ei! el zise, ştiu ce să fac eu,
Crez că nu mă lasă bunul Dumnezeu!
Vorbind ei acestea, să şi auzi
Că bate-n cetate ceasul despre zi.
Deci şi împăratul pe loc a plecat
Ş-a mers la palaturi cu gînd nempăcat.
Avea nerăbdare în inima sa
Pe cîrpaci să-l facă ceva a-i păsa.
Cum ş-a dat poruncă să strige pristav,
Cu grele pedepse-nspăimîntînd grozav,
Ca să nu se afle în tîrg prin oraş,
În pieţe, prin uliţi, vrun cîrpaci cumvaş,
Că cu grea pedeapsă să va dojeni
Ş-îndată din ţară să va izgoni.
Aceasta poruncă cîrpaciul văzînd
Ş-altă meserie el nemaiavînd,
Să duse îndată la un lămîier
Şi ceru să vînză ca un copăier.
Umblînd dar cu ele prin uliţi de rînd
Şi cu bărbăţie strigînd şi vînzînd,
Îl întîlni iară-mpăratul schimbat
Precum îl văzuse, la fel îmbrăcat,
Şi ca un prieten l-a-ntrebat zicînd:
— Ce mai faci, fîrtate? ai cîştig? să vînd?
— Prea bine, el zise, că am alergat,
Şi mai mult îmi pare azi am cîştigat.
Răspunse-mpăratul: — Bravo! eşti voinic,
Prea bine îmi pare, dar ştii ce-o să zic?
Acum ar fi bine să te părăseşti,
Şi iar tot cîştigul să nu-l cheltuieşti:
Că vezi cum aduce vremea întîmplări?
Şi vezi cum preface îndată schimbări?
Zi Doamne fereşte, dacă cumva iar
Să va da poruncă asemenea chiar,
Ca să nu mai umble nici un lămîier,
Ş-în scurt să nu vînză nici un copăier,
Ce-o să faci atuncea? Ce-o să cheltuieşti,

Dacă tu pe mîine de azi nu oprești?
— D-aceasta, el zise, de loc nu-ngrijesc,
Găsesc eu cu alta iar să mă hrănesc.
Și așa el seara iar a tîrguit,
Iarăși pîn' la una tot au cheltuit.
Asemeni prisosul dînd pe lumînări,
Nu lăsă nimica s-aibă-n buzunări.
Noaptea împăratul trecînd iar p-aci
Și văzînd urmarea-i, făr-a conaci,
A doua zi iară poruncă a dat
Și prin tot orașul pristav a strigat,
Ca să nu mai umble nici un lămîier,
Sau ceva să vînză vreun copăier.
Auzind cîrpaciul, îi păru ciudat,
Văzînd că-mprotivă tot i s-a-ntîmplat.
Nu să lăsă însă deznădăjduit,
Ci socotind, alta în gînd i-a venit,
Să duse îndată la un sacagiu
Care să făcuse de curînd hangiu,
Îi ceru sacaua de a alerga
Ș-amîndoi să-mparță cît va cîștiga.
Vînzînd dar cu dînsa apă el acum,
Îl întîlni iară-mpăratul pe drum.
Și ca p-un prieten iar l-a întrebat:
Cum îi merge treaba? cum a cîștigat?
El vesel răspunse: — Acum prea frumos,
Că astăzi cu apă cîștig și mai gros.
— Ei bine, îi zise împăratul iar,
Dar d-o fi poruncă asemenea chiar,
Ca să nu mai umble prin uliți saca,
Atuncea cum oare te vei împăca?
El răstit răspunse, ca un ce-l durea:
— Ci taci, măi, tu n-auzi! om cu gură rea!
Că-n orașul nostru de cînd ai venit,
Toate să-mpliniră cîte le-ai cobit.
Atuncea-mpăratul, haz de el făcînd,
I-a dat cîțiva galbeni în asfel zicînd:
— Într-adevăr văz că ești bun credincios,
Dar ș-asupra muncii nu ești lenevos.
Dumnezeu ajută omului bărbat
Carele îl roagă muncind nencetat;

Iar care să lasă deznădăjduit,
El piere în casă ca un ticăit.
Tu dară urmează precum zici că crezi,
Pre Dumnezeu roagă, dar şi să lucrezi.
Nu lăsa să treacă ziua în deşert,
Dintr-însa nu pierde măcar nici un sfert.
De vezi că nu-ţi vine de la vrun negoţ,
Nu fi milog zdravăn, nici te face hoţ.
Ci altul apucă, fie şi de jos,
Numai de la dînsul să-ţi fie folos.
Nu este ruşine omul a munci
Dacă întîmplarea îl va sărăci.
A-ţi mai spune ş-alte n-ar fi de prisos,
Dar nu pierde vreme, du-te sănătos.
Zicîndu-i acestea, pe loc a plecat
Ş-aci pe cîrpaciul uimit l-a lăsat,
Cunoscînd el cum că prieten i-a fost
Însuşi împăratul, iar nu vreun prost.

PÎN' Ţ-O IEŞI PĂRUL PRIN CĂCIULĂ

Un bogat din întîmplare
Fiind la o adunare,
Tot des udînd cu vin gura,
Nevrînd, au trecut măsura.
Să culcă, doarme, să scoală,
Simte în capul său boală.
Stă, să miră, ce să facă?
Ce leac să ia ca să-i treacă?
Să ruşina l-alţi să spuie
Să-l înveţe ce să puie.
Să uda cu apă rece,
Dar vedea că tot nu-i trece.
Aşa el nu pierde vreme,
Trimite pe loc să cheme
Pe un beţiv oarecare
Ce bea cu necumpătare
Şi umbla beat în tot ceasul,
Răsunîndu-şi vesel glasul,
Fără să se bolnăvească,
Or să se posomorească.

Viind dar acesta-n grabă,
El să pune de-l întreabă,
Zicînd: — Frate, ia ascultă,
N-am cu tine vorbă multă,
Decît am o întrebare
Ce tu-i poţi da dezlegare.
Te cinstesc, numai îmi spune,
Că voi să ştiu a minune!
Tu cînd bei la vreo masă
Şi te întorci beat acasă,
A doua zi-ţi este bine?
Eşti zdravăn cum să cuvine?
Or simţi la cap vro durere,
Sau vro altă neplăcere?
— Ba, răspunse el îndată,
Eu nu simţ păs niciodată.
Că deşi mă culc beat seară,
Dar a doua zi beau iară
Şi mă dreg aşa de bine,
Încît nici un rău nu-mi vine.
Bogatul cu mulţămire
Priimind de sfătuire,
Beţivul dacă să duse
Cu ceea ce-n mîna-i puse,
Începu şi el să tragă,
Cum l-a-nvăţat, să se dreagă.
Bînd dar cîteva pahare,
Îi fură ca un leac mare,
Îi trecu capul îndată,
Greaţa-şi văzu curăţată,
S-au cunoscut foarte bine
Şi vesel cum să cuvine,
Aşa el bînd pînă seară
Şi îmbătîndu-se iară,
A doua zi dimineaţă
Simţi tot aceeaşi greaţă,
Părea că-i făcuse leacul
Capul tocma cît dovleacul.
Cheamă, trimite pe slugă
Să alerge tot în fugă,
Cît mai în grabă să vie

Cu doftorul de beție,
Vrun leac să-i orînduiască,
Mai bun, ca să-l folosească,
Căci rețeta de ieri dată
I s-au părut prea ciudată.
Bețivul, netezind barba,
Veni să-i audă jalba.
Bogatul atunci să puse
Și-asfel zicîndu-i îi spuse:
— Eu ieri dup-a ta urmare
Băui cîteva pahare
Și în minuturi puține
Mă simții că-mi este bine,
Dar văz astăzi, frățioare,
Că capul iară mă doare.
Bețivul trînti piciorul
Și-îi zise: — Umple ulciorul,
Cui pe cui scoate afară,
Trebuie să mai bei iară.
Ucenicul o sfeclise
Și întrebîndu-l îi zise:
— Ei bine, asta beție
Pînă cînd așa să ție?
Îi răspunse-nvățătorul:
— Pîn' ț-o trece din cap dorul
Și pîn' ț-o ieși și ție
Păr prin căciulă, ca mie.

*

Hoțu-nvață la hoție
Și bețivul la beție,
Înțeleptu-nțelepciune
Și cinstitul purtări bune.
Orcare ce lui îi place
Te și învață a face.
De aceea înțelege
Și om din oameni alege,
Prejudecă-i întîi fața
Și-îi priimește povața,
De vei să dobîndești minte
Și în lume să aibi cinste.

DASCĂLUL ŞI UCENICUL

Un dascalaş oarecare
Făcuse o predicare,
Cum o fi fost nu să ştie,
Destul c-a putut-o[1] scrie,
Ş-a putut să o-ncondeie
Din singura lui idee.
Ş-acum alt nu rămăsese,
După ce o compusese,
Decît un copil să puie
Ş-în biserică s-o spuie,
Ca s-o audă norodul
Şi să-i cunoască toţi rodul.
Deci ia un şcolar îndată,
Îl învaţă, îi arată
Să-l spuie meşteşugeşte,
Cu shime, ritoriceşte,
Din gînd, de rost, făr' de carte,
Privind în locuri deşarte.
După ce-l învăţă bine
Şi ştiu cum să cuvine,
La biserică îl duse
Ş-în amvon să-l zică-l puse.
Şcolarul, privind dodată
La mulţimea adunată,
Rămase cu gura mută,
Pierdu leţia ştiută.
În zadar îi făcea semne
Să-i dea coraj, să-l îndemne,
Că el de tot o tăcuse,
Ca cînd de loc n-o ştiuse.
Dascălul crăpa într-însul
Şi copilu-ngîna plînsul.
Merge-n şcoală,-l cercetează,
Ce e pricină să vază.
Copilul îi spuse bine
Că de oameni i-e ruşine.
Şi vrînd să-l facă s-o spuie,

[1] Tipărit: *put-o*.

A bătut prin pereți cuie
Ș-atîrnă la toate oale
Cumpărate-nadins, goale,
Zicînd: — Ia seam-acum bine
Și simte ce fac cu tine:
Închipuiește-ți în minte
Că-ți stau oameni înainte,
Socotind aceste oale
Că sînt tot capete goale,
Și să nu aibi zăticneală,
Ci zi fără de sfială.
Începînd școlarul dară,
O zise predica iară
Frumos, curat, cu glas tare,
Făr' de nici o-mpiedecare.
Dascălul ce-l auzise,
— Vezi așa, bravo! îi zise,
Deschide-ți dar ochii bine
Și să nu-mi mai faci rușine.
După aceasta predare
Viind iară o zi mare,
La biserică să duse
Și pe școlarul îl puse
În amvon sus să o zică
Cu coraj, fără de frică.
Școlaru-ncepînd dodată,
Stătu cu gura căscată.
Dascălul, tăcînd văzîndu-l
Și privind la toți d-a rîndul,
Îi zise: — Zi, zi nainte,
De la școală ține minte.
Copilul ce să roșise
— Apoi, dascăle! îi zise,
Vezi că aici nu sînt oale,
Ci sînt tot capete goale.
Iar unui, ce-i dă prin minte,
Cum sta aci înainte,
Șoptind dascălului zise:
— Să vede că cele scrise
Nu sînt întocmite bine
Și d-aceea i-e rușine.

NU E NIMIC FĂRĂ CUSUR

Un împărat oarecare
Prin grădina sa umblînd
Pe răcoare în primblare
Şi un trandafir rumpînd,
Atît cumplit deodată
Degetul ş-au înghimpat,
Încît îl lepădă-ndată
De durere supărat,
Zicînd: „Ce nepotrivire
La acest frumos răsur,
Ar fi făr' de preţuire
Cînd n-ar avea şi cusur!"
Şi chemă cu grabă mare
Un grădinar iscusit,
Căruia cu întrebare
Într-acest chip i-a vorbit:
— Aş vrea să ştiu: nu să poate
A să altui-ntr-un fel
Şi trandafirul, ca toate,
Ca să n-aibă ghimpi pe el?
El răspunse cum că ştie
Ş-îl va face în scurt timp
După cererea-i să fie
Curat fără nici un ghimp.
Şi lăsînd jos altă treabă,
Altui un trandafir
Care ş-înflorind în grabă
A rupt dintr-însul un fir.
Şi la palaturi ducîndu-l,
Împăratului l-a dat,
Care în mînă luîndu-l
Foarte mult l-a lăudat.
După acestea îl puse
La nasul său bucuros,
Dar cîtă mirare-i fuse
Văzînd că n-are miros!
Şi îi făcu întrebare
Zicînd: — Asta e ciudat!
Dar de ce şi miros n-are

Acum dacă s-a schimbat?
El răspunse: — Împărate,
Eu nicidecum nu mă mir,
Că pilde nenumărate
Ne dă acest trandafir.
Adică: în lume toate
Ca şi trandafirul sînt,
Fără cusur nu să poate
Nici un lucru pre pămînt.
Or ghimpi pe dînsul să n-aibă
Fără de nici un miros,
Or, ca întîi, ghimpi să aibă
Şi să miroase frumos.
Asemenea dar şi omul
E zidit cu acest dar
S-aibă ca floarea sau pomul
Un dulce şi un amar!...

CEREMONIA PROSTEASCĂ

O săteancă lenevoasă
Din fire şi ţermonoasă,
Iarna pe un viscol mare
Cu ninsoare şi ger tare,
Nu-i venea să se îndemne
Să-şi aducă la foc lemne.
Ş-auzind ea-n bătătură
Viind o tropoitură,
Strigă, şezînd pe cenuşe:
— Orcine vine pe uşe
S-aducă şi lemne-n casă,
D-o fi degerat ş-îi pasă.
Cînd văzu că intră-ndată
Naşa cu lemne-ncărcată,
Sărind începu să zică:
— Aoleo! Tu eşti, năşică?
Să mă ierţi, rău să nu-ţi pară,
Du-le, du-le-n grab-afară.
Ce ocară! ce ruşine!
Să osteneşti pentru mine!
Şi aşa ea cu adusul

Ş-îndărăt cu la loc pusul,
A fost silită săraca
Două osteneli să facă,
Numai ca să împlinească
Ţermonia-i cea prostească.

STĂPÎNUL SCUMP

Doi boi la treierătură
Din lucru dacă stătură,
Începură să mugească
Ş-între dînşii să vorbească,
Zicînd unul: — Slab timp, frate,
Nu s-au prea făcut bucate,
Şi la iarnă, cum bag seamă,
Să nu murim îmi e teamă.
Că în alţi ani, cum ştii bine,
Nu era aşa puţine
Şi numai cît-o copaie
Ne da la amîndoi paie,
Încît în spatele mele
Vedeai oasele prin piele.
Încai tărîţe fireşte
Să dea nu obicinuieşte
Şi mai de cînd nu mîncarăm
Gustul de tot le uitarăm.
Dar iestimp, precum vezi bine
Că paiele sînt puţine,
Gîndeşti să ne scăpăm viaţa
Pîn' va răsări verdeaţa?
Cellalt vorba ce-şi oprise
Răspunzînd către el zise:
— Eu am o nădejde mică
Şi c-om muri nu mi-e frică,
Că, deşi-s paie puţine,
Dar sînt cu grăunţe pline.
Şi colea, colea prin ele
Găseşti spice mititele.
Vorbind ei, stăpînul vine
Şi privind paiele bine
Vede prin ele şi spice

Şi către fiul său zice:
— Bre, bre, ce galantomie!
Straf făr' de iconomie!
Ce, aste sînt treierate?
Aşa să treier bucate?
Murir-ar lenea să moară!
Pune-le a doua oară!
Şi le treieră mai bine,
Nu vezi că-s cu spice pline?
Eu poci jura fără frică,
Cum şi alţi poate să zică,
Că d-aci, din aste toate,
Măcar doi pumni tot s-ar scoate.
Deci întinzîndu-le iară
Şi dacă le treierară,
Boii, carii ostenise
Stînd, unul din ei iar zise:
— Acum, frate, cum îţi pare?
Poţi zice că trăim oare?
Pe cellalt vorba-l împunse
Şi către dînsul răspunse:
— Deşi n-o muri neştine,
Dar nu-i va fi nici vrun bine,
Şi orcum la primăvară
Ştiu că cu noi nu mai ară.

CUCUL ŞI PRIVIGĂTOAREA

Privigătoarea micşoară,
Stînd veselă pe tufşoară,
Îşi răsuna cîntecelul
Întorcîndu-l în tot felul.
Cucul, ce abia tăcuse
Şi din cucuit stătuse,
N-a mai putut să-i asculte
Sfărămăturile multe,
Ci necăjindu-se tare
Îi zise cu supărare:
— N-auzi tu, pasăre sură!
Proastă, farfara de gură,
Ce te fărîmi într-atîtă

Cu cîntarea-ţi cea urîtă?
Astîmpără-te mai bine
Şi stînd ascultă la mine,
S-auzi o dată cîntare,
Dulce şi cu răsunare,
Iar nu supţiri gheonghenele,
Ce n-au nici un haz în ele.
— Jupîn cucule, ea zise,
Aieve-mi vorbeşti, or vise,
De îmi tot defaimi cîntarea
Şi îţi lauzi răsunarea?
Într-adevăr, ai glas mare,
Dar cine la gust îl are?
Cîntarea-ţi e monotoană
Toată, toată o broboană,
„Cucu, cucu", o ţii una,
Atîta zici totdauna.
Ca să mai faci vro figură
Nu poţi să o frîngi în gură,
Că nu ţi-e dat din natură,
N-ai talent în căscătură,
De cîntare nu ţi-e glasul,
Eşti bun numai să ţii basul.
— O, tu, pasăre neroadă!
Zise el mişcînd din coadă,
Nu te ţinea-nfumurată
Că cînţi mai bine vrodată;
Ale tale cîntecele
Sînt ca nişte jucărele,
Că începi cu piuita
Şi sfîrşeşti cu ciripita:
„Piu, piu, piu" ciocu-ţi deşiră
Şi „cir, cir, cir" o ţii şiră.
Cu aste tu, vai de tine!
O să mă rămîi pe mine?
Părerea-ţi este deşartă
Ş-în zadar te ţii de ceartă:
Ci cere pardon mai bine
Şi te închină la mine.
— Eu, cucule, niciodată,
Zise ea nesupărată,

Nu mă las supusă ţie,
D-o fi dreptul să se ţie:
Iar cîntarea-mi de nu-ţi place,
Te rog să mă laşi în pace.
— Ba, zise el, voi acuma
Să-ţi spui că nu iubesc gluma.
Voi, zic, acuma îndată
Să mergem la judecată,
Ş-acolo spuind pricina,
Să ni se aleagă vina,
Să vedem care pe care
Va rămînea la cîntare,
Şi din noi amîndoi cine
Va lua în nas ruşine.
Zise ea: — Cucule dragă,
Dar cine să ne aleagă?
Cine socoteşti că are
Auz mai bun la cîntare?
Iar el, privind în tot locul,
Zise, arătînd cu ciocul:
— Uite, acel ce să vede
Păscîndu-se prin livede,
Cu urechi mari ardicate
Şi poartă samar în spate,
Încărcat cu alte multe,
Acela să ne asculte.
Atunci zburară dodată
Ş-ajungînd la el îndată,
L-au făcut să înţeleagă
Că este pus să aleagă
Pe cel ce cîntă mai bine,
Ascultînd cum să cuvine.
Zicînd aceasta-ncepură
Care cum să pricepură,
Cîntară, să frămîntară
Şi sfîrşind îl întrebară
Care din doi i să pare
A avea dulce cîntare?
Magarul, ce ochi zgîise

Şi urechile-şi ciulise,
Îşi deşchise grabnic botul
Ş-îndată îşi dete[1] votul,
Zicînd: — Eu drept vă voi spune,
Cucul cîntă de minune!
El strigă cu răsunare
Şi glasu-i mai mult gust are.
Săraca privigătoare!
Îi venea să se omoare
Văzîndu-se defăimată
Şi de magar ruşinată.
Dar însă ciobanul, care
Să afla în ascultare,
Stînd răzimat pe o coastă,
Văzînd alegerea proastă
Ce magarul o făcuse
Şi lui cucul îi plăcuse,
Începu cu vorbă mică
Privigătoarei să zică:
— O, tu, pasăre frumoasă!
Cu glăsuire duioasă,
Inimă rea nu-ţi mai face,
Ci cîntă veselă-n pace.
Lasă pe cuc să rămîie
De magar să se mîngîie:
Iar tu vin' de-mi cîntă mie,
Că nu te dau pe o mie.
De multe ori în viaţă
Cîntarea-ţi cea cu dulceaţă
M-a făcut să stau din fluier,
Nevrînd nici la oi să şuier,
Şi nici să mă duc nu-mi vine,
Numai să ascult la tine.
Acestea zicînd ciobanul,
Să-ntristă cucul, sirmanul!
Iar dulcea privigătoare
N-a mai vrut să se omoare,
Ci de cioban mîngîiată,
Mulţămindu-i, zbură-ndată.

[1] Tipărit: *de*.

Un dascălaş oarecare
Făcător de calendare,
Într-o zi de sărbătoare,
Fiind timp frumos şi soare,
El silinţa îşi pusese
La ceea ce mai scrisese
Mai curînd să isprăvească
Ca să-l dea să-l tipărească.
Scriind dar cîteva rînduri
Şi oprindu-se pe gînduri
În ce zi ce timp să puie
Şi ce minciuni să mai spuie,
Atunci nevasta gătită
Intră la el necăjită
Şi îi zise: — Frăţioare!
Că lasă-te de scrisoare
Şi ai şi noi la plimbare,
Că astăzi este zi mare
Şi toată lumea să plimbă,
Merge şi aeru-şi schimbă,
Numai noi şedem în casă.
El răspunse: — Şi ce-mi pasă?
Meargă cine n-are treabă,
Că eu azi de scris am grabă,
Plimbarea nu ne dă pîine,
Dar asta-l tipăresc mîine
Şi nădejdea mi-e într-însul
Să iau ceva de la dînsul:
Iar vremea lui dacă trece,
Bea-l atunci cu apă rece,
Că trei parale nu face,
Să-ţi cumperi pe ele ace.
— Ba, ba, îi zise ea, lasă,
Pune băiatul, de-ţi pasă,
Să scrie, să mîzgălească
Şi treaba să-ţi isprăvească.

— De unde ştie băiatul?
Zise către ea bărbatul,
Asta nu e jucărie,
Precum ţi să pare ţie,
Că trebuie-n el să puie
Timpul zilelor să spuie,
Adică: cînd nuor, cînd soare,
Cînd ploaie şi cînd ninsoare.
Precum şi vînt, ceaţă, pîclă,
Ş-alte cîte să întîmplă.
Îşi urmă ea iar cuvîntul,
Cu cerul şi cu pămîntul,
Făcîndu-i rugăciuni multe,
D-o iubeşte, s-o asculte,
Şi copilului să-i spuie
În ce loc ce timp să puie.
El văzînd că n-are pace,
În sfîrşit aşa şi face.
Cheamă copilul să vie
Şi îl aşază să scrie,
Zicînd: — Uite-te la mine,
Ce-ţi zic să ţii minte bine,
Iarna prea rar să pui soare,
Mai mult tot nuor şi ninsoare.
Pune şi cîteodată
Viscol, vreme turburată.
Să nu te înşeli a pune
Călduri mari şi zile bune.
Primăvara iarăşi trece
Vînt, ploaie şi vreme rece.
Scrie ceaţă, scrie bură
Şi mai rareori căldură.
Vara iar, adesea pune
Zile senine şi bune.
Scrie căldură de voie
Şi rareori nuor şi ploaie.
Toamna iarăşi să arate
Timpuri neastîmpărate.
Scrie brumă, scrie soare

Ş-alteori vînt şi răcoare.
Cum şi ţine minte bine
În sărbătoarea ce vine
Să pui nuor şi ploaie mare,
Asculţi? să nu-ţi faci uitare.
Şi cum zise el aceasta,
Pe loc începu nevasta
Cu rugăciune, cu plînsul,
Şi să se roage de dînsul.
Zicînd: — Nu, nu, frăţioare!
Te rog, pune atunci soare,
Că e sărbătoare mare,
Şi să mergem la plimbare.
— Ba, zise el cu mînie,
Voi atunci ploaie să fie,
Şi de plimbare nu-mi pasă,
Putem şedea şi acasă.
Îi zise ea iar cu bine:
— De am trecere la tine
La o vorbă dintr-o mie,
Fă-mi atît hatîr şi mie,
Într-altă zi ploaie multă,
Ş-atunci scrie zi plăcută.
— E! dar iacă-ţi fac pe voie,
Zise el, şi nu pui ploaie.
Întrebă băiatu-ndată:
— Ce să pui atuncea, tată?
— Să scrii, răspunse el, soare,
Frumos, nici cald, nici răcoare.
Aşadar ei să-mpăcară
Şi la plimbare plecară.

JUMĂTATE FRIPT ŞI JUMĂTATE PRĂJIT

Spun că un judecător
Nu prea era băutor,
Dar îşi făcuse nevrînd
Un obicei de curînd,
Adică: cînd să scula
Şi după ce să spăla,
Cîte un răchiu trăgea,

Ş-apoi la postu-şi mergea.
Aşadar, într-o zi, el
Bînd, cum zic, un păhărel,
Şi plecînd la al său post,
S-a întîlnit cu un prost
Ce ducea un peşte viu,
Prins atunci din eleştiu[1].
Plăcîndu-i a-l cumpăra,
Plăti pîn' la o para
Ş-îndreptă cu el pe prost
Ca să i-l ducă la cost.
Viind şi însuşi aci,
Birtăşiţii porunci
Să i-l gătească frumos,
Fără zeamă, fără sos,
Făcînd jumătatea fript
Şi jumătatea prăjit.
Deci el d-acolo plecînd
Şi la slujba sa mergînd,
Îndată să pomeni
Că birtăşiţa veni
De mînă cu un vecin
Ce-o-njurase, beat de vin.
El, ameţit precum sta
Şi pe scaun dormita,
Altele n-au auzit
Din cîte ea au vorbit,
Ci ochii săi i-au deşchis
Tocma atunci cînd i-au zis:
— Domnule, nu îmi vorbeşti!
Spune-mi ce îmi hotăreşti.
El privind-o necăjit,
Pe loc la ea s-a răstit,
Zicînd: — O dată ţ-am zis,
Nu o să-ţi dau şi în scris.
Mergi, îţi zic, ce îmi mai stai?
Curînd în două să-l tai,
Jumătatea să-l faci fript
Pe ţeapălugă înfipt

[1] Tipărit: *eleşteiŭ.*

Şi jumătatea prăjit,
După treaba lui grijit.
Pîrîtul ce aci sta
Şi la dînsul asculta,
Începu a să ruga,
A plînge şi a striga:
— Domnule, fii milostiv
La vina unui beţiv,
Că aşa rău n-am greşit,
Să mor tăiat şi prăjit.
Atunci de rîs s-au umflat
Toţi cîţi aci s-au aflat.

CE NAŞTE MOARE

Un orăşan oarecare
Ceru de la-nvecinare
Un cazan la a sa treabă
Şi să i-l întoarcă-n grabă.
Trecu luna, trecu anul
Şi nu-i mai duse cazanul,
Cînd iată-l văzu pe uşă,
În mînă c-o căldăruşă,
Zicîndu-i: — Ştii ce, vecine?
Cazanul cît fu la mine,
Îngrecînd din întîmplare,
Fătă această căldare,
Şi ţ-o adusei acasă;
Te rog însă, mi-l mai lasă.
El cu buze bucurate
Îi zise: — Prea bine, frate,
Numai bine o să-mi pară
Daca ar mai făta iară.
Aşa lăsîndu-i cazanul,
Îi mai fătă şi la anul,
Şi la al treilea vară
Fătă asemenea iară.
Stăpînul, fără mirare,
Lua cîte o căldare.

Dar aşteptînd să mai fete
Şi văzînd că nu-i mai dete,
Mergînd l-a-ntrebat cu pace:
— Frate, cazanul ce face?
— Cazanul, răspunse, frate,
Ţ-a lăsat ieri sănătate,
Şi căldăruşelor zi-le
Că mîine-i fac de trei zile.
— Glumeşti, vecine, îi zise,
Şi stai de-mi spui aşa vise?
Or umbli cu viclenie,
Să-mi mănînci cazanul mie?
Zicînd aste, merge-ndată
Ş-arată la judecată.
Aci dacă îl chemară
Şi de cazan întrebară,
El cu răspuns gata fuse
Şi tot asemenea spuse.
Iar cei ce îl ascultară
Pe loc de rîs se umflară,
Zicînd: — Auzi nebunie!
Auzi proastă viclenie!
Măi, om fără judecată!
Arama moare vrodată?
El zise: — Rog de iertare
Să vă fac o întrebare:
Ceea ce naşte au fată
Nu răposează vrodată?
— Da, da, i-au răspuns, să poate,
Cîte-n lume nasc mor toate.
— Aşadar, zise el iară,
De rîs să nu vi să pară,
Căci a fătat şi cazanul
Vreo trei căldări, sirmanul,
Şi le-au luat de la mine,
Părîndu-i de ele bine.
— Aşa e? îl întrebară,
Şi el le răspunse: — Dară.
— E, dar, ţ-este mort cazanul,
Îi răspunse tot divanul.

În Ţarigrad oarecînd
Un cojocăraş plecînd
Cu un galben de schimbat,
Mai pîn' la prînz au umblat,
Şi să schimbe nu găsea,
Că parale cam lipsea.
Zarafii lua mai jos,
Pentru schimb cerînd folos,
El iar sărac cum era,
Să-l dea jos nu să-ndura.
Aşa îi veni în gînd
Şi la un orbeţ mergînd
I-a zis: — Ascultă, mă rog!
Tu fiindcă eşti milog,
Strîngi după unde te plimbi
Şi crez c-ai putea să-mi schimbi.
Orbul pe loc l-a-ntrebat:
— Dar ce ai pentru schimbat?
— Un galbeu, el a răspuns,
Este prea bun, nu e tuns.
— Ia adu-l, i-a zis, aici,
Să-l văz, e după cum zici?
Cojocarul cum l-a dat,
El în gură l-a băgat
Şi la locu-şi cum şedea,
Cerea iar milă să-i dea.
Negustorul să uita
Şi să-l schimbe aştepta,
Dar lui nici nu îi păsa,
Îngrijea de treaba sa.
— Ce faci? Nu-l schimbi? îi zicea.
Iar el cerea şi tăcea.
— N-auzi tu! l-a-mboldit iar,
Dă-mi încoaci galbenul dar.
— O, omu lui Dumnezeu!
Ce tot îmi ceri să-ţi dau eu?
De vei să-mi dai o para,
Dă-mi, şi nu mă supăra.
— Mă! dă-mi galbenul, îţi zic,

Cerşetor orb şi călic!
— Jupîne, ia fugi d-aici,
Eu nu ştiu ce galben zici,
Or vei să te ciomăgesc
Şi beleaua să-mĭ găsesc?
Săracul om, de necaz,
Vărsa lacrămi pe obraz,
Şi d-ar fi fost vrun bogat,
Negreşit l-ar fi lăsat,
Dar n-avea a-şi cumpăra
Măcar pîine d-o para.
Ş-aşa de lipsă silit,
A mers de s-a jeluit.
Care îndată, pe sus,
La judecată fu dus
Şi l-a-ntrebat: de i-a dat
Vreun galben de schimbat?
Orbul să zic-a-nceput:
— Este, boieri, de crezut,
Cum zice, galben să-mi dea,
Cerşetor cum mă vedea?
Vă uitaţi la chipul meu,
De seamăn la zaraf eu,
Or la vreun negustor
Şi de marfă vînzător,
Ca viind la vro mădea,
Să aibă să ia, să dea.
Eu sînt un întunecat
Ce trăiesc cu căpătat,
Cînd mîncat, cînd nemîncat,
Cînd gol şi cînd îmbrăcat.
Nu-mi ajunge mai vîrtos,
Dar încă să am prisos
Să mă fac natrapazan
Şi să schimb cuiva vrun ban,
Ci aceasta, cum vedeţi,
Să o-nţelegeţi puteţi
Că nu e adevărat,
Ci urdu-belea curat.
Judecata ascultînd
Şi pe orbeţul crezînd,

Săracul cojocăraş
Rămase bun păgubaş.
Deci orbul iară şezînd
La locul său şi cerînd,
Cojocarul cam pitit
Pînă seara l-a păzit,
După ce a înserat,
Unul ş-altul au plecat.
Orbul pîşea singurel,
Păgubaşul după el,
Ş-aşa frumos l-a-nsoţit,
Încît de loc n-a simţit.
Acasă dac-au ajuns,
Cojocarul, cam ascuns
Intrînd, doparte tăcea
Şi îl privea ce făcea.
Orbul, habar neavînd
Şi ca un singur şezînd,
Borcanul ş-au desfăcut
Şi să vorbeasc-a-nceput:
— Azi slavă lui Dumnezeu
C-a vrut cu borcanul meu!
Acest galben a-mplinit
Dintr-o mie ce-a lipsit.
Şi aruncîndu-l în el,
Îi răscoli puţintel,
Vorbind ca un ticălos:
— Of, cum îmi luciţi frumos!
Apoi capacul puind
Şi locul acoperind,
Mai la o parte s-a dus
Şi să mănînce a pus:
Cojiţe de căpătat
Şi friptură de ficat.
Aşa cînd ospăta el,
Cojocaru-ncetinel[1]
Borcanul a ardicat
Ş-afară s-a strecurat.
Acasă cînd s-au văzut,

[1] Tipărit: *Cojocarul'ncetinel.*

Că e al său a crezut,
Nu-i venea nici a mînca,
Ci tot cînta şi juca.
După ce a ostenit,
Să se culce i-a venit
Şi, fiind în aşternut,
Mii de planuri a făcut,
Cum a să negustori
Ş-unde a călători.
Deşi el nu prea a fost
La înţelepciune prost,
Dar şi banii-l învăţa
Cum a-i întrebuinţa.
Ş-în curîndă vreme el,
Din cojocar mititel,
Au ajuns un negustor,
Toptangiu cumpărător,
Banii-ndoind ş-întreind
Şi prea regulat trăind.
Orbul cînd a căutat
Şi borcanul n-a aflat,
Destul s-a văitat ş-a plîns
Că pentru alţii a strîns,
Dar n-a scos cuvînt cumva
Că l-a furat cineva,
Ci umbla din birt în birt
Cerşind şi bînd cît-un spirt
Şi cu urechea trăgea
Cînd vorbea cei ce sugea,
Doar îi va suna din vînt
De banii săi vrun cuvînt.
Cîţiva ani tot s-a trudit,
Dar nimic n-a dovedit.
Acum cojocarul meu,
Fiind un toptangiu greu,
S-a dus la birt într-o zi
Cu cîţiva inşi a prînzi
Şi tocma cînd s-aşezat,
Iată orbul a intrat,
Şi viind unde şedea,
A cerut milă să-i dea.

Cojocarul ce-a gîndit,
La birtaş a poruncit
Ca orbului ce-a venit.
Să-i puie deosebit
Pîine, bucate şi vin,
Ca unui sărac creştin.
Orbul dacă auzi,
Spre glasu-i să repezi,
Şi în genuche căzînd
Îi da mulţămiri zicînd:
— Bogdaproste, domnul meu,
Să-ţi dea bine Dumnezeu,
Dă-ţi mînuşiţa mă rog,
S-o sărute un milog.
Cojocarul i-a răspuns:
— Lasă, lasă, că sînt uns;
Mergi, mănîncă sănătos,
S-o săruţi e de prisos.
— Ba, cinstite negustor,
Voi să fiu cunoscător,
Că de cînd sînt cerşetor,
Măcar nici un negustor
Nu s-a putut îndura
C-un prînz a mă bucura:
D-aceea, precum văz eu,
Eşti om a lui Dumnezeu
Şi voi într-acest minut
Mînuşiţa să-ţi sărut.
Auzindu-l dar asfel
Şi vrînd să scape de ĕl,
Mîna pe loc cum ş-a-ntins,
Orbul de ea strîns l-a prins
Şi să strige a-nceput:
— Hoţule! te-am priceput,
Tu, tu banii mi-ai furat,
Tu inima mi-ai luat,
Dă-mi galbenii-ntr-acest ceas,
Că din mînă nu te las.
Auzind toţi cînd striga,
Începur-a alerga,
Să adun, să grămădesc,

De ce aud să crucesc.
Fiind aci şi neferi,
Îi duseră la boieri.
Unde orbul iar striga
Şi cu lacrămi să ruga,
Zicînd: — Aga! acest drac
M-a lăsat de tot sărac,
Ăsta e unul den hoţi
Ce îmi luă banii toţi.
Agalele ascultînd
Şi p-amîndoi cunoscînd,
L-a-ntrebat zicînd: — Ce fel
Zici ţ-a furat banii el?
Acum trei ani arătai,
Cu el cînd te judecai,
Că eşti un sărac pierdut,
De unde dar ai avut?
Ieşi afară, la nevoi!
Ş-îi goniră p-amîndoi.

TĂCEREA E CA MIEREA

O muiere rea, limbută,
Otrăvită, netăcută,
Nu înceta cu certatul,
Tot îşi judeca bărbatul.
El iar cu firea neghioabă
De bătăi o făcea toabă.
Aşa ea ce să gîndeşte,
Într-o zi nu zăboveşte,
Merge la o vrăjitoare,
Vestită fermecătoare,
Să roagă cu bună plată
Să-i facă să nu o bată.
Baba, fiind pricepută,
Cunoscu că e limbută,
Şi îi zise: — Fii în pace,
Eu cereréa-ţi o voi face,
Numai, draga mamii fată,
Du-mi-te în tîrg îndată,
Şi vreme fără a pierde,

Cumpără un ulcior verde.
Apoi mîine-des de noapte,
Fără vorbe, fără şoapte,
Mergi la fîntînă tăcută
Şi ia apă nencepută,
Care iar tăcînd în tine,
S-o aduci aici la mine,
Ca s-o pui seara la stele
Cu descîntecele mele.
Aşa femeia să duse
Şi toate-n faptă le puse.
Luă ulcior, luă apă,
Tocma ziua cînd să crapă,
Îl duse la vrăjitoare
Şi ea îl puse la soare.
Stătu pînă dimineaţă,
Cu astupuş de verdeaţă.
Muierea cea îngrijată
Veni la ulcior îndată.
Baba cum o văzu-l scoase
Cu nişte vorbe şoptoase,
Zicînd: — Dragă, iată-ţi leacul,
Numai dă babii colacul,
C-am descîntat-o de pace
Şi să vezi ce minuni face.
Atît numai, mamuşoară,
Are o pază uşoară,
Adicăte: mă pricepe,
Cînd vezi că bărbatu-ncepe
Să te mustre, să te certe,
Nevrînd greşala să-ţi ierte,
Tu atuncea ia îndată
D-astă apă descîntată
Şi o ţine strîns în gură,
Să nu-ţi pice picătură,
Pînă cînd vezi că el tace
Şi de ceartă chefu-şi face.
Ş-aşa cum zic făcînd, mamă,
Scapi de rău cu bună seamă.
Deci ea asfel învăţată,
Luînd ulciorul îndată

Şi ducîndu-se acasă,
Veni bărbatul la masă,
Care d-o mică pricină
Începu să-i bage vină.
Ea ceva fără să zică
Merge, ulciorul ardică,
Ţinu apă nencepută
Şi rămase nebătută.
A doua zi aşa iară,
Ş-începu bine să-i pară.
Trecu asfel săptămîna
Şi n-o atinse cu mîna.
Într-acestea oarecine
Din rude la dînsa vine,
La care ea să plînsese
Şi traiul rău îşi spusese.
O-ntrebă că ce mai face?
Are cu bărbatul pace?
Ea răspunse bucuroasă:
— Sînt, leica mea, sănătoasă,
De bătăi acum nu-mi pasă,
Am toată pacea în casă,
Că îmblînzii pe bărbatul,
I-a lipsit acum turbatul.
Ruda ei, vrînd s-o-nţeleagă,
O-ntrebă: — Cum făcuşi, dragă?
Atunci păţita să puse
Şi toate de rînd le spuse,
Cum, ce fel făcu ea treabă
Ducîndu-se la o babă
Şi, în scurt, acum, în gură
Cum ia acea băutură,
Pe loc bărbatul său tace
Şi ceartă nu să mai face.
Iar ruda ei cu zîmbire
Zise la a sa vorbire:
— Nu, draga mea, acea apă,
Cum zici, de bătăi te scapă,
Ci tăcerea ta te face
Să aibi cu bărbatul pace.
Că ţiind, cum zici, în gură

Din acea descîntătură,
Vezi tu bine că, fereşte,
Orcum să taci trebuieşte:
Fii dar d-acum înainte
Cum te-a-nvăţat baba minte;
Că tăcerea este miere
La cea mai amară fiere,
Tăcerea ţ-a-ndulcit traiul
Şi a contenit vătraiul.

ÎMPRUMUTUL

Pînă la cheful bogatului
iese sufletul săracului

Unul avînd trebuinţă
Să ceară bani în credinţă,
C-un prieten să-ntîlneşte,
Îl roagă, i să jeleşte,
Mergînd p-alături cu dînsul,
Suspină, îl trece plînsul,
Îi propune vorbe multe
Ca să-l plece, să-l asculte.
Prietenul gros în burtă
Da cîte o vorbă scurtă:
Că acuma n-are vreme
Şi cum că să-i dea să teme,
Poate cumva nu-i plăteşte,
Or că mult îl zăboveşte.
Să făcu că are treabă
Şi să depărtă în grabă,
După dînsul cu un cîine,
Zicîndu-i: să vază mîine.
Bietul om iară să duce
La casa lui să-l apuce.
Bogatul, cum îl zăreşte,
De plecare să gătească.
Pînă a suit pe scară,
El a şi ieşit afară,
S-a-ntîlnit faţă în faţă,
I-a dat bună dimineaţă.
El cum i-a dat mulţămire,

Cam cu chioruşă privire,
Nu stă, pleacă să se ducă,
Cellalt după el apucă,
Sileşte-n rînd să se puie,
Nevoile să-şi mai spuie.
Acesta ţinea cărarea,
Cellalt cu împiedecarea
Călca noroaie şi gloduri,
Înghiţind destule noduri;
Iar el, fără a-i răspunde,
Intră pe loc oareunde.
Acestalalt biet rămase,
Dar tot n-a vrut să se lase.
A treia zi merse iară,
Stătu la uşă afară.
Văzînd că sluga nu-l lasă,
Îl aşteptă ca să iasă.
El ieşind plecă ca vîntul,
Necăjit călcînd pămîntul.
Acest după el iar pleacă,
Rugăciune să-i mai facă,
Asemenea călcînd gloduri
(Nefiind p-atuncea poduri),
Îi puse vorbe nainte
Cîte-i veniră prin minte.
El ca un sătul de pîine
I-a zis iar: să vază mîine.
În următoarea zi dară
Să duce la dînsul iară.
Acesta iar cum îl vede
(Sătul la flămînd nu crede),
De ciudă-i venea să crape,
Să mira iar cum să scape,
Plecă pe loc de acasă.
Cellalt iară nu să lasă,
Mergînd p-alături să plînge,
Giubeaua la piept îşi strînge,
Calcă noduri şi noroaie
Ş-îi spuse a sa nevoie.
El, văzînd că n-are pace,
În sfîrşit face ce face,

Îi dă cu întăriri bune,
A-i plăti soroc îi pune,
Şi aşa de dînsul scapă,
Bînd de necazu-i o apă.
Deci la acest făcut bine
Sorocul după ce-i vine,
Trece o zi, trece două,
Văzînd că trece şi nouă,
Pe loc la dînsul să duce
Să-ntrebe căci nu-i aduce.
Acesta, cum îl zăreşte,
Acasă nu zăboveşte,
Pleacă pe poartă în grabă
Ca după o mare treabă.
Creditorul după dînsul,
Crăpînd de necaz într-însul,
Calcă gloduri să-i vorbească
Şi să ceară să-i plătească.
Iar el, mergînd pe cărare,
Îi zice că acum n-are,
Dar mîine nădăjduieşte
Că de dînsul să plăteşte.
A doua zi dacă merse,
El d-acasă iar o şterse,
A treia zi aşa iară
Îi fu cererea-n zadară.
Zi după zi soroc puse
Şi acesta tot să duse,
Pînă cînd îi zise: — Frate!
Asta este nedreptate,
Mult o să mai calc eu gloduri
Înghiţind de necaz noduri
Şi să umblu după tine
Pentru că ţ-am făcut bine?
— Nu, nu, el îi zise, frate,
Nu-ţi fac nici o strîmbătate,
Ci precum mi-a fost cerutul
Voi să-ţi întorc ş-împrumutul.
Ia adu-ţi aminte bine
Cum umblam eu după tine
Cu pălăria în mînă

Mai bine d-o săptămînă,
Călcînd gloduri şi noroaie,
Smerindu-mă ca o oaie,
Umblă dar şi tu acuma
Şi te rog îmi iartă gluma,
Că nu-ţi este spre osîndă,
Ci priimeşti cu dobîndă.

*

De poţi cuiva să faci bine,
Fă-i cînd să roagă de tine,
Nu-l purta cu azi, cu mîine,
Cu vorbă, ca pe un cîine.

IARNA, VÎNTUL ŞI COJOCUL

Iarna, ca muierea rea,
După cum i să părea
Cu vîntul să dişputa
Şi zicînd îl descînta
Că: — Tu eşti un ăla mic,
Cum am zice un nimic,
Cum mă vezi, începi te umfli,
Alergi, osteneşti, îmi sufli,
Bombăneşti şi vîjîieşti,
Te nalţi sus, jos te tîreşti,
Ca cine te va vedea
De frică cinste să-ţi dea.
Ş-în zadar aste le faci,
Mai bine ar fi să taci,
Pentru că eu sînt ce sînt,
Eu stăpînesc pre pămînt.
Vîntul răspunzînd i-a zis:
— Ţie asta-ţi este vis,
Căci eu nu sînt de nimic,
Ci cum vezi sînt un voinic,
Eu cu putere cînd zbor,
Garduri, case jos dobor.
Eu fac pe cei lenevoşi
Să umble mai inimoşi,
Fac pe toţi să-mi dea respect,

Strîngîndu-şi haina la piept,
Pe ăi de nu să smeresc,
Eu pe loc îi căciulesc,
Şi la orcine voiesc
Pîn' la piele îi răzbesc,
Tremur, tremur c-un cuvînt
Toţi de mine pre pămînt.
Iar un petic de cojoc,
Stînd azvîrlit într-un loc
Şi acestea auzind,
A răspuns pe loc zîmbind:
— Ce zici? ce zici, jupîn vînt,
Că ai fi tu pre pămînt?
El zise: — Ia, ce voiesc,
Eu cu tine nu vorbesc.

ŢAPUL CU CORNUL FRÎNT

Un surd caprele păzind
Şi la umbră adormind,
După ce s-a deşteptat
Şi împrejur s-a uitat,
Nici o capră n-a văzut
Şi crezu că le-au pierdut.
A le căuta plecînd
Şi din loc în loc umblînd,
Zări p-un plugar cioplind
Şi la un gard împletind.
Să duse a-l întreba
De i le-au văzut au ba?
El, iarăşi tot surd fiind
Şi ce zice neştiind,
Socoti că l-a-ntrebat
De mai are de lucrat.
Şi nasu-n sus ardicînd,
Arătă cu el zicînd:
— Iată, mai am puţintel,
Pîn'la acel copăcel,
Apoi isprăvesc, mă duc
D-amiaz ceva să îmbuc.
Aşadar el a plecat

Spre unde i-a arătat,
Socotind că i-ar fi spus
Că p-aci turma-i s-a dus,
Zicînd: — De le voi găsi,
Şi tu te vei folosi,
Că e în ele un ţap
Cu cornul drept frînt în cap.
P-acel îţi făgăduiesc
Că pe loc ţi-l dăruiesc.
Deci acel loc ocolind
Şi turma în crîng găsind,
S-a-ntors către lucrător,
Zicînd cu chip zîmbitor:
— Iată, mă ţiu de cuvînt.
Na ţapul cu cornul frînt.
Plugarul, cum s-a uitat,
Îi răspunse supărat:
— Să ferească Dumnezeu,
Nu, nu i-am frînt cornul eu.
Ciobanul îi zise iar:
— Te necăjeşti în zadar,
Nu-ţi dau altul sănătos,
Dar p-acesta, bucuros.
Plugarul, ţapu-mpingînd,
Să uită urît zicînd:
— Mă! o, omule nătîng,
Cum eram cornul să-i frîng?
Cînd eu nici nu l-am văzut,
Nici să mă uit am şezut.
Fiind aceştia acum
La marginea unui drum,
Văd pe o fată trecînd
Şi la cînepă torcînd.
O opresc, o chem pe loc,
O aduc aci-n mijloc,
Şi unul ş-altul se pun
Şi cearta-ntre ei îşi spun.
Ea întîmplîndu-se iar
Surdă ca şi dînşii chiar,
Gîndi că o-ntreb pe ea
Pe cine-i place să ia,

Şi le zise: — De vreţi voi,
Eu iau pe unul din doi,
Apoi fii tu, fie el,
Mie-mi plăceţi tot un fel.
Pe cînd aceasta spunea,
Iată ş-un popa venea,
De bătrîn, să cocoşa,
Şi călare făr' de şa.
Ei pe loc cum l-au zărit,
Şi pe dînsul l-au oprit
Şi ca să-i spuie s-au pus
Toţi, cum ziserăm mai sus.
Preotul surd fiind iar
Şi ce zic navînd habar,
Cînd la unul ascultă,
Cînd la altul să uită
Şi, sărind jos după cal,
Zise: — De e al tău, na-l,
Că la treaba mea mergînd
Îl găsii colea păscînd,
Şi pe el m-am aruncat
Să mă duc pîn' la ăl sat.
Deci ei cum s-o fi-nţeles,
Nu poci să vă spui ales,
Că cu toţii au plecat
Ş-au mers la zapciu în sat,
Să-i împace la un fel,
Că doar n-o fi surd şi el.
Zapciul în acea zi,
Cînd a vrut a-i auzi,
S-a-ntîmplat a-l nemeri
Cînd nu-i putea suferi
Şi vorbă cînd nu-i plăcea,
Fiindcă cură făcea:
Că umblase cam zarif
Şi era puţin zaif.
Venise atunci la el
Ş-un meşter c-un cojocel
Şi să necăjise foc
Că nu-l încăpea de loc.
Surzii grămadă intrînd,

Fără a-şi aştepta rînd,
Toţi dodată s-au pornit,
Îi spun la ce au venit,
De părea că urlă lupi
Şi albinele la stupi,
Plugarul jura pe sfînt
Că el cornul nu i-a frînt.
Ciobanul striga înalt:
— Ăst ţap îi dau, nu-i dau alt!
Fata arăta şi ea
Că pe unul din doi ia.
Preotul spunea de cal,
Arătîndu-şi al său hal,
Cum că el nu l-a furat,
Ci numai l-a-ncălecat.
Zapciul privind uimit
La lucru nepotrivit,
Fiind şi supărat foc
De cură şi de cojoc,
Să dezbrăcă-n acel ceas
Şi zise strîmbînd din nas:
— Să n-am parte d-ăst cojoc
(Şi îl aruncă în foc),
Să se prefacă cărbuni
De nu sînteţi voi nebuni.

*

L-aşa oameni pătimaşi
Poate crede cinevaşi,
Cînd îi taie vrun cuvînt
Ş-îi rămîne vorba-n vînt,
Dar ţ-e ciudă foarte mult
Cînd aud şi nu ascult.

LUPUL, ŢAPUL ŞI VARZA

Un ţăran la tîrg plecase
Şi de vînzare luase
Un lup, un ied şi o varză.
Nevrînd nici una să piarză
Şi nefiind nici călare,

Vrea să treacă un rîu mare,
Care era să-l înoate
Şi să le treacă pe toate.
Stînd în loc, se socoteşte
Şi întru sine şopteşte,
Cum şi în ce chip să facă
Cîte una să le treacă,
Că fiind apa prea lată,
Nu putea două dodată.
„Să trec întîi lupul, zice,
Capra varza o să-mi strice,
Să trec varza, ş-aşa încă,
Lupul capra îmi mănîncă."
Deci dacă-i veni în minte
Şi trecu capra nainte,
Stătu iar să se gîndească
Ca cum să o nemerească.
Gîndind, zicea întru sine:
„Trecui una, merse bine,
Pîn-aci toate scăpară;
Acum care să trec dară?
Trecînd varza şi lăsînd-o,
O strică iedul rozînd-o,
Precum lupul şi el iară
Îmi face iedul papară.
O, ce vită neunită
Şi marfă nepotrivită!"
Dar mai gîndind: „Ha! el zise,
Nevoia minte-mi trimise".
Trecu lupul, clătind capul,
Ş-întoarse înapoi ţapul.
Trecu şi varza îndată,
Mereu făcînd judecată,
Şi mergînd a doua oară,
Trecu ţapul supsioară.

*

Omul dacă să gîndeşte,
Orce i să înlesneşte.
Prejudecînd cele grele,
Le găseşte uşurele,

Că pe cît el să gîndeşte,
P-atît mintea-i să toceşte.
Şi orce, cu judecată,
Nu-l greşeşte niciodată.

ŢERMONIA UNUI BĂTRÎN

Un bătrîn trecut în zile
Fiind foarte ţermonos,
La dame şi la copile
Era şi mai cu prisos.
Într-o zi văzînd că vine
O damă a-l cerceta,
El cu părere de bine
Vrînd ei a se arăta,
Ieşind să o-ntîmpineze,
Pe loc de brăţet o ia,
Chip să o ajutoreze
Ca să suie scara ea.
Dama începu să zică:
— Lasă, mă rog, n-osteni!
Că nu sînt vro mititică,
Poci şi singură veni.
El îi răspunse: — Prea bine,
Te-aş lăsa, sufletul meu!
Dar să te ascult nu-mi vine,
Că mă tem să nu caz eu.

*

Mulţi sînt carii ne arată
Politică de prisos,
Dar ţermonia cea dată
Priveşte-n a lor folos.

COPILUL ŞI HOŢUL

Un copil ieşind odată
Noaptea-ncepu a striga:
— Am prins un hoţ, tată! tată!
Şi nu am cu ce-l lega.
Tatăl său răspunse: — Bine,

Adu-l la mine încoci.
El zise: — Apoi nu vine,
Ş-în cîrcă să-l iau nu poci.
— Lasă-l dar, şi vino-n casă,
A zis tatăl său strigînd.
— Aş! apoi el nu mă lasă,
Răspunse pruncul plîngînd.

*

Adesea gîndim că prindem,
Şi noi înşine ne prindem!
Socotim că ne e-n mînă,
Şi pe noi ne are-n mînă,
Tocma cînd vrem să-l desţinem,
Atunci vedem că ne ţinem.

CE ZIC OAMENII DE MINE

Un cardinal într-o casă
Şezînd cu alţii la masă,
Întrebă pe oarecine
Ce vorbea cu neruşine
Zicînd: — N-auzi vorbă multă,
Nu tot spori, ci m-ascultă,
Tu vei fi ştiind prea bine
Ce zic oamenii de mine.
— O! zice el, ai un nume
Cam prea defăimat de lume.
Te pun în rînd cu nebunii
Şi mai vîrtos te zic unii
Că eşti un beţiv în formă,
Bei pînă să te adoarmă.
Alţi te zic lup cu bărboaie,
Schimbat în piele de oaie.
Şi alţi în versuri te cîntă
Că numa vorba ţ-e sfîntă,
Iar încolo totdauna
Eşti cu mireanul mai una.
Cardinalul ştiind bine
Ce vorbeşte fiecine:
— Ha, ha, ha, rîzînd îi zise,

Aste crez că nu sînt vise.
Dar de n-ar vorbi neştine
De un cardinal ca mine,
De un ca tine, Pacală,
Flecar fără de zăbală,
Lumea o să se pornească
Ca să te ponosluiască!

*

Asta, cum zice cuvîntul,
Este de cînd e pămîntul,
Cel slab pre cel cu putinţă,
Cel prost pre cel cu ştiinţă
A-l defăima totdauna,
Ca cîinii cum latră luna.

AMORUL NEROD

Un prostănac guguman
Băgat slugă într-un an,
La oarecare bogat
Pîrcălab bătrîn în sat,
Acest pîrcălab avînd
O fetică cu chip blînd
Şi cu cinstite purtări,
Necrescută-n răsfăţări,
Sluga s-a robit de ea
Ş-au pus în gînd să o ia.
Cum şi pe cîţi întîlnea,
Că ea-l iubeşte spunea.
Pînă cînd un curios
Îl întrebă serios,
Zicînd: — Mă! eu înţeleg
Că tu eşti un prost întreg,
Dar să uită ea la un
Ca d-alde tine nebun?
— Vezi bine, el a răspuns,
Mi s-au uitat prea pătruns,
Şi din ochi clipea mereu
Cînd priveam la ea şi eu.
— Cum şi cînd (iar l-a-ntrebat)

La tine zici că s-a uitat?
— Tu nu ştii, răspunse el,
Dar să-ţi spui să vezi ce fel:
Cînd am scos din groapă grîu
Ca să-l spăl atunci la rîu,
A intrat în groapă ea
Cu baniţa grîu să ia.
Şi eu la gură m-am pus
Ca să trag baniţa-n sus.
Ş-aşa cînd o trăgeam eu,
Ea ţinea ochii mereu
Şi la mine să uita
De parcă mă săgeta.
— Ha, ha, rîse acestlalt
Şi zise: ascultă, halt!
Mă, om sec! ea n-au privit
Pentru că te-a îndrăgit,
Ci ea căci în groapă sta,
De frică-n sus să uita
Să nu-i cază ceva-n cap,
Precum mulţi baniţa scap,
Şi tu pe loc te-ai robit
Socotind că te-a iubit.

*

Mulţi sînt asfel de stricaţi,
La păreri proaste plecaţi,
Şi amor nerod pornesc,
De atît să-nnebunesc,
Încît nu peste timp lung
Pe la balamuc ajung.

GRĂDINARUL PĂGUBAŞ

Un grădinar oarecînd
La zapciu în sat mergînd
Cu poclon de zarzavat,
Într-acest chip l-a-ntrebat:
— Cocoane, eşti înţelept,
Şi toate le judeci drept.
Rog, ca un supus ce sînt,

Să am parte de cuvînt:
Cînd în grădina cuiva
Va intra vrun bou cumva
Şi o va călca de rînd,
Răsadurile păscînd,
Acel sărac creştinaş
Să rămîie păgubaş,
Or să facă în alt fel,
Fiind păcat şi de el?
— Ba, ba, zapciul a zis,
În pravilă este scris
Ca, cînd vreun dobitoc
Va intra în vreun loc
Şi sadul îi va mînca,
Sau călcînd îl va strica,
Stăpînul acelui loc
Să prinză vita pe loc,
Ş-a cui va fi va plăti
Pe cît să va socoti.
— Dacă este aşa, dar,
Zise bietul grădinar,
Ca un drept judecător
Astăzi îmi eşti bun dator:
Vaca dumitale chiar
— Mă mir cum n-a dat în par —
Că sărind gardul ş-întrînd,
A păscut toate de rînd.
— Ce? zapciul s-a răstit,
Vaca mea zici c-a sărit!
Şi cine ţ-e vinovat?
De ce nu faci gard înalt?
Şi încă mai îndrăzneşti
Să vii să te jeluieşti?
Ieşi afară d-aci-ţi spui,
C-acum să te bată pui.

CRITICA OAMENILOR

Un om bătrîn oarecînd
Tot numai un cal avînd,
Sui p-al său copilaş

Ş-aşa ieşea din oraş.
Pe drum unii din norod
Striga zicînd: — Ce nerod!
Că el, bătrîn, n-are hal,
Ş-a pus copilul pe cal,
Care este putincios
Să se ducă şi pe jos
Şi să fi-ncălecat el,
Ce bătrîn prost şi mişel!
Iar bătrînul auzind
Pe oameni asfel vorbind,
S-a ruşinat oarecum
Şi puţin mergînd pe drum
Pe copilul jos a dat
Şi el a încălecat.
Ducîndu-se dar asfel,
Cu copilul după el,
Auzi pe alţi rîzînd
Şi după dînsul zicînd:
— Mă! ce bătrîn nătărău!
A lăsat pe pruncul său
Ca să alerge pe jos,
Mic şi crud, neputincios,
Şi nu-l suie după şa,
Că nu este greu aşa.
Bătrînul iar auzind
Acestea lumea vorbind,
Puţintel daca s-a dus,
Şi pe copilul a pus.
Deci pe drumul său urmînd
Auzi pe alţi zicînd:
— Mă-ă! mă-ă! ia vedeţi
Pe aceşti nevoiaşi beţi!
Cum s-au pus doi cît un mal
Să deşele bietul cal!
Bătrînul om, vai de el!
Văzînd că-l rîd şi asfel,
După ce s-au depărtat,
De tot au descălecat,
Şi pe jos calul trăgînd,
Auzi pe alţi zicînd:

— Uită-te oameni neroşi!
Gugumani şi ticăloşi!
Că au cal voinic de drag
Şi de căpăstru îl trag,
Nu încalecă pe el
Încai bietul băieţel?
Deci ieşind el din oraş
Zise către copilaş:
— E! ai văzut, fătul meu,
Cît este-n lume de greu
Ca să umbli şi să faci
La toţi oamenii să placi?
Căci tu ai încălecat,
Oamenii ne-au judecat.
Şi eu am încălecat,
Lumea iar ne-au judecat.
Şi doi am încălecat,
Tot iarăşi ne-au judecat.
De tot am descălecat,
Şi aşa ne-au judecat.

CĂTRE CITITORI[1]

Priimiți deocamdată
Acestea ce le citiți
Și vă voi da altă dată
Și mai multe, de poftiți.
Că d-alde aceste-n lume
De cîte s-au săvîrșit,
Fabule, istorii, glume,
N-au niciodată sfîrșit.
Dar la orce cînd începem,
Trebuie să contenim
Și, din cîte ne pricepem,
Și pentru noi să oprim.

[1] Această postfață nu figurează decît în ediția 1841.

MEMORABILUL FOCULUI MARE

MEMORABILUL FOCULUI MARE

ÎNTÎMPLAT ÎN BUCUREŞTI ÎN ZIUA DE PAŞTI, 1847, MARTIE 23

Vai ce vedere! ce groază-vie!
Ce bici de pară, urgii cereşti!
Ce jale mare! ce sărăcie
Căzu dodată pe Bucureşti!

Martie-n douăzeci şi trei zile,
Paştile sfinte cînd se serba,
Cînd tinerimea, copii, copile
Sta-n haine nouă a se schimba,

Cînd fiecare după-nviere
Ca-n a sa casă era culcat,
De obosire, de privighere
Gusta odihnă neîmbrăcat,

Cînd negustorii pe slugi lăsase
Cu părinţi, neamuri a se vedea,
Ca la zi mare se-mprăştiase,
La bolte nimeni nu mai gîndea,

Cînd bătu-n turle unsprece ceasuri
Şi-a-nceput toaca a răsuna,
De prînzul zilei mulţime glasuri
La sfînta slujbă chema,-ndemna,

Cînd mergea unii spre-nchinăciune
Şi alţii încă dormea-n somn greu,

Foc izbucneşte cu viiciune,
Înalţă flacări ca curcubeu.

Şi cum austrul se-ntărîtase
Cu groază-vie îl întindea,
Îndepărtate peste zeci case
Azvîrlea flacări şi aprindea.

Sfîntul Dimitrie[1] nu s-aprinsese —
În preajma-i focul încă ardea,
Şi Bărăţia o cuprinsese,
Ca un balaur o mistuia.

D-aci la Vergu se văzu-n pripă
Prin tot ocolul grozav aprins,
D-aci Lucacii ca într-o clipă
Şi Udricanii ardea nestins.

Apoi se-ntinse ca o fîşie
Pînă la Delea spre răsărit,
Ş-altă fîşie cu vrăjmăşie
Spre miazănoapte mergea cumplit.

Biserici sfinte făcute bine,
Palate, hanuri, de rînd ardea,
Lipscanii, bolte de mărfuri pline
Focului pradă toate cădea.

Sfîntul Gheorghe, han ca cetate[2],
Cu-mprejurare de zid înalt,
Bolţi două rînduri înfrumseţate,
Încît ca dînsul nu era alt.

Al cărui clopot dasupra porţii,
Cu acel foarte uriaş glas,

[1] Biserica Sf. Dumitru-de-jurămînt, pe str. 30 Decembrie de astăzi, în dreptul Teatrului de Comedie.

[2] Situat pe locul unde se află astăzi grădiniţa din Piaţa 1848, hanul, care avea, pe lîngă „bolte", 200 de camere, era al doilea în Bucureşti, „atît prin întinderea locului şi mărimea clădirei, cît şi prin minunata poziţiune comercială ce avea" (Gion).

Dimprejur focul ş-în oraş morţii
Era vestite-n clipă de ceas.

Acuma pentru din urmă oară
Îşi scoase glasul la acest foc,
Că a lui pară, în turn cum zboară,
Îl şi pătrunde aci pe loc:

Ş-aşa acela ce vestea focul
În cea din urmă de foc s-a ars,
Ce vestea morţii, viind sorocul,
Ca toate, moarte şi el a tras.

Iată dar morţii toate-s supuse!
Nimic nu-i vecinic p-acest pămînt!
Ieri monumente vedeam stînd puse,
Ş-azi nicăirea de tot nu sînt.

Sfîntul Gheorghe, acest han mare,
Era mai bine să nu fi fost,
Decît s-aducă la fiecare
Nădejdi deşarte de adăpost.

Că-n el se stinse negustorime
De sumă mare avut arzînd[1],
Aci-şi pierdură starea mulţime
Şi scăpătară-ntr-un ceas pe rînd.

Toţi braşovenii, bogasierii,
Şi postavarii s-au fript, s-au ars,
Şi mai cu seamă sînt librierii
Pagubi simţite care au tras.

Fiindcă tîrgul spre-asigurare
De foc într-însul tot îşi băga,

[1] Magaziile hanurilor mari erau folosite de toptangii ca depozite de mărfuri.

Ş-în răzmiriţe pentru scăpare
În el să intre toţi alerga.

Precum ş-acuma văzînd că focul
Turbat începe a se roti,
Apuc, car marfa şi umplu locul,
Gîndind că-ntr-însul o vor scuti.

Dar vai! zadarnic se osteniră!
Le fu nădejdea făr' de folos!
Căci aci toate se mistuiră
Şi fir de aţă nimeni n-a scos.

Ce poate zidul! Ce poate omul!
După cuvîntul proorocesc:
Cînd o cetate n-o păzi Domnul,
Deşert l-e truda cîţi o păzesc.

Aşa ş-în alte biserici, hanuri,
Scoţînd din case cîţi au cărat,
Tot cu aceleaşi de scăpări planuri,
Nimic asemeni nu ş-au scăpat.

Lucaciul falnic, mahala mare,
Clădiri frumoase pe al său drum,
Ş-o biserică[1] din cele rare,
Făcută nouă abia acum,

A cării turle preaînălţate
Ş-acoperite numa fier blond,
Cu osebire-nfrumuseţate,
Ca nişte cupe formate-n rond,

Ca o făclie de sus din turle
Prin zălojele cum luă foc,
Podoabe scumpe, averi şi scule
S-a topit toate aci pe loc.

[1] Este biserica în curtea căreia se află *mormîntul* lui Anton Pann.

Douăsprezece biserici toate[1]
Acest balaur a înghiţit,
Nimic din gura-i n-a putut scoate,
Pînă şi clopot a mistuit.

Că focul care se înălţase
Şi se suise pînă la nor,
Plecîndu-l vîntul, tot de mari case
Îşi izbea vîrful într-al său zbor.

Şi ca fosforu-n iuţeală mare
Pîn' să vezi casa de s-a aprins,
Ca praf de puşcă, din scăpărare,
Pe clipă para o au şi lins.

Răzbea prin pivniţi adînci boltite,
Cu spirt şi vinuri buţi aprinzînd,
Ardea cu fierberi înclocotite
Mulţime vase şi înotînd.

Untdelemn, seuri, rezerve strînse,
Product tot felul în magazii pus,

---

[1] 1 Sfîntul Dimitrie din metohul sfintei episcopii Buzăului; 2 Biserica Domnească din Curtea veche; 3 Sf. Antonie de la Puşcărie [pe locul unde a fost mai tîrziu Piaţa de Flori; *o cruce* marchează locul altarului (n. ed.)]; 4 Bărăţia; 5 Sfîntul Gheorghe Vechi; 6 Sfîntul Gheorghe Nou; 7 Sfîntul Mina din mahalaua Stelea; 8 Vergu; 9 Udricanii; 10 Lucaciu; 11 Ceauş Radu; 12 Sf. Stefan; iar mahalale arse se numără 13.

În urmă însă din aceste biserici numai două a rămas cu desăvîrşire stricate, adică: Biserica Sfîntului Antonie din mijlocul pieţii şi Sf. Mina din mahalaua Stelii, precum şi hanul Sfîntului Gheorghe cel Nou; iar celelalte toate s-au înfiinţat la loc, care mai frumoasă, care mai simplă. Asemenea şi bolţile şi casele *toate, afară din* mahalaua Lucaci, care pînă astăzi stă ruinată, şi numai biserica s-a făcut la loc tot în forma cea dintîi şi mai cu deosebită comoditate, contribuind fii ai aceloraşi ctitori şi toţi mahalagiii, cum şi alţi boieri şi negoţători evlavioşi, prin îndemnul şi stăruirea *dimpreună* şi cu ajutorul părintelui Ioan Sachelarie Călărăşanul, care şi pînă astăzi nu conteneşte a da şi a osteni cu nepreget, cum şi a îndemna pe fiecare spre a împlini cele de lipsă împrejurul sfintei biserici (n. aut.).

Belşugul focul pe loc frînse,
Scumpete, lipsă-n toate au adus.

Aceste-n sumă totdeodată
Cum s-aprinsese înflăcărat,
Vedeai o pară neprecurmată
Curgînd ca rîul cel turburat.

Tot orizonul se înnegrise
De fumuri multe ce izbucnea,
Zbura în aer mărfuri aprinse,
Hîrtii, materii pe sus pornea.

Ş-în nori ca zmeii şerpuia roate,
Văzduhul parcă vedeai arzînd,
Şi prefăcute cenuşe toate
Venea ca ploaia, pe jos picînd.

Nu e în stare condei să scrie,
Nu poate gură a le rosti
Ş-întocma toate să le descrie,
Vrînd către altul a povesti.

În două ceasuri ard mii de case,
Toate cenuşe se prefac, cad,
Tot Bucureştiul se-nflăcărase,
Căzuse parcă întreg în iad.

Fugea cocoane fără putere,
Cu pruncii-n braţe, amar plîngînd,
Lăsa scumpeturi, scule, avere,
Viaţa numai să-şi scape vrînd.

Coprinşi dodată, fără de veste,
D-acele flacări ce să nălţa,
Desculţi da fuga bărbaţi, neveste,
Neavînd pas nici a se-ncălţa.

Căci focul grabnic nu le da vreme
Nici să-şi îmbrace ai lor copii,

Cîţi intra-n case făr-a se teme,
Aci îndată au ars de vii.

Astfel de jale d-a fost vrodată,
Nu să găseşte scrisă în cărţi,
Mulţi nu putură să fugă-ndată,
I-au coprins focul din patru părţi,

N-avea pe unde din foc să iasă,
Aci îndată îi cotropea,
Priveai cu jale dintr-altă casă,
De milă pieptul ţi să rupea,

Vedeai pe omul că arde, piere,
Şi de viu focul îl îngropa,
Şi n-avea nimeni vreo putere
Să intre-n flacări de a-l scăpa.

Pe poduri, uliţi, înota focul,
Pe om din fugă îl aprindea,
Cenuşa, fumul de prin tot locul
Îi orbea ochii, nu mai vedea.

Era greu foarte a sta-mprotivă
Grozavei furii acestui foc,
C-acea furtună nemilostivă
Sufla puternic, nu sta de loc.

Scînteia mică ca o săgeată
Pe pomul verde cum o lipea,
Copaci gros, mare, cădea îndată,
Pe clipă-n două jos îl rupea.

Mistuia tuciul, pătrundea fierul,
Ţărîna, pietre, zidiri topea,
Pornise parcă urgie cerul
Să arză totul şi foc stropea.

Acum vrea, parcă, dumnezeirea
Cu foc pămîntul a-l curăţi,
Şi cu venirea-i pe omenirea
Cea nesupusă a-mpărăţi.

Acuma parcă era să fie
Judeţul lumii, precum e scris,
Al cărui ceasul nimeni nu-l ştie,
Precum chiar Domnul rostind a zis.

Uimită lumea uita pe toate,
În deznădejde tot alerga,
Uita că cerul într-un ceas poate
Să-şi verse mila, de-l va ruga.

Înalta doamna[1], cea prea duioasă,
Mergînd îndată, a pus pe cler,
Rugînd dodată, evlavioasă,
Să îmblînzească pe sfîntul cer.

Şi pe cînd clerul citea litanii
Şi pentru milă pre sfînt ruga,
Atunci poporul făcea metanii
Ş-înălţînd ochii spre cer striga:

„Vai nouă, Doamne! vai nouă, sfinte!
Răvarsă-ţi mila, nu te-ndura!"
Aceste ş-alte de rugi cuvinte
Cu lacrămi crunte toţi murmura.

Prinţul călare cruciş tot locul
Într-o suflare înconjura,
Aci da planuri să stingă focul,
Apoi îndată-ntr-alt loc era.

Dreapta şi stînga pompierii, miliţii
Să curme focul tot dobora,

[1] Doamna lui George Bibescu-vodă.

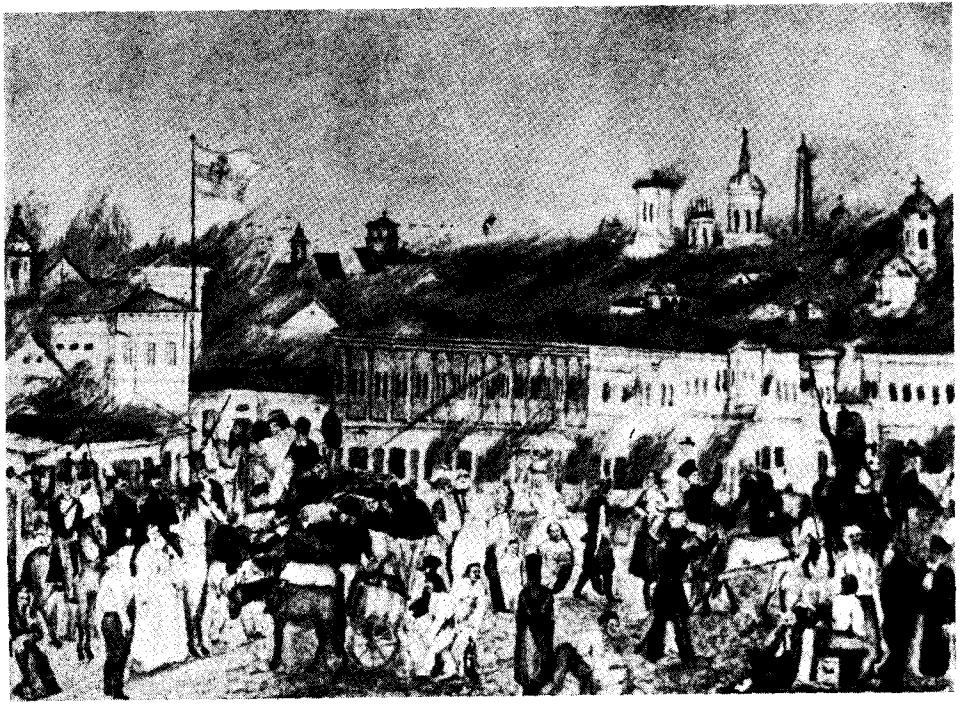

Mustacoff, Incendiul din 1847, acuarelă reprodusă în volumul A. Corbu, *Bucureştii vechi*, pl. 4

Cu instrumente cîrma poliţii,
D-o parte ş-altă sta, apăra.

Şi prin comanda cea înţeleaptă
Ce o da prinţul către pompieri,
Feriră stînga şi partea dreaptă
D-acele flacări cu mari puteri.

Ş-a lăsat focul să se împingă
Încotro vîntul îi poruncea,
Şi ca pîrjolul făr' să se stingă
Mergea nainte cum îi plăcea.

Astfel se duse potop de pară,
Ca un balaur mîncînd semeţ,
Pînă-n cîmpie, la vii afară,
Ş-aci se stînse, neavînd notreţ.

Speriata lume se ameţise,
Nu ştia unde să facă pas,
Bărbaţi, neveste se răspîndise,
Copii pierduse în acel ceas.

De unul, altul neavînd ştire
De-s cu viaţă sau au ars,
Umbla pe drumuri toţi în uimire,
Copii şi mume ţipînd cu glas.

Goi, fără haine, cum se-ntîmplase
Din somn îndată atunci sculaţi,
Cei mai mulţi încă nici nu mîncase,
Umbla de foame ca leşinaţi.

C-asfel de iute mergea pîrjolul,
Cît fugea numai de mîini cu prunci,
Nici bani, nici haină nu da pas zorul
Să se întoarcă să ia atunci.

Fugea la margini, la cîmp afară,
Fieştecare-ncotro vedea,
Că de vînt mare, de foc şi pară
Să scape vrunul nu mai gîndea.

Sosind şi seara cea răcoroasă,
De frig ca varga toţi tremura,
Cădea pe calea cea pulberoasă,
Aci vrînd truda a-şi uşura.

Mulţi bolnăviră, mulţi şi muriră,
De frig, de groază, de-nspăimîntări,
Mulţi multă vreme-n firi nu-şi veniră,
Umbla-n uimire de întristări.

Cîţi se crescuse în bogăţie
Şi neaveri n-au pătimit,
Acum să crează la sărăcie
Îi duse soarta cum n-au gîndit.

Îţi era jale privind persoane
Ce mai-nainte galant purta,
Acuma zdrenţe lua cocoane,
Punea asupra-şi, nu se uita.

Cei ce odată avea din masă
Să dea şi altor mulţi a mînca,
Flămînzi acuma şi fără casă,
N-au capul unde a şi-l pleca.

În loc de jimble, galante mese,
Acum vrea pîine, şi n-o găsea,
Că pregătirea de Paşti arsese,
Şi bani, monedă, la mulţi lipsea.

Această jertfă, această jale
Privind-o prinţul c-ochi umiliţi,
O sumă mare din ale sale
Sloboade pentru nenorociţi.

Ş-aşa să-ndeamnă întreagă lume
Cu îndurare a se porni,
Şi ajutoare din ţară sume
Şi din părţi alte mii a veni.

Deci ca un tată porneşte,-mparte
La sărăcimea ce suspina,
Şi la streinul a făcut parte,
Ca şi pe fiul a-l îmbuna.

Şi cu aceasta milostivire
Din mii de feţe lacrămi a şters,
A căror rugă de mulţămire
Ca o tămîie la cer au mers.

„Trăiască prinţul Iorgu Bibescu,
Mii de familii din guri rostea,
Trimiţă-i viaţă de sus cerescu,
Pe tronul ţării mulţi ani să stea!"

*

Acest foc mare de-nspăimîntare
De care tremur orcînd gîndind,
Fie deobşte în neuitare,
Ăst Memorabil al său citind;

Şi cu veghere fieştecare
În curte,-n casă şi orce loc
De totdauna cu pază mare
Să-şi facă treabă umblînd cu foc;

Să dea poruncă la slugi în case,
Cum şi la însuşi ai săi copii,
Nici lumînarea să nu o lase
În orce parte ca pe cîmpii.

Să aibă-n grije pe toată luna
Sau mai des coşul a-l mătura,
Şi de pericol de totdauna
Proprietatea-şi asigura.

Cei ce prin cuhnii gătesc mîncare
Ş-umblă cu unturi ceva prăjind,
S-aibă poruncă de pază mare
Să nu s-aprinză, neîngrijind;

Cînd iar ţigar-aprinde neştine,
Să n-o azvîrle cum o fuma,
Ci să o stingă cum să cuvine,
Vreun pericol a nu urma.

D-aste puţine aicea scrise
Pentru acei ce aud ş-ascult,
Or de mii vorbe şi sute zise,
Or numai d-una, înţeleg mult.

...UREŞTI

TABLA ILUSTRAŢIILOR

Anton Pann, presupus autoportret
Fotografie la Bibl. Acad. R. P. R. ..... IV—V

Casa în care a locuit Anton Pann la Rîmnicul-Vîlcea ..... XXXII—XXXIII

Prima ediţie a *Cîntecelor de stea*, foaia de titlu
Bibl. Acad. R. P. R. ..... XXXII—XXXIII

Casa din Bucureşti, str. Anton Pann, nr. 20 (fostă Taurului, nr. 12), unde a locuit poetul între anii 1848 şi 1854 ..... XXXII—XXXIII

Unul din calendarele lui Anton Pann, foaia de titlu
Bibl. Acad. R.P.R. ..... XXXII—XXXIII

Al doilea testament al lui Anton Pann, ultima pagină (cu semnătura autografă)
Bibl. Prof. B. Cazacu .... LXIV—LXV

Epitaful lui Anton Pann
Bucureşti, biserica Lucaci ..... LXIV—LXV

Calendarul lui Bonifatie Setosul, foaie de titlu .....
Bibl. Acad. R. P. R. ..... 2—3

Cîntece de stea, foaia de titlu
Bibl. Acad. R. P. R. ..... 12—13
Poezii deosebite sau Cîntece de lume, foaia de titlu
Bibl. Acad. R. P. R. ..... 32—33
Îndreptătorul beţivilor, foaia de titlu
Bibl. Acad. R. P. R. ..... 60—61
Hristoitia, foaia de titlu
Bibl. Acad. R. P. R. ..... 76—77
Noul Erotocrit, foaia de titlu
Bibl. Acad. R. P. R. ..... 170—171
Fabule şi istorioare, foaia de titlu
Bibl. Acad. R. P. R. ..... 380—381
Memorabilul focului mare, foaia de titlu ....
Bibl. Acad. R. P. R. ..... 524—525
Mustacoff, Incendiul din 1847, acuarelă reprodusă în volumul A. Corbu, *Bucureştii vechi*, pl. 4 ..... 532—533
E.F. Büchner, Incendiul din 1847 (biserica Sf. Gheorghe Nou) Muzeul oraşului Bucureşti ..... 532—533

CUPRINSUL

Prefață III
Notă asupra ediției LXXIII

CALENDARUL LUI BONIFATIE SETOSUL

VERSURI SAU CÎNTECE DE STEA

Cîntarea 10 13
Cîntarea 11 13
Cîntarea 15 14
Cîntarea 20 16
Cîntarea 22 18
Urare la pahar 20

Alte deosebite cîntări

Cîntarea 3 *(Primăvara)* 21
Cîntarea 4 *(Viața omului)* 22
Cîntarea 5 *(Nestatornicia)* 24
Cîntarea 6 *(Norocirea)* 25
Cîntarea 7 *(Zavistia)* 25
Cîntarea 8 *(Dragostea)* 28
Cîntarea 9 *(Căsătoria fericită)* 29

POEZII DEOSEBITE SAU CÎNTECE DE LUME

Cîntec ce-i zic al Jianului 33
Cîntec vechi milităresc 34
Cîntec vechi al turturelii 34
Cîntec noau de primăvară 35
Amorul 36
Însoțirea 37
Călătoria 37
Adio 38

Zădărnicia 38
[Grele chinuri m-a cuprins] 39
[Un comit cînd să arată] 40
[Trist, filomilo, şi frumos] 41
[Suflet altu n-are] 41
[Că ai putere] 43
[Sus pă cer cum este luna] 43
[La doi ochi ce sînt din fire] 44
[La obrazul ce mă-nchin] 44
[Oglinda cînd ar arăta] 45
[Cît e ziua de frumoasă] 46
[Ochilor, ajung-atît] 46
[Afrodită întristată] 47
[Firea de te-a-mpodobit] 48
[Cu lanţurile ce-ntinzi] 48
[Pînă cînd nu te iubeam] 49
[Minunată eşti la stat] 50
[Razele de la un soare] 50
[Gîndesc să plec, să mă duc] 50
[Vai de doi ce să iubesc] 51
[Ah! o păsărică] 51
[Luniţă luminătoare] 52
[Munţilor, fiţi mărturii] 52
[Azi rîz, vorbesc şi glumesc] 53
Primăvară 53
[Cum sosește primăvară] 54
La Rîmnic 54

Cîntece desfătătoare

[Chitar', muz-armonicească] 56
[Nu voi avere, nici bogăţie] 56

ÎNDREPTĂTORUL BEŢIVILOR

HRISTOITIE AU ŞCOALA MORALULUI CARE ÎNVAŢĂ TOATE OBICEIURILE ŞI NĂRAVURILE CELE BUNE

Către cititor 79
Prefaţă 81
Cap. II Pentru băgările de seamă în conversaţii 85
Cap. III Pentru întîmpinare şi vorbire cu prietenii 102
Cap. IV Pentru sfătuire şi dojenire 110
Cap. V Pentru podoaba hainelor 116
Cap. VI Pentru buna rînduială a umbletului 120
Cap. VII Pentru convorbire cu prietenii 125
Cap. VIII Pentru cîte să cuvin a să păzi la masă 139
Cap. IX Cum să cuvine a să purta cu prietenii 152

NOUL EROTOCRIT

Cartea întîi 171
Partea a doua 195
Cartea a treia 283
Cartea a patra 297
Cartea a cincea 338

ADAOSURI LA NOUL EROTOCRIT

Adaos la tomul al patrulea 357
Adaos la tomul al cincilea 370

FABULE ŞI ISTORIOARE

Cartea întîi

Către cititori 381
Carul frînt 383
Coţofana şi prepeliţa 384
Musca şi ţînţarul 386
Copaciul şi dovleacul 387
Ursul şi Adam 388
Lupul pocăit 388
Păduchele şi purecele 390
Călătorul şi stejarul 391
Cărăuşul şi funia 392
Aldămaşul 393
Beţivul şi fiul său 394
Stăpînul şi sluga 395
Minciuna şi adevărul 396
Boul bătrîn 399
Baba şi fata mare 399
Zulufii neteziţi 400
Bărbatul însurat de trei ori 400
D-unde ştii că sînt hagiu? 401
Cerşetorii călători 402
Cine ştie carte are patru ochi 402
Oaspetile şi gazda 403
Pantalonii roşii 405
Fostul la Ţarigrad 408
Tînărul şi baba 409
Frumoasa şi urîta 411
Nepotul ajutat 415
Nepotul împrumutat 417
Plugarul şi cărămidarul 418

Temerea 419
Mortul înecat 420
Scumpul 421
Doftoria de păduchi 422
Planul simigiului 423
Vînătorul 424
Talerul cu două feţe 426
Toporul şi văcşoara 427
Ciobanul şi măgarul 429
Hotărîtul de moarte 430
Cîntăreţul şi baba 432
Feciorul moştenitor 433
Cîinile 435
Cîinele lătrător 437
Cîinele bătut 437
Războiul cîinilor cu lupii 437
Ţiganul şi călătorul 440
Ţiganul pocăit 441
Maştera 442
Sluga osîndit 442
De cînd ploaia cu cîrnaţii 443
Supărarea lui Muşat 450

Cartea a doua

Norocul şi Mintea 452
Leul şi omul 463
Leul amurezat 468
Şoarecile 471
Creştinul bun 474
Pîn' ţ-o ieşi părul prin căciulă 479
Dascălul şi ucenicul 482
Nu e nimic fără cusur 484
Ceremonia prostească 485
Stăpînul scump 486
Cucul şi privighătoarea 487
Calendarul 491
Jumătate fript şi jumătate prăjit 493
Ce naşte moare 495
Orbul şi cojocarul 497
Tăcerea e ca mierea 502
Împrumutul 505

Iarna, vîntul şi cojocul 508
Ţapul cu cornul frînt 509
Lupul, ţapul şi varza 512
Ţermonia unui bătrîn 514
Copilul şi hoţul 514
Ce zic oamenii de mine 515
Amorul nerod 516
Grădinarul păgubaş 517
Critica oamenilor 518
Către cititori 521

MEMORABILUL FOCULUI MARE

Tabla ilustraţiilor 531

VERIFICAT

Redactor responsabil : Elisabeta Brîncuș
Tehnoredactor : Mina Cantemir

Dat la cules 28.02.1963. Bun de tipar 31.07.1963. Apărut 1963. Tiraj 8180 ex. 1/1 legate. Hîrtie tipar înalt tip A de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 31,71. Coli tipar 38,75. Planșe tipo 17. A. nr. 22—83/1963. C.Z. pentru bibliotecile mari 8R. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—O.

Tiparul executat sub comanda nr. 30.249 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — R.P.R.